

శ్రీ

అనుభవామృతము

—జ్ఞ—

ప్రీతి క

ఈయన అనుభవామృతమును తెలిగించివ శ్రీ కలుగోడు అశ్వత్థ రావుగారిపేరు ఇదివరకే వీరి 'దండకరామాయణము' మూలమున ఆంధ్రదేశములో విరివిగా వెలసినది. 'అశ్వత్థేశ్వరకము' మొదలగు వీరిఇతరరచనలును తెలుగువారు చవిగొన్నారు. నాయెడల నిర్వేతుకముగా ప్రణయగౌరవము లపారముగా గలవారు కనుకనే దండకరామాయణమునకు నేను వాసినయుపోద్ఘాతము చాలక దీని కిది ఒకటి నన్నే వ్రాయుమని ఒత్తిడిచేసినారు. అనావశ్యకమని ప్రార్థించినా వినరు. దానిఫల మీనాల్గుమాటలు. వట్టి 'ఉపచార మంతే.'

మూలగ్రంథము కన్నడదేశమున చాలావ్యాప్తి గౌరవములఁ గాంచినది. విషయము అనూచానమైన అద్వైతసిద్ధాంతము. అశ్వత్థ రావుగారి శైలియందలిధార, గడుసుదనము, తీవ్ర, చలువ, నాల్గు పద్యములు చదివిన మాత్రాన అనుభవమునకు రాగలవు. గ్రంథము తనంత చదువరులను తలపాలముదాఁగ ఈడ్చుకొనిపోగలడు. ఇంక ఎవరిపీఠికతో నేమిపని?

మఱియొకవిత! మూలగ్రంథకర్త శైవసంప్రదాయమునకు చేరినఅద్వైతి. అశ్వత్థరావుగారు ద్వైతపథమునందు సంప్రదా

యకమైన శ్రద్ధాభక్తులు గలవారు. నేనును అట్లే విశిష్టా ద్వైత మతానుయాయని. ఈ మూడుమార్గములను పరస్పర సహార్థముతో, సహాయ్యముతో వర్తింపనిది తత్త్వపులోతునకు స్వతంత్రముగా దిగజాల వనుట సూచించుట కేమో భిన్నాధ్వనీనులగుమేము ముగ్గురును ఈకార్యములో చేరవలసివచ్చినది.

అవాఙ్మననగోచర మగుపరబ్రహ్మతత్వమును, అట్టిదిగా నెఱిగియు, అనుభవమునకు తెచ్చుకొనుటకు ప్రయత్నించుట మనుష్యుడు చేసెడు పరమసాహసకార్యములలో మొదటిది. అట్లు చేయుటకు మనకుఁ గలసాధనములు ఆ వాఙ్మననములు రెండే! ఏమాత్రమైనను అనుభవమునకు గల్గించుటకు మూడవసాధన మేదియు లేదు. కనుకనే “నమోనమో వాఙ్మనసాతిభూమయే నమో వాఙ్మనస్తైక భూమయే” అని యామునముని ఘోషించెను. వ్యాస మహర్షి విష్ణుసహస్రనామములలో “శబ్దాతిగః శబ్దసహః” అను రెండుపేళ్ళను జేర్చెను. ఇవి “మనోఃకీతో మనస్సహః” అనుట కవలక్షణములు. మనోవాక్కులు రెండును గుణభూమిలో సంచరించును. వీనిసంచారము నిలిచినప్పుడు అత్యన్నిగణభూమి యగును. బ్రహ్మతత్వానుసంధానమందలి యీసగుణవిర్గణభూమికాద్యయమే అనేకవిభిన్నమతములకు మూలమైనది. ఒహిరంగములైన ఆచార వ్యవహారములలో లోకకల్యాణదృష్టితో ఉత్తమమధ్యమాధమములను నిర్ణయింపవచ్చును; గాని అంతరంగమైన పరతత్వస్వరూపమువిషయమై అభేదభావములను గమనించుట కొంతవఱకు వినోదము; మితిమీరితే విరోధము. దానినగుణత్వమునుగాని నిర్గుణత్వమునుగాని నికరముగా సిద్ధాంతీకరించుటకు తర్కశాస్త్రము చాలదు. మఱి ఆ రెంటినీ అనుభవమున గ్రహించుకొని మనస్సునకు కలదు, అఖండమైనసాధన ఒకటికావలెనంటే, గుణగ్రాహులగు మనోవృత్తులను ఒక్కొక్కటిగా వదలుచు ఏకాగ్రతనుసాధింపఁ

బూనినవానికి క్రమముగా శుభకు జేయమే అంతర్ధానమే సాక్షి భూతముగు జ్ఞాతృత్వముమాత్రము నిర్విశేషముగా శేషించి నైర్భక్త్యానుభవము గలుగును. దానికి ప్రతిగా గుణములప్రమాణమును సంఖ్యను ఒక్కొక్కటిగా పెంచుకొనుచు పరమాత్మను వానికన్నిటికిని ఏకమాత్రాశ్రయముగా ధ్యానించువానికి ఆయనంతకల్పాణ గుణపరిపూర్ణపరత్వము స్వాధీన మగును. మొదటిది సాక్షాత్ పద్ధతి; రెండవది వికాసమార్గము. ఈ రెండును పరతత్వముయొక్క 'అణోగణీయూ' మహతోమహీయూ' అను నమన్వితస్వరూపమును తెలుపును.

ఈ 'యనుభవామృతము' అద్వైతమును అనుభవించుచు మార్గమును విస్మయముగా మూటలతో వివరింపఁ బ్రయత్నించిన గ్రంథము. తర్క మీమాంసా నిశితబుద్ధులగు పండితులకుఁగాక సామాన్య జనులకు ఆయనుభవమును సుగ్రహముఁ జేయుట గ్రంథకారునియాశ. కనుకనే ఒక్కొక్కవిషయమును చదివిధములుగా మూటలు మార్చి మార్చి పిప్ల పేషణముచేయుట గ్రంథమందంతయు చూడవచ్చును. ప్రమేయమునుమాత్రము పట్టి చూచితిమేని ఈ గ్రంథము పదింటి నొకపాలుకు సంగ్రహించి దించినను జాలు ననిపించును. కాని గ్రంథకర్తయందే శ్రమ అ మార్గమున ఫలించదు. విషయదార్ఢ్యమునకు పునరుక్తి ముఖ్యసాధనము. కాబట్టియే మూలగ్రంథము కన్నడదేశమందలి 'హనుర' జనులలో ఎక్కువవ్యాప్తి జెందినది. విధిపురాణముగా దీనిని కవిశత్రువు పఠించి వ్యాఖ్యానింతురు.

మూలగ్రంథకారుఁడు రంగనాథకవి, మహాలింగరంగఁడని రంగావధూతుఁడని కూడ ప్రసిద్ధుఁడు. కర్ణాటకకవిచరిత్రకారు లితనిని బ్రాహ్మణుఁడుగా నుండవచ్చునన్నారు. తుద కీతఁడు సన్యాసియై సదానందుఁ డనుపేరు పడసియుండునని కూడ ఊహింతురు.

శ్రేవంశప్రదాయాభిమానియగుట స్పష్టము. వరమహంస వరి ప్రాజ్ఞాచార్య సహజానందుని శిష్యుడు. ప్రాయశః ౧౭వ శతాబ్ది మధ్యభాగములో జీవించియుండు నని చారిత్రకులయూహ. ౧౮వ శతకాద్దిభాగమున ఈ గ్రంథము సంస్కృతభాషకు పరివర్తింపఁబడి యుండుటగూడ దీనివ్యాప్తికిని విలువకును సాక్షి. ఇందలి ఛందోను సారముగావచ్చిన అధికపదజాలమును, జనసామాన్య బోధదార్శ్యమునకై చేసినపునరుక్తిని వేఱుపఱచిచూడఁగల జ్ఞానువులగు నిర్విశేషచివానందానుభవసిద్ధాంతము నెఱుఁగుటకును, సాధించుటకును వలసినవిషయము లెన్నో లభించు ననుటలో సందేహము లేదు. ఇది సత్యక్షరప్రయోజనముగల ప్రమాణగ్రంథము కాదు. మఱి ప్రమేయమును పలువిధముల ఆవాపోద్వాపములతో ఎదల కంటించి భక్తిప్రత్యయములను గలిగించు ఉపన్యాసవిస్తరము. ఛందోరూప మంతే.

ఇందలిఛందస్సును గూర్చి ఒకమాట. సప్తమాత్రలగణములు ౧, ౨, ౪, ౫ పాదములయందు రెండేసి వచ్చును. ౩, ౬, ౭ పాదములయందు మూడేసిగణములును, ఒక్కగురువును వచ్చును. అనగా ఆకడపటిగురువు నిజమునకు ఏడుమాత్రలకాలమునే ఆక్రమించును గాన, సీసపాదములందు కడపటిలఘువునలెనే ఒకగణమే యగును. గనుక ౩-౬ పాదములలో నాల్గేసిగణము లగును. ఆ యేడుమాత్రలునూ ౩-౪ మాత్రలుగా రెండుభాగములుగా నుండును. రెండవభాగము జగణముగానుండరాదు. ఆరుపాదాలలోను ప్రాసము గలదు. భామినీషట్పదియని కన్నడులు దీని జేర్కొనిరి. కన్నడ సాహిత్యమున ఈ షట్పదివృత్తములు పలువిధములు గలవు. వానిలోనెల్ల భామినీషట్పదియే బహుళప్రచారము గలది. తెలుఁగువారు ద్విపదితో తృప్తులైరి. అనంతామాత్యుఁడు మొదలుగా ఛందోలక్షణకారులు షట్పదులను లక్షించిరి. కాని ఎందుకో ఆఛందస్సు తెలుఁగులో వ్యాప్తికి రాలేదు. నే నెఱిగి

సంతవతికు హిందూపురములోనుండిన శ్రీఅనంతరామాచార్యులనఁ
బడు 'హరికథా'శవి యొక్కఁడే తాను రచించినయక్షగానములలో
భామినీవట్పది అపరూపముగా వాడినాఁడు. మఱి గురిజాడ అప్పా
రావుగారి 'ముత్యాలసరము' దీనిచక్కనగ మే. తెలుఁగుభాష ఈ ఛం
దస్సుతో ఎంతచక్కగా అతుకుకోగల దనటను అశ్వత్థరావుగారు
ఇందు స్పష్టముగా చాటినారు.

వారిభాషాంతరీకరణమునుగూర్చి ఎక్కువగా నేఁ జెప్పఁగలి
గిన దేమియు లేదు. వారు తీసుకొన్నస్వాతంత్ర్యము చాలా మిత
మైనది. తెలుఁగునకు ప్రాణమైనయతిని 3-౬ పాదములలో 3వ
గణాద్యక్షరముతో చక్కగా నిలిపినారు. దీనితో అదిమనదైవోయి
నది. ఈమూత్రావృత్తపు మిశ్రణాతిగతిభోరణికి తగినట్లుగా శ్రీఅశ్వత్థ
రావుగారిధారయు సాపుగా, నిర్భయముగా, అద్యంతము లొకేవిధ
మగు మెఱుఁగుచెక్కడపుఁజక్కదనముతో నడచినది. చదువుకొని
సంతోషించుట మనపని.

మైసూరు
విరోధి కార్తిక కృష్ణవంచమి. }

రాళ్ళపల్లి అనంతకృష్ణశర్మ.

అనుభవామృత పరిచయము

బ్రాహ్మీ! శతావధాని, వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారు,

కర్ణాటకభాషయందలి అనుభవామృత మీ తెలుగు అనుభవామృతమునకు మాతృక. తద్రచయిత రంగడు. ఈ గంధము సంస్కృతమునకు పరివర్తితమైనది. కాన దీనిచేత చెప్పనక్కరలేదు. దీనిని ఇప్పుడు తెలుగుగా చిలికి యాయమృతమును మనకు భారపోసినవారు కరణం అశ్వత్థరావుగారు. దండకరామాయణాదికవితాసామగ్రిచే వీరు లబ్ధప్రతిష్ఠలు. దానిపై నీకబ్బము పండుగుపై పబ్బము.

నావలెనే కన్నడమురానివారందఱును ఈపుత్రికను బట్టియే మాతృకాప్రాశస్త్యమును గ్రహింపఁగలరు. కావున రంగడు మన కీయశ్వత్థరాయనిలోను అశ్వత్థరాయనిలో రంగడును కనఁబట్టుదురు. ఈ తెలుగు అనుభవామృతము మెట్టిదో కవిచేతనే చెప్పింతుము.

“తెలుఁ గిదంచును బెడమొగము నిడఁ

దలఁచు పెద్దలకలికి పలికెదఁ

దెలుఁగు తియ్యని తేటమాటల తేనెయూట సుడఁ!

కలుగును పనిపదర్థమున నేఁ

దెలుఁగుపలుకుల నంటి నింతియ,

కలుగునే యొకకొఱత చూడ్కిని ఘనతకొఱవడ దేగ.

ఒలువఁబడినయనంటిపండలు,

తొలువఁ ద్వక్కును నిలుచుచెఱకలు,

కలఁచునుడుకులఁ దొలఁగి కమ్మనఁ గ్రమ్ముపాలటుల

తెలుఁగుతీపులనులుపుపలుకుల

తెలిసి తనలోఁ దన్ను ముక్తికి

నలనరచుకొనరాదె సంస్కృతమందు నింకేమి?”

అనుభవామృతము ఏకధారమున శాస్త్రము, మఱి కావ్యము. ఇం దేదియు మఱియొక దానికి గొణముకాదు, గాని నిక్కమున కిది కవిపెట్టిన పేరికే తగు—అనుభవామృతము— ఈవిషయము సిదప.

ఈప్రపంచ మేమిటి? దీనిని సృజించిన దెవరు? నే నెవఁ డను? అని తరతరములనుండియు ఉచ్ఛస్థములయి వచ్చుచున్న ప్రశ్నములకు జ్ఞానులు పలువురు పలుదెఱుఁగుల సమాధానములు చెప్పుచువచ్చుచున్నారు. అందఁనైత మొక తెఱుఁగు.

ఏశాస్త్రమేని గురువుతోఁ జూచునీనాఁడు రాను. ఇక వేదాంతశాస్త్ర మన్ని శాస్త్రములకును కూడలి. అది పండితైక వేద్యము. మఱి తత్వమునందో, ఎపుడో ఒకపుడు అవతరించునీ. పంచీకరణము, కోశవివేకము, జీవత్రయవిభాగము ఈ మొదలగువాని యందును కొందఱకు చెడ్డకాతుకము. ఇటులగుటఁజేసి పామరుల కడకును తత్వశాస్త్రము నడవవలసివచ్చెను. ఇట్టివారి ననుగ్రహించఁ దలంచి రంగఁ డశ్వత్థరాయరూపముతో అనుభవామృతమును తెలుఁగువారికిఁ గ్రోలనిచ్చుచున్నాడు. అనుభవము నితఁడు—

“స్వానుభవగురువాక్యశాస్త్ర

జ్ఞానముల నొక్కటిగ” (3-15; 1-4. చూ.) ఎఱుఁగు మనెను. సదనుభవము లొకటి

“సృతిగురులచే మథనపడి ని

శ్చిత్తము నగుననుభవప్రమాణమె” (10-50, 51 చూ.) అట్టి యనుభవము గురూపసదనమువలనఁగాక కేవలపుస్తకమువలనఁ గలుగునా? కవినోటనే యిటాలు విందుము.

“అదినిమిత్తము తనయ సద్గురు

పదపయోజముఁ జేసి శాస్త్రా

ద్వదితమార్గము పట్టి యనుభవగరిమఁ బ్రశ్నములకొ
ముద మొదప వినయోక్తి వేడఁగ

నదె సుమీ యనుకూలతక్రము

సదమూర్త్యజ్ఞానసిద్ధికి నరణియదియె యగు” (3-17)

పుస్తకవతనమువలన పండితుఁడు కావచ్చును. 'పుస్తకీభవతి పండితః' అనువృద్ధవాక్యముచొప్పున పండితుఁడు పుస్తకమై పోవచ్చును, అని యిందురా? నిక్కమే. గురూపనదనమే దొడ్డతి. కిలులేనివారికిని లజ్జగొనువారికిని పుస్తకవతనమువలన ప్రయోజనము తప్పక ఉన్నది.

కొంచెము సంస్కారము కలవారికి వేదాంతపతనము వలన బండతనము పోవుటయ కాక ఉత్తరోత్తరగ్రంథపతనమువలన తెలియనిపూర్వపూర్వగ్రంథము సుబోధక మగునని వాల్మీకిచెప్పచున్నాడు.* "చెలిలోపడ్డది మేలుగాని పుస్తకజ్ఞానము మేలుగాదు," అను తాంత్రికులుగూడ "గురుపుటసింపనిచో పుస్తకమునే గురువుగా చేకొనునది" అని అభ్యనుజ్ఞ నిచ్చిరి. "గురోరభావే దేవేశ! పుస్తకం గురుమాచరేత్, (దేవీరహస్య)

ప్రపంచములో నింతవఱకు తత్వశాస్త్రములో పాఠకులను చదివించుకొనుచుఁ బోవుపుస్తకమేదియు లేదు. పుస్తక మెత్తంగనే మూలతత్వములును వానిని సమర్థించుతర్కమును పులులవలె నెదురుపడును. బుద్ధి కిది చదురుపుట్టించునంత శ్రమకలిగించును.

ఇది శాస్త్రస్థితి. కాని యిప్పుడియనుభవామృతమును పామరులచేతఁ బెట్టినను పండితులచేతఁ బెట్టినను ఒకేయూపునఁ జదివించుకొనుచుఁబోవును. ఆచదు పూరకపోడు. అది మనస్సుకు మలాము. జటిలము లగువిషయములను తెల్లముచేయుట కితినిచేతిలో ఉపమకీలుబొమ్మ. అర్థాంతరన్యాసము అంతఃకరణన్యాసము. వేయేల ఇతని ఉపదేశము పాఠకునిహృదయమున అలుగువలె నాటుకొని పోవును.

* కారణంహార్ష్యమేవాన్య తచ్చాస్మాదేవశాస్త్రతః

కించిత్ సంస్కృతబుద్ధీనాం వాచితాదేవశాస్త్ర్యతి

అబద్ధము త్తరగ్రంథాత్ పూర్వంపూర్వంహిబుద్ధ్యతే.

ఈ కవికి జ్ఞానముతో పాటు లోకజ్ఞాన మపారము. పామరుల వార్తలును పండితుల ప్రవచనములును ఇతనికి కంఠస్థము. ఈ కవి లోకములో కొన్ని వస్తువులను నిరసించినచందము చూచినచో ఇతని తరువాత సన్నసర్వజ్ఞుడను, ఇతనికి కొంచెము వెనుకనో ముందో యున్న వేసున్నయు, గుఱుతువత్తురు. వేదములు వల్లించి పోట్ల చేతబట్టుకొని తరుగువారిని జూచి యితఁడు 'పరుసవేడ్చిని తాకట్టు వెట్టినటులు వేదశాస్త్రగులను అమ్ముదురు.' (శి-5.) అనియెను. వేమన మరియొక మెట్టు ఎక్కుట అందఱుకును తెల్లము. పితౄర్జితము పొచుకొనుటకు కొడుకులు కలహించుటయు రచ్చకొక్కుటయు పంచాయితీదారులు అంతలంతలుగాఁ బంచియాయక తామేమింగి వారిచేతికి పంచపాత్ర ననుగ్రహించుటయు మనకవి యెఱుంగును. యావనసన్నిపాతగ్రస్తుఁడు తనబుజములు చూచుకొనునట, కనునన్ను తునేయునట, పరహేళన మొనరించునట, మీనలిగొనలమెలివెట్టు నట, పోవుచుఁబోవుచు నన్నరాగములు లీయునట, ఎవరికిని లోగక నజ్జనుల గడ్డిపోచలుగా చూచి సాధులఁ జెనకీ అంతకంతకు రక్కసుం డగునట, న్యాయమును ధిక్కరించునట, కుక్కవలె గుఱుమనునట.

ఇకవిద్యామదముకలవాఁడో తర్కమునల్పును. నాయంత పండితుఁడు లేఁడని అనుకొనును. తన ప్రజ్ఞను తానే మెచ్చుకొనును. నేనే సర్వజ్ఞుఁడను అని అనుకొని కనులు నెత్తికెక్కినటులు వర్తించును.

ఇతఁడు జ్ఞానియైనందులకు కులమదముకలవానిని

“తాను సత్కులజాతుఁ డను వి

జ్ఞానయుతపంకజుఁ డ నను న

న్తాన మీడఁదగు ననును దన కభిమానమానసుఁడై,

హీనవర్ణజు లిత రజనులనుఁ,

దాను వారలఁ వాఁక నను న

జ్ఞానపరవశుఁ డగుచుఁ గులమదచపల చేప్పితుఁడై. అ. 2-55

కామమునకు బదులు ఆడుదాని నితఁడందఱవలెనే అల్లీలము లాడు
టకు వాచాబురగుపలుపురు జానులవలెనే జంకక దూషింపఁ
బూనుకొని భగవంతునిగూడ కలిపితిట్టక,——

“స్త్రీపురుషభేదమున బహువిధ
రూపములఁ గల్పించి సుతపుఁ
దీపి మది కెక్కించి సఖ్యము తీఱరానిగతి
జూపి తత్ఫలితంబు సంతతి
రూపమునఁ గల్పింపఁజేసిన
యాపరాత్పరులీల నెన్నఁగ నద్భుతముగాదే. 2-81.

అని ఆశ్చర్యపడియు,

“ఏరులేనివనంబులో పా
డూరికొలుమానున దగుల్వకి
దారిఁబోయెడివారిఁ జీరువిధంబుదోషఁగ, సం
సార మనుకాంతారసీమను
మారుఁ డనెడుకిరాతుఁ డొడ్డిన
నారి యనువలఁబడిననరులకు నా ప్తి నూ ముక్తుల్.” 2-82.

అని తనకుఁగల ఏవముసంతయు

.....మాయయే యిటు
సుదతిరూపముఁ దాల్చి పురుషుల
మదిఁ గలంచెడు.....”—— 2-83

అని ఒక ఉండ జేసి మనముం దుంచుచున్నాఁడు. “భగవంతునిపట్ల
అద్దిలీల మనుజులపట్ల అపహేల.

లోగడ ఇటులతిట్టినవా రెఱును పురుషులే. తానును పురు
షుడే కావున పురుషులకు బుద్ధిచెప్పట కేతఁడు ఆడువారలమీఁద
మూతమే నోరుచేసికొని నని యనువలయును. గాఢవిరక్తిచెందిన

ఆడువా రికముం దెవరేని పురుషుల నిటులు తిట్టును రేమో—
నినుటకు వేచియుండము. మఱచితిని. పాప మీతనికి తెలియకపో
లేదు—

“స్త్రీలకును బురుషేచ్ఛ, పురుషుల
కో లలనలం దిచ్ఛ, స్త్రీష్టికి
మూల మగుచు ననాదినుండియు మోహవారాశం
గూలఁద్రోసి యనాదులను గ
గోలువఱచెడు..... (2-67.)

అని పురుషునిఁ గూడ స్పృశించెను. ఇతఁడే అఁడఁదియైయుండుచో
పురుషులను పడఁదిట్టువాఁ డేమో.

ఈఆడువారలఘటముననే—

‘మాయ అనఁగా హీనవిషయని

కాయలోలత! అని వింతగా నొకలక్షణముచెప్పినాడు

ఇక వేదాంతులనఁబడువారు తామే బ్రహ్మలమనియు తమ
చర్యలే సచ్చర్యులనియు అవి ధర్మములనియు ఉద్ఘాటించుచు పరు
లకు బ్రహ్మోపదేశము చేయుదురట.

శ్రీరంగనికి కనఁబడిన ఇట్టివారఁజును నాఁడును నేఁడును
గలరు. ఇతనిమతమున కర్మలు టక్కునాణెములు, ధర్మములు
చిక్కుచారులు. తన్ను నిబదితుగా తెలిసికొనుట యొకటే కావలసి
నది. (3-9.) అనధికారికి కర్మమే శరణ్యము. శ్రుతిప్రమితములగు
ఇతరమతములయెడ నితనికి ద్వేషములేని—

“శైవవైష్ణవమతము లనఁగ న

వేది యన్న షడంగవద్గుణ .

భావభిన్నములైన వంతయె పస్తుభేదములుకా.

లేవు, శ్రుతితత్తులరయ ‘ఏకో

దేవ! యసి ఘోషః పవే? మా

యావిలాసమువలన భేదం బంతె లే హింసుక. 5-5.

ఇట్టిసామరస్యము కలదు.

కామమునకు బదులు ఆడుదాని నితఁడందఱవలెనే అశ్లీలము లాడుటకు వాచాలురగువలుపురు జానులవలెనే జంకక దూషింపఁబూనుకొని భగవంతునిగూడ కలిపితిట్టక, —

“స్త్రీపురుషభేదమున బహువిధ
రూపములఁ గల్పించి సురతపుఁ
దీపి మది కెక్కించి సఖ్యము తీఱరానిగతి
జూపి తత్ఫలితంబు సంతతి
రూపమునఁ గల్పింపఁజేసిన
యాపరాత్పరులీల నెన్నఁగ నద్భుతముగాదే. 2-63.

అని ఆశ్చర్యపడియు,

ఏరులేనివనంబులో పా
హూరికొలుమానున దగుల్వకి
దారిఁబోయెడివారిఁ జీరువిధంబుదోషఁగ, సం
సార మనుకాంతారసీమను
మారుఁ డనెడుకిరాతుఁ డొడ్డిన
నారి యనువలఁబడిననరులకు నా ప్తి సూ ముక్తుల్, 2-63.

అని తనకుఁగల ఏవముసంతయు

.....మాయయే యిటు
సుదతిరూపముఁ చాల్చి పురుషుల
మదిఁ గలంచెడు” — 2-63

అని ఒక ఉండ జేసి మనముం దుంచుచున్నాఁడు. భగవంతునివల్ల
అదిలీల మనుజులపట్ల అపహేల.

లోగడ ఇటులతిట్టినవా రెఱును పురుషులే. తానును పురు
షుఁడే కావున పురుషులకు బుద్ధిచెవ్వుట కితఁడు ఆడువారలమీఁద
మూత్రమే నోరుచేసికొని నని యనువలయును. గాఢవిరక్తిచెందిన

ఆడువా రికముం దెవరేని పురుషుల నిటులు తిట్టును రేమో—
 వినటకు వేచియుండము. మఱచితిని. పాప మీతనికి తెలియకపో
 లేదు—

“స్త్రీలకును బురుషేచ్ఛ, పురుషుల
 కోరికలనలం దిచ్ఛ, స్త్రీకి
 మూల మగుచు ననాదినండియు మోహవారాశం
 గూలదోసి యహదులను గ
 గోలువఱచెడు..... (2-67.)

అని పురుషుని గూడ స్పృశించెను. ఇతఁడే ఆడుదయైయుండుచో
 పురుషులను పడఁదిట్టువాఁడేమో.

ఈఆడువారలఘటముననే—

‘మాయ అనఁగా హీనవిషయని

కాయలోలత’ అని వింతగా నొకలక్షణముచెప్పినాఁడు

ఇక వేదాంతులనఁబడువారు తామే బ్రహ్మలమనియు తమ
 చర్యలే సచ్చర్యులనియు అవి ధర్మములనియు ఉద్ఘాటించుచు పరు
 లకు బ్రహ్మోపదేశము చేయుదురట.

శ్రీరంగనికి కనఁబడిన ఇట్టివారఁలును నాఁడును నేఁడును
 గలరు. ఇతనిమతమున కర్మలు టక్కునాణెములు, ధర్మములు
 చిక్కుదారులు. తన్ను నిజచిత్తుగా తెలిసికొనుట యొకటే కావలసి
 నది. (3-9.) అనధికారికి కర్మమే శరణ్యము. శ్రుతిప్రమితులగు
 ఇతరమతములయెడ నితనికి ద్వేషములేని—

“శైవవైష్ణవమతము లనఁగ న

వేవి యన్న విడంగషడ్గుణ .

భావభిన్నములైన వంతయె వస్తుభేదములుగా

లేవు, శ్రుతితతులరయ ‘ఏకో

దేవ’ యని ఘోషింపవే? మా

యావిలాసమువలన భేదం బఁతె లే వొండు . 5-5.

ఇట్టిసామరస్యము కలదు.

ఇతనికి 'జన్మము అభిము' (2-13.) అనగా పాపసూత్రము. ఈ రూపునకు అన్నమును గుడ్డతో కట్టునటులు దేహమునకు అన్నవస సములను పడవేయవలెను (10-89.) గర్భము పారవేయుఁ దెగించు ఖాణిణివలె సంసారము చిరిచి సమాధిలోఁ బడవలెను (10-102.) ప్రపంచము స్మృతానము, ఇటులైనను ప్రపంచము పంచభూతముల వలనఁ బుట్టెను. బీజమే ఫలము అనుట నైజము. అంతయు బ్రహ్మమే కాని వేఱు పదార్థ మెక్కడ? 8-15. అని ఇతఁడు ఉపదేశించెను. ఈజగతిలో దుఃఖస్వర్పలేని సౌఖ్యము దొరకదు (2-32) కావున—

“సురత కాలమునందుఁ బురుషుఁడు
తరుణి కిడుకేశంబు గడుసుఖ
కర మగుచు నానతికిఁ దోచెడుకైవడిగ నపుడు
భరితపరమానందమునఁ దా
మరగి తన్మయుఁడైనయెడ నం
సరణదుఃఖ మదంతయును సుఖమయముగాఁ దోచుకొ (10-26)

“సురతసుఖమున దేహభావము
మఱచి తన్మయుఁడైనరీతిగ
సరయ నపరోక్షానుభవ మగునద్వయానందా—
సరణమతి యగుయోగి సర్వము
మఱచి తాదాత్మ్యమున సతా
స్ఫురణమౌత్రవిచేష్టితుం డయి పొలుచుఁ బరికింపక. 10-27.

అని సమాధ్యానందమునకు పామరులను ప్రరోచితులఁజేయు చున్నాఁడు. ఈమహాకవి విసరిన (2-72, 75, 91 వంటి) అశ్లేలము లును కొన్ని శృంగారములును ప్రకృతార్థపోషకములే. క్రీరామ శృంగారహంసవంటి బ్రహ్మచారియు శుద్ధబ్రహ్మచారి యగుశ్రీవివే

కానందునితో కొన్ని పట్ల నిట్టివానిని వినరియున్నాడు. తంత్రశాస్త్ర మిట్టి రూపకాతిశయోక్తుల కొక భాండాగారమేకదా! లాక్షణికులు గూడ ప్రకరణమునుబట్టి ఇవికావ్యమునకు గౌరవాపాదకము లనియే యనిరి. ఈకాలమువారి కివి యెటులుండునో?

అందఱు జ్ఞానైకతలవలెనే తత్వ మెఱిగిన యీకవి:— ఆలు బిడ్డలు గృహధనములు గాలిలోదీపములు, మానవులు క్రిములవలె పుట్టిగిట్టుదురు. అక్కసెల్లెండు అన్నదమ్ములు చలివందిరిలోఁ గలిసినబాటసారులు. నైత్యమునఁ జేసినపిట్టలు. విద్యవలన ఉద్యోగము వలన విత్తమునకుఁ జేయుప్రయత్న మిసుకదిబ్బకు నీరెత్తుట. మించువలె మాటుశరీరమును పోషించుట నీటిబుడగను లింగమని సంపుటమునఁ జేప్పుట. శరీరమును అలంకరించుట కొడుకును ముద్దిడు కొనుమగనిఁ గని జారిణి నవ్వుట. ఈసంసారము రోత. నీమేను ముట్టుకుండ నీవెన్నున యముఁ డున్నాడు. బలికె తెచ్చినగొఱియ తోరణమొదలి చిగురుటాకున కెగురునటులు నీవు సంసారసుఖ మందఁజూచుచున్నావు. ఈశరీరము నీది కాదు. మఱియమునిది! అని విరక్తికలిగించి తత్వపరిచయ మెటులుచేయుచున్నాడో చూడుడు:—

‘పుట్టెనా మఱి చావు నెఱుంగని
గుట్టు నేర్వంగవలెఁ జూచి—

కి-4.

ఇది ఎవరు నేర్వంగోరరు, నేర్వలేరుకాని. అట్టివారికి కవి మఱల—

‘ఆ! పట్టదొరకనిదేని మృతి చొప్పుడినపిదప మఱి
బుట్టు నెఱుంగని నేరుపైనను
బట్టుకొనవలె” —

నని మనమనసును పట్టుకొనును.

ఇట్టి కవి నెవరు చదువకుండఁగలరు? ఇతఁడు సోమదులను మేలుకొలిపి

“జ్ఞాన మభ్యసనంబొనర్పని

యానరుండే వానరుడురా,

తానె బ్రహ్మమటం చెఱుంగనతండె పామరుడు,

స్వానుభవ మేమాత్ర మెఱుంగని

మానవుండే దానవుం డగు” —

1-34.

అని రెచ్చగొట్టి ‘నేనే యీశ్వరుడను’ అని అనుకొన్నంత మాత్రమున దొరయై పోవునా? ఆ యీశ్వరుడు చెఱఁబడిన దొర కాఁడా? చీకటింట దీపము ‘దీపము అని అఱచిన కనిపించునా?’ అని నిజానుభూతి కెలయించి నీ వెవఁడవో తెలిసికొనుమని —

“తన్నుఁ దా గుఱుతించి లోఁగను

టన్న సామాన్యంబె?” —

3-10.

“నోటిమాటల బ్రహ్మనిష్ఠా

పాటవం బలవడునె? దొరకునె

తేటసాఖ్యము? చీకటింటను దివ్వే పేర్కొన్నా

గాటుకొన్న మహాంధకారము

మాటువడి వెలుఁగొనె? మఱిమఱి

మాట లేల, నిజానుభవమే మాననీయ మగున్.

3-11.

ఇటులు నిన్ను ఆలోచనాసముద్రములోనికి త్రోసి నీలోనున్న అసలు నిన్నును తెలుపుటకు కనఁబడునవి దృశ్యము లనియు కనుఁగొనునది దృక్కనియు లక్షించి దానికి ఉదాహరణముగా రూపములు దృశ్యములనియు కన్ను దృక్కనియు, ఇటులే మరల కన్నుదృశ్యమనియు మది దృక్కనియు, ఇటులే మరల మది దృశ్యమనియు సాక్షి దృక్కనియు —

‘మనసు బుద్ధి యనంగ ద్వివిధం
 బు నగు కరణ మొకండే, బుద్ధి య
 గును సమలముగఁ జూడఁ గల్గి మగుణము నగు మనము,
 మనసు మఱచుట బుద్ధి తెలియుట
 తనగు మఱపెఱుకలస్వరూపము
 గ నెడు నిజమగు తెలివి దృక్కుగూఁ గాంచఁగాఁ దనయా! 3-36

‘తలఁపదేహముకంటె నింద్రియ
 ములు ఘనంబులు సరయ నింద్రియ
 ములకు మేలు మనంబు మదికిని బుద్ధి యుత్తమమా;
 తెలియుబుద్ధిని తెలివి నాక్షిగ
 నిలుచునది సాహ మృచుచు ని
 మ్మలఁకుఁ డగునావ్రత్యగాత్రముకఁ గలుగఁ డొరుఁడింక. 3-31

అని యిటులు నిన్ను జట్టుపుచ్చుకొని పైకిలాగి అన్నమయాదికోశ
 ములు నీవు కావు; జాగ్రత్ స్వప్నసుషుప్తులను జూచువాడవు
 ‘నీవు’, అన్నిటిని తెలిసికొను తెలివి ‘నీవు’ అని తెలియఁజెప్పి ఆ తెలివి
 నీవై యుండియు ‘నన్ను నే నెఱుంగను’ అని అందువు. ‘నాకు
 నాలుక లే దని’ చెప్పనటులు ఇతి హాస్యాస్పదము. ‘నేను ఆత్మ
 నెఱుంగ’ నని యనుట నాతల్లి గొడ్డా అని అనుటకాదా? నీశరీర
 ములో ప్రతిఫలించు ఆత్మ నెఱుంగ నని యనుట నీట నిలిచిన చా
 కలి దప్పిచే చచ్చినటులగుఁ గదా? అని యితఁడు మనల నాశ్చర్య
 చకితులను, లజ్జాభువులను జేయును.

ఆశ్చర్యపడి యేమిలాభము, లజ్జించిన నేమిలాభము? ఇంత
 మాత్రమున నిన్ను నీవు కనుఁగొంటివిగనుకనా? కావున నీలో నీ
 పెంత ఊటివో చెప్పి అంతకు ఇంకను పదిరెండు ఊంటి పదియు

‘త్రాడు పామటుదోవఁ దెలివిని
 జూడఁ జూడఁగఁ బాము గా కడి
 త్రాడె యగునటు నిజపదార్థము తలఁప భ్రాంతి మెయి
 జూడ భవనములట్ల చూపున
 నాడు, మదివిభ్రాతుము దోలఁగిన
 తోడఁ దాఁ దానై నవస్తువు తుదకు బ్రహ్మ మగుక”.

ఎఱుంగ బ్రహ్మః పీఠికాంతముఁ
 బరఁగు పాణులబుద్ధిభావన
 కెఱుక పడఁపియ సాక్షియగుచును నెవఁగు నేవిభుఁ డా
 కరణతతు లెవ్వనికరుణా
 బరిపరిగ వర్తింపనేర్చునొ,
 అరయ వానినిమిత్రకారణ వదియ బ్రహ్మమగుక. 5-37.

అని బ్రహ్మోపదేశముతో పాటు—

‘మాయ యనునది మిథ్య, జీవని
 కాయమనున దబద్ధమగు, న
 న్యాయ మాయీభేదబోధన, మరయఁగా నిజముక
 రాయఁ దేభటుఁ డాభటుండే
 రాయఁ డనుచందమున బ్రహ్మము
 మాయచే జీవుండు జీవుడె మరల బ్రహ్మమగుక. 5-38

“ఓలి శుభితతి తస్మిమసి” యని
 పోలఁ దెల్పెడి విను మవిద్యా
 జాల మాత్మను నావరింపఁగఁ జాలదు”—

అని మహావాగ్యోపదేశముచేసి నప్తభూమికలలో తిప్పి పరమా
త్మను మాయను వివిక్తముగాఁజూపి తావన్మాత్రమునఁ దృప్తి గనక,

‘తనయ తత్వముఁ దెలిసినంతనె

తనువు తా ననుభవమును విడువదు”——

10-5.

అని చెప్పి మున్ను విరక్తితో దూషించినప్రపంచమునంతయు బ్రహ్మ
మయమే యని భూషించి మరల,

“లేని దగుమాయాప్రపంచమె

గానఁబడి నిజమటుల దృశ్యము

గా నెగడెను దదాశ్రయంబుగఁ గలుగుసాక్షి యదే.

తా నలరె దృశ్యనఁగ రెండును

లేనివే యగు నిత్యసత్య

జ్ఞాన మది దృగ్దృశ్యభేదముఁ గనునె బ్రహ్మాంబు? 8-20.

అని దృగ్ దృశ్యభేదము నెగురఁగొట్టి నిన్ను జీవన్ముక్తునిజేసి విడుచు
చున్నాఁడు.

అశ్వత్థరాయలు—ఆంధ్రీకరణము.

ఈయనుభవామృతము స్వతంత్రగంధము అని అనిపించును గాని
ఏమూలను ఆంధ్రీకరణము అని అనిపింపదు. (కవియింటిపేరిలో
కరణము తక్క.) ఇందెన్నియోజటిలము లగు అంశము లున్నవి.
కాని తదర్థ మొరుల సర్థయాచనముచేయ నక్కరలేదు ఇందలి
భాష భావమున కద్దమయినను వింతయేమనగా గడుసుదనమున
కిసుమంతయు లోపములేదు. నాలుగుపద్యములు చదివినంతనే
యిందలిపలుకుబళ్ళు తెలుఁగుదనము నిండుదనము నడక పోకడ
నిలుకడ మొదలగుకవితాసామగ్రి మనల నాత్మీయులఁజేసికొనును.
గ్నిశోమట్పది నందుకొన్నను ‘జు’మృదుచు అప్రయత్నముగా కన
పఱకుఁ బరుగిడును. కాళిదాసునోట పుంద్రాకాంత మేనడచెను;
అశ్వత్థరాయనినోట పట్పదియే నడచెను. అందలియొరమో మడ

అంతఃకరణములకు గారవట్టును. ఈచట్టాది బ్రహ్మకమలమునుండి అమృతమును మనపై చిలుకరించుచున్నది. రంగడు ఉపనిషత్తుల నుండియు, కొన్ని వేదాంతగ్రంథములనుండియు, కొన్ని భాగములను శ్లోకములను శన్నడించుకొనియుండెను. అవి అశ్వత్థరాయనిచే చక్కగా తెలిగిపబడినవి.

ఈ యనుభవామృతమందు “యోచన” (3-26) అనుప్రయోగము తగులును. శ్రీత్యాగయ్యగారు ‘యోచన కమలలోచన’ అనుకృతిలో ‘యోచన’ అనివాడిరి. యుచ-లుడ్యంతరూప మగుచో అర్థముకుదురదు. కొందఱు ‘యోజన’ అని వాడుదురు ‘యుజ’ ధాతువునకును ‘ఆలోచన’ అను నర్థము లేదు. కాని ఇదిలోకస్థిద్ధము.

ఇంతచక్కని యీతెలుగుననుభవామృతము దేశాటనము చేయుచు అందఱకు జ్ఞానభిక్ష పెట్టుమహాజ్ఞానివలె తెలుగునాట మాటుమూలలఁ గూడ మాటుమోగగలదు. ఈయమృతమును తెలుగువారికిచ్చినశ్రీఅశ్వత్థరాయలకు ఒకతూరి జయవెట్టి శ్రీమహాలింగరంగని గొప్పఅనుభవసూక్తుల నెడనెడ నలఁతిమార్పులతో ఎత్తిచూపుమను.



2-వ భాగము.

1వ ప్రకరణము.

పద్యం

1 విషయాభిలాషులకా నిర్వాణము? గోనెకా గొసెన? 29

2 ఎద్దొక ముద్దరతో బనవఁడు; గాఢ వేయిటను గాడిదే. అనా
నక్తుఁ డొకనియమముతో ముక్తుఁడు. ఆనక్తుఁడు వేయిటను
ఆనక్తుఁడే 32

2వ ప్రకరణము.

3 మీనుమెఱుపు. దాని బెంచుట బుడగను లింగమని నొప్పుటమునఁ
జేర్చుట. 20

4 మేను మిత్తిది. దాని సొగసుచేసితివా, కొడుకును తండ్రి ముద్ది
డఁగాఁ జూచి జారిణి నవ్వినటుల నాకు నవ్వువచ్చును. 21

5 బలికి దెచ్చిన గొఱియ తోరణపు చిగురు మేయుట కెగిరినటులు
సంసారమున దుర్లభమగుసుఖమున కెగురుట. 22

6 దుఃఖగంధము లేని సుఖ మెంతవారికిని లేదు. 32

7 విషయసుఖము లేనెఱుఁగిన విషయభయము. 32

8 శిశువునకుఁగాక విటునకుఁగాక ఇరువురకును నడుమ తిరుగాడు
బాలెంత లంజవలె అజ్ఞాని యిహమునకును పరమునకును
గాఁడు. 39

2 ప్రకరణము.

9 పుట్టెనా మఱి చావులేనిగుట్టు నేర్వవలయు లేక పుట్టులేనినేకుపై
నను పట్టుకొనవలయు. 5

- 10 వేదవిద్యను పొట్టకూటికి విలుచుట పగునవేదిని తాళట్టు
పెట్టుట, 5
- 11 కర్మలు టక్కునాణెములు. 9
- 12 మద్దెలలోఁ జిక్కినయెలుకవలె బుద్ధికర్త ననుకొని ఈలోకమునను
ఆలోకమునను కొట్టుకొనుచు, 49
- 13 జీవుఁడు ఐదుపదరములసూచిలో రత్నము. 52
- 14 సరకు లన్నిటి బయటవేయుము; ఇంట ఆకాశమే మిగులును.
తత్త్వములన్నిటిని బయటవేయుము. నీలో చిదాకాశమే
మిగులును. 72
- 15 మేను సెప్పెడి. ఇంద్రియములు ప్రవిద, ప్రాణములు చమురు.
కుటుచమేను వత్తి. దాన వెలుఁగుజోతి నీవు. 77
- 16 ఎటుక మిగులె తాను. తనలో జ్ఞానము మ్రాను 87
- 17 మనసు రెండుమొగాలఅర్థము. దానికి నిద్ర నాసెన. కలయు
ఎచ్చరికయు రెండుతుదలు. దాని జూచునది నీవు. 91
- 18 మనమునే గుఱిపెట్టి చూడు; నాక్షి తనకుఁ వా తోఁచు. 93
- 19 తెలిసితి ననునది మనసే. తెలిసి నేనే యనునది మనసే. తెలి
విలో తెలివిగ తేలునది మనసే. తెలియక, గుఱుతుచూపక
నెఱవున వెలుఁగుతెలివిచదల వీవు. 95
- 20 నీమాంద్యకాలుప్యముల గుర్తించునదేదియో అదియ జ్ఞానము 96
- 21 తెలివికి మది వేను. తెలివియ బుద్ధి. అభిమానము కల బుద్ధియ
అహంకారము. దీనిఁ బ్రేరించు సాక్షియ బ్రహ్మము. 97
- 22 వది నీది. వదివేటు నీవువేటు. గుఱిగా మది-అట చూడు.
అపుడే నీవు సాక్షివి. సాక్షి పరమాత్మ. 98
- 23 నీవు తెలివివి. నన్ను నేఁ దెలియ నందువు. నాకు నాలుక లే
దని ఎవఁడేని పలుకునా? 103

- 21 నేను నే ననునది అభిమానము. దానికి నిధానము జ్ఞానము.
అది నీవు. 106
- 25 'నన్ను' నే నెఱుఁగెను నగు నను మున్నెఱుఁక ఆత్మ. 106
- 26 "నన్ను నే నెఱుఁగలే"నను అజ్ఞానము జ్ఞానపూర్వము. ఎఱు
గలేను" అనునది జ్ఞానాధానము. అదిదృశ్యము. 107
- 72 నీశరీరము నిండియున్నచిత్తు నెఱుఁగననుట నీట నిలిచిన చాకలి
దప్పిచే చచ్చె ననుట. 109
- 23 జీవాత్మ నెఱుఁగననువాఁడు తనతల్లి గొఁడాలనువాఁడు. 110
- 29 ఎఱుకకు మది మేను. మది యెఱుక యింద్రియముల నెఱుఁగు
ఇటులున్న నీలో నెఱుక నొగులు చూపవలెనా? నీమెడలో పేరు
నొరులు చూపవలెనా? 112
- 30 బుద్ధివృత్తు లెఱుఁగునెఱుకయ ఆత్మ. 115
- 31 'తెలిసికొనుటలు' అను బుద్ధిని దెలియు తెలినియ ఆత్మ. 115
- 32 బుద్ధి తనఉదయమును అస్తమయ నెఱుఁగదు. బుద్ధికిని వానికిని
సంధాత ఆత్మ. 116
- 33 బుద్ధితోఁ గూడుచైతన్యము విషయగ్రాహి. బుద్ధి యుడఁగుచో
చైతన్యము క్షేపించు. అదియ నీవు. 117
- 34 కనులు పగట సూర్యునిచే రేయి దివ్యచే రూపము లెఱుఁగును.
కనులు మూయుచో బుద్ధి నామరూపము లెఱుఁగును. బుద్ధిని
చైతన్యమెఱుఁగును. 118
- 35 చీకటింటఁ బండుదువు. నిదురబరువున లేతువు. మొకరములు
తగులునని జడియుదువు. పూర్వానుభవ సంస్కారముతో పడ
తువు. అటు పరఁగు బుద్ధిని దెలియునెఱుక నీవు. 118
- 36 బుద్ధి జడము. అది వస్తువు నెఱుఁగదు. వస్తువే తన్ను
ఱుఁగును. 121

- 37 బుద్ధి ఆత్మ నెఱుంగుట కల్ల, రవిచే అద్దము వెలుంగును. అద్దము
రవిని వెలిగించునా? 122
- 38 స్వార్థపరులు మంత్రితినే దొర యందురు. అటులు బుద్ధినే ఆత్మ
యందురు. 123
- 39 మట్టితోఁ జేసిన అద్దము మోముఁ జూచు పనిముట్టు. మాయ
తోఁ జేసిన బుద్ధి నిన్నుఁ జూచు పనిముట్టు. 124
- 40 అద్దమున సూర్యప్రతిబింబముచే ఇంటిచీకటి పోవును. చిజ్జ్యోతి
అంతర్మఖమగుచో బుద్ధిలో మాయాంధకారము పోవును. 155
- 41 కన్ను అద్దముచే తన్నుఁ గనును, బుద్ధిచే ఆత్మ తన్నుఁ
గనును. 128
- 42 దీపము గనుటకు దీపాంతర మెందుకు? జ్ఞానము గనుటకు
జ్ఞానాంతర మెందుకు? 130
- 43 మదిలో పడు నెఱుక అచ్చయెఱుకకు వెలుగిడనా? నీటిలో
ప్రతిబింబము రవికి వెలుగిడనా? 131
- 44 కన్ను అద్దమును, అద్దములోని మోమును గాంచును. నీవు
బుద్ధిని, బుద్ధిలోని ఎఱుకను, కాంతావు. 132
- 45 బుద్ధి తోఁచి యడఁగు. బుద్ధిలో నెఱుకయు తోఁచి యడఁగు.
కాన బుద్ధి దృశ్యము. 13
- 46 బుద్ధిగలవారెల్లరు బుద్ధిలో వెలుంగు నెఱుక నెఱుంగుదురు,
బుద్ధి కావలియెఱుక నెవ రెఱుంగుదురు? 133
- 47 బెల్లముచే భక్త్యము తియ్యనగును. చిత్ప్రభుచే బుద్ధి వెలు
గగును. 138
- 48 నీరు తోఁపక ప్రతిబింబమే కనబడునటాలు చిత్ప్రతిబింబముతో
కూడినబుద్ధి చిత్ప్రతిబింబమువలెనే కనబడును. 139

- 49 బుద్ధి లోఁజూపున బుద్ధమగును; వెలిచూపున విక్షిప్తమగును.
బంధమోక్షములు బుద్ధివే 141
- 50 ఇనుపగుండు నీట మునుఁగును; ఇనుపగిన్నె తేలును. సంసార
బుద్ధి మునుఁగును; జ్ఞానబుద్ధి తేలును. 142
- 51 బుద్ధి దేని నంటునో అదిగా మాటును. బుద్ధిని విషయమున
కంటించితివా విషయమగును. బ్రహ్మమున కంటించితివా బ్రహ్మ
మగును. 143
- 52 మాసిన దోస మద్దముదా కడుగనివానిదా? కలఁగు దోసము
బుద్ధిదా కడుగని నీదా? 148

4 పృ.

- 53 నింగిలో కప్పవలె దివ్వెలో నలుపువలె చంద్రునిలో కందువలె
భూమిలో మాయ. 36
- 54 తననిద్రలో తాను పడియుండఁగా వచ్చినకలవలె తే న్నఱుఁగని
అవిద్యచేతనే ప్రపంచోత్పత్తి. 41
- 55 ఆనమున కాఁగు కుండ లీబహ్మండంబులు. 49
- 56 ఎండ నింగిని గనఁబడక పల్లెలనక పత్తనములనక భూమి నల్లడఁ
గనఁబడునటులు బ్రహ్మము పూర్ణమయ్యు కొన్నిటకనఁబడక
కరచరణాదుల కనుబండువుగ వెలుఁగొందును. 50
- 57 మణులలో నభమటులు బ్రహ్మాండములో బ్రహ్మము వెలుఁ
గును. 51
- 58 నీవే మామవు, మఱుదిని, తండ్రిని, తాతవు. ఎఱుకయే నకల
నామరూపాత్మకము. 55
- 59 ద్రవమయ్యు, శుశ్రుమయ్యు, ఆనందమయ్యు, అనంతమయ్యు.
ఆత్మ ఒకటే. 57

- 60 తనువుతోఁగూడు జీవుఁడు దానసముతోఁగూడు మణి. 10
- 61 ఎఱుక మఱపుకాదు. కరణములలో అదియ తెఱపిమఱపులు. 19
- 62 ఇనుపసంకలయేని బంగరుసంకలయేని సుకలయే. జీత్యమేని
దేవత్యమేని తెంపనిదే నిజస్వరూపము లేదు. 38
- 63 కలలో పాము ముట్టుడు కూయిడువాని కొరులు “ఇది కల”
యని చెప్పి భయ ముడుపుదురు. గురువు ‘ఈపపంచము
మాయ’ యనిచెప్పి భయ ముడుపును. 54

- 64 పాఱు నీరు తనపుట్టు వెఱుంగదు. కరణములు తమమూలము
నెఱుంగవు. 19
- 65 తరంగములు తటముమీదికి ప్రాఁకునేకాని దాటలేవు. కరణ
ములు వెలికిదోచునేకాని ఆత్మప్రభను దాటలేవు. 20
- 66 అహంకారమే కలవలె నెనసి జగమై తోచును. 25
- 67 బుద్ధి తమములో జేరఁగ నిడద; నిజసుఖములోఁ జేరఁగ యోగ
నిడద. 33
- 68 మననము చేయుచిత్తము మున్నీటినడుమ ఓడకంబమునఁ
గూర్చున్న కాకి. 48
- 69 విదేహమోక్షము సంపాదఁగ జేరుతుమ్మిద. 52
- 70 రవి నీటదోచునటు లనుభవమగునది సోపాధి. వేఱులేని తాన
కాలనుభవ మగునది నిరుపాధి. 67
- 71 మన మడఁగిన సుఖమే నిరుపాధి. మన మున్నసుఖమే
సోపాధి. 68
- 72 వసరమువలె పలు కుడిగి మదిపాలమున నే విహరింపుము. 72

- 73 తొట్టెలపాపవలె 'నేను' తో నొప్పుము. 73
- 74 ఉదాసీనతతో నిద్ర దూఁగుము. 74
- 75 ఆత్మస్ఫురణమౌతమున సోలుము. 75
- 76 ఏవిషయముల బుద్ధి లయించు నావిషయముల నె బ్రహ్మముగఁ
దలపుము. ఇది విశ్లేషమునకు ముందు. 86

7 పృ

- 77 బుద్ధిలో చిత్తు కప్పురమున దివ్యవలె వెలుంగఁ గనుట పరమా
త్మపదము. 6
- 78 ఆత్మవభలో బుద్ధి బయలున ఎత్తినఅభ్రకమటులు తోఁపఁ
గనుట పరమపదము. 8
- 79 మెలఁకువతో నిద్రాసుఖము గనఁబడయుట పరమాత్మపదము. 15
- 80 జ్ఞానమున కభిమతములేక అజ్ఞానమును రాసీక రవివలె వెలుంగు
నది పరమాత్మపదము. 18
- 81 తాపత్రయకి వెలియై రూపాదులకు లోనుగాక దీప మటులు
మెలఁకువతో వెలుంగు పరంజోతి పరమాత్మపదము. 20

8 పృ

- 82 మాయలో బమ్మ, ముచులో పంజ. 5
- 83 మాయ కత్తిసీరి తథుకు. 9
- 84 భూమిలో మాయ, వరులలో పొల్ల, నీటిలో బుగ్గ. 10
- 85 నీటిలో ఉష్మమువలె బమ్మలో మాయ. 11
- 86 లోహప్రతిమలో వీరము లోహమే, వాహనము లోహమే,
వలువలు లోహమే, సొమ్ములు లోహమే. వస్తుప్రసందలి
నామరూపములను వస్తువే. 14

- 87 తీసి ఒకటే. పేరులు పెక్కు; అరటి, పనస, మావి. 15
- 88 నూలే బట్ట, మన్నే కుండ, నీరే తరంగ, బంగరే నగ, బ్రహ్మ
మే ప్రపంచము. 16
- 89 విత్తే వండు, బమ్మయే జగము. 18
- 90 ఒకటిపై సున్న వడి, దానిపై సున్న నూలు, దానిపై సున్నవేయి
ఒకటి బ్రహ్మము. ఆవృక్తము బిందువు. దానిపరిణామము
నూలులు వేలు కొలులు పరార్థము. సున్న లెన్నికల్పసినను
సున్నయే. మిగులున దొకటి. అది అద్వయము. 25
- 91 మాట లడఁపుము. మాయ అడఁగును. మాయా భాసిన
తలఁపు తలఁగును. తలఁపు తలఁగిన దృశ్యము తలఁగును. 26
- 92 నిదురలో మతి మలఁగుదు అనంతి. నిదుర తలఁగుదు సంసారి.
మతియ సుఖదుఃఖములు క్షేక. 28
- 93 ని స్పృహలు సున్నను చీకటి కను గవ్వను. అనిప్ప దీపమగుచో
చీకటి చెడును. జ్ఞానాంగారము మేన సున్నను మాయా కను
గవ్వను. అదియ దీపమగుచో ఆమాయా మాయును. 30
- 94 స్నానముతో మంటిగణపతి మరణము. మూలజ్ఞానముతో
మాయకు మరణము. 31
- 95 బ్రహ్మము:— “మాయా దేవీ నను కలఁతఁబట్టక తొలఁగుము.”
మాయ:- “నీకు వెలిగా నాకు బయలుచూపుము.” 33

10 ప)

- 96 సుకృతముచే కుణకాలము తనుకరణములు బయ్య మొందుదు వికల
మతులు దానినజ్ఞానమందురు. 38
- 97 బమ్మకై నను శిష్టుఁ జూపనగునా? నీబుజాన నీ క్షిప్రా
నగునా? 48

98 కల్పవేదాంతము నిక్కమగువస్తువును దెలుపుచు కలచెలికూటదు
నిక్కపుసుఖ మీ యనా? 78

99 కడుపుదించుజాణియటులు సంకలదెంచు నేనుఁగునటులు కాలి
దుమ్ము కాడించునటులు సంసారము విదలింపుము. 102

100 పండ్లు మిథల కాయకాదు జ్ఞానిమనసు సంసారము కాదు.

101 పాలనుండి చిలికినవెన్న మఱిపాలుకాదు. కట్టెలోపుట్టినఅగ్ని
మఱి కట్టెకాదు. సత్యము మాయకాదు.



శివ భాగము.

అద్వైతప్రక్రియ యిది:—

తత్త్వము ఒక్కటన్ననొక్కటి అది ఆత్మ, అత్యంత దృఢమము (కి-270 అను) అనఁగా జ్ఞానరూపము.

జ్ఞాత జ్ఞేయము జ్ఞానము అనునీమూఁటి నెల్ల రెఱుఁగుదురు. ఇందు జ్ఞానమున కాశ్రయఁడు జ్ఞాత. జ్ఞానమునకు విషయము జ్ఞేయము. ఇటులు జ్ఞాతృజ్ఞేయముల స్వరూప నిరూపణము జ్ఞాన నిరూపణాధీనము. కాఁగా జ్ఞానమే తత్త్వము.

జ్ఞానము సోపాధిక మనియు నిరుపాధిక మనియు నిరుదేహఁగులు. నిరుపాధిక మగు జ్ఞానము నిరాశ్రయము, మఱియు సన్మాత్రరూపము. దాని స్వరూపలబ్ధి కితిరాపేక్ష లేదు. ఇట్టి జ్ఞానమునకే బ్రహ్మ మని పేరు.

జ్ఞానము బ్రహ్మమునకు గుణముకాదు, మఱి స్వరూపమే. సుతి బ్రహ్మమును విజ్ఞాతగా చెప్పినమాట (బృహ 2-4-14.) ఉపచారము, బ్రహ్మము అద్వితీయము. భేదమూలక మగు ధర్మధర్మ భావము విషయవిషయభావము దాన విపరీతము. కాన బ్రహ్మము నకు జ్ఞేయత్వము లేదు.

సోపాధిక మగు జ్ఞానము సాశ్రయము; సవిషయము. ప్రమాణాదిదన్యము. ఇది లోకీకము. పుల్లయ్య కుండ నెఱిగెను అను వపుడు ఎఱుకకు పుల్లయ్య ఆశ్రయఁడు. కుండ విషయము. ఇది సోపాధికము. ఈజ్ఞానము ఆశ్రయమును విషయమును లేక భాసింపదు. కావున విషయాశ్రయము లగు కుండపుల్లయ్యలతోపాటు ఈ సోపాధికజ్ఞానముకూడ కల్పితమే. కాఁగా కల్పితము లగు వస్తువులన్నిటికిని ఆశ్రయమును కల్పనాధిష్ఠానమును గనుకనే బ్రహ్మము జగత్కారణము.

కారణము కార్యముకంటె నూత్నము. ఈనూత్నత కార్యా
కారత్యాగతనుబట్టి గాని పరిమాణమునుబట్టి గాదు. మఱియును
కారణము వ్యాపకము. కావుననే కారణము కార్యముకంటె సా
మాన్యభూతము. అనగా కార్యగతవిశేషహీనము ఘటాదులం
దలి ఘటత్వాదివిశేషములు కారణావస్థయందు మట్టిలో కానరావు.
కావుననే సర్వకార్యములకును కారణమగు బ్రహ్మము సర్వవిశేష
రహితము.

విశేషశూన్య మగుట బ్రహ్మ సజాతీయ మగు చేతన మొండె
బ్రహ్మవిజాతీయ మగుధర్మ మొండె ఉండదు. సవిశేషమగు వస్తువే
భేదమునకు అధికరణముగవా; కావున బ్రహ్మము ఉద్వితీయము
భేదత్రయశూన్యము. నిర్విశేషము.

దానశేసియే నిర్గుణము. 'నిర్గుణమ్' అనిశ్రుతి కల్యాణగుణ
ములుగూడ బ్రహ్మమున లేవని చెప్పచున్నది. బ్రహ్మము సగుణ
మేని దాన సవిశేషత్వము తప్పనిసరియగుటచే కారణత్వభంగము
ఉప్పతిల్లును. సగుణశ్రుతు లారోపితగుణగాయికలు. బ్రహ్మము
నందు గుణములను ఒప్పి హేయగుణరాహిత్యముగా నిర్గుణ శ్రుతులను
సమర్థించు నెడల బాహ్యోద్దియగ్రాహ్య మగు చూపరసాదులు లేని
వాడగుట జీవుడును నిర్గుణుడు ఏలకాడు? సుఖదుఃఖాదిగుణ
రాహిత్యముచే భూతములును నిర్గుణము లని చెప్పవచ్చును. కాన
బ్రహ్మమునందు అసలు కల్యాణగుణములుగూడ లేవు. బ్రహ్మము
నందు కలవని అనుకొనఁబడు కల్యాణకారకము లగు గుణములు
జీవులకు జీవావస్థయందే ఉపయోగించును. ఆయవస్థయు అవిద్యా
కల్పితము. కాన ఆగుణములును కల్పితములే. కలలో దేశాంతర
మున కేఁగ నుపయోగించు బండిగూడ కల్పితమేకదా; మఱియు
బ్రహ్మము నిత్యము. అది పరిణామినిత్యత కాదు. బంగారము ముదు
గుగా గొలుసుగా మాత్రినను ఆయినగలవలె నశింపదు గాన నగ

శంఖ బంగారు నిత్యము. బ్రహ్మనిత్యత అట్టిదికాను. అది కూట
స్థనిత్యత. అనగా ఎప్పుడును ఒకేరీతిగా నుండుట. శుక్తులు బ్రహ్మ
మును వికారరహితమని చెప్పెను. అట్టిదానికి పరిణామ మసం
భవము.

మఱియు బ్రహ్మ మద్వితీయము. బ్రహ్మమునకు సంబం
ధించిగాని సంబంధింపకగాని శరీరభూతముగాని ధర్మభూతముగాని
వివక్షియు కొండొకటి లేదు. (8-8 అనుభ) కావుననే దీని వివ
రించు మతమునకు అద్వైత మని పేరు.

బ్రహ్మము సన్మాత్రరూపము. అనగా 'ఇట్టిది అట్టిది'
(3-8కి.) అని చెప్పవీలుకాక, 'ఉన్నది' అని మాత్రమే చెప్పదగి
నది. అట్టి దిట్టి దనువిశేషణములచే సద్వితీయతాపత్తికలుగును.
సన్మాత్రరూప మగుబ్రహ్మము జ్ఞానస్వరూపముగాన జ్ఞానముగూడ
సన్మాత్రరూపమే. సన్మాత్రము అందు విషయముకాదు. లోకీక
జ్ఞానమువలె సాశ్రయమును సవిషయమును అగునేని సత్కామాన్య
రూపత్వ మెనయమి జ్ఞానము బ్రహ్మస్వరూపము కాకపోవును.
అపుడు 'బ్రహ్మము విజ్ఞానఘనము' అనుశ్రుతికి పెల్లువచ్చును.

అనాదిగా అజ్ఞానము : లదు. *ఇది త్రిగుణాత్మకము. ఇది ఉన్న
దనియు లేదనియు చెప్పటకు వీలులేనిది. మఱియు నిది భావరూ
పము. భూతములకు ప్రకృతి. దీనికే మూలప్రకృతి అవిద్య తమస్సు
మోహము ప్రధానము గుణసామ్యము అవ్యక్తము మాయ కారణ
మొదలగుపేళ్ళు. శుక్తిరూప్యాద్యుపాదాన మగు అజ్ఞానమునకు
తూలాజ్ఞాన మనియు పల్లవాజ్ఞాన మనియును పేళ్ళు.

'జీవుడు, ఈశుడు, చిత్తు, అవిద్య, జీవేశ్వరభేదము, అవిద్యా
చిద్యోగము అనునీయాటను అనాద్యములు' అని ఒప్పుచు బ్రహ్మ
*8-4, 8-31, 8-35, 8-4, 5-8, 4-8, 5-57, 5-39, 10-66
మా. అనుభవామృతము.)

మద్విత్తీయమని యెటులు? అని అనుచో:- చిద్భిన్నము లగునై దినికిని వ్యావహారికసత్తయేగాని పారమార్థికసత్త లేదు. ఇవి అనాదులైనను అనంతములు కావు. వీనిలో జీవేశ్వరభేదము అవిద్య చిదవి ద్యా యోగము వీనికి స్వరూపనాశము. జీవేశ్వరులవిషయమున వానిఉపాధికే నాశము. పారమార్థికసత్యాభిప్రాయమునుబట్టి బ్రహ్మ మద్వైతము.

ఈమాయలో చిత్ ప్రతిబింబ మీశ్వరుడు. మాయకు ఆవరణశక్తి విక్షేపశక్తి అని రెండుశక్తులున్నవి. అవియ అవిద్య. అవిద్య రజఃప్రధాన. బహుప్రకార. అనంత. ఆ అవిద్యయందు చిత్ ప్రతిబింబము జీవుడు.

శుద్ధసత్త్వప్రధాన మాయ. మలినసత్త్వప్రధాన అవిద్య. మాయాప్రతిబింబ మీశ్వరుడు. అవిద్యాప్రతిబింబము జీవుడు. ఇది ఒకమతము.

మూలప్రకృతియే విక్షేపప్రధాన (6) మగుచో మాయ. అది యీశున కుపాధి (7) ఆవరణప్రధానమగుచో అవిద్య. అది జీవోపాధి (8) ఇది ఒకమతము.

అజ్ఞాన మేకరూపమే. కాని దానికి రెండుశక్తులు. ఒకటి జ్ఞానశక్తి. రెండు క్రియాశక్తి. రజస్తమస్సులచే అడఁగబెసత్వము జ్ఞానశక్తి. శబ్దాదివిషయక మగుజ్ఞానమున కది హేతువు. ఇంక క్రియాశక్తి ఆవరణశక్తియనియు విక్షేపశక్తియనియు ఇరుడటఁగులు. రజస్తమస్సులచే అడఁగబెసత్వము ఆవరణశక్తి. 'కుండలేదు, కనఁబడుటలేదు'. ఈమొదలగువ్యవహారమున కది హేతువు. తమస్సత్త్వములచే మరుఁగు సదనిరజస్సు విక్షేపశక్తి. విక్షేపశక్తి యుక్తాజ్ఞానోపహితస్వరూపము చేతనే ఈశ్వరుడు జగదుపాదానము గనుక ఆకాశాదిప్రపంచోత్పత్తికి విక్షేపశక్తి హేతువు. జ్ఞానశక్తి యుక్తాజ్ఞానోప

హితస్వరూపముచేత ఈశ్వరుడు జగత్కర్త. ఈమతమున ఆశక్తి కలఅజ్ఞాన మవిద్య విక్షేపశక్తి కలఅజ్ఞానము మాయ ♦

కారణ మగుప్రవిద్యలో చిత్ ప్రతిబింబ మీశ్వరుడు ♦ కార్య మగుప్రతికరణములో చిత్ ప్రతిబింబము జీవుడు. ♦ ఇది యొక మతము.

ఘటాకాశ జలాకాశ మేఘాకాశ మహాకాశములపడి ఉపాధిభేదముచే కూటస్థ ♦ జీవబ్రహ్మేశ్వరులు అను చాతుర్విధ్య ప్రక్రియ నొప్పి అందు ధీవాననోవరక్షుడు అజ్ఞానోపాధికుడు ఈశ్వరుడు అనియు అంతఃకరణోపాధికుడు జీవుడనియు ఒకమతము. + ఆయాతావుల సమతములనేకాక జీవేశ్వర స్వరూపవిషయమున అవచ్ఛేదవాదమును + ఆభానవాదము + ప్రతిబింబవాదమును +

అవచ్ఛేద మనగా అంతఃప్రవేశము. తద్యుక్త మచ్చిన్నము. జలాంతఃప్రవిష్ట మగుఅకాశము జలావచ్చిన్నము, ఇటులే అంతఃకరణాంతఃప్రవిష్ట మగు చైతన్యము అంతఃకరణావచ్చిన్నము. ఈమతమున అజ్ఞానవిషయాకృత మగుచైతన్య మీశ్వరుడు. అజ్ఞానాశ్రయభూతచైతన్యము జీవుడు.

అన్యసంబంధముచే అన్యముగా భాసించుట ఆభానము. మంకెనవూలదావున నున్నస్ఫటిక మెట్టగా భాసించును. ఇది ఆభానము. దీనికి ఉపహిత మనియు వాడుక. చైతన్య మెల్లడను గలదు. అది అజ్ఞానమునందు భాసించి తాదాత్మ్య మొందును. ఫలిత మీశ్వరుడు. అవిద్యాకార్య మగు బుద్ధియం దుపహితమును బుద్ధి తాదాత్మ్యపన్నము నగు చైతన్యము జీవుడు. +

♦(6-4, 8.) ♦(7-5, 8) ♦(8-9, 5, 26) ♦(9-10, 90.)
+(11, 10-65; 5-43) +(10-51) +(7-10) +(7-8 అనుభవా
మృతము స్వీకరించెను.) +(5-7 అను.)

ప్రతిబింబ మెల్ల రేఖులుగనుకును. బింబము నూర్చుడు మొదలగుపదార్థములు. బింబము లేక ప్రతిబింబ ముండదు. ప్రతిబింబము లేకయు బింబ ముండును. బింబమునందలిచూర్పు లన్నియు ప్రతిబింబమునం దుండవచ్చును. ౧ కాని ప్రతిబింబమునందలి మాధుర్యము బింబముం దుండవు. అద్దము నూర్చుచో ప్రతిబింబమే యూర్గును గాని బింబ మూర్గదు. వేటొకటి—రెండద్దములనడుమ నొకడు నిలిచెనని అనుకొందము. ఒకఅద్దములో అతడు ప్రతిబింబించును. ఆప్రతిబింబము రెండవఅద్దములో ప్రతిబింబింపవచ్చును. అది మరల మూడవదానిలో ప్రతిబింబింపవచ్చును. ఇటు లెన్ని ప్రతిబింబించినను బింబ మొకటియే.

బింబములేక ప్రతిబింబము ఊడజాలదు గాన బింబప్రతిబింబము లొకటియే అని అనవచ్చును. ప్రతిబింబము మిథ్యయు బింబము విక్రుశమునుగాన ఈ రెండును వేటొకయు అనవచ్చును. ఇదియ బింబప్రతిబింబభావము. అజ్ఞానప్రతిబింబ మగుచై తన్య మీశ్వరుడు; బుద్ధిప్రతిబింబిత మగుచై తన్యము జీవుడు. §

‘ అవిద్యాకార్యబుద్ధ్యవహితచై తన్యము జీవుడు’ అనుమతమునందును ‘బుద్ధిప్రతిబింబితచై తన్యము జీవుడు’ అను మతమునందును ‘అంతఃకరణ తత్సంస్కారావచ్ఛిన్నాజ్ఞాన ప్రతిబింబితచై తన్యము జీవుడు’ అను మతమునందును జీవున కనాదిత్వము లేకపోవలసి వచ్చును.

త్రిగుణాత్మక మగు అవిద్య లేక అజ్ఞానము జ్ఞానముచే నివర్తనీయము. §

‘ బ్రహ్మమును నేనెఱుంగను’ అను అనుభవము ఇచట ప్రమాణము.

చిదవిద్యా యోగ మనాదియని అంగీకరించుటఁ జేసి ఈ అవిద్య యెటులు పుట్టెననియు ఏ కారణమువలన దీనికి బ్రహ్మతో సంబంధము కలిగెననియు ప్రశ్నింపలేము. కాని అసంబంధ మిటు లూహింపనగును:—తనను చల్లార్చు నీటిలో అగ్ని తానుగా చొఱఁ జాలక కాఁగు కుండ మొదలగు వానిని ఆశ్రయించి వానియే సాయమున సూక్ష్మరూపముతో నీటఁ జొచ్చి దాని చలువదనమును మాయించి తన వేడిమిని నీటిదిగాఁ గనఁబఱచుచున్నది. అటులే అవిద్య తాను సొంతముగా బ్రహ్మమునఁ జొఱలేక సూక్ష్మదీర మగు తనమూలరూపముతోఁ జొచ్చి నిశాశ్రయమును నిర్విషయమును సామాన్యము నగు బ్రహ్మస్వరూపము నాచ్ఛాదించి సాశ్రయత్వ సవిషయత్వరూప మగు తనవిశేషరూపమును బ్రహ్మముదిగాఁ గనఁబఱచును. §

భాసమానమగు ఈజ్ఞానమే మహత్తత్వము. మహత్తు మొదలు మహిషతకును గలదంతము సాదియే కాని అనాది కాదు గాన జ్ఞాన రూపమగు బ్రహ్మ మొకటయ్యు ధర్మ ధర్మి భావముచేతను విషయ విషయి భావముచేతను జ్ఞాతృజ్ఞేయ రూపముగా కనఁబడును.

అందు జాత అహంకారము. జ్ఞేయము శబ్దతన్మాత్రాదులు. భాసమానమగు నిదియెల్లయు అవిద్యాపేక్షచే పరిణామము. బ్రహ్మ పేక్షచే వివర్తము. పూర్వావస్థను వీడి అవస్థాంతరము పొందుట పరిణామము. ఉదా:- పాలని చెప్పఁగలవీలు పోయి పెరుగని చెప్ప వలసినచ్చుట. పూర్వావస్థను విడువకయే అవస్థాంతరభాసము వివర్తము. ఉదా:- తాడుతాడుగ ఉండియే పముగాఁ గనఁబడుట. తన్మాత్రతలనఁగా సూక్ష్మభూతములు, శబ్దతన్మాత్రము సూక్ష్మకాశము దాన స్పర్శతన్మాత్రము అనగా సూక్ష్మవాయువు జనించెను. ఇటులే వరుసగ సూక్ష్మభూతముల పుట్టుక.

అనుభవామృత మిటుల చెప్పచున్నది:—

ఆదిమధ్యాంతములులేని య
 భేద నిర్గుణ నిత్య నిరతా
 మోద సహజావ్యక్త చిత్ పరిపూర్ణుడై తోగునా
 నాదరూపునిలోనఁ గల్గె వి
 వాదమయ శబ్దంబు దాననె
 యీదృశంబైతిగు ప్రపంచంబెల్ల నుదయించె 4-10

తనయ! తద్వాచ్యమున శబలతఁ
 గనిన బ్రహ్మను గల్గె సదన
 త్తనఁగ వ్యక్తైశ్వర్య మందున నామహ త్తందుఁ
 మొనసి త్రిగుణాత్మిక మహంకృతిఁ
 దనరె వై కారికము సత్త్వం
 బునను రజమునఁ దైజసము తమమునను భూతములు 4-11

ఈనాద బ్రహ్మప్రక్రియ తంత్రశాస్త్రుని సుప్రహేతము.

అవిద్య త్రిగుణాత్మకము అవిద్యాపరిణామము పంచభూత
 ములు. కావున అవియు త్రిగుణాత్మకములు. వానిలో ఆకాశసాత్త్వి
 కాంశము వలన చెవి, వాయుసాత్త్వికాంశమువలన మేను, తేజసా
 త్త్వికాంశమువలన కన్ను, జలసాత్త్వికాంశమువలన నాలుక, భూసా
 త్త్వికాంశమువలన ముక్కును పుట్టెను. పంచభూతముల సాత్త్వికాం
 శము లన్నిటికలయిక వలన అంతఃకరణము, భూతముల రాజసాం
 శముల విదిటియు కలయికవలన ప్రాణము.

పంచీకరణమునఁ జేసి భూతములు దృశ్యములగును. నూలము
 లగు ప్రాణిశరీరము లన్నియు పంచీకృత భూతపరిణామమే.⁴
)4—8...80)

అన్న—ప్రాణ—మనో—విజ్ఞాన—అనందమయ కోశములు శరీరాంతర్గతములు. స్థూల మన్నమయ కోశము. కర్మేంద్రియములతోఁగూడిన ప్రాణము ప్రాణమయకోశము. జ్ఞానేంద్రియములతోఁగూడిన మనస్సు మనోమయము. బుద్ధి విజ్ఞాన మయకోశము. దానిలోనున్న అజ్ఞానముగాని ఆత్మగాని అనందమయకోశము.

జీవాత్మకు కర్మత్వమేని భోక్తృత్వమేని ఔపాధికము. బుద్ధి శబ్దవాచ్యమై నిశ్చయాకారవృత్తిగల అంతఃకరణము. కర్మతోపాధి. సుఖద్యాయకారవృత్తిగల అంతఃకరణము భోక్తృత్వోపాధి. జ్ఞానేంద్రియములైదును కర్మేంద్రియములైదును ప్రాణవంచకమును మనోబుద్ధులును వెరసి పదియేడింటిముద్గ లింగశరీరము. ౧౨ దియే సూక్ష్మశరీరము లేక కుటుచమేను. మృతిచే నిద్రనశింపదు. ప్రలయమున నశించును. అందు సూక్ష్మశరీరమునకు కారణమగు అజ్ఞానము మిగులును. ఆయజ్ఞానమే కారణశరీరము. తత్త్వజ్ఞానముచే మోక్షోపసర్గతో ఇది నశించును. తురీయావస్థలో దేహాత్రయాభిమానము లేకున్నను తత్సంబంధము. మాత్రము తొలగదు నిద్రలో కారణ దేహాభిమానమును కలలో కారణ లింగ దేహాభిమానమును మెలకువలో మూఁటి అభిమానమును ఉండును.

నిద్రాజగ్రత్సంధిలక్షణము తురీయావస్థ. అందు జ్ఞానము పరిణామోన్ముఖమై గర్భమునుండి వెలువడఁబోవు శిశువువలె నుండును. సంస్కారములన్నియు నమయుటచే జీవన్ముక్తిదశలోజ్ఞానము పరిణామోన్ముఖము కాదు. అవిద్యాపరిణామము రజ్జునర్పము. దీని కధిష్ఠానము బ్రహ్మము. అవిద్యాకార్యమగు పాము సత్యముకాదు, అసత్యమునుగాదు. అదిసత్యమగునేని రజ్జుజ్ఞానముచే నివృత్తముకారాదు. అయిన అనుభవమునందు నివృత్తమగుచున్నది. కాన పాము మిథ్య. మఱియు అది అసత్యమునుగాదు. అసత్యమగునేని ప్రతీతముకారాదు. అయినను అనుభవమునందు ప్రతీతమగుచున్నది. కాన

ఇది సద సద్విలక్షణము దీనికి అనిర్వచనీయ మని పేరు బాధింపఁబడఁదగినదియు స్వరూపము కలదియు నగుపఞ్చార్థము అనిర్వచనీయము. †

‘ఇది శాస్త్రము’ అనుప్రతీతియు అనిర్వచనీయమే. శాస్త్రము గూడ అవిద్యాశార్యమును అనిర్వచనీయమును అగుభవంచములో నిది గనుక ‘నేనా అనేకాః’ ఈమొదలుగా శాస్త్రమే స్వయముగా అనఁగా బృహదారణ్యకాద్యము తన అనిర్వచనీయతను చెప్పికొన్నది.

శాస్త్ర మనిర్వచనీయ మయ్యు తత్త్వజ్ఞానహేతువు. కలలో గుట్టములును బండ్లును జీవకల్పితము లగుట అసత్యములయ్యు సత్యబుద్ధిని కలిగించును. శుభాశుభములను సూచించునుగదా. ఇంతియకాక అజ్ఞాననివారకత్వముగా శాస్త్రము హేతువు. పారమార్థికసత్యత లేదనియేకాని శాస్త్రము గగనావిందమువలె కల్లబొల్లికాదు అది అపారమార్థిక మయ్యు అపారమార్థికమేయగు అజ్ఞానమునకు నివారకము † అపారమార్థికమైనను ఏతావన్మాత్రము చేతనే దీనికి ప్రామాణ్యము. ప్రత్యక్షాదిప్రమాణములచేగలుగు లోకికజ్ఞానము సాశ్రయము సవిషయము. అంతఃకరణముదాని కభివ్యంజకము. అంతఃకరణవృత్తియే లోకికజ్ఞానము. ఇటులాయెనేని జ్ఞాత అంతఃకరణమా తదుపాధికుఁడగు జీవుఁడా? శుద్ధచిత్తుకాఁడు. అది జ్ఞానరూపమేకాని జ్ఞాతకాఁడు. అది అహమర్థముదినీ అహమర్థమాత్మకాదు. ఏ అది అవిద్యాపరిణామముతో చేరిన అహంకారమునీ అహంకారమిందాత్మత్వ మారోపితమై భాసించునుగాని అది వాస్తవముకాదు. అటులే మనఃప్రాణదేహేంద్రియాదులయం

దాత్మత్వమారోపిత మయ్యే భ సింఛును. ఇట్టిభమ పోవలయును. మోక్షము రావలయును. బ్రహ్మజ్ఞానముచేతనే మోక్షము.

సాధనచతుష్టయసంపన్నుడు మోక్షమునం దధికారి. అట్టివానికి శ్రవణాదులచే ‡ సంశయము భ్రమయు తొలగి వేరుకాని బంధకములేనిచో 'నేనుబ్రహ్మమను' అను అపరోక్షప్రపంచము కలుగును. ఇదియే జీవన్ముక్తి, దేహపాతానంతరము విదేహముక్తి. ఇది అద్వైత మతసంగ్రహము.

ఈచప్పిడిఘటాలను రంగడు అశ్వశరాయుడై తెలుగు పలుకులలో అనుభవాత్మక సృష్టి చేసెను. వానిని పాఠకులికముందు చవిచూడ గలరు.

వేలూరి శివరామశాస్త్రి.

అనుభవామృతము.

స మి క్ష

[“కవిసామ్రాట్” శ్రీవిశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు, ఎం. ఎ.,
విజయవాడ.]

ఈ అనుభవామృతమన్న గ్రంథమును కన్నడములో శ్రీమహా
లింగరంగకవి యనునాయన వ్రాసివాడని. బళ్ళారిజిల్లా రాయ
దుర్గగ్రామనివాసి శ్రీకలుగోడు ఆశ్వత్థరావుగారు తెలుగులోని
కనువడించిరి. నాకు కన్నడము తెలియదు. నన్నీకావ్యమును గుఱించి
పరామర్శించు మని యనువాదకుని నిర్బంధము. మూలగ్రంథము
అనువాదముకంటె సధికముగా నుండియుండవచ్చు నని యనుకొన
వచ్చును గాని యీగ్రంథరచనచూచినచో మూలమునకంటె నిదియే
గొప్పగ్రంథ మేమో యనిపించుచున్నది. భావములన్నియు మక్కికి
మక్కి కావచ్చును. తెలుగులో చెప్పటలోని యొకవైలక్షణ్యము
చేత నీగ్రంథము మహాత్కృష్టముగా నున్నది. మూలమైనపద
కము, వేదాంతవిషయములు సర్వమును కన్నడకారునివేకాని, యీ
యనువాదకునకున్నభారాశుద్ధియు భాషామాధుర్యమును మూల
కారునకున్నవో లేవో తెలియదు. భాషాదృష్టితోఁ జూచినచో
నిదియొక పరమోత్తమమయిన గ్రంథము. ఇదియొక యమృతప్రసా
హము. వేదాంతసంబంధమయిన పారిభాషిక పదములుతెసివేసినచో
నింతచక్కని తెలుగురచన వేయిపుస్తకములలో నొకదానిలోనఁ
గూడ నుండదు.

ఈ తెలుఁగింత ప్రకాశించుటకు మఱియొక కారణము గలదు. తిక్కనాదులవలె చంపకాది వృత్తములు ధీసికొనినచో వృత్తములం దొక రచనాపౌఢి సంపాదించుటకుఁ జరఁతనాభ్యాసము కావలయును. ఆయాభ్యాసమునందు ఆస్థియైందు నొక క్షేత్రమున్నది. దానిపేరు సారస్వతక్షేత్రము. ఈక్షేత్రమును బట్టియే మార్గకవిత్వమునకు నొక మర్యాదల భించెను. ఆక్షేత్ర మిగ్రంథమునందు లేదు. లేదనగా తాదృశమైనది లేదనిగాదు. ఇందు సర్వత్ర పట్టుదివృత్తము, ఇది కన్నడభాషకుఁ గాణయాచి. ఈభందోమార్గము తెనుఁగులో మున్ను లేదు. శ్రీగురుబాడ అప్పారావు పంతులుగారి ముత్యాలసరములు రెండు కలిపినచో పట్టుది కావచ్చును. ముత్యాలసరములు వ్రాసినవారు చాలమందిగలరు. ఎవ్వరిరచనయు నశ్వత్థరావుగారిస్థాయి నందుకొనలేదు ఇది యొక యమృతప్రవాహము.

తెలుఁగులో ప్రసిద్ధమైన వేదాంతగ్రంథము సీతారామాంజనేయము. అది ప్రాథమబంధము. సామాన్యజనుల యందుబాటులో లేనిది. ఆచుహారవి, వద్యవచనాశక్తితో పోతన్న గారిచెఱివైనది. ఈగ్రంథము విషయనిగరణమునందేమి రచనయందేమి సులభమైనది, సర్వజనగ్రాహ్యమైనది.

ఈకాలమున నీయద్వైతమతగ్రంథ మెవరికిఁ కావలయును? వలసిన కొలఁదిమందికి నిది సులభగ్రాహ్యమైనది. స్వాదుపేశలమైనది.

ఈకవి సహజముగ శిల్పి కాని యిదిభాషాంతరీకరణ మగుట చేత ఈయన యొక్కభాషయు రచనామాధుర్యము భారాశుద్ధియు మొదలయిన యనువాదకుని గుణములే మహోత్కృష్టముగాఁ గన్పించుచున్నవి. కథానిర్మాణకథాకథనాది విషయములలో నీయన ప్రతిభ యెట్టిదో యిందు కనుగొనుటకు వీలులేదు. కాని కవి

ప్రతిభావంతుఁడనుటకు నొకటిరెండుగుర్తు లీశావ్యమునఁ గలవు. ఇందు వదునొకండు ప్రకరణములున్నవి. ఈషట్పదీవృత్తములో నారుచరణము లుండును. ప్రతిప్రకరణము మొదలిచివరిషట్పదులు వేపలపర్తి శ్రీరంగని సంబోధములు. ఈయనదేవుఁడు. వేపలపర్తిను గ్రామములో నున్నస్వామి. ఆయన కీగంధ మంకితము. మొదలి ప్రకరణము వదలినచో తక్కినయన్ని ప్రకరణములమొదలి షట్పదులలోని స్వామిసంబోధన మూడవచరణాంతమం దుండును. ప్రకరణాంత షట్పదీగతసంబోధన యారవచరణాంతమం దుండును. ఇది యొక చిన్నమెరికవ. శిల్పపుజాతికి సంబంధించిన యొక రచన. మరి రెండవది యీశవియొక్క తెలుఁగునేత. ఈవృత్తమును భావమునుబట్టి పలుచోట్ల పలునిధములుగా కవి మలచును. ఆరుచరణములుగల యీవృత్తము పరిరీతులుగా మలచబడు స్వత్వము కలిగియుండును.

ఏరు దాటగలారు కారా

గారములు లేపాకాఘోరా

కార మగుసంసారమును; గనఁగాఁ జరాచరముల్

దూరి స్వర్గముఁ దారి నరకముఁ,

జెరి ధారణి, సుకృతదుష్కృత

కారణముగా నుఖము దుఃఖముఁ గండ్లు మనుజులొగి,

(2.ల, 5-వ)

ఈషట్పదిలో మూడుచరణలమునడక వేరు, చివరి మూడు చరణములనడక వేరు. ఇట్లు పలుచోట్ల పలుసాగములు గలవు. పాఠకులు చూచుకొనవలయును.

ఈగంధములో మొదలిరెండధ్యాయములలో కవియొక్క ప్రతిభ యతిశయముగఁ, దక్కినవానిలో విషయబోధన ప్రధాన

ముగ గన్పించుచున్నది. స్వశాస్త్ర గ్రంథములు నింతయే. ఆశాస్త్ర గ్రంథమును నిర్మించువాడు తనసిద్ధాంతమును తొలగి తనచెప్పనప్పుడు ప్రతిభా భాసకముగా నుండును తక్కినదంతయు సాహిత్యముగా నితరులు చెప్పినదియే.

ఇందు ప్రథమ ప్రకరణ మధికారినిర్ణయము. అన్వయస్యతి శేకనిందలచేత నధికారినిరూపణము చేయబడినది. ఇక రెండవ ప్రకరణము; ఇది బహ్వాంశములుగా నిరూపింపబడినది. ఈప్రకరణ మీకావ్యమి నకు లలామభూతమైనది. మహలింగరంగవియొక్క ప్రతిభ యంతయు నీప్రకరణమున నున్నది. మొదట ప్రపంచము నిత్య మనుకొనువారి నిత్యత్వభావము మృత్యువుచేత నిరాకరించినాడు. ఆ మృత్యువును వివరించినాడు. మృత్యువుకంటె పూర్వమయిన జీవితములో లోకమునందలి యన్యాయముచేత నుక్తియు లేదని నిరూపించినాడు. పరమమైన బ్రహ్మభావమును స్థాపించుటకు నణి మాదిసిద్ధులను బ్రహ్మనులయహంకారమును నిరూపించినాడు. తనువాతకర్మాధీనత ప్రపంచించినాడు. మదమ, మాయ, మోహ నిరాకరము పునర్రజస్మము నీవిషయములను క్రమముగాఁ బరా మర్శించి వైరాగ్యముతప్ప వేరొగతి లేదని నిస్సంశయముగా న్నాపించినాడు. ఇది యీశాస్త్రమునకు మూలకంఠము. మరల నిది శాస్త్రగ్రంథముకాదు. ప్రకరణగ్రంథములవలె తిక్కజటిలము గాదు. ప్రమాణము నర్వధా ఉపయోగమే. అయ్యుపయోగము లోక జ్ఞత పరమరక్షణీయము. ఈకవియొక్కలోకజ్ఞత పరమరక్షణీయ మైనది. దీని కెన్నియయిన నుదాహరణముల నీయవచ్చును. కాని పరమాశ్చర్యకరమైనది యొకటి చూపింతును.

కన్నశిశువుకుగాక, ధనమిడు

చున్నవిటునకుగాక యటునిటు

లన్నడచు "బాలెంతలంజ" విలాసచేస్తుగతి,

అన్నగఁడు చెడు నిహవరంబులు;

సన్ని జీవన్ముక్తి నొందక

సున్న యను సంసారసౌఖ్యము-చూడఁ దెచ్చరినిక (2. అ 91, 2)

ఇందున్న “బాలెంతలంజ” యన్నశబ్దము లోకజ్ఞత కవధిభూతము. మూలము నందెట్లుబుద్ధో? ఇట్లుతెలుఁగుచేసిన యశ్వస్థరావుగారి ప్రతిభ చాలగొప్పది.

కవిత్వాశక్తి యెన్నినిధములనుండవలయునో యన్నివిధముల నీకావ్యము నందున్నది. ఒకటి యుక్తివైచిత్ర్యము. ఈకవి యనంత మైసరచనాశక్తి గలవాఁడు.

కరి, తురగ, పశు, పక్షి మృగ, నూ

కర, శునక, మార్జాల, మర్కట,

సరట, శలభ, జలూక, కుక్కుట, —సర్పక్షమితములుక,

బుర, గగన, జల, వనచరాదులు

స్థురనరోరగు లరయమిధునీ

కరణమునఁబడి గుహ్యలోలత—గనిరికేమనఁగక ; (2. అ. 65 వ)

కొన్నిద్రవ్యములయో, జంతువులయో నామములు గుడ్డిగుచ్చటలో నీయన యొకనిలక్షణమైసరచనా సామర్థ్యమును నెఱపుచుండును. ఈగ్రంథమున నిట్టిషట్పదులు చాలగలవు. ఇట్టిదే మరి యొకటి: —

కరులచందము, చెక్కులందము,

సురచిరాధర, మతులరదములు

మెఱుఁగుఁగన్నులు, మద్దునాసిక—మేలిఫాలంబుక,

పరమసౌఖ్యప్రదము “ని మది

మరుగుదురు కామినులక్ష్మేష్టా

కరి ముక్కుద్వారమును గనగొని—కాముకులు నరులు (2. అ. 71)

ఇతరులు చెప్పినభావమే తాను చెప్పటలో నొకనై చిత్రి
మును సంపాదించి శ్రొత్తగాఁజెప్పిపట్లు కన్పింపజేయుట యొకగొప్ప
కవితాశక్తి.

మీలుజహ్వపేక్ష, కరి-కరి
ణీలనత్ సృర్యేచ్ఛ, శలభము
గ్రాలు నేత్రాపేక్ష; శుక్రి భుజ-గంబు; ఘ్రాణేచ్ఛా
లీలభమరం, బిట్టలొక్కొక
టోలి విషయేచ్ఛఁ జెడె ననఁ, జెడఁ
డేల తనయా! పంచవిధవిష-యేచ్ఛ గలనరుఁడు? (కె. అ. 9 ప)

ఇందులో చివరిచరణములో “చెడఁడేల తనయా” యని
సమకూర్పుట కవియొక్క సొంతపలుకుబడి. దానిచేత భావము
యొక్క ప్రతిభ గోచరించును.

మఱి యుపమానములు లోకరమణీయములు. మఱియు నుప
జ్ఞానహితములు.

తెలియ న్నూత్నశరీర మదితాఁ
దలఁచి తను వే ననుచు కర్మల
వలచి, బహుజన్మముల గని, క్రతువ్రతములకా గృశమై
మెలఁగి స్వర్గముఁ, బిదపవరకముఁ
గలుగఁ దిరుగును రాత్నమున బిగు
వలరఁ గట్టినభాండమన నాశాంతముకా గనకే. (కె. అ. 70 ప)

ఈచివర రాత్నమునకట్టినభాండవలె నన్నపోలిక చిత్రము
గానున్నది. ఇట్టివి వేదాంతులందరు చెప్పుదురు గాని,

ఉన్నతస్తని, నిమ్ననాభిని
 కన్నియను జ్ఞితి ప పటమున,
 నున్నతస్తననాభినిన్నత లొప్పు సమామగుచుక;
 ఎన్నఁ బూర్ణబ్రహ్మమున హై
 న్యోన్నతలు లే వరయు, కెంతయు
 నున్న; నామాకారశబ్దస్ఫురణమాత్ర మగుక. (10 అ. 45 వ)

ఇది యెవ్వరును జెప్పలేను. ఈయుపమానము సర్వాంగీణ
 ముగనున్నది. చిత్రపటములో స్తనములయొక్కయున్నతత్వము నాభి
 యొక్కనిమ్నత్వము నిజముగా లేవు. దీని నింగ్లీషులో (perspective)
 అందురు. ఇదియే మాయ. ఈయుపమానము వేదాంతమున కెంత
 యనుకూలముగ నున్నది! శబ్దిచిత్రభ యనగా నిది.

లోకజ్ఞత కవికి ప్రధానమై నది. ఈగంధమునందు లోకజ్ఞత
 నిక పాయచూణముగా నున్నది. లోకజ్ఞత వైరాగ్యమునకు మొదటి
 మెట్టు. వైరాగ్య మనగా విరక్తిపొందుట. దేనినుండి విరక్తి?
 లోకమునుండి విరక్తి. ఆ లోకము తెలియకుండ విరక్తి యెట్లుం
 డును? కనుక లోకజ్ఞుడే బ్రహ్మజ్ఞుడు కావలయును.

మగఁడు తనయుని ముద్దిడం గని
 నగడిజారిణిగతిని, తనువును
 సాగసుఁడేయుచు మమతతో దానుండు తా నగుచుక.
 తగినపోషణ మెంతచేసిన
 నగుచు మృత్యువు కాఁగిలించును
 జగతిఁ బ్రాణం బెవరికైనను శాశ్వతం బగునే? (2 అ. 21 వ)

ఈలోకములో నున్నప్రతారణముయొక్కన్వరూప మింత కంటే
 నిం కెట్లుండును? భార్య భర్తను ప్రతారించుట, తక్కినప్రతా
 రణమునూట చెప్పట యెందులకు? ఈప్రతారించుట యెక్కడ?

ఆయువుపట్టువునందు సృష్టికి మూలభూత మైనదానియందు ఇంత కంటె వైరాగ్యమును బోధించుట యెట్లు?

లోకోక్తులను సంగ్రహించుట భాషాశబ్దయొక్క యొకగొప్ప కవితాశక్తి. ఈగ్రంథమువందు లోకోక్తులు బహుళముగా నున్నవి. ఇచ్చట భాషాంతరీకర్త మూలకారునికంటె సతిశయించును. మూల భాషలో లోకోక్తులు వేఱు. భాషాంతరమునందలిలోకోక్తులు వేఱు. ఇందు తెలుఁగుదేశపులోకోక్తులు చాలసమీచీనముగ నున్నవి. లోకోక్తులు, పలుకుబడులు, నానుడులు భాషాగ్రంథమున కలంకారములు.

కాలిసంకెలటుండ గొంతున

గాలిమును గుచ్చినవిధంబున

చాలవివిధములైన సంస్కృతి సమితి బంధింపఁ,

లీలవిషయాసక్తుఁ డగునరు

నేల చెప్పఁగ? మోక్షశాస్త్రపు

గాలిసోకిననైన సైపఁడు గాంచఁగాఁ దనయా! (1 అ 24 ప)

ఇచ్చట “గాలి సోకిననైన సైపఁడు” డనుట తెలుగు.

ఏలగృహకృత్యము? గృహము? సుతుఁ

డేల? నరిగొడవేల? సంస్కృతి

గోల, నమ్మగరా, దనత్యము కూడ దెవ్వరికి;

జాలు చాలది. మాకు నితఁ మీ

సాల కంటినతేనె యని తల

నోలవేసియు విడువ రకట ! చోద్యమిది కనఁగఁ. (2 అ. 12 ప)

“మీసాలకంటినతేనె” తెలుఁగు.

నొసటివ్రాతను మీఱ బ్రహ్మకు

వసముగావన, మానవుం డను

పనరమున కద్దాని ద్రోయఁగ వచ్చునే తలఁపఁ ?

ఎనఁగుపూర్వకృతం బదేరికి

వనము త్రోయఁగఁ? గుడిచితీరక

తనుకుమిసుకులతప్పరా వవి తనయ! నిజమిదియ౯.

(2 అ. 34 ప)

ఇందులో “తనుకుమిసుకు”లన్నది తెనుఁగునానుడి.

మెచ్చువారికి చావునుఁజ్ఞమని

యుచ్చరించిరి బుధులు, మూత్రము

వచ్చుబిల మడి తెలిసి తెలియక వాంఛ నేయుదురే?

విచ్చిచెప్పఁగ నేల, యదియొక

పిచ్చియేసరి, తలఁప వమనముఁ

దెచ్చుచిహ్నము కాదె? నుఖ మాదేవుఁడే యెఱుఁగుఁ.

(2 అ. 75 ప)

“నుఖమాదేవుఁడే యెఱుఁగుఁ” ఇదిసర్వదేశభాషలయం దుండ వచ్చును. కాని తెలుఁగు తెలుఁగే.

మంటిగణపతి తానమాడఁగ

వెంటనే మరణమనుసామెత

కొంటెమాయకు మూలమెఱిగినఁ గూలు నది యపుడే

కంటె! కలుగదుమున్ను; తెలిసిన

వెంటఁ దనుఁ దా నద్ది లయమగు

మంటఁ, గనఁబడు నడుమ గుణఫణియోజ భ్రాంతిదమై.

(8 అ. 31 ప)

ఈసామెత యీజిల్లాలో లేదు. బళ్ళారిజిల్లాలో నున్నదికాబోలు, ఎంతబాగుగా నున్నది!

అల యవిద్యావిద్య లనఁబడు

పలుపురులపగ్గంబు వలగొనఁ

గలఁతవడు జీవేశు లనునవి కనఁగ, వాఁచ్యములొ;

తోలగి యీరెంజో నుపాసుల

వల, నఖిందాద్వైతచిహ్న

కలితశేషమే యసివదై కృముఖునత వీనుతనయా! (5 అ 27 ప)

ఇందు “పలుపురులపగము” అన్నమాట గ్రామీణమైన జీవితమును మధురముగా నిరూపించుచున్నది. ఇవి కొన్నియు దాహారణములు. వీటినిమించి కవికొక ప్రత్యేక శైలియుండవలయును. అతైలిలో నవనగమైన స్థలములయందు ప్రాధియిండవలయును. ఈయన శైలియు ప్రాధియి నెట్టిదో యుదాహరింతును.

శైలి కలితకు ప్రాణభూతమైనది. నిర్గుప్తమైన నిర్వచనము వట్టిచి యిది శైలియని చెప్పటకు గర్హమేయగును. వృత్తి, రీతి, శైలులు మూడు లాక్షణికు లెంతవిచిచ్ఛమానముగఁ జెప్పినను నిది యిది యని చెప్పటకు కష్టమే యగును. అందుచేత శైలియను మాట యిచ్చట స్థూలముగానే వాడఁబడుచున్నది. ఒకయక్షరసన్నివేశచారుత్వము లేకుండ నవ్వఁడును కవి కాలేడు.

కవిత్వమున కుండవలసిన సర్వలక్షణములలోనిది పరమప్రధానమైనది. ఇది లేనివాఁ డెంతభావసంపద కలిగినను కవి కానేరఁడు. ఈయక్షరసన్నివేశచారుత్వ మియనుభవామృతమునందు నమృద్ధిగా గలదు. అధికముగా గలదు. ఈయనరచన యర్జునుఁడు యుద్ధముచేసినట్లున్నది. తెలుఁగులకు తెలుఁగులు, సంస్కృతాఁకు సంస్కృతాలు. శబ్దమును శబ్దముతోఁ బొందించుటలో రమణీయత యెచ్చటను కురటువడదు. ఈరచన యొకయమృతప్రవాహమువలె పొంగిపొరలుచు పోవుచున్నది.

దారినడచుచు దాహమెత్తినఁ .

జేరి చలిసందిటిని నలసటఁ

చేరి, నిమివర్గ బెవరి నెవరినో తెలిసి కల్గిసి, మఱి



అనుభవామృతము

సమర్పణము.

భామినీపట్పడి:

కలుము లొలుకు “అనంతపుర” మం
 డలిని, - “శల్యాణగిరి” ఉపమం
 డలిని - “వేపలపర్తి” గ్రామమునకా విభాసితమై,
 జలజభవముఖ నుతుండు శ్రీతజన
 సులభుడగు శ్రీరంగధాముం
 డెలమినా - యీ - కృతికుమారి వరింపఁ బ్రార్థింతుఁ.

1.

ప్రకటనస్వయముద్భవ శిలామూ
 ర్తికే, బరంధామునకు, సద్భ
 క్తుల కల్పకముగ ధర్మిత్రి గ్రామవేల్పునకు,
 సకలలోకారాధ్యునకు, సుర
 నికరసుత చరణునకు నా - యీ
 సుకృతికన్యక సర్పణం బిడి చొక్కువాడ మదిక.

2.

మును గడిగి పాదముల జనకుడు
తనయ “సీత” నొసంగె నెవనికి,
ఘనశరధి శ్రీకాంత నెవనికిఁ గాంతగా నిడియె,
తనదుసర్వస్వంబు బలి యె
వ్వని పదత్రయిఁ జేర్చి, నా—యా
తనయ కృతి నర్పించి యతనికి, ధన్యతను గాంఘుర

మంగళధ్వను లలరఁ జెలుపుగ
ముంగిటను “వేదావతీ” నది
పొంగి పాడఁగ వినుచు, భక్తులు పూజ విడఁగఁ గృపా
పాంగదృష్టులఁ గని మనుచుశ్రీ
రంగధాముఁడు నాదుకృతిక
స్యం గరుణఁ జేపట్టవేడెద నతికుతుక మత్తినై.

వేదనుత! అవధారు: నాయను
వాది “తానుభవామృతము” కృతి
శ్రీదయిత! త్వత్పాదసన్నిధి శ్రీతులసియుతో గం
గోదకముతో ధారవోసితి
నాదరింపుము మునిజనార్చిత
పాద! సన్నశ్వత్తరావుఁ గృపాసుధాశరధీ!

శ్రీ

అనుభవామృతము.

నాం ది

శ్రీ సురార్చిత! శ్రీతజనావన!

భాసురాంబుజమృదుచరణ! వర
జానజనదురితౌఘనాశన! ధర్మసంచరణా!
వానవప్రముఖాభినుతపద!
వాసిఘ్నేయ మమ్మేలు మునిహృ
ద్యాస! కరుణాపాంగ వేదలిపర్తి క్రిరంగా!

6

హరిహరబ్రహ్మస్వరూపుని

వరుని విదురాశ్వత్థదేవుని
పరముచే శ్రీరామచంద్రదుర్యోధనుహిమచేతనా
స్ఫురితమతిన్తై కన్నడంబునఁ
బరఁగు శ్రీమహలింగరంగశ
విరచితానుభవామృతముఁ జెప్పెదఁ దెలుఁగుబాసా

7

తెలియ నదైవతమును, మత్సలు

తలపుమెయి నిద్దాని నాంధ్రము
నలిపెదను, మూలాతిరక్త శబ్దదోషాదుల్
గలుగుచో నారచనలో నవి
తెలిపి నాచేఁ దిష్టఁ జేయఁగఁ
దలఁతు గురువులఁ బండితులఁ దత్త్వజ్ఞుల సుకవులఁ

శ్రీ

అనుభవావృతము.

ప్రస్తావన

పాటవోసివఁ గుడవనొల్లని
బాలకునియటు మానసం బిది
యాలకింపదు హితము, మూర్ఖుని యటులఁ బరికింపఁ
బాల నుపలాల్పించుగతిఁ గడు
లాలనల లోఁగొనినచో మఱి
పాలుపడును వినంగ స్వల్పము స్వల్పముగ నదియే.

9

వినఁ గడంగిన పిదప విడువదు
శనఁగఁ జౌధవిధాన, సతతము
వినుచుఁ దా నానక్తిమెయిఁ గడు విహితగతి నెగడుకొ
లనదినాభ్యాసమున నయ్యది
యనువమానందాంబురాశిని
మునిగి నిజసాయుజ్యవధమును బొంది సుఖమొందుకొ.

10

అకలుషిత మధ్యాత్మవిద్యను
సుకవు, లాత్మజ్ఞులును, బ్రాహ్మణులు
సకలజను తాననంగఁ జెప్పెద నరస నరళగతిఁ ;
శుకునియటు లానక్తులయి, యో
పికను దత్పథమూసి నిజతా
రకసమున్నతమోక్షసుఖసామ్రాజ్యముగఁ గొనుఁడీ.

11

మున్ను జేసినపాపపుంజము
లన్నినాశము నొందు నొకక్షణ
మెన్న బ్రహ్మవిచారమును నరుఁ డెలమి, ధన్యాత్ముల
కన్నపితరుల, నున్నబంధుగు
లున్నతంబగు నతనివంశం,
బన్నరఁడు మెట్టినదె జ్ఞేతం బగును దభ్యముగఁ.

12

మేరునదృశసువర్ణరాశిని,
వారినిధిపరివేష్టితావని,
చారుకన్యాజననమాసము నద్విజ్ఞేదులకుఁ
ధారవోసినఫలము చేకుఱుఁ
గోరి నిమిషార్థంబు బ్రహ్మవి
చారతత్పరు లైనసద్గుణ సాధుసంతతికిఁ.

13

అది నిమిత్తం బాత్మవిద్యా
హృదయ మగు నీగంధమును, ముద
మొదవ వేపలపర్తి రంగని కొగి నమర్చుణగా,
విదితమై కర్ణాటభాషా
గదితమై తగు ననుభవామృత
మిది, యథాతథముగఁ దెనుంగున కే ననువదింతుఁ.

14

తెలుఁ గి దంచును బెడమొగము నిడఁ
 దలఁచు పెద్దల కళికి పలికెదఁ
 దెలుఁగు నీటగు తేటమాటల తేనెయాట సుఁడీ!
 కలుగు నువనిషదర్శమునె శేఁ
 దెలుఁగువలుకుల నంటి నింతియ,
 కలుగునే యొకకొఱత చూడ్కిని ఘనత కొఱవడ దే? 15

బలువఁబడిన యనంటిపండటు
 తొలువ త్వక్కును నిలుచుచెఱకటు,
 కలఁచునుడుకులఁ దొలఁగి కమ్మనఁగ్రమ్ము పాలటులఁ
 తెలుఁగుతీవులసుభువు వలుకులఁ
 దెలిసి తనలోఁదన్న ముక్తికే
 నలవఱచుకొనరాదె సంస్కృత మందు నీకేమి? 16

శ్రీ

అనుభవామృతము

ప్రథమాధ్యాయము

అధికార నిర్ణయ ప్రకరణము

శ్రీకలితశుభపాద! భవాన్
 లోకనాశ్రితవరద! సన్ముని
 లోకవంద్య! ప్రభూ! నిగమతతి లోల! గుణకీలా!
 లోకపాలన దక్ష! సజ్జన
 శోకహర! అవధారు శుభది
 వ్యాకృతిజితానంగ! వేవలపర్తి శీర్షగా!

1

వినయగరిమను మొక్కి తండ్రిని
 గనుగొనుచు బ్రార్థించె శ్రీశుక
 ముని “జనక? బ్రహ్మంబుదెట్టిది? పాలుచు నేరీతి? ?
 గనంగఫల మే మబ్బు, దెలియంగ
 మనసు కలిగెను వినంగవలె నే”
 ననిన, వ్యాసుఁ డాదరమ్మున నాడు నుతుతోడన్.

2

వినము బ్రహ్మముకంటె ఘన మిం
 కనంగ లేదు, తనంతఁ దాఁ దను
 గనఁబఱచు, నది స్వప్రకాశముఁ గాంచ నేకమునై
 చనును, నద్వయ, మప్రతర్క్యం
 బనెద, రది శ్రుతిగురుముఖోక్తులఁ
 గనంగ నగు స్వానుభవవేద్యము గాంగ, తనుజాత.

3

శ్రుతిగురూక్తువదేశమునఁ దన
మతి నెఱింగి తనంత దానిని
సతత మననాభ్యాసవశమునఁ జక్కఁబఱచినచో,
సతిశయజ్ఞానాపరోక్ష
సిద్ధి యనందగు ననుభవంబగు
గతి లభించును, యోగసహజ సుఖంబె తత్ఫలమా.

4

అనుభవామృతమందుఁ జెప్పెద
విను, తొలుత నధికారలక్షణ
ము, నిహపరఫలభోగవిరతియు, మోదలుతుదవఱకు
తనయ! "త్వం త" త్పదము లవి శో
ధనవిధానము, నసిపదమునం
దున సమైక్యము, భూమికలఁ దగ దొరకొనెడివిధము.

5

శ్రవణమననాదులతెఱుగున,
నవల సునమాధుల విభేదము,
వివరముగఁ బరమాత్మవదము, నభేదవాదంబు,
భవరహిత యోగులచరిత్రల
నవిరళపు జీవిత్రయంబును,
సవిమలంబగు నిర్గుణోపాసన వినిర్ణయము.

6

తెలియ బ్రహ్మముఁ దొలుత నధికా
రుల నెఱుంగఁగవలయు, విత్తన
ములను సుక్షేత్రమున విత్తినఁ బూర్ణఫల మిచ్చుక,
దలఁపఁగా నూపరపుభూమిని
ఫల మిడునె నాటంగ బీజము?
వలదు తత్త్వం బనధికారికి వత్స, తెలుపంగ.

7

దానధర్మదయాన్వితులు, ని
 స్నానమదమత్సరులు, నిహితులు,
 మౌనమే మొదలైనవిధులను మనఁగలుగు ఘనులు,
 జాననాధన శమదమాది వి
 ధాననిరతులు, దంభదర్పము
 లూన నొల్లనిజనులు, తత్త్వాల్లులు తనూజాతా.

8

సత్యశౌచాచారనిరతులు,
 నిత్యసర్మిలనిస్పృహత్వముఁ
 బ్రత్యహముఁ గలవార, లాశా పాశవర్జితులు
 అత్యధికగురుభక్తితత్పర
 భృత్యమానసు, లనఘ! సుజన
 సుత్తులే తత్త్వాధికారులు చూడఁగాఁ దనయా!

9

నిత్యనైమిత్తికములు విడిన
 ప్రత్యవాయములకును విడకే,
 సత్యపాయశ్చిత్తముల నిడి జపములఁ దపముల
 నిత్యకామ్యనిషిద్ధములను బ
 రిత్యజించుచు భక్తిసీశ్వరుఁ
 బ్రత్యహముఁ గనఁ గోరు, సుమి! తత్త్వాధికారి కనఁ

10

అప్రమదముల నడఁచి, క్లేశా
 రిప్తముల విగఁదుడిచి, మది ని
 ర్దుష్ట మొనరిచి, శత్రులొగ్గురఁ మనిమి పరమపదా
 భీష్టదంబగు గురునికరుణా
 దృష్టిపాత్రులు, బ్రహ్మనిషా
 పుష్టులే తత్త్వాధికారులు పుత్ర! పరికింపఁ

11

తనమనోవాక్తనువుల నభుము
 గనఁడు, వలుకఁడు, చేయఁ, డన్యులు
 తనకు నవకృతి నలువఁ బ్రతికృతిఁ నలఁడు, డెయ్యెడలఁ,
 జనులభూషణదూషణల విని
 మొనసి యుబ్బఁడు, డిందునొందఁడు
 కను నమత నర్వంబు మోక్షకాంక్ష విను, తనయా.

12

కనఁగ నుఖదుఃఖముల నొకగతి
 మనసు కలఁగక, సతము ధైర్యముఁ
 గనును, నర్వము నీశ్వరాజ్ఞాకమ మనుచుఁ దలఁచు
 గొనును మతి నతిదృఢవిరక్తిని,
 గనక భోగభ్రాంతి, మోక్షం
 బని తపించు ముముక్షు వెల్లపు డరయు మోపుతా!

13

జ్ఞానులను నర్థించు, శాస్త్రము
 లోనిసార మెఱుంగు, సాధుల
 లోనె మెలఁగును, వారివర్తన లోనెఱిగి నడచు.
 మానకయె నద్వాననల మన
 మూని యభ్యసనం బొనర్చెడు
 మానితుండె సుమీ ముముక్షువు, మదిఁ గనుము తనయా.

14

అరయ బహుజన్మకృతసుకృతా
 కరము నగు నరజన్మ మిదిముం
 డెఱుంగ నేగతిగలుగునో యని యేమటక మదిలో
 మరగి ధృతియుతుఁ డగుచు, నద్గురు
 కరుణఁ దను దా నెఱిగి, నిజన్ముఖ
 మరయు వాడె ముముక్షు వనఁబడు నరయ మోపుతా.

15

కవటకల్పవములు గనక, మది
చపలతయు దు శ్చేష్టలే, కతి
కృపణతయు నాటోపకౌపముఁ గీడ్పఱచి, నతమున్
శ్వపచజనములగోష్ఠి నొల్లక,
యువనిషద్వాక్యార్థమును గుఱ
కృప నెఱుంగు, ముముక్షు వనయము కేవలము తనయా. 16

కామినులు కనులెదుట నుండిన
నేమి? చూడఁడు గ్రుడ్డికైవడి!
తామనులు నిందింప వీనులఁ దాఁకనీయఁ దొగిన్;
బ్రేమఁ బరధనముల గ్రహింపఁడు!
ఏ మనఁడు పరు లెంతదూఱిన
నామహామహుఁడే ముముక్షువునై పరఁగుఁడనయా! 17

ఎడరునం దెడగుఁది కందక,
పుడమి కధిపతియైన నుబ్బక,
యడలు నూనక లేమి, కైశ్వర్యమున మత్తిలక,
పడఁతిగొడుగుల పరజనంబుల
గొడవలో మదిఁ దవులనీయక
పడి విరక్తిని మను, ముముక్షువు బాలకా, తెలియన్. 18

తనయా! సత మధ్యాత్మవాసన,
యనయమును శాస్త్రార్థచింతన,
విను నుబ్బి, విరక్తి, సద్గుణ వృత్తి సత్సంగం,
బసఘగుకుశుశూష మొదలగు
ఘనప్రవర్తనముల మెలంగెడు
మనుజుఁడే తత్త్వాధికారి, కుమార, పరికింపన్. 19

వేదశాస్త్రార్థముల నెఱుంగక
 భేదవాదము లాడి పాపం
 డాక్షిమతముల నడచి కడుదంభాచరణపరుడై
 సాదరత సంసారమును ఘన
 మోద మనియెడుశుంత కాత్మవి
 పాదమెందుకు? రత్నహారమే వానరముమెడకుక ?

20

కాయసుఖమును గోరి, ధన మతి
 హేయగతి నొంది, వంచక
 గాయకస్తావక ముఖస్తుతి గాంచి, పరమపద
 ధ్యేయముగ గను ఘనులపై న
 న్యాయముగఁబడి, మొఱుగు కుక్కకుఁ
 బోయఁ దత్త్వసుధారసంబును బోలునే తనయా!

21

మనసు రాగద్వేషముల, మతి
 యనఁగ దుర్వ్యసనముల, దేహము
 వనితలెడ కూటముల, వాంఛ లపారభోగములక,
 మునుఁగఁగా, సంతతము మాయా
 జనితదుర్వాసనల మరగెడు
 జనునకుఁ దొరఱొనునె తత్త్వజ్ఞానచింతనముల్

22

కలలపైతము జాగృతుల భ్రాం
 తులె కడుం దోచెడిని మనసును
 దొలఁగ వతిదుర్వాసనాతతి తొంటిజన్మములం
 దలవడిన పెనువాసనలచే
 గలిగె నీసంసారలంపట,
 ఫలము లే దనిపింప దెంతటి పండితునకైనా.

23

కాలిన్సుకెల లుండ గొంతున
 గాలమును గుచ్చినవిధమున,
 జాలవిధములఁగలుగు సంస్కృతి నమితి బంధింపక ,
 లీల విషయాసక్తుడగునరు
 నేల చెప్పఁగ? మోక్షశాస్త్రపు
 గాలిసోఁకిననైన సైవఁడు కాంచఁగాఁ దనయా.

24

మొదటనే మర్కటము, మద్యపు
 మద మెదను గదియంగ వృత్తిక
 మొదగి కుట్టిన నెగిరివడుగతి నురుతరభ్రమచే
 మదము, ధన, మెలపాయమును, బెం
 పొదవఁ గాంతాసంగతులమది
 చెదరుకూళల కెల్ల తత్త్వము చేచుహ తనయా!

25

పిచ్చివాఁ డుమ్మైకాయల
 నిచ్చమెయిఁ దినినటుల, మాయను
 మెచ్చి మది మైముఱచి మూర్ఖత మెలఁగి భ్రాంతిదమై
 పెచ్చుపెరిగిన విషయసుఖములఁ
 జొచ్చి నిచ్చలు పేడపుగులు
 మచ్చఁ జను మనుజులకుఁ దత్త్వపు మార్గ మెటుబొదవుర?

26

రోటఁ దలనిడువాఁడు రోఁకటి
 పోటు తినకయె పోవు నెటు? లఱె
 వాటమగు సుఖదుఃఖసంస్కృతి వనధిఁ బడ మఱి యే
 నాటి కగు పరిహార మాతని
 కేటిగతి విస్మృతిజరాదుల
 కూట మగుపుట్టుకల చావుల గోలఁ బడఁజె శుకా?

27

మెడను జుట్టినపాము కలవక
 విడుచునే? మాయావిమోహిత
 బడుని భవబంధము పాయునె? చనుచు గనుగననే
 పడి యగ్ధాశ్రుకూపమున నో
 ద్విడుచునంధునివలె వివేకము
 నుడిగి భవమునఁ బోలువాఁ డెటులొందు మోక్షంబు? 28

అద్దమా యంధునకు? గానుగ
 యెద్దునకుఁ జిటుగజ్జె? గోనెకు
 నద్దికం గొసెనయె? నక్కకు నహహ! నాకంచే?
 ముద్దుగుమ్మఁ పుంసకునకే?
 మొద్దుగొరవల కమరభావయె?
 అద్దిరా! నిర్వాణమే విషయాభిలోలురకు? 29

ఎద్దు మోయపదార్థ మెఱుంగునె?
 బద్దునకు నత్యవతంచే?
 గద్దటిఖరంబునకు గన్తుగిమగమయె? ధరలో
 నద్దిరా! దత్తకున కెఱ్ఱెడ
 కిద్దరా పితృభక్తి? వాంఛల
 హద్దుమీఱినవానికా, పరమాత్మచింతనము! 30

పురము నక్కలు చేరుచే? భా
 స్కరునిప్రభను దివాంధనంఘము
 తిరుగునే? చోరులకు వెన్నల తెరపు ప్రియ మగునే?
 గరనకవిలేలు పసులకావరి
 కరునమే? కన దుర్యసనముల
 కరుగు దుర్మాగునకు నిశ్చేయసవిచింతనమే? 31

పసరమున కొకముద్ర వేసిన
 బసవ డెదురు; గాఢభమ్మను
 బొసంగునే బసవండనంగా ముద్ర లెన్నిడినా?
 అనమనియతికి గాక మతిదు
 ర్వ్యసనపరునకుఁ బరమనిశ్చే
 యనవిచారము తగదు తెలువఁగ నదివృథాశ్రమయా.

32

చెప్పు కొఱికిడికుక్క గవ్యము
 నొప్పునే? కామ్యార్థములఁ గొనఁ
 దెప్పలాడెడు కర్మదానుఁడు తెలిసికొనఁగలఁడే
 యొప్పిదం బగుబ్రహ్మవిద్యను?
 తస్మాత్సోవలఁ డుష్టసుఖముల
 నెప్పుడును మదిమరగి తిరిగెడు హీనుఁడది కనునే?

33

జ్ఞాన మభ్యసనం బొనర్పని
 యానరుండే వానరుఁడురా
 తా నె బ్రహ్మ నుటంచు నెఱుంగనత్తడే పామఁడు!
 స్వానుభవ మఱుమానవుండే
 దానవుం డగు! గురువదాబ్జ
 ధ్యానచిత్తుఁడు గానిమన్త్రికడే తలఁచ వ్యర్థుఁడగు!

34

ఏమి నేర్చిన నేమి? యత్నము
 లేమి నల్పిన నేమి? కానక
 నీమఁ బడు వెన్నెలలచాడున ఛీ! నిరర్థకమై,
 ఆమహాబావానుభవ మే
 మేమి లేకయె బ్రదుకునరునిది
 భూమి శునకవరాహములగతి పొట్టకొఱకె యగు!

35

వేదముల బ్రాహ్మణుడు, ప్రాణము
 మేడిసిశుడు, విశుడు వస్తువు,
 పాదజుడు పరిచర్య, బోగము పశుచు దేహము;
 అదితేయులు స్వప్రభావము,
 గాదనక యమ్ముడు రాహు! శి
 శ్నోదరపరాయణత నజ్ఞత నుర్విలోఁ దనయా!

36

గొంద తాజపలేపములను, మఱి
 గొంద టెన్నఁగ విహితనిష్ఠలఁ
 గొంద తాయాగముల, ఫలమును గోరి విషయసుఖ
 నందమతులై దానధర్మము
 లందఁ గనుదురు నిత్యసుఖమును
 బొంద నులభవథంబుఁ దెలియక' బోధవిరహితులై.

37

మీను నీటనె యన్ననే? మిఁక
 ధ్యానమున బక మున్ననే? మది
 కాననాంతరమునఁ దపించిన కపికి ఫల మేమి?
 పశానముద్రను గోయిలల కే
 మైనఫలమే? జ్ఞానరహిత
 న్నానసంధ్యలు నిష్ఫలంబులు, జగతిఁ దలపోయక

38

పుట్టఁ గొట్టిన పాము చచ్చునే?
 గట్టియుపవాసాద్రివతములఁ
 బట్టి దేహము బడలఁజేసినఁ బడయు నే ముక్తి?
 దిట్టముగ శమదమవిరక్తుల
 నటె మది గని, గురుపదంబులఁ
 బట్ట నొల్లని కామ్యకర్మ ప్రవర్తకుం డరయక.

39

మనుజులకుఁ బశువులకు భేదము
గనఁగ రా దాహార భయ మై
భునవిహార విలాస, నిద్రలు తుల్యములె యగుటగా,
దనువు లస్థిరములు తనంతట
మనసునను విషయేచ్ఛ వీడిన
మనుజుఁడే పశుపతి యనందగు మదిని దలపోయగా.

40

మునురుకొన విషయములు భవదు
ర్వ్యసనమునఁ బడఁజీవకోటులు
పను లనఁబడుదు రీశ్వరాజ్ఞా పాశబంధనులై,
ఎసఁగి కర్మముఁ జేసి యొడయని
వసమునం గలబ్రట్లవలె ద్వం
ద్యస్పృహదుఃఖములెనఁగఁ గందురు స్వర్గనరకములగా.

41

అది నిమిత్తం బాత్మచింతన
మదిఁ దగుల మెలఁగెడు నకల్మష
హృదయులకు నీయనుభవామృత మెపుడుఁ దెల్పనగుగా,
మదకలితులకు, మలిన హృదయుల,
కిది వచింపకు, ముక్తిమార్గా
స్పదము, తత్త్వనిచార మతిగోప్యంబు కను మనియెగా.

42

నిత్య! నిగ్గుణ! సురనికరసం
స్తుత్య! నిర్మలతేజ! భవహర!
సత్య! పూర్ణ! ప్రమాణ! సత్వరజస్తమోతీత!
అత్యధిక! పరమాణుభరితా!
దైత్యహర! కరుణాప్రపూర్ణా!
ప్రౌత్యయా! పరమాత్మ! వేపలవర్తి శ్రీభామా!

43

అధికారనిర్ణయ ప్రకరణము,
సమాప్తము.

శ్రీ

అనుభవామృతము

వైరాగ్యప్రకరణము

రెండవ అధ్యాయము.

శ్రీశ్రీ! సద్గుణభూష! సకలా
ధీశ! ఖండితహారతరభవ
పాశ! దివ్యశుభాంగ! వేపలవర్తి శ్రీరంగా!
ఈశ! దాసజనాఘదురితవి
నాశనా! అవధారు శ్రీపర
మేశసన్నిభుడైనవ్యాసు డిటాపలిక శుకుతోః.

1

బండలకు, బహుభాషణులకుఁ బ్ర
చండులకు, నిజసతుల విడిచిన
ముండరులకును, దుండగీంద్రకు మూర్ఖులకు మఱియుఁ
గుండగోళకులకును, ఘనపా
పండులకుఁ గలహృషియులకును,
మొరడరుల కీయనుభవామృతమును దగదు తెలుపఁ.

2

సతము నత్యవ్రతపవిత్ర

సితుల, కమలవిగ్రహులకు, సమ

మతిని సుఖదుఃఖముల మెలంగెడు మానితాత్మలకు,

హితము నెల్లడఁ దలంచునద్దణ

యుతుల, కుత్తమతత్త్వచింతా

యాతమతులకీ యనుభవామృత మరయ యోగ్యమగున్.

3

ఆలకింపుము తనయ, సంస్మృతి

బాలవిఫలాయాసములచే

మేలుగలుగదు, ఘోరమది, సుఖమే? తిరంబగునే?

ఆలబిడ్డలు, గృహధనంబులు

గాలిఁ బెట్టినదీవకళికలు,

కాలవశమునఁ గలుగుఁ దొలఁగును గావునిత్యంబుల్.

4

ఏరు దాటఁగలారు కారా

గార మటు లేపారుఘోరా

కార మగు సంసారమును? గనఁగాఁ జరాచరముల్,

దూఱి స్వర్గముఁ, దారినరకము

జేరి ధారణి, సుకృతదుష్కృత

కారణముగా సుఖము దుఃఖము గండ్లు మనఁజు లొగిన్.

!

వినుము, గృహధనము లని, సత్సుతు

లనుచు, సంస్మృతినంభ్రమంబుల

మనసు మోహవేశపరమై మరగువా రకటా!

ఘనఫలం బేమందు? క్షణమున

మునింగిపోవును, మాయ మగు నిది

గనఁగ దుఃఖానుభవ మొకటే గతి యగును, దనయా.

6

కని కనక, సంస్కృతియె సుఖదం
 బనియు, నాచంద్రార్క మనియును,
 ఘనత కలదని, బ్రహ్మపట్టము గట్టుకొన్నటులగా,
 తనియుఁ దెలిసి సరి లభించినఁ
 గనఁడు శాంతి రవంత మృత్యువు
 వెనుదగిలి కబళించు తెలుఁగఁడు వికలమతి యగుచుగా.

7

ప్రీతి సత్యున, నన్యరేతో
 జాత! ఆ సతి పతుల మలముల
 జాతుఁడనుతుఁ డిట్లై వంశమెనంగ బహుముఖమై
 రీతిచెడి మలకూపమునఁ గిమి
 జాతివలె నుత్పన్నమయి క్రీ
 జాతిశయములఁ గందు రహహ! యద్భుతం బరయగా.

8

తనహితము దాఁదెలియుఁడున్మదుఁ
 డన ననర్థంబైన కాంతా
 కనకరూపపుగాల మది తనకంతమునఁ గాడగా,
 పెనుపెత్తల దరిగాని నేరఁడు
 జననమరణజరాదిదుఃఖము
 లను బడును పం డనుచు నగ్ని శలభ ములుకుగతిగా.

9

చచ్చువారల, దుఃఖమునఁ గడు
 నొచ్చువారల జూచి, తాపం
 బెచ్చి ఛీ! యనిరోసి, క్షణమున నెంతో భ్రాంతుండై,
 చచ్చినను సతి, విత్తమెల్లను
 వెచ్చపడినను, దాపుచెడినను,
 దెచ్చుకొనఁ గట్టించు మఱి యవి లీలరాని పనుగా.

10

నతి యదేటికి? సుతులు నేటికి?
 నతిశయంబగు భాగ్యమేటికి?
 హితులు బాంధవు లెందఱుండిన నేమి? యమదూరల్
 వెతకి పాశముఁ జుట్టికొనిదన
 వెత నుడిపి విడిపింపఁగాఁగల
 హితులు గలరే? యెవ్వ రుండిన నేమిఫల మవనిక?

11

ఏలగృహశృత్యము, గృహము, సుతుఁ
 డేల? నతిగొడ వేల? సంసృతి
 గోల నమ్మఁగరా, దనత్యము కూడ దెవ్వరికి,
 జాలుఁజాలును మాకు నీకమీ
 నాలపై పెత్తేనె యని తల
 వ్రేలవేసియు విడువ రకటా! వింతయగుఁ గనఁగన్

12

కడు నఘం బగుజన్మ మని, విడి
 వడు నుపాయం బరయ కుండిన
 జడుఁడు నరుఁడై పుట్టియును నిష్ఫలము, కాల్పనె యా
 యొడలు? నతిశయదుఃఖమయ మగు
 కడలిలోఁ బడి మునిగి తేలుచు
 బడలి దరిగానక తపించును భ్రాంతమానసుఁడై!

13

పుట్టునప్పుడు తా నొకఁడు, తుద
 గిట్టునప్పు యొకఁడు, చోద్యము
 నట్టనడుమను నింతబలగము నాటె నేగతిన్?
 చెట్టయగుసంసార మిదియని
 గట్టిగా మడిఁ దెలిసి మఱి యా
 తట్టు తల పెట్టనినరుండే తలఁపశిష్టుఁడగున్!

14

దారి నడచుచు దాహ మెత్తినఁ
 జేరి చలిపందిరిని నలనటఁ
 దేటి, నిమిషం బెవరి నెవరినొ తెలిసి, కలసి మఱి
 వేటువేటగ వారు తమతమ
 దారి వట్టెడారీతి నతిసుతు
 లేరి కేరు ఋణానుబంధం బింత తీటునెడన్ ?

15

ఒక్కచెట్టునఁ బక్షు లటచుచు
 నొక్కనిమిషంబుండి యటుపై
 దిక్కుదిక్కుల కేగుకైవడిఁ దెలియుమీ షీత్తిపై
 అక్కసెల్లెండ్రన్నదమ్ములు
 నొక్కవరి గనుపట్టి పిమ్మట
 నెక్కడికొ పోయెదరు ఋణ మది యింత తీటునెడన్

16

బుద్ధిమెయిఁ దాఁ గూర్చువిత్తం
 బుద్ధి నిలఁబడ, దిసుకదిబ్బకు
 నుద్దవిడి నీరెత్తిపోసెడు నోజ నతిసుతులన్
 ముద్దుగాఁ బోషింపఁ దనతో
 నొద్ది కగుదురె యమపురికి రా?
 గ్రద్దలకుఁ గాకులకుఁ గా కీకాయ మేరి కగున్

17

విదై శేర్వంగ నేమిఫల మగు?
 దద్ద యుద్యోగమున ధనమును
 బెద్దగా నాజ్ఞింప నేమగు పిచ్చివానివలె
 ముద్దియను జేపట్టి ఫలమే
 మిద్ది దేహము మన్నుఁ గలసిన
 ప్రొద్దుననె యవి యెవరివశమై పోవునో తలఁచుకో.

18

విను తనయ! బాల్యమున జననియు
జనకుడును రక్షకులు, యౌవన
మున స్వతంత్రుడు కొన్ని కార్యములను, దనముదిమి
దనయులును బండుగులు ప్రోతురు,
కొనకు బ్రాణం బేగఁగా నీ
తను వదేరిది? చితి నిడఁగఁబడి దగ్గమైపోదే.

19

నీరుబుగ్గను లింగ మని యని
చారమున సంపుటముఁజేర్పఁగఁ
గోరుమూర్ఖునివగిడి గంటికి గోచరం బగుచు
మాటిపోయెడు మించుకరణి శ
రీరంమిది యని తెలియనేరని
వారికన్నను బుద్ధిహీనులు పసుధపైఁ గలరే?

20

మగఁడు తనయుని ముద్దిడం గని
నగెడిజారిణిగతిని, దనువును
సాగనుచేయుచు మమతతో దాసుండు తా నగుచు
దగినష్టావణ మెంతచేసిన
నగుచు మృత్యువు కొఁగిలించును;
జగతిఁ బ్రాణం బెవరికైనను శాశ్వతం బగునే?

21

బలి యొసఁగఁ దేబడిన గొట్టియ
తెలియ దకటా! తనకుఁ జావని,
తలిరు మేయఁగఁ దోరణాగ్రము దాఁకఁగా నెగురుక,
దలఁప నరుఁ డను గొట్టె మరణము
దెలియకయె సంసరణదుఃఖము
వలచు సుఖమని, కడకు విడుచును వగచుచును దనువుక

22

ఎప్పు డెయ్యెడ నేవిధంబున
ముప్పు లడరునో తమకు, నయ్యది
చెప్పరాదు సురాసురులకనఁ జెనటిమానవులక
జెప్ప నేటికి? మరణ మనునది
తత్స దెవ్వరికైన నని మదిఁ
దెప్పరిల కతిభ్రాంతి నరుఁ డిట దేవులాడుఁ జూచి.

23

బొమ్మమొదలు పిపీలికాంత, మ
హమ్మతోఁ జెడిపోదు రకటా!
నమ్మి నశ్వరమైన బ్రదుకును నాణె మిది యనుచున్,
దమ్ముఁ దామే మఱచినను, మర
ణమ్ము త మ్మేమఱక గొనియొ
క్కుమ్మడిని జనుఁ, దెలియ రాతటి నుర్విలోఁ దనయా.

24

సామునోటం బడినకప్పయుఁ
బ్రేమ నీఁగలఁ దినఁగఁ జను నను.
సామెతగ, మానవుఁడు కాబవశంబు దా నగుచున్,
దామనత మదమెక్కి దర్పము
తో మెలఁగఁ గని వాని చెడతల
నేమరక తఱిఁగాచు నవ్వచు మృత్యు వెల్లపుడున్.

25

సిరి గలుగ సతిసుతులు బంధులు
కర మలరి ప్రేమింతు రాతని,
సిరి తొలఁగ వా రపుడ విడుతురు చేర రా రతనిన్,
సురభి పాలిడ దూడ చెంతకు
నరుగు, పొదు గది ఎడసినన్ మఱి
దఱియ, దెవ్వరి కెవ్వరో మదిఁ దలఁపఁ జెడువేళన్

26

కొదవ లేనటు కూర్చిపెట్టినఁ
 గొదవనే కనిపెట్టి యిదియది
 కొదవ యని పోట్లాడుదురు తన కొడుకు లిల్లాండు
 అదిర! వారలవలన సౌఖ్యం
 బొదవనేరదు, దుఃఖ మొకటే
 విదిత మిది, మదిఁ దెలియనేరక వెతలఁబడు నరుఁడు.

27

పంచుకొనఁ బ్రిత్యాత్మము మది
 నెంచి తత్పుత్రు లందఱును గల
 హించి న్యాయస్థానమున నిడ నింత లింతలుగాఁ,
 బంచి యియ్యక యధఃపతులు దమ
 కంచు బొంచి గ్రహించి పీరికిఁ
 బంచపాత్ర ననుగ్రహింతురు బ్రదుక భిక్షముచే.

28

జనని జనకనిఁ బాసి, భార్యను
 గొని నితాంతప్రమమత, నితఁగుల
 ధనము వంచనఁ దెచ్చి నుతులకు ధారవోయుటకై,
 అనయ మన్యాయమునె న్యాయం
 బనుచు స్థిరమతి నున్నలుబ్ధుఁడు
 కను మహానరకఁబు; మోక్షముఁ గాంచనేరుచునే.

29

కానిపోని వృథాభ్రమలకుఁ
 లోనగుచు బహువిధప్రయత్నము
 లూని క్లేశములొంది కుందుచు నోర్చి మఱిమఱి భో
 గానులాలనమానసము, దుః
 ఖానుతాపనముద్రమునఁ బడ,
 మేను విడువ్వురు మతివిహీనులు మేలు లే దరయన్

30

అగ్గలం బగు దుఃఖ మొదవినఁ
దగ్గెదరు దైన్యమున! సుఖమున
నిగ్గుచడుదురు, నరసురాదిక నిచయమాదిగ నా
వెగ్గలం బగుమాయలోఁ బడి,
తగ్గి నిగ్గుచు జెగ్గడిలి, తుడి
నుగ్గునూచై పోదు రిదియె వినోద మీ జగత్తి.

31

ఇంతదుఃఖము లేని సౌఖ్యం
జెంతవారల్ కైన దొరకునె?
వింతగా మర్కటము కీలును జెరికినటు; మధు వొ
క్కింత పూసినకత్తి మొన బల్
భ్రాంతిమెయి నాకంగ నాలుక
కంతులగునటు; విషయసుఖములు గాంచదుఃఖనముల్

32

సుకము దుఃఖము లీశ్వరాజ్ఞను
సుకృతదుష్కృతఫలితములుగాఁ
బ్రకటితములగుఁ బ్రాణివితతికి ఫలతలలిపి వ్రా
యకయె యుండినయెడల డాని నె
మకఁ గడంగిన లభ్యమగు నే?
వికృతికారణవిధివిధానము వేటుకా దెప్రసూ.

33

నొసటివ్రాతను మీఱ బ్రహ్మగు
వసముగా దన మానవుం డను
వసరమున కద్దానిఁ దోయఁగవచ్చునే? తలఁప
ఎనఁగు పూర్వకృతం బదేఁక
వసము త్రోయఁగఁ గుడిచిఠీరక,
తనుకుమినుకుల తప్పురా వని తనయ! నిజ మిదియు?

34

బాలకా! సచరాచరంబులు

కాలకర్మాధీనములు; త

తా-లకర్మము లీశ్వరాజ్ఞా క్రమవినియమము లౌ;
పోలునే దాటంగ వాసిని

కాలిసంకెల లగునతీసుత

మూలనంసృతిబద్ధులకు నిహభోగభ్రాంతులకు?

35

కాయసిద్ధిని గన్నెద్దలు,

మాయ గడచు మహానుభావు, ల

మేయమగు సప్తాంగయోగము మెఱయు సాహసులుక,
ఆయతులు, నావ్రతులు చావని

న్యాయ మెఱిగి మనంగఁజాలిరె?

ధీయుతా! యందఱును గాలాధీనులే తలఁపక.

36

వాద, వశ్య, వయోనిరోధా

పాదసం, బంజన, మదృశ్యం

బాది మణిమంత్రౌషధంబులు యత్ర తంత్రములుక

సాదరత సాధించు ఘటికా

సాదుకాబద్ధులను బడసిన

సాధులే మొదలెల్లవారలు చావరే తనయా?

37

వేదశాస్త్ర పురాణగాధల

మోదమున విని, నియమవ్రతముల

చేదవిలి, పితృదేవతాతిథి సేవ సల్పి, ధర్మ

లేదనక యిడువారు, హయమే

ధాదినానాయజ్ఞఫలసం

పాదకులుఁ గాలంబు దఱిసినఁ బాయరె యనువులే?

38

కనఁగ దుస్తరకృతచాందా
 యుగము లను పంచాగ్నిమధ్యం
 బున నిలిచి వాతాతపంబులఁ బొక్కి నిశ్చలతఁ,
 అనుదినము నాహారపానము
 లను వదలి యూపిరులఁ బట్టిన
 ఘనులు మునిపుంగవులు సైతము కాలవశులెకదా!

39

సురనరోరగ యక్షకిన్నర
 గరుడగంధర్వులును, సిద్ధా
 పురలు, ఉద్రాశ్వీనులు, నసుగులు వసులు, తాపసులుఁ
 హరిహర బ్రహ్మాది, లోకాం
 తరము నొందిన సుకృతులును, శశి,
 తరణి, భువి, దివి, మొదలు కాలముఁ దప్పలే వరయఁ

40

మండువేనఁగిలోన, వీచు ప్ర
 చండమారుతమందు, బోరను
 చుండువర్షమునందు, చలిమంచునను, శైత్యమునం
 దుండి ఘోరతపంబు నలుపుచు
 మెండుశ్రమ పడుచుండువారును
 ఖండితముగా నెల్లవారును కాలవశులె సునూ.

41

తల్లికడుపున నడఁగుదుఃఖము,
 పిల్లతనమునఁ గలుగుదుఃఖము,
 చెల్లుయావనమందు విషయవిశ్లేషదుఃఖంబుఁ;
 అల్లదేహము ముదిసిచిక్కుట
 వల్ల లోగమువల్ల జీవులు
 నెల్ల దుఃఖమై గొందుకాలము నేరి కగు మీఱఁ?

42

చక్రవర్తులు నార్గు రీభూ
చక్ర మేకచ్ఛత్రముగ భుజ
విక్రమాటోపమున నేలిరి విశ్వ మరు దనఁగఁ;
చక్రి చక్రము వశముగొనిన ప
రాక్రమాచింతులెల్లఁ గాలుని
చక్రమునకు నధీనులై మఱి చచ్చి రేమనఁగఁ!

43

ఎట్టికర్మముఁ బట్టి రవి తా
నట్టై దిఁదినమందు మేరువుఁ
జుట్టు నిలకడఁగనక, యెప్పుడు చూడ నాపగిర్ది
బుట్టి గ్రహతారకలు మొదలుగఁ
జుట్టు ననిశఁబింత నిలువక
యట్టిగతి కవి కర్మబద్ధము లగుటె కారణమా.

44

అహింసాతికి నేప్రొద్దు దప్పదు
మహిని మోసెడుకర్మ! మట్టలై
సహజమయ్యెను కూర్మద్విగ్ధజనమితి కెయ్యడలఁ,
ద్రుహిణుఁ డట్టుల సృష్టినిఁ, ని
ర్వహణమును విష్ణుఁడు, లయమును
సహిధరుండును గనిరి, కర్మమునందు జిక్కుటచే.

45

హరిహయుఁడు కాలమున వర్షముఁ
గురియఁజేయుట కర్మఫల మగు;
శరధి మేర నతిక్రమింపనిసరణి కర్మ మగుఁ!
అరయ దిక్పాలకులు, మను మును,
లురుకులూద్రు లవెల్ల, నాయా
కరణి పనులొనరింపఁ గర్మమె కారణము తనయా!

46

ఇట్టులందఱు నీశ్వరాజ్ఞను
 బట్టి మెలఁగుచునుండ, మనుజుల
 కెట్టు సాధ్యము మీఱ? బ్రతుచే నెపుడు భవజలధి
 గట్టుగానక మునిఁగి తేలుచు
 వటిదుఃఖము గందు, రాలో
 గుట్టు నెఱుఁగక యీశ్వరునిదయ గూడికొనుదాఁక.

47

కాలకర్మాధీన మని, విధి
 లీల యిది యని, గ్రహగతులఫల
 జాల మని, ప్రాకృత మని భువి జనులు పలుగతుల
 ఫాలలిఖితంబనుచుఁ బ్రాప్తికి
 మూలమనుచు, నదృష్ట మనుచును
 నాలకింతురు ప్రాజ్ఞలీశ్వరునాజ్ఞ బహువిధుల.

48

ఇదియెఱుంగక మది సురాసురు
 లదయు లయి మోహంధకారముఁ
 గదిసి, మదమాత్మర్యదురహంకారవారముల
 బొదలి, కులబలరూపయావన,
 మదవతీసునిలాససుఖముల
 మదిఁ దవలి మైమఱచి చెడిరి సుమా! యనియె మాని.

49

పొదవి కులబలవిత్తయావన
 మదవతీరాజ్యాన్నరూపో
 నృదము లాయాయదనులందున మహిని మానవుని
 గదియు! నం దొండొండె చెఱుచును!
 బదిలముగ నన్నియును జేరిన
 బ్రదుకనిచ్చునె నరుని సుఖముగ బాలకా! జగతి?

50

తనభుజములనె చూచుగొను, మఱి
కనులనన్నలసేయు, బరహే
శనలసలువును, మీసములకొనలను మెలికవెట్టు,
జనుచు నన్ననిరాగ మను, గో
శ్లను జికురముల దువ్వు, గనుఁగ్రీఁ
గనుల యశావనసన్నిపాతవికారి నరుఁ డరయన్,

51

కనఁగ, నణఁగం జేరికిని, న
జ్జనులఁ దృణమటుచూచు, బెద్దలఁ
గనిన లక్ష్మ్యముసేయ కెంతయు గర్వమతి యగుచున్
జెనకు సాధుల బీదజనముల
ఘనుల నెక్కసమాడు నిజయా
వనమదాంధత, నరుఁడు వర్తిలు వానరుం డగుచున్,

52

లక్కజంబుగ నంతకంతకు
రక్కసుం డగు, కర్కశుం డగు,
నిక్కి నీల్గును న్యాయ మింతేనియుఁ దలంపక; తా
ధిక్కరించును కోపగించును
కుక్కరీతిని గుఱ్ఱుమను మద
మెక్కి చొక్కుచు యశావనంబున నేమికాన నగున్?

53

వినుము విద్యోన్మాదమున నను
దినముఁ దర్కము నల్పు, తననతి
ఘనులు లే రని, పండితుఁడ నని కనులు నెత్తికి నె
క్కినపగిది పర్తిలును, తనప్ర
జ్ఞను దనంత నె మెచ్చు, సర్వ
జ్ఞనిగ, విద్యామదము చెఱుచును సుగుణసంతతులన్.

54

తాను సత్కులజాతుఁ డను, వి
జ్ఞానయుతవంశజుఁడ నను, స
న్మాన విడఁదగు ననును దన కభి మానమానసుఁడై
హీనవర్ణజు లితరజను లను,
దానుపారలఁ దాఁకనను, న
జ్ఞానవిరవశుఁ డగుచుఁ గులమద చపలచేష్టితుఁడై.

55

యోగసిద్ధిఁ బ్రసిద్ధరాజ్య
శ్రీ గిమ భోగించి యమితము
గాఁగభుజవిక్రమముచే నప ఖండముల నేలం
గాఁ గనిన య కార్తవీర్యుఁడు
సీగె బాహుసహస్రముల నన,
భోగమదమునఁ జెడుదు రెంతటి పుష్కలధను లైనన్.

56

సురపతి నె గని కనలి శాపము
సురలఁ దిట్టినయుగతాపన
వరుఁడు దుర్వాసుండు శ్రీహరి భక్తుఁ దెగనాడన్
ధత సమస్తము చుట్టినను విడ
కరిగి విష్ణుని చక్ర మామునిఁ
ఁజుపదే? గర్వంబు నరున, కపాయకరము నుమా.

57

దక్షుఁ డగుదక్షుండు సెడె; నిట
లాక్షుచే దర్పకుఁడు పడె; రణ
దక్షుఁడగు భార్గవుని మానము తరిగె రఘువతిచే;
కక్ష గజకూర్మములు మఱిసెను;
పక్షములఁ గోల్పడెఁ గులాద్రులు;
రక్ష గా వరయంగ్ల శ్రీ, కుల రాజ్య, బల మదముల్.

58

మచ్చరము తన్నే దహించును,
 హెచ్చుతాపము గూర్చు, సాధుల
 నొచ్చుకొనఁగాఁ జేయు, మదిఁ దన్నున్ మఱవఁజేయున్;
 వచ్చునడి లెక్కింపనీయదు;
 తెచ్చు నాశముఁ డెంద మంటిన
 చిచ్చునై పైరణను గాలించి చెఱచు మానవునిన్.

59

సొంపునై సర్వేంద్రియంబుల
 కింపునై కడుమించి, కాలప
 రంపరాగత మైన యాచారంబునై దృఢమై
 పెంపుమీఱిన దంఁత్రిగా
 మ్యంపులంపట మది గణింపఁగ
 అంపమే యగు మోక్షసుఖసామాజ్యతరువునకున్.

60

హరుఁడు చిచ్చటకంటి మంటను
 మరునితనువును గాల్చికూల్చిన,
 మఱల మనస్విజుఁ డగుచుఁ బాణులమతులఁ గలఁపఁగాఁ
 బఱచు నాతుంటరి శరంబుల
 హఃహరబ్రహ్మకులును మది
 గుఱిఁదొలఁగి కాంతలకు జిక్కరై గుహ్యలంపటులై?

61

మునిఁగి నీథుల మూఁడువేళల,
 నినుప కచ్చడముల బిగించుచు,
 దినుచుఁ గూరలఁగాయలను, ననుదినము నియతిమెయిన్
 వనములను వాతాతపంబులఁ
 దనువు డయ్యఁగ ఘోరతపములఁ
 దనరుమునులును మృదవతుల పదదాసులైరి సుమా!

62

ఏరు లేనివనంబులోఁ, బా
 కూరి "కొఱుమాను" నఁ దగుల్వడి
 దారిఁ బోయెడివారిఁ జీరువిధంబు దోపఁగ, సం
 సార మనుకొంతాఁసీమను
 మూరుఁ డనెడుకిరాతుఁ దొడ్డిన
 నారి యనువలఁ బడిననరులకు నాస్తిసూ! ముక్తుల్.

63

గాలమునఁ దపింపుచుమత్స్యము
 లీల, బోనునఁ బడినకొక్కును
 జోలి, మన్మథవేదనల వ్యథఁబొంగి, మతిలేకా
 జాలికల వాల్చుపులకు మది
 సోలితెక్కలు తెగినపులుఁగనఁ
 జాలి నరుఁ డడ లందికుందుచుఁ జచ్చుటెఱుంగఁపిల్.

64

కరి, తురగ, పశు, పక్షి, మృగ, సూ
 కర, శునక, మార్జాల, మర్కట
 సరట, శలభ, సృగాల, కుక్కుట, సర్ప, క్షిమితతులుక్,
 బుర, గగన, జల, వనచరాదులు
 సుర, సరో రగు లరయ విభునీ
 కరణమునఁ బడి గుహ్యజాలతఁ గని రిఁ కేమనఁగఁ ?

65

స్త్రీపురుషభేదమున ఒహవిధ
 రూపములఁ గల్పించి, సురతపుఁ
 దీపి మది కెక్కించి, సఖ్యము తీరిరానిగతి
 జూపి, తత్ఫలితంబు సంతతి
 రూపమునఁ గల్పింపఁజేసిన
 యాపరాధపులీల నెన్నఁగ నద్భుతము గాదే?

66

స్త్రీలకును బురుషేచ్ఛ, పురుషుల
కో, లలనలం దిచ్ఛ, సృష్టికి
మూల మగుచు, ననాదినుండియు మోహవారాళి
గులఁ న్నోసి, యజ్ఞదులను, గ
గోలువఱచెడుమాయఁ జెప్పఁగ
నేల? యెంతటివారి నైనను నేఁచుఁజో, తనయా!

67

సుందరుం డగునెవనిఁ గన్నను
డౌదమున సుందరి భ్రమించును!
సుందరి గని యట్లై పురుషుఁడు సుడివడును! మమతలే
గ్రంధుఁగొన నన్యోన్యవీక్షణ
మందు నురువడి మోహవిభ్రమ
మొందఁ బొందికఁజేయుమాయ దుఃసూహ్యమెవ్వరికిఁ,

68

స్త్రీపురుషులకు మృదుసరసన
ల్లాపముల, సమరసముచేక్కులు,
నా పిదవ సంయోగ మేర్పడు; నట వియోగంబు
దోఁవఁగా, నవ్వారు కడుసం
తాపభరమునఁ బొక్కి పడుదురు;
బాపురే! మాయావిలాసముఁ బలుక సాధ్యంబే?

69

మాయ యన విను! హీనవిషయని
కాయలోలత; అండుఁ బడి సతి
కాయసంగకటాక్ష వీక్షణ గలిగి దరి మెలఁగఁ;
కాయజునిసాయకముచే బలు
గాయులులఁబడి నోరు తెఱచుట
మాయ యనఁడు, దానికిం గలమహిమ నే మంఁగఁ ?

70

కురులచందము, చెక్కులందము,
 సురచిరాధగ, మహాలదములు,
 మొఱుంగుగన్నలు, ముద్దునాసిక మేలిఫాలంబుక
 పరసుసౌఖ్యప్రదము లని మది
 మరుగుదురు కామినులశ్లేష్మా
 కరముఖద్వారమును గనుగొని కాముకులు నరులఁ.

71

పిచ్చియెత్తినకాముకాళిక
 హెచ్చుమోహము, గాంచినంతనే
 కచ్చపచ్చడములను దాచిన కల్మషపుడనువుక;
 నిచ్చలును నీరెత్తి కడుగుచు
 నచ్చఱచినఁగాని డగ్గఱ
 వచ్చునే? చెమకంపుకొంపది వలదు కుక్కలకక.

72

బండ లంగనయంగములఁ గను
 పండువుగ బ్రమియింతు, మూత్రపు
 గండి యిది యోని యని యెఱుంగ రఖండమోహమునక;
 చెడులన బిగినెగయు మాంసపు
 పిండములు చనుగుబ్బ; లెప్పుడు
 సిండుశ్లేష్మపు గుండ మాస్యము నిక్కమిది తనయా!

73

నరము, లెమకలు, త్సక్కు, మాంసము,
 మఱుగుదుర్గంధములమూలము
 తరుణిరూపము శ్లేష్మచులమూత్రములకూపంబుక,
 దఱిసి మరులగునరుల తెఱంగది
 మఱుగు దొడ్డిని దిరుగ నేరిచి
 మొఱుగుకక్కలవిధమె యగుఁబో! మోహ మేమనఁగక? 74

మెచ్చువారికి చావు సుఖమని
యుచ్చరించి బుధులు, మూత్రము
వచ్చు బిలమది తెలిసి తెలియక వాంఛ చేయుదురే?
విచ్చి చెప్పగ నేల, యది యొక
పిచ్చియే సరి, తలఁప వమనముఁ
దెచ్చుచిహ్నము కాదే? సుఖ మా దేవుడే యెఱుఁగుక.

75

స్త్రీపురుషనయోగ మనునది
కాపథము కడునల్పసుఖదము,
గూఁపఱును క్షణమందె లజ్జాహాపమద్ది యగుక,
గోపనం, బేకాంతవర్తన,
వాపఁగూలము, గ్రామ్యధర్మము,
నేపగిది సౌఖ్యావహాబని యెఱుఁగో భాంతుల?

76

కనఁగ జాల్యమునందు, వార్ధక
మునఁ గనంబడ; దరయ యావన
ముననె తోఁచెడుమూఁడుదినములముచ్చటగ నడుమక;
తనువు సౌందర్యంబు నిమిషం
బున నశించును, సర్వకోవిద
మనసులను బంధించుమాయా మహిమ యెంతటిదో?

77

అల, మనోధర్మముగ బ్రహ్మ
దులును దామే బ్రహ్మలుగఁ, జ
ర్యలు తమవి సచ్చరితములుగఁ దలంతు భ్రాంతిమెఱియి;
బలుకుదురు బ్రహ్మంబుఁ బరులకుఁ,
దలఁచువారు స్వధర్మముగఁ దమ
సలుపుచర్యల; మాయగెలువ నసాధ్య మెవ్వరికి

78

మీలు జిహ్వపేక్ష; కరి కరి
 క్షీలనత్ నృశ్చేచ్ఛ; శలభము
 గ్రాలు నేత్రాపేక్ష; శుతి భుజగంబు; ఘోషేచ్ఛ
 లీల భ్రమరం, బిట్టు లొక్కొక
 టాలి విషయేచ్ఛ జెడ ననఁ, జెడఁ
 జేల తనయా! పంచవిధ విషయేచ్ఛ గలనరుఁడు?

79

రంభ మొదలగు నప్పర స్త్రీ
 కుంభకుచపరిరంభఘననం
 రంభసంభోగములఁ దనియక బ్రహ్మణే నహల్యక్
 జంభవైరి రమించి యోనుల
 సంభరితమై యొడలు చెడ, సం
 రంభమీగఁడే? కాము గెలువగరా ద దెవ్వరికి.

80

అరయ స్వాహాసతికే నగ్నియు,
 సురగురునిసతిపై మమత శశి,
 మరగి దుర్దశ గనరే, యాతటిమహిమ గలవాడే!
 దురితమతి రావణుఁడు నీతకు
 మరలువడి, కీచకఁడు బ్రాహ్మి
 ని రమియింపఁగ సాహసము గని నీల్గరే తుదకు?

81

ఎంతవాఁడును మోహనాంగుల
 వింతచెలువము హావభావము
 లంతకని యేకాంతమున ధృతినలరి, తాదాస్య
 భ్రాంతి సుంతయుఁ బొంద, కతి ని
 శ్చింత నుండెడుధన్యవతు, న
 ర్పింతు సాష్టాంగము నతంజే విశ్వగురుఁ డనుచు.

82

విదితముగ నామాయడే యిటు
 నుదతియావముఁ దాల్చి, మనుజుల
 మదిఁ గలంచెను, త్రోయ సాధ్యమే మహితులకు నైనఁ ?
 అదిర! చిటునగ, వాబెభుకు కను,
 తెద నిగుడుచగ్గనపటుత్వము,
 మదిఁ దవిలి మరు లగుటవింతలె మనుజుమాత్రులకుఁ ?

83

నెప్పతంతు వొనర్చిన ననం
 క్షిప్రగతి నుక్షేత్ర తీర్థ
 ప్రాప్తి గని నేవించినను, భూస్వర్ణకన్యకలఁ
 గుప్తదానము లిచ్చిన, ఫలా
 వాప్తి నరుఁ డమరాంగనారతి
 తృప్తిఁ గని కనకుండ పుణ్యముతీటి భువిఁ జేరుఁ

84

తైవనైన్యన మాదియుగు బహు
 భావభేదములైన తత్త
 ద్వేవతారాధనలక్రమగతి దెలిసి ముద మొదవఁ
 భావపరిశుద్ధిమెయి నలిపిన
 జీవి లోకాంతరపునుసనుఖ
 భావరుచి గని మఱి తనువుగొని వసుధకే మరలుఁ .

85

యాగముల నొనరించువారు, వి
 రాగులై వని నుండువారును,
 ఆగమాంచితదానధర్మము లాచరించుఘనల,
 యోగులును, ద్యాగులును స్వర్గపు
 భోగములఁ జవిచూచి పున్నెము
 నీగి, పిమ్మట భువి జనింతురు నిశ్చయం బిదియుఁ .

86

అదినిమిత్రము తనయ! విషయము

లఁ దగులువడుచుఁ గామ్యకర్మల

గదిసి, నియమవ్రతచరితులయి కష్టపడి తనువుల్

వదలి, స్వర్గసుఖంబులనుగని,

తుదకు పుణ్యము తీటి తీరక

యుదయ మొందుచుఁ గష్టసుఖముల నొందు జీవతతుల్.

87

చాలస్వల్పసుఖంబు గోవి, వి

శాలయత్నముఁజేసి, కించి

క్కాలసుఖసత్వరపడవులకుఁ దవిలి మది, భ్రాంశి

లిల బహుకల్పమగుస్వర్గర

కాల నడయాడెదరు, మాయా

జాలమునఁ బడి తెన్ను దెలియక చావుపుట్టుకలక.

88

తెలియలేక తిరస్కరింతురు

పలువు రజ్జులు బ్రహ్మనిద్రను,

కలుగ దన్యధం బనెడుశుతికలుగ, నానిధము

దొలఁగు మార్గములెన్న బహుయో

నులను ద్రిప్పైటగాక వేరొక

ఫలము నిచ్చునె? మోక్షసంపద వానికిన్ గలదే?

89

బహుప్రయాసాజ్ఞితముగా నగు

బహుసుకృతఫలరూప మనఁబడు

నివాసరంబుల సరసుగాంగము లెత్తి సతము సుఖా

స్పృహఁ జరించెడుజీవి సంస్కృతి

యహిత మని గురుతింపనేరఁడు

మహిమ యెంతబలాన్వితంబో మాయ కెన్నంగక!

90

కన్నబిడ్డకుఁగాక, ధనమిడు
చున్నవిటునకుఁగాక, యటునిటు
లన్నడచు 'బాలెంతలంజు' విలాసచేషగతి,
అన్నరుడు చెడు నిహవరంబుల,
నెన్న జీవన్ముక్తి నొందక
సున్న యగు సంసారసౌఖ్యము చూడఁ జెద్దరినిక.

91

ధరణి, స్య ర్షరకముల మఱిమఱి
దిరుగుచును, దను వెత్తి తొలఁగుచు,
పరిపరిగఁ బలుగతుల ద్వంశ్వావృత్తమునఁ బడుచు,
మఱిల జననము, మఱిల మరణము,
మఱియు మఱియును గోట్లకొలఁదిగ
పురుపు లనఁ దగి పుట్టుగిట్టులఁ బొరయుదురు మూఱ్ఱుత్.

92

కనఁగ సీగతి నిహవరంబుల,
ఘనతరఁబుగ దుఃఖిమొకటే
అనుభవం బగుఁగాని నిజసుఖ మానరా దగుటక,
తనసుకృతఫలభాగ్యవశమున
జనుఁడు నిజవైరాగ్య మొందిన,
జననమరణము లేనిగతి నిశ్చయముగాఁ బడయుక.

93

కాలకర్మాతీత! సుగుణవి
శాల! మునిజనలోల! కరుణా
శీల! శ్రీకరనామ! పరతరశ్రీపరంధామా!
నీలమేఘశ్యామ! లక్ష్మీ
లోల మంగళమూర్తి త్రిభువన
చాల, నిర్మల ప్రేమ! వేపలపర్తిశ్శిధామా!

94

వైరాగ్య ప్రకరణము
సమాప్తము

౩

అనుభవామృతము

మూడవ అధ్యాయము

త్వం పదార్థశోధనము

శ్రీసమున్నతవిభవ! దివ్యవ్ర
భాసముజ్వలదేవ! శశ్వ
ద్భాస! గరుడతురంగ! వేపలపన్నిశ్శీరంగా!
వాసవార్చితపాద! మునిహృ
ద్భాసకా! అవధారు మఱి నా
వ్యాసమాస్మిదుండు శుకునకు వాకొనియె నిటులన్.

1

దుర్మతులకు, దురాత్ములకు, దు
ష్కర్ములకు, ధూర్తులకు, నిజకుల
ధర్మమును విడి యన్యధర్మముఁ దగులుకుమతులకున్,
పేర్మినాత్మస్తుతిపరులు నగు
దుర్మదాంధుల, కనుభవామృత
మర్మ మేమియుఁ దెల్పఁ బోవకుమా లేనూజాత.

2

నిత్యమాత్మ, సమస్త మితర మ
నిత్య మని, యిహపరము లొల్లక,
ప్రత్యహంబు శమాదిషట్కముఁ బడసి, మోక్షుబే,
స్తుత్య మని సాధనచతుష్టయ
సత్యసంపద గల్గునిర్మల
గత్యనన్యన కనుభవామృతగతిని దెల్పఁదగున్.

3

పుట్టెనా మఱి చావునెఱుంగని
గుట్టు నేర్వంగవలె జూమి! ఆ
సట్టు దొరకొనదేని మృతి చొప్పడినపిదప మక్షిణి
పుట్టు వెఱుంగని నేరుపైనను
బట్టకొనవలె! రెండుగానని
పొట్టకూళులచదువు చదువుగఁ బురుషునకుఁ దగునే?

4

వేదశాస్త్రము లెన్ని చదివిన
లేదు ఫల, మవ్వనిసారము
లోఁ దవులఫల మబ్బు! నాఁకట రోసి, గ్రాసముకై
లోఁ దెలియకయె 'పరుసవేడి' ని
గా దనుచుఁ దాకట్టనిడుగతి
వేదవిద్య నిజోదరార్థము విక్రయింతు ఖిలుల్.

5

ఎఱుంగ నేరరు తత్త్వ మించుక,
మరులుగొని మమకారమున శ్రుతి
నరసి సత్యము 'బ్రహ్మవిద్బ్రహ్మైవా' యనుసూక్తిః ;
మరగి కర్మను సతము జన్మాం
తరజరామరణాదికంబుల
నిరతదుఃఖాంబునిధిఁ బడుదురు నిజముగాఁ దనయా!

6

వింత యగు విను 'మాత్మ వి చోచ్చ
కం తరతి' యనువేదవాక్యము
నింత తెలియని విషయలఁపటు లెంతదౌర్భాగ్యుల్?
స్వాంత మలరంగ మేఁక, యాకుల
వింతపడి తిను, చెఱకుపాలు, ర
వంత చవిగకఁకల నేరని నైఖినిఁ దనయా!

7

దానమును సత్పాత్రమున; సం
 తానమును నిజసతిని; యజ్ఞవి
 ధానమును సాంతముగ సల్పిన దాన స్వర్గ మగుకా!
 స్వానుభవసంసిద్ధ మగు, ను
 జ్ఞానమున నేముక్తిగలదో
 మాననిధి! వేటొంట దొరకదు మానిసికి నెందుకా,

8

టక్కునాణెము లరయఁ గర్మలు!
 చిక్కుదారులు ధర్మములు, కడు
 చొక్క మగునపరంజి జ్ఞానము 'సోహమస్మి' యనకా
 నిక్కమగుబ్రహ్మంబు తా నను
 టొక్కటే నిజముద! శ్రుతిహిత
 మిక్కరణి లోక భిమత మగు నింతగుహ్య మగుకా.

9

తన్నుఁ దా గుఱుతిచి లోకగను
 టన్న సామాన్యంబె? సుకృతం
 బున్నవారికిఁగాక యితరుల కొప్పునే యదియుకా?
 మున్ను వినవే కషసాధ్యం
 బన్నిటికినిక బ్రహ్మవిద్యయ
 టన్నయాలోకోక్తి తథ్యం బరయు మోపుతా!

10

నోటిమాటల బ్రహ్మవిష్టా
 పాటవం బలవడునే? దొరకు నె
 తేటసౌఖ్యము? చీకటింటను దివ్యై బేర్కొన్నకా
 నాటుకొన్న మహాంధకారము
 మాటువడి వెలుఁ గొనె? మఱిమఱి
 మాట లేల, సజానుభవమే మాననీయ మగుకా.

11

క్షేపంచఃమును నడంపక,
 పాశముల నెన్నిదిని దుంపక,
 యెళివుండ నేబహ్మమనఁగా నేమిఫల మబ్బుక ?
 ఆశివుండఁ జెఱఁబడినదొరయట
 లాశచెడి పరతంత్రుండై సుఖ
 లేక మెఱుంగక కుందు మోక్షము లేక ప్రత్యహముక

12

“విను ధనంబయ! సర్వధర్మము
 లను విడిచి నన్నే భజింపుము,
 నిను బవిత్రునొనర్తు, మోక్షము నీకు లభ్య మగుక!
 గనిసమాకులకెల్లఁ బ్రాణక
 కనుము స్థిరమతి నొక్క నెలపున*
 ననఁడ గీతాంతమునఁ గృష్ణుం డర్జునునితోడక ?

13

మతము లనునవి ముక్తికై బహు
 గతులఁ జెప్పెడు! నిష్ఫలము లవి!
 షీతిజ జిల్లెడు జెముడుసాలు నిషేవ్యమై సుఖమై
 హితము గూర్చునె, ధేనుదుగ్గము
 గతిని? వరసాయుజ్యముక్తికి
 నితరగతు, లవి సాటి యగునే యొచిచూడంగక ?

14

స్వానుభవ, గురువాశ్చ, శాస్త్ర
 జ్ఞానముల నొక్కటిగ నెఱిగి, ని
 ధాననిశ్చలమతిని నిర్గుణతత్త్వనిజపదముక,
 ధ్యాన మొనర్చుచు నమాధిని
 మౌనముద్ర ధరించి మెలఁగెడు
 మానితుఁడె మదనారి యనఁదగు మర్త్యుఁ డశఁ దగునే?

15

కనఁగ బాల్యమునందు, వార్ధక
మున స్వతంత్రత లేదు, మఱి యౌ
వనమునం గలయాస్వతంత్రత వ్యర్థసంస్కృతిలోఁ
జనఁగనీయక విమలమతియై
ఘనగయామయుఁ డైనగురుశృపఁ
గనుచు, దనుఁ దా నెఱుఁగ నేర్చినఁ ఘనుఁడు ముక్తుఁ డగుఁ! 16

అది నిమిత్తము తనయ! సద్గురు
వదపయోజముచేరి శాస్త్రో
ద్గతిత మార్గముపట్టి యనుభవ గరిమఁ బ్రశ్నములక
ముద మొదవ వినయోక్తి వేడఁగ
నదె సుమీ! యనుకూలతరకము,
నదమలాత్మజ్ఞానసిద్ధికి నరణి యదియె యగుఁ.

17

వినుము శుక! దృష్టశృభేదము
లను, మఱియు శ్రేతజ్ఞశ్రేతము
లనువిభాగవిధంబు, కోశములను విడకవరునక!
గనుము దుర్మతఖండనంబుల;
వినిచెదను సూలాదిదేహము
ల, నటె త్వంపదలక్ష్యచిత్సుఖ లక్షణము లెల్లఁ.

18

అనఁగ, శుకఁ డీయాత్మ ప్రహ్లా
బనెద రేమిది? వాచ్యలక్ష్య
రనియమం బన నేమి? లక్షణధర్మ మెట్టిది? యే
యనువుచే నై క్యంబు పొనఁగును?
కనఁగ ద్వయ మద్యయము నెఱులగు?
విన విచిత్రము తద్రహస్యము వేడ్కఁ దెలుపఁ దగుఁ.

19

సచ్చిదానందైకరసమే
యిచ్చమయి ద్వయమైనయెంతనె
హెచ్చతగ్గులు లెక్కలేనటు లెట్టు లేర్పడెనో!
అచ్చెరువుగాఁ దలుపఁదగు నిది
సచ్చరిత! యన, మునికు లేంద్రుఁడు
మెచ్చి మది సుతుపల్కులకు మెల మెల్ల నీటు లనియెన్. 20

జీవుఁ డెవ్వం డన 'అహ' మ్మను
భావ మున్నతఁ; డీశ్వరుఁడు మా
యావీలానవిచిత్రయావుం డయ్యె వాచ్యములం;
ఓవిరోధాంశములఁ ద్రోయఁగఁ
జావ శేషమె లక్షణంబు; ని
జావభోధము రెండనొకటే యనుట లక్ష్యంబౌ. 21

వినుము! వాచ్యార్థము విరోధము
గనఁగఁబఱచెడు "తత్త్వమస్మి"తోఁ
గనుచు మిథ్యను ద్రోయ పదముల గణనసేయు నెడన్.
మినుకునిజలక్ష్యార్థమును మదిఁ
గనుఁగొనఁగ సత్త్వైకదృక్కున
ననువుపడును బరాత్మజీవాత్మైక్యస్థితినుతా! 22

అందు గంగాతటిని వటుఁడని,
యిందుఁ దుంగాతటిని యతియని,
బొందిమాత్రచేత నొకఁ డని వోల్పుకొనురీతిన్;
అందు నొ దనురెండువిధముల
నొందుపదముల విడ, నిలుచునదె
యెం దఖండైవ్యతనిజనుఖ మిదియ లక్ష్య మగున్. 23

పదయుగము శోధించి చూచినఁ
 మదకు సత్యము నిలుచు; మది మద
 మొదవ హంసము క్షీరమును గొని యుదకము విడుగలిగి,
 మొదట లక్ష్మము సాధనార్హము,
 పిదప నైక్యము తెఱఁగఁ గఱిగినఁ,
 మదకుఁ బరమానందపద మది దొరకును చిరముగఁ.

24

త్వంపదము లక్ష్యామృతమును సా
 ధింపఁగలదృగ్దృశ్యభేదప
 రంపరల నీక్షించువిధ మేర్పడఁగ వివరింతుఁ,
 సాంపునగు తనుకరణతతి యా
 లింపు, దృశ్యము; లందువెలిఁగెడి
 పెం పలరుతత్వాక్షి దృక్కగుఁ పేర్కొని గను మిటులఁ!

25

గోచరించెడిదెల్ల దృశ్యము,
 తోచునది భావించినను టా
 లోచనము సేయంగ దృక్కగు రూడిమై గనుమీ!
 యీచెలువునన్ దనువులోఁ దగు
 యోచనల, దృగ్దృశ్యములను వి
 వేచనము సేయుచును వ్రత్యగ్నిధము తెలియ దగుఁ.

26

చాలనగురూపములు దృశ్యము;
 లోలిఁ గనుఁగొనునక్షి దృక్క; వి
 శాలనేత్రము దృశ్య మగు! మతి సరణి దృక్క వగుఁ!
 బొలు మతి దృశ్యంబు; నిది యవ
 లీల నెల్ల నెఱుంగునాక్షియె
 మూలదృక్కగు; దృక్క చానికెఁ బొనఁగ దటుమీదఁ.

27

నీల, పీత, శ్వేత, రక్త,
 స్థూల సూక్ష్మ కృ శోచ్ఛ, నీచ, వి
 శాల, బహువిధరూపములు దృశ్యములు వివరించగ
 చాలరూపులయంద మెంచుచు
 లీల వీక్షణనేయున్నేత్రము
 పోల దృ క్కనిచెప్పఁబడియెడుఁ బుత్ర! పరికించగ.

28

మంద మంథము పటువనెడుతెగ
 లొంది పొల్చెడునక్షి దృశ్యము;
 డెంద మక్షికి దృక్కగును, నిట్లే తెలియ నొప్పు!
 కుందు, కోవము, హర్ష, రోగము,
 లొంది కామాదులకు గుఱియగు
 డెంద మగుదృశ్యంబు! తెలి వొకటే కనెడుదృక్కా!

29

మనసు బుద్ధి యనంగ ద్వివిధం
 బు నగుకరణ మొకండె! బుద్ధి య
 గును నమలముగఁ జూడ గల్గవ గుణము నగు మనసుక
 మనసు మఱచుట; బుద్ధి తెలియుట
 తనరు మఱ పెఱుకలస్వరూపముఁ
 గనెడు నిజమగుతెలివి దృక్కగుఁ గొంచఁగాఁ దనయా!

30

తలఁప, దేహముకంటె నింద్రియ
 ములు ఘనంబులు; నరయ నింద్రియ
 ములకు మేలు మనంబు; మదికిని బుద్ధి యుత్తమమా;
 తెలియ బుద్ధిని తెలియు సాక్షిగ
 నిలుచునది “సాహం” బనుచు, ని
 ప్కలుషుఁ డగునావ్రత్యగాత్మకుఁ గలుగఁ డొరుఁ డింక.

31

భూతపంచక, బుద్ధ్యహంతలు
సాత్వికయ మగుదశవిధేంద్రియ
జాతమును; మఱి ప్రాణమాదిగసకలవాయువులు
చేతనా, దృతి, మఃఖి, సుఖి, సం
ఘాత, మిచ్చాద్వేషముల్బ్ర
జ్ఞాతిశయములఁ జేర్చి జ్ఞేత్రమటండ్రు విజ్ఞులొగిన్

32

ఈవిధంబగుజ్ఞేత్రమెఱుంగున్
గావునన్ జ్ఞేత్రజ్ఞుఁ డనఁబడు,
దేవతిర్యజ్నరచరాచర దివ్యవిశ్వమునన్
జీనభూతుఁడు ప్రత్యగాత్మయు,
కేవల చిదానందమయ స
చ్చావసహజాద్వైత మదె నత్యంబు సహజంబున్.

33

తనువునన్ బ్రాణంబు; ప్రాణము
నను మనను, మనశునను గర్తయుఁ,
గనఁగ నాతనియందు. భోక్తయుఁ గాంచ నాతనియం
దెనయునాఁడీని ప్రత్యగాత్మను
గన, ననాత్మల కన్య మును మఱి
తనర నిలుచును పస్తుచిన్మాత్రంబు విను తనయా!

34

సావయవ మీతనువు; జడదృ
శ్యావలంబన, మన్నమయమై
భావవికృతుల నాటిటినిఁగని, బాబ్బముఖ్యదశా
భావితంబగుఁ; దలఁప శకటము
కైవడిని బేరకునధీనము,
భావ మొంచఁగ భౌతికం బి దప్రాత్ర మగుఁ దనయా!

35

నీడురతటిఁ బడియుండు, మెలకువ
యొదవ నడచెడు, నింత్రపాణం
బది తొలంగంగ వట్టికట్టియ యట్లు నిష్ఫలమా;
పొడుగువడు మాంసాస్థిచర్మము
కుదురుడుర్గంధముల కిరవనఁ
బొదలుదేహం బృథువము సూ! పుత్ర! పరిఁపఁ.

36

తెలియ నరములు నెమ్ములుం బితృ
మలము ఫలమగు; రక్తమాంసము
చెలఁగుచర్మముఁ దల్లిరూఢిరము చేతఁ గలిగెఁ; గన్గ
లలన పురుషం డనువిభేదము
తలఁపు నవయవభేద మంతియె;
మలభరితతను వాత్మ యగునే? మంటిబొమ్మ యగు

37

తెలిసి భ్రమగొననేల, జనకుని
మలమెకా, మమకార మేటికి?
ఫల మగునె తా ననఁగ, చెడిపడు పాడుదేహంబుఁ
చెలఁగెఁ దను విది మాతృ గర్భము
పెలువడక శోణితము నిలువఁగ;
నెల నెలకు నభివృద్ధి నొందుచు నిక్కముగఁ దనయా!

38

ఇన్నిరీతుల నెనఁగఁతనవును
గన్నుగానక తానె యనుకొని
జన్నములఁబడి చెడితినే యను వృథలచేఁ గ్కుందుఁ;
మున్నుమున్నే తెలివిగొని భ్రమ
లన్ని వీడి నిజానుభవసం
చన్నమతి బ్రహ్మాంబు గనునభ్యాసమే యొప్పు.

39

మేనఁ బ్రాణములు బహుగతులగఁ
 గానఁబడియెడు ప్రాణములొ యివి
 మేనిచేష్టలకొఱకు నాడుల మెలఁగి వలగొనుచున్;
 బూని కమ్మరితిత్తి యూఁదువి
 ధానఁ దోచెడు నీశరీరము
 లోనియూర్పులు నీవు గా వాలోచనమునేయన్.

40

మేనఁ బ్రాణము హృదయమందు; న
 పానమో గుదమందు; నాభిన
 మానమును, గ్రీవాస్థలంబున; మఱియు దానంబున్;
 హృదయ మది సర్వాంగములయందు;
 దీనియమమునఁ బంచవిధసం
 స్థానములఁ దమవనుల విడువక తగిలియుండుఁజూమి;

41

చేతనతఁ గని యాత్మచే మఱి
 భూతతనుకరణేంద్రియములకు
 హేతు వనఁబడి క్షుత్పిపాసల నేపునెడి, భ్రాంతిఁ
 బ్రీతిఁ దనరుచు లింగదేహన
 మేతముగ గమనాగమనముల;
 నీతెఱఁగు విహరించు ప్రాణము లీవు గా వరయన్.

42

జడము ప్రాణము; లాత్మయజడము;
 చెడును ప్రాణము, లాత్మ నిత్యము;
 కడుచలితములు దృశ్యసాధన గతులు ప్రాణంబుల్;
 వడుగ! జ్ఞానమయంబు, స్థాణువు,
 కడునిజం, బచలంబు, పూర్ణము
 కొడుక! చైతన్యాత్మసాక్షిగ కొప్పరించుఁ జూమి!

43

లింగదేహముఁ గూడిఁ జన్మము
లం గనుచు, గప్తములఁ బొందుచు,
భంగమగుప్రాణముల, నాత్మగ భ్రాంతిమెయిఁ గనుచు
లింగలీనత నాత్మచచ్చెన
సంగ దోషారోపణము, ని
స్సంగుఁ డగునాత్మకు ననర్హము సత్య మిది తనయా!

44

ఇన్నిగతులుగ నున్నప్రాణము
లన్ని యాత్మలు గా వనుచు మది
నెన్ని భ్రాంతిని గనక మమతల నిడక వానివయ్య;
తన్ని మిత్తనిధానముగ లో
నున్ననిజచైతన్యవస్తువు
నెన్ని నీలోఁ గాంచు, మదియే యెఱుఁగు మీ వనుచు.

45

ధ్వనిని జెవియును. గన్నరూపము,
తనువు తాఁకును, హృదయమును,
గనఁగ నానిక గంధమునుఁ దాఁ గనుఁగొనెడిఁ దలవఁ;
తనయ! విషయము లొక్కటాకటికి
ననువు లీశోతాదు లంతయె;
యనయమును సర్వత్రసాక్షిగ నాత్మయేయొప్పు.

46

వేఱువేఱుగ వానికార్యము
లేరి యవియవి కనుట యింద్రియ
వార మాత్మలు గావు, నిజరూపములు గా వివియఁ;
ఆరయఁగఁ జైతన్యవస్తా
ధారమునఁ దృత్యన్యసాధన
కారణములై చేప్త సలిపెడుగా దనూజాల!

47

మనము సంశయమూర్తి; నిజచిం
 తనము బుద్ధికి రూప; మేత
 న్మనమొ ఒహుకాలానుభవ సంస్మరణరూపమునై
 తనువునక బ్రాణేంద్రియాదుల
 సనిశముగా దా ననునహంకృతి
 గనును, గావున నాత్మ యదియును గాదు తలపోయక.

48

బుద్ధి సుఖ, దుఃఖేచ్ఛ మొదలగు
 స్థితిగుణములఁ గల్గి గుణియై,
 ఇద్ధకర్తృత్వాభిమానత నిహపరావృత్తిక
 శ్రద్ధగొన; మద్దైలను దాను ని
 బదమై మూషికము వర్తిలు
 పద్ధతిని నడయాడు; దగునే వాని నాత్మ యనక?

49

అరయ సీనకలేంద్రియంబులు
 కరము నిద్ర నడంగ, నాత్ముని
 పరమనవాజసుఖం బవిద్యను భాసేమై చెలఁగుక;
 మతియు జాగ్రదవస్థ నవి గుఱు
 తెఱుఁగరా కుండెడుకలగబున
 నిరతిశయనిజసిత్వసుఖ మన నేరఁ బడ దదియక.

ఈశరీరము మొదలుగాగల
 కోశపంచక మాత్మ గా దది;
 ఈశరీరమునందు నాత్మను నెఱుఁగు తెఱుఁగు భ్రమా
 వేశసకలావరణముల కవ
 కాశ మొనగెడునాత్మ తేజో
 రాశి యగును "గుహాహితపరబ్రహ్మ" మన వినవే

51

కాంచ పదరము తైదు కలిగిన
సంచి నుండెడురత్న మటు, భా
విించ నూత్నాదు లన నైదుగ వెలయు శోశములక
మించి తన్మయుండగుచు నిజతే
జోంచితుం డగుప్రత్యగాత్మయె
యెంచబడు సచ్చిత్తునైకపరేశబహ్మ మనక.

తనుమనఃపాణేంద్రియామలు
గనంగ నాత్మేతరము లనుశు
త్యనుభవోక్తులు దిరము లయ్యును నాత్మ కీగుణముల్
ఘనత నారోపణ మొనర్తురు
కనంగ దుర్బలశుతివరాయణు
లనఘ! దేహాద్యఖలశోశము లాత్మ కాదరయక.

53

పాము గానటువంటితాటిని
బా మనుచు మది భ్రాంతిచేగను
నామెతగ పరికల్పితము లగుసాంతము ల వెల్లక
ఆమహాబ్రహ్మం బనంగ నిం
కేమి టధ్యారోపణం బదీ,
నామమాత్రమేకాక భ్రమయును సందనా! నిజమే?

తెలియఁ బ్రాశ్చతులందు రాత్మచ
దలఁప సుతుఁ డని పలుకు శ్రుతియని;
చెలఁగి సుతులాలించుపిత యని చెప్పఁబడు యుక్తిక;
పొలియఁ దనయుండు పొలిసితిని నే
నిల ననెడియనుభవము గలుగుట
బలుకుదురు సుతు నాత్మయని దుర్బలప్రమాణములక.

55

“అన్నమయమాత్మాన” మని యను
 చున్నశ్రుతిగ న ‘సుతుని విడితా
 నెన్నఁ బరుగిడువహితమగృహ మేర్చు’ ననుయుక్తి
 ఎన్న నే నూలుండఁ, గృహుండను,
 అన్నయనుభవ ముండుటను సు
 పన్నతమ విడి యాత్మ యందురు వాదు లతిభాంతి . 56

పలువు రగుచార్వాకు “లింగిదియ
 ములు కలహమాడె” నని శ్రుతి యను;
 తలఁగ కరణము తనువు విషయముఁ దగ్గుల దనుయుక్తి ;
 దెలియఁ జూడను, వినుచు, నడవను,
 పలుక, ననుభావమున సింగిదియ
 ములనె యాత్మగ నెంతు రిల నతిమోహముతు లనుచు . 57

ఇలను గొందఱు వాదు లందురు
 చెలఁగుప్రాణం బాత్మ యంచని;
 తలఁప శ్రుతితా “ప్రాణమయమాత్మాన” మనియనుటక;
 దెలియఁ గరణములెల్లఁ ప్రాణము
 వలన వర్తిలు యుక్తి; ప్రాణం
 బలరు నశనానక్తిభక్తగ, ననుననుభవమున . 58

తనయ! కొందరు వాదులందురు
 ‘మనసె యాత్మ’ యటంచు, నది యె
 ట్లన ‘మనోమయమాత్మ’ యని శ్రుతి యాడుచుండుటచే;
 మనసు నిద్రనడంగ ప్రాణము
 తనువు నెఱుంగనియుక్తి “నేదా
 నిని నెఱిగితిని, యెఱుంగ” ననుమించినయనుభవమున . 59

మానసము జడమగుట విను “వి
జ్ఞానమయమాత్మాన” మనుశ్రుతి;
కానఁ గర వినాగ మనమది కాదు సాధకము
నా నెగడుబలుయుక్తి, కర్తయుఁ
దానె భోక్తయు నగు ననుభవము
నాని విజ్ఞానమునె పాదకు లాత్మ యందు రిలక

60

తనయ! విను ‘మానంద మాత్మ’ య
టనుచుఁ బలికెడిశ్రుతి “సుషుప్తినిఁ
గనఁగ బుద్ధ్యాదులు లయం బగుగాదె” యనుయుక్తి;
“కఃతి నే సుఖసిద్ధి; నొందును
గన” ననెడియనుభవముచేతను
ననుచు రానందమునె యాత్మ యటంచుఁ గొంద టిలక

61

వినుము “నృప్తికే బూర్వమె యన
తైనసె” ననె శ్రుతితతి కన సుషు
ప్తిని గనంబడ దీనమస్తముఁ దెల్ల మనుయుక్తి;
గన“ సుషుప్తిని లేక జాగృతిఁ
గనఁబడెడు” ననుననుభవముచే
నని, రసత్తునె యాత్మ యంచని యలరి కొంద టిలక

62

తనయ! విను ప్రాకృతులె మొదలగు
జనులు వాకొనినట్లు, శ్రుతియు
క్త్యనుభవాభాసములు నా, పుత్రాద్యవాత్మకముల్
తనతనకె వరిభవము నొందెడి
కనఘ! తమలో త్తగో త్తర
మనఁగ శ్రుతియుక్త్యనుభవాభాసాదులకు లోనై”

63

సూలసూక్ష్మము లతఁడు గాఁ, డీక
 నోలి శ్రావణం, బమానన,
 మాలకింపుము, భోక్తకర్తయు నతఁడు కాఁ డరయున్;
 బాల! “చిద్రూప మది చిత్సుఖ
 మూల” మనునీపబల్కశుతివా
 గజల వది దుర్బలము లగుశుతి జాలమును నడఁచున్.

64

ఘటములోపలిదీప మెటువలె
 ఘటమునకు భిన్నముగఁ దోఁచునా?
 యటువలెనె పుత్రాద్యనాత్మల నంటిభానమునొ
 దిటమయినవత్సక్తకాశము
 కుటిల పుత్రాదుల నెవంబున
 ఘటన మగు; వే అచుచుఁ దెల్పెడుఘనతరపుయుక్తి.

65

బమ్మ నెఱిగినవారు స్వయముగ
 బమ్మ యనియెడునపుడు తమ్మే
 బమ్మ రూపమునన్ దెలియునను భవము గానఁబడున్;
 బమ్మ యిటు శ్రుతియుక్త్యనుభవసు
 సమ్మతముగానుండ, నారో
 పమ్మ లగుదుర్వాదములు నిలువంగలవె నిజమై?

66

తనయ! శ్రుతియుక్త్యనుభవంబుల,
 గనఁగ నాత్మ యిదంచు స్థిరపడు
 ననఁగ, దుర్బలము లగుశ్రుతియుక్త్యనుభవంబులచే
 గనుక, తనయాదులను నాత్మగఁ
 గనుట యారోపితమై యగు; నైఁ
 గనినవాదములున్ బరస్పర ఖండితంబు లగున్.

67

సూలసూక్ష్మపరంబు లనఁగాఁ
జాలుమూడగుతెనువు, లరయఁగ
సూల మవయవమాంససహిత, మశుద్ధ మగుఁ దెలియఁ,
ఆలకింపుము, తనయ! సూక్ష్మము
సూలమే నే ననునహంకృతి;
ఓలి నిగ్గుణవస్తువే కన నొప్పుఁ బర మనఁగఁ.

68

సూల మది సుఖదుఃఖసంతతి
కాలశుము; ఘటమటుల జడమగు,
కాలకర్మాధీన మిది యగుఁ గాన బాల్యం, బా
లిలఁ బ్రాయము, ముదిగుయుఁ గని
సోలు నీయాహారకోశము,
కూలుఁ దుద కిది కంకగృహగులకు నాహుతియై.

69

తెలియ సూక్ష్మ శరీర మది తాఁ
దలచిఁ తనువే ననుచుఁ, గర్మల
వలచి, బహుజన్మములఁ గని, క్రతువ్రతములక గృహమై
మెలఁగి స్వర్గముఁ, బిదప నరకమాఁ
గలుగఁ దిరుగును రాత్నమున బిగు
పలరఁ గట్టినభాండమన, నా శాంతముఁ గనకే.

70

బమ్మ లెందఱు చనిన, బ్రహ్మాం
డమ్మ లెన్ని జనించినను, గ
ల్పమ్మ లెన్నైనను, నశింపక ప్రబలి లింగశరీ
రమ్మ పంచక్షేత్రమయపా
శమ్మ తను బిగియింప; యమపా
శమ్మనకు లోనగుచు, ముక్తికి జన ది దెన్నటికి

71

ఇట్టిగతి నీసూక్ష్మదేహము
 చుట్టి, దుష్కృతసుశృతఫల మగు
 నట్టి, సంస్మృతిమఃఖములఁ బడి యవల నైరాగ్యం
 జెప్పొ శ్రీహరికృపను, గురుకృపఁ
 బుట్టుచో, నవవర్గమార్గముఁ
 బట్టి, జీవన్ముక్తుఁ డగు సులభంబుగాఁ దనయా!

72

స్థూలసూక్ష్మము లెన్న మాయయె;
 మూల మగుపరిమార్గ మొక్కటె;
 యాలకింపుము, సాక్షి వైతన్యాత్మకం బదియే;
 బాలకా! యీరెండుతనువులఁ
 గ్రాలునభిమానంబు విడి, సుఖ
 మూల మగునిత్యాత్మ మీ వన ముఖ్యలక్ష్య మగుక.

73

ప్రాణ మాదిగఁ బంచకోశ
 శ్రేణి యనెడుననాద్యవిద్యా
 పాణితలగతలింగదేహముఁ బాపురే! తలఁపక
 ప్రాణులకు బంధకము, దీనిని
 నేణివలెఁ గనుసాక్షి వీ, వీ
 పోణిమిని గని నిజము తెలియుము బుద్ధిలోఁ దనయా!

74

తనయ! తెలమఁ దిల; గాఢం
 బునను నశలము; పాల నాజ్యం
 బును, మథనమునఁ బడయురీతినిఁ బోలుతత్త్వములం
 గనుగొనుచు వేర్పఱచి చూడం
 గను, నవన్నియుఁ బోవఁ దుది నిలు
 చును, చిదాకాశంబు నీ వనుచుక గనుము దానిక.

75

లే దనుచు నాస్తికునకైనను
రాదు వలుకంగ; నుండియును చా
లే దనంగను దానుసైతము లేకపోవుటగ్గ;
లేద నెడివలుకెట్లు చెల్లును?
లేదనంగ భ్రమ లేద నెడునవి
భేదభాహ్మవబ్రహ్మీవనిపేర్కొ గను తనయా!

84

సతిసుతులు మొదలైనబాంధవ
తతుల, తను, ధన, భూమి, వస్తువి
తతుల, నాత్మీయంబు లని మదిఁ దలఁచి భ్రమపడుచుక
నతముఁ దత్ప్రియరసమునక, మ
గ్నతఁ గనుచుఁ జెడిపోక, విమలని
రతిశయపు నిజనిరతస్సుఖ, మీ వనుచుఁ గను తనయా!

85

అంచితఁబుగ రత్నఘటమున
మించుమణిమయ మైనదీపపు
సత్యు లెంచఁగ లోనఁ బయటను జాల వెలుఁగుగతిక;
పంచభూతాత్మకశరీరము
గాంచ నంతర్బాహ్యముల, వెలి,
గాంచుచిజ్జ్యోతిస్వయాపం బీవు గద, తనయా!

86

జ్ఞానశేషఖమె తా నగును, తన
లోన జ్ఞానము పూర్ణమగు, నా
జ్ఞానమున కరణములు దిరిగెడు గగనపక్షులచె
ల్వాని, తెలియందగురహస్యము
జ్ఞానముక; రీతిఁ నేదెల్పగ
రానిచిద్దగనవ్రకాశ విరాజి వీసె సుమా.

87

కాంచి వేఱరాదు, మదిలో
నెంచి లేదనరాదు, ప్రత్యే
కించి పలుకఁగరాదు, మది పరికించియోచింపఁ;
మించునది సహజం బగుచుఁ గా
న్నించు స్వాత్మస్వప్రకాశం
బంచితంబుగ, నదియె నీ వగు దరయు మిది తనయా!

88

వివిధ మగుసంస్కృతిసమస్త
వ్యవహారముల జాగృతిఁ దగు;
నవల తద్వాసనయె స్వప్నమునందు భాసింపుఁ;
ఇవి యెనియుఁ నోపపు సుషుప్తిని;
వివర మీయన్ని కను నీయను
భవము సాక్షియె నీ వెఱుఁగు నది భద్రముగ నీలోక

89

జాగరమున సుషుప్తి స్వప్నము
లే గనవు; జాగత్సుషుప్తులు
రాఁగలుగ వాకలలలోఁ; జాగతయు స్వప్నము, నా
లోఁ గలుగఁజో వసుషుప్తిని;
నీగతి నవస్థాత్రయంబుల
భోగసాక్షిజ్ఞాన మీ వని పోల్చుకొను తాపస్వక్.

90

మనను రెండు మొగాలయద్దము,
కనఁగ దానికి నిద్రగవునెన;
మనసునకు నెచ్చరిక యొకతుద మఱియొకటి కలయై
కనఁబడున; దా నిట్టిరీతుల
మనుమనోవ్యవహార మెల్లను
గనెడుఘనచిద్రూపవస్తువు గావె నీ వరయఁ ?

91

తెరపి లేకున్నట్టి గృహమున
సరకు లన్నియుఁ దీయ నందం
బరము నిల్పినయట్లు, తనువునఁ బరఁగుతత్త్వములఁ
తఱచి కడదీయంగఁ, గడవటఁ
బరఁగు వేర్పఱుపంగరానటు,
పరతరచిదాకాశ, మీ వన పరలు నది కనఁగఁ

76

అరయ దీప్తస్తంభ మీమెయి;
కరణతతి యగు ప్రమిదః ప్రాణా
ద్యురుసమీరప్రతతి తెలము; నొనరి వివ్యమునై
మెఱుగువత్తియె సూక్ష్మతను వనఁ
బరఁగు, దానఁ వెఱఁగునాత్మయె
వరపరంజ్యోతి యగు, నీ కది పరము గాదు సుమీ!

77

కనఁగ, దృశ్యము, జడము నాశము
మనసు నయంబులును, వాక్కులు
గనుచు చేష్టల నెవనియాశ్రయ కారణముచేతఁ
దినము వ్యవహారముల సలుపుచు
మనునొ, స్వవిషయములఁ దలిలి యా
ఘనతరబ్రహ్మాంబు నీ వనఁ గాఁ దగుడు తనయా!

78

తనువు మొదలగుకోశతతియె
ల్లను ననాత్మ లటాచు, శ్రుతియు
క్త్యనుభవంబులఁ దెలిసి, యవి త్రోయంగ మిగులునవే
ఘనతరపువ్రత్య కృకాశం
బనఁగ జడకోశముల వెలిఁగెడి
తనయ! నిజనామీయగు; నీవది తథ్యముగఁ, గనుమా!

79

తోచునీదృశ్యములనెల్ల, వి
 వేననముచేఁ దెలియుజ్ఞానముఁ
 ద్రోచి దృశ్యము లన్ని నిలిచినఁ దుదకు తానొకటే
 తోచు; జ్ఞానము సాక్షిభూతం
 తా చిదానందస్వరూపమే
 ధీచరిత! నీ వనుచుఁ దెలియము దృఢమర్థి దనియా!

80

ఎండమావులలోని జలమటు
 లుండు నీవ్యప్నవపంచము
 నిండఁ దెలిసినవారి కియ్య, దనిత్వమై తోచుఁ :
 ఖండితం బిది, నేతివాక్యము
 నుండి మిగులు నబాధరూపము
 నిండుపే రిడరానిబ్రహ్మము నీవు నిక్కముగఁ

81

ఇది యనఁగ నెదురగుచు నగపడు
 నదియె బాధితమాటఁ, దాఁ గా
 కెదియు లేదని తెలిసి, తద్వ్యావృత్తిఁగుఱిముననే
 విదితముగ గుఱు తెఱుఁగునిజచి
 త్పదవియా నానందరూపమే,
 మదిఁ దెలియు మీ వనుచు; మనసున మాను సంశయముఁ .

82

ఇట్టి దనరానట్టియాత్మ, న
 దెట్టుతెలియఁగనా ననఁగ, విను
 మట్టెపటుకఁగ రానిచిద్వన మై, యచిత్తమునై
 నట్టిదానాత్మస్వరూపముఁ
 దట్టి యనుభవ ముండి నీతో;
 వట్టి భ్రాంతినిదొలఁగి కను మది వత్స! నీ వనుచుఁ .

83

కలలలోఁ గల యగుచు, బుద్ధినిఁ
దెలియఁగల తెలి వగుచు, నిదను
గలుగు సుఖమున సౌఖ్యమయి, యవి కలఁగి సోపుగతుల్
తెలియఁగలత త్సాక్షి తానయి
పలుకుఁ దలఁపులు దెలియరానటు
లల రెడువరంజ్యోతి వీవని యరయఁదగు దృఢతన్

92

మనమునే గుటివెట్టి చూడఁగఁ
దనకుఁ దానే తోఁచుచుండును,
మనసు సాక్షియనంగఁబడు వరమప్రకాశంబున్
మనమనఁగ దలఁచుటయ్యె యాతలఁ
పుననొ, కామాదులనుబొరసెడు;
ననఘ! కామాదులను వదలఁగ నగ్గు మనఃబువకున్.

93

ఒక్కతటి వడ్డ్యమున, మన
మొక్కతటి వైరాగ్యమున, నిం
కొక్కతటి ధర్మమున, సంస్కృతి నొకటఁ దత్త్వమునన్;
జక్కి పుణ్యాఘముల నొకతటి,
నొక్కతటి సుఖదుఃఖములఁ బడు;
నిక్కరణి గుఱుతింపఁ గల్గిన దీవె నిక్కముగన్.

94

“తెలివి తెలిసితి” ననును మనసే;
“తెలివి నే” ననునదియు మనసే;
తెలివిలోఁ దెలివగుచుఁ దెలివిగఁ దేలునది మనసే;
తెలియ కేమియు గుఱుతు చూపక
నిలిచి వెలుఁగున వెలయఁ గలిగిన
తెలివి యాకాశంబు నీ వని తెలియు మది తదయా!

95

“నామచంబున ననరే! యన్యం
 చేమితోఁపదు మందుఁ; దెలియఁగ
 నామెయి న్నీకతన నిశ్చయ మయ్యె” నంచనినఁ;
 తా మనసు కాలుష్య మెఱిగిన
 దేమొ, తానే తెలిసిచెప్పెను
 నామహజ్ఞానైకనిధి నీ వని యెఱుంగు సుతా.

96

తెలిసికిని దేహంబు మన నగు
 నల వివేకమె బుద్ధి; వ్యవహృతి
 గలుగునభిమానం బహంకృతి గాఁ జెలఁగుఁ గనఁగఁ;
 తెలఁచ నిటు లగునింద్రియంబుల
 నిలిచి ప్రేరేపించుసాక్షియె
 యాల పరంజ్యోతియ, యదే నీ వనుచు వాడి గనుచూ!

97

తనమనం బనునపుడు తనమన
 మునకుఁ దా భిన్నుం డగుచు, ద
 న్మనముఁ దా గుఱిగాఁగ నిధికొని మనసు నల్పెనుక
 ల్పనల, వ్యవహృతిగతుల నిచ్చలుఁ
 గ నెడునత్యజ్ఞానచిహ్నయఁ
 డనఁ బరగుచైతన్యసాక్షి పరాత్మ వీ వరయఁ.

98

సురసరాదివి గావు, మఱి స్త్రీ
 పురుషమూర్తివి గావు, బ్రాహ్మణ
 ధరణివత్తివై శ్వాదిసంజ్ఞలఁ దనర వీ వరయఁ;
 కరచరణమూర్ధాక్షీనాసలు
 పరఁగుదేహము లేక నిత్య
 స్ఫురితపరమాకాశ మీనై పొల్పెనపు తెలియఁ.

99

“ఏమియును గానట్టివస్తు వ
దేమి? నే నెట్లులైతి నది? మఱి
యేమి నే నానిజముఁ గనుఁగొను లెట్లు? లనుభవ మిం
కేమిగతి నగు? వివరమగునటు
స్వామి! దయతోఁ దెలిపి మఱి న
న్నోమి డీనతఁ బాపు మనుశుకు నొనర ముని గనుచున్, 100

ఒకని నీ కెవఁడ వనఁదగుఁ, దా
నకుట! తను దానడుగ నుచితమె?
వికటగతి యగుఁగాదె యట్టిది విశ్వమున నెఱుఁగ ?
ముకురమా కరకంకణమునకు?
ప్రకటనిజుచైతన్య మది నీ
వ కద! దృఢముగ నిర్ధరింపుము వత్స! నీలోనన్. 101

“నే నెఱుఁగ, నే వేఱ” యనునది
దేని వలనం గల్గి, వది తుది
కానఁగా కేవలము తెలివితెలు కాదె? లక్ష్మమగున్,
దానిఁ గొని ధ్యానింప సత, మా
జ్ఞాన. మపరోక్షానుభవ సం
ధానసత్యముఁగాఁగఁ జూపఁకు దలఁపు మీ వదిగఁ, 102

తెలివి తానై యుండియును, దనుఁ
దెలియ ననునది తనకు నోటను
గలుగునాలుక లే దటంచను గతిని హాస్యమునొఁ
దెలియ ననుటను దేనివలనన్
దెలియఁ గంటివా? యా తెలివితా
నల చినాశఁదస్వరూపం ఒగుదు నీ వరయన్, 103

తెలివి తానై యుండియును, దనుఁ
దెలియకుండు టదెట్లు? నూర్చుని
నలమునే చీకటి? యదంతయు నచ్చెరువునుడుగా;
తెలియ లేదది మఱవ రావది
తలఁప గుఱుతే లేక, సహజత
నలరుచున్నది సత్యవస్తువు నరయు మీ వనుచుక.

104

నేను, నే ననునట్టిదగు నభి
మాన మది తాఁ గాదు, దాని, ని
ధానమాజ్ఞానంబై నీవని తలఁచి యద్దానిక
స్వానుభవమజ్ఞానములచేఁ.
దాను గన నగు, నిత్యనిజని
ర్మాననిర్గుణవస్తు వీ వని మది నెఱుంగు టావ్వుక

105

‘నన్ను నే నెఱుంగ నగు’ నను
ము న్నెఱుంగునెఱు కాత్మయగు, నది
తన్నుఁ దా నెఱిగించు జ్యోతిగఁ దనరుస్వప్రభచే,
నెన్న బుద్ధికి సాక్షియైన య
భిన్నవైతన్యం బనన్యని
జోన్నతానందస్వరూపమె యొప్పు నీ వనగక

106

‘జ్ఞానమున నను నే నెఱుంగఁగ
లే నని వచించెడి కతంబున
జ్ఞానపూర్వక మనఁగనౌ, నజ్ఞానమిది తెలియక,
జ్ఞాన మటుగాన్నించు నంతియ
కాని, జడదృశ్యాన్యమగుఁ జామి!
జ్ఞానః మాజ్ఞానంబై నీ వని కనుము నిశ్చయతక.

107

త న్నెఱుంగనియవిద్యకన్నను
మున్నుగల సుజ్ఞానమునుఁ దా
నెన్నఁ డజ్ఞానంబు మసుకంగ నెఱుంగ దాశక్తి?
పున్నమను చందురుని నలమునె
చిన్నె? యెఱుల నిరావరణపూ
రోన్నతనిజానంద మీ వని బుద్ధిగనుము సుతా! 108

తనుకరణముఖ సర్వతత్త్వము
లను గలుగుచును బ్రతిఫలించుచు
దనరి చేతనమైన సకలాధారచిన్మయునికొ
గనంగ లేదను టరయ నుదకము
నను నిలిచి రజకుండు తృప్తచే
దనువుఁ బాసి నటన్నయటు చెడుఁదానె తనవలనక. 109

కట్టడులు లే, కన్నితనపుల
మెట్టిమెట్టనియట్లు వెలుంగుచు
నట్ట చేప్టల వాని కిడు జీవాత్మనెఱుంగ ననక,
పుట్టి తాఁ దనతల్లి నిజముగ
పుట్టు గొఱచాలనుచుఁ దలఁచెడు
నట్టిభ్రష్టనిగతిని, నిశ్చయ మరయఁగాఁ దరమే? 110

జలజసఖునటు వెలిగి యొక్కట
వెలుంగఁజేసెడు నెల్లకన్నుల
నలరునాగతి నాత్మతనుకరణాదితత్త్వములక
వెలుంగుఁ దా నొకటే విధంబుగఁ
జెలంగు కస్తురి పరిమళముఁజే
తులను చూపంగవలెనె? వాసనతోఁచజే తనకు? 111

ఎఱుక మనమున వెలయు; నామన

ఘెఱుక తానై, యింద్రియముల

నిరపుగొనఁగఁ, దద్రింద్రియములు గ్రహించునర్థములన్;

పరమచైతన్యాత్మ మిందున

కరముచేరు ఘెఱుంగరాదే?

వరలు తనగళహార మరయఁగఁ బరులు కావలెనే?

112

నుడువు, నడచుఁ, బదార్థతత్వదగఁ

బడయు, విడు, నానందపడు మది

నడగు గని కర్తేంద్రియవ్యవ హారముల నిడునీ

జడశరీర మదెవని నొక్కని

బడసిచేష్టలు సలుపు సతతము

విడకయాచైతన్య మీవయి వెలయుదువు తనయా!

113

నిందునంవి త్రగుచుఁ దోచుచు

నుండుసత్యమె, తెలిసిమాడఁగ

నుండి నిజతమకరణబుద్ధుల నోలి వెలయుటచే

దండిగాఁ జైతన్యమును గని

యుండుకలమున నవి యనంబడు

చుండు చైతన్యాత్మకము లని యొక్కగతిదనయా!

114

తొలుత గురువర! బుద్ధివృత్తులఁ

దెలియు నెఱుకయె యాత్మ యంటికి;

తెలిసి యది గుఱుతించుకొను "తెఱుఁగొ"? యనఁగరుణన్

తెలిసికొను టెటు లనెడిబుద్ధిని

దెలియుతెలివియె యాత్మయనుచున్

తెలిసికొని గుఱుతించుమీ" వనితెలిపి ముని సుతంతోన్.

115

బుద్ధి తనయుడయాస్తమయముల
 పద్ధతులఁ దెలియంగలే, దా
 బుద్ధి యుదయ, లయము లనంతము; పొసగ వాసికిని
 బుద్ధికిని సంధాత యనఁగఁ, బ్ర
 సిద్ధగతి, నిన్నికను నెఱుకయె
 శుద్ధసహజానంద, మయ్యుద్ధి చూడ నీవె నుమా! 116

సిద్ధసాధనమై కనంబడు
 బుద్ధి మొదలగువానిఁ గూడిన
 శ్రద్ధఁ జైతన్యంబు విషయగ్రాహి యనిపించుక!
 బుద్ధి వృత్తు లడంగినంతనె
 శుద్ధబుద్ధవిముక్తుడగు, నా
 సిద్ధసహజానందరసమయచిత్పదార్థ ముచే. 117

విమలరవికాంతినిఁ బగట, దీ
 పముల వెలుగున రాతిర్పి రూ
 పములు గనఁబడు; కనులుఁ గను దీపముల, భాస్కగుణ
 సమత గన్నలు మూయ, నారూ
 పము లరసికొనుబుద్ధిబుద్ధి
 క్రమ మెఱుంగుఁ జైతన్య మయ్యుద్ధి కనుము నీ వనుచుక. 118

వరగనిశి గడిఁ బండి, నిద్రా
 భరముచేతన్ లేచి భయమున
 నరసి కంబముఁ దొడరి తడబడి యడుగు లిడుకొనుచుక
 నరుడు చనువూర్వానుభవసం
 స్మరణసాధనబుద్ధిచే నటు
 బరఁగుబుద్ధిని దెలియునెఱుకయె వత్స! నీ వరయూక. 119

అరయపదిగాయత్రి నుడిపెడు
 తెలుగె, తెలియుము తనయ! బుద్ధికి
 బర మనుచు బోధింపఁబడు నెది పరఁగ న్నాజమే
 మెరియు తేజము; భరకరాదుల
 మెరియుఁ జేసెడు జ్యోతి; మునముగ
 నిరతమును వ్యాపించు వెలుగది నీవె నుమ! తనయా. 120

బుద్ధి తెలియునొ వస్తువును తా
 శుద్ధవస్తువె తన్నెఱుంగునో?
 బుద్ధివస్తువులందుఁ దెలియఁగఁబోలు నెద్దియనఁ
 బుద్ధి తెలియదు వస్తువును, దా
 శుద్ధవస్తువె తన్నెఱుంగును:
 బుద్ధి సాధన మగుట జడమై పోలుచు నది పెటయైపో. 121

బుద్ధిచేతన మగును నాత్మని
 బద్ధమగుటను తానెఱుంగ దది,
 బుద్ధి యాత్మ నెఱుంగు టనునది పొల్లుమాటె యగుక
 సిద్ధ మారవిప్రభను ముకురము
 శుద్ధముగ వెలుఁగొందుఁ గాక, ప్ర
 సిద్ధరవి కిడఁగలదె ముకురము స్థిరతరవభలక ? 122

దొరకు చెంతనె యుండుమంత్రని
 దొరయె నీ వని స్వప్నమోజన
 పరులు మొగమిచ్చకము లాడుట పాటియా నటులే
 పరమపురుషునమీపముననే
 బరఁగుబుద్ధియు నాత్మయన్ని భమ
 నరయుదుకు నృపమంత్రులట బుద్ధ్యాత్మ విరవొందున్ 123

కాంచగా సుత! గాజువృత్తిక
నుంచి కల్గినయట్టిదర్పణ
మొంచ ముఖమును జూచుపనికై యెసఁగుకైవడినే,
మించు మాయాకార్యమే యని
పించు బుద్ధిని సాధనముగాఁ
గాంచి శోధనఁజేసి యాత్మనుఁ గాంచనగుఁ దనయా! 124

సకలమును వెలిగించురవి, తా
ముకురమున బింబితుఁడు కాఁ, ద
న్మృకుర మింటను గలతమంబును బోనడఁచుకరణిక్,
వ్రకటమయి చిజ్యోతి లోపలి
మొకముకా, బుద్ధియును తోపలి
విశ్రుతికరమాయాంధకారము విడివడును జూడక్. 125

ఎఱుక తాఁ దనుబుద్ధి లోపలి
నెఱుంగు నెట్లు లనంగ నిజమగు
నెఱుక స్వరూపుగ లక్ష్మ్య మగుచును నెనఁగబో దగుటక్,
ఋరఁగుముఖమును గనఁగ నద్దము
చరమసాధన మైనకై వడి
నరయ నాత్మను బుద్ధిసాధన మగును దలపోయక్. 126

బుద్ధి సాధనమాత్ర మగు, నా
బుద్ధి యాత్మ నెఱుంగ నేరదు;
బుద్ధిసాధన మొంది తనుఁ గనఁబోలు నాత్మ యొగిక్;
శుద్ధ మగుజ్ఞానాంశ మాత్మయ!
బుద్ధి యో, జడదృశ్యసాధన
మిదఁ, మాత్మ నెఱుంగునది యన నెట్లు చెల్లునుతా! 127

కన్ను గాంచునో యద్దమును? తా
 నెన్న ముకురమె కంటి నెఱుగునో?
 కన్ను ముకురములందు తనుఁ దాఁ గనునో? తలపోయె!
 ఎన్నిచూడగ నెఱుక బుద్ధిప్ర
 సన్న మగుటను తన్నుఁ దాఁ గను
 చున్న, దెఱుకను బుద్ధి కన దిదియున్ నిజము తనయా! 128

తన్నుఁ దనచేఁ దెలియు నని శ్రుతి
 యన్నశూక్తికి నగమే మని
 తన్నుఁ దనచేఁ దెలియు తెటు లని తలఁతువే? వినుమా!
 కన్ను, ముకురముచేతనే తాఁ
 దన్ను జూచెడి నట్లే యాత్మయు
 దన్ను నవరోక్షానుభవబోధమున నెఱుగు సుమా! 129

జ్ఞాన మెఱుగునె తనవలనఁ దనుఁ?
 దానె తనకే దృశ్య మగునే?
 జ్ఞాన మిఁక జ్ఞానాంతరంబున సరగఁ దోచుననన్?
 తా నదే యనవస్థగా కొం
 జొనే? దీపమువలన దీపము
 కానవలెనె? స్వయంప్రకాశము గాదె యది తనయా? 130

బుద్ధిఁ దోచెడియెఱుక కగునే
 శుద్ధమానెఱుకకు వెలుం గిడ?
 యిద్దమత! యద్వయ మతీంద్రియ మిద్ధ మిది తెలియన్;
 శుద్ధజలమనఁ బ్రతిఫలించి, ని
 బద్ధ మగురవిమండలంబు ప్ర
 సిద్ధరవి వెలిగించునే యోచించి చూడంగన్,
 131

3, త్వం పవార్థశోధనము

బుద్ధిఁ బ్రతిబింబించుటెఱుకను
 శుద్ధనంవి త్రైఱుఁగు! నెట్లన
 ఇద్దనయనము, ముఖము ముఖరము నెలమి, గాంచుగతిఁ
 బుద్ధి తోచి యడంగు కతమన,
 బుద్ధి నెఱుకయుఁ దోచి యడంగుట;
 బుద్ధి సహితము దృశ్యమే యగుఁ బోల దది నిజ మై! 132

బుద్ధి నెలిఁగెడియెఱుక నెఱుఁగఁగ
 బుద్ధిఁ గలుగుదు రెల్లవారలు,
 బుద్ధి కావలి తేటతెలివనిఁ బోలునే యెఱుఁగఁ ?
 శుద్ధప్రజ్ఞయతీంద్రియంబు, ప్ర
 బుద్ధ మపరోక్షానుభవసం
 సిద్ధి చే సాధ్యంబు; కనుఁగొన సిద్ధపడు మీవుఁ. 133

తోచ నెఱుఁగుట నిజపుటెఱుకగు;
 తోచ నెఱుగుట బుద్ధియెఱుక; య
 దేవగిది బుద్ధ్యాత్మ భేదము నెఱుఁగ దగు; బాడఁ
 కాపుకేతకితావిఁ బామును
 దాపుననె యూహించుకై వడి
 తోచఁగలయది యెఱుక, దానను దొనకు బుద్ధి నుతా! 134

శుద్ధ మగుజ్ఞానమున గూడిన
 బుద్ధి తా జ్ఞానమయి తన్నుని
 బుద్ధి పఱచెడుదాక తానే పరఁగునాత్మ యనఁ;
 శుద్ధరత్నము, గాజపూస, ప్ర
 సిద్ధి పఱచుపరీక్షకుని యటు
 బుద్ధి యెఱుకను నిజపుటెఱుకను పోల్చికన నొప్పుఁ. 135

బుద్ధి కావల ప్రజ్వలించు వి
 శుద్ధప్రజ్ఞను నెఱుంగు తెల్లన?
 బుద్ధి పొలుచు చడంగుచుండును మూఁడవస్థల; నీ
 బుద్ధి వికృతుల నెల్లనెఱుంగును
 శుద్ధసంవి త్తరయ; చంద్రు ని
 బద్ధు జేసెడు రాహువును గను పగిదిఁ గను దానిఁ

136

సాధకుల కీబుద్ధి సాక్షిని
 సాధనముఁ జల్పుటెటు లన, నిజ
 బోధ మది నిత్యప్రకాశము; మున్నె యది తోఁపక
 బోధకై వడి బుద్ధి వెనువడి
 యాదివస్తువువలన వెలిఁగెడి.
 నాదమిడవె “తమేవభాంతము” నాగ శుతులరయ ?

137

గుడముజే భక్త్యములతీ పగ
 వడెడుకై వడి బుద్ధిచిత్ప్రభ
 శడరి తానును దోచుఁ జిత్ప్రభయట్టు, లంతె నుమా!
 కడుఁజొనినసహజప్రకాశము
 నొడువరానిది; యనుభవంబునఁ
 దడవఁగనిన మహానుభావుఁడె దానితెఱఁ గలుంగు

138

వెలయుజలమునఁ బ్రతిఫలించిన
 జలజహీతుబింబప్రభల, నా
 జలమె తోఁపక బింబ మెల్లెడ సాగితోచుక్రియా
 వెలుంగుచిత్ప్రభఁగూడి తానును
 వెలుంగుచిత్ప్రభకరణి బుద్ధియు.
 తలఁప నహజముగాదు తత్ప్రభ దానిఁ దనయా!

139

బుద్ధికాత్మజ్ఞాన మగుచో
బుద్ధినుఖమయమా; సదాత్మయు
శుద్ధసంవిత్తుగుచు నిజగుణ శోభఁ దనరారు; ;
బుద్ధి వెల్లును, రవివలన నా
శుద్ధ మగురవికాంతశిలయటు;
సిద్ధ మిది రవివోలె స్వప్రభఁ జెలఁగు నాత్మ సుతా! 140

బుద్ధి ప్రత్యక్షస్ఫురణ మగుటను
సిద్ధి గను నాత్మావరోక్షము;
బుద్ధి కావ్యాప్రవణ మగుచోఁ బానఁగు ద్వందములక;
బద్ధతయు ముక్తతయుఁ గాంచుట
బుద్ధియే యగు నాత్మ గా; దది
శుద్ధ మానందైకరస మగుఁ జూడ నద్వయమా; 141

ఇనుపముద్దను నీటఁ ద్రోసిన
మునుఁగు, నదియే పాత్ర యగుచో
మునుఁగ కే పయిఁదేలియాడును పోల్చిచూడంగ;
దనరుసంస్మృతిబుద్ధి బంధము
గనును, నాత్మజ్ఞాన మబ్బివ
తనయ! జీవన్ముక్తి గాంచును తథ్యముగఁ వినుమా! 142

ఎట్టివిషయము బుద్ధి నంటిన
నట్టె బుద్ధియు కలసి దానక
బట్టవడు నదె బంధనం జగు బ్రాయరానటులక;
అట్టి దానందానుభవమునఁ
గట్టవడుచో జీవభావము
నట్టి బ్రహ్మైక్యమును బొందును నిజముఁ దలపోయక. 143

తన్నెఱుంగలేనిదె యవిద్య, య
 దెన్న శాస్త్రవినిర్ణయముచే
 దన్ను దాఁ గనుచో, నవిద్య యదార్థముగ నడఁగున్;
 దన్నెఱుంగఁగ సాధనము తన
 కన్న వేఱగుబుద్ధి, ఆత్మకు
 దెన్న నన్యము; తన్నెఱుంగ నదియే లయం బొందున్ .

144

అదినిమిత్తము, చిత్తబుద్ధుల
 విక్షిప్త మగుగతి నెఱిగి, నిజ మగు
 నదియె తా నని తెలిసి మదిని, యనాత్మలను దెలుపం
 బొడలువిద్యలకంటె మే లగు
 నదమలానందైకఘనచి
 త్పదముఁ జేరుట బ్రతికిముక్తినిఁ బడయుటగుఁ దనయా!

145

సత్యక్షేపమే మేన నెనఁగెడు
 నిత్య మగుచిత్తనుప్రకాశం
 బత్యధిక మానగద మనఁబడు నాసాబగు, వెల్లఁగ
 ప్రత్యగాత్మ యనంబడెడు సం
 స్తుత్యమోహనమూర్తి నిజసాం
 గత్యమున నేకత్వముక్తినుఖంబుఁ గను తనయా!

146

దేవుఁ డెవఁ డన వినుము, బుద్ధిన్వ
 భావమునఁ దత్త్వం బెఱుఁగున
 ద్భావయాపుండు సాక్షినిజతత్త్వం బతఁడ గనఁగన్
 వేవిధుల శ్రుతిముఖము 'లేళ్
 దేవ' యని ఘోషింప నజ్ఞులు
 దేవత్వవిభేద మెంతురు తెలియ కానిజమన్ ,

147

మలినమై యద్దబు మాసినఁ
 గలదె దోనము? కడుగఁగా రవి
 వలెనె వెలుగదె? యటులెగాదె ప్రత్యగాత్మయునున్;
 గలఁవఁ బంచకేశములుఁ, దను
 వలఁగొనఁగ సంసర్గపాశము,
 గలఁతఁబడె, చిజ్జ్యోతి కెందును గలవె బాధకముల్? 148

ఓలి, త్వం పదలక్ష్మ్యమును బాఁ
 జాలదృష్టాంతముల, వ్యాసుఁడు
 బోల చిదచిల్లక్షణంబుల బోధనలుపంగఁ,
 దూలి భ్రాంతిని జానుభవసుఖ
 జాలశరధిని దేలి శుకముని
 టోలి బ్రహ్మానందపదమున లీనుడై యుండెన్. 149

కోటిసూర్యవిభావిభాసిత!
 కోటిమన్మథసూప! వింశ
 త్కోటిసురకోటీరమణిగణకోటిదీప్తపదా!
 హోటకోజ్వలహార! సుందర!
 పాటలాధర! దుష్టదైత్యో
 త్పాటనా! మృదునామ! వేపలపర్తిశ్రీధామా! 150

త్వం పదార్థశోధనము

మూడవ అధ్యాయము సమాప్తము.





అనుభవామృతము

తత్త్వదార్థ శోధనము

నాలుగవ అధ్యాయము

శ్రీవిరాడూపా! ప్రదీపా!
భావవిలసితసన్మనీశ్వర
భావనీరజభృంగ! వేపలపర్తిక్రిరంగా!
దేవ! భువనాధార! సురసం
జీవనా! అపధారు వ్యాసుం
దీవిధి వినిపించె శుకునకు హితమతం బలరక.

ఉదయమున మలమూత్రముల విడు
టడియవని, మధ్యాహ్న వేళను
పదరుక్షుధత్పష లణఁవ నుదరంభరిత యెంతేనిక
అదిముగియ మడిబొదలుమన్నధ
శదనమున రాత్రులను గడపఁగ
నదను గనుతుచ్చులకుఁ దెలుపకు మనుభవామృతముక.

2

శిష్టులకు శివభక్తిగలవరి
తృప్తులకు, బరమార్థపదతి
నిష్టమున సాధించుసాధుల కింగితజ్జులకుగ
అప్తమదముల నడఁచి వడ్డణ
వేష్టితులునై సతతమును సమ
దృష్టి గలమాన్యులకుఁ దెల్పుము దీని విశదముగక.

3

బాలకా! త్వంపదపులక్ష్యము
 నోలిఁ దెల్పితి నీకు; నిత్యవి
 శాలనిస్సీమాఖిలామలసాక్షి నిరుణముకా
 మూలభూతప్రకృతి పరతర
 కాలకర్మాతీత బ్రహ్మమే
 పోలఁ దత్పదలక్ష్య మగు విను పుత్ర! తత్వముగఁకా.

4

మాయత్రిపుటికిరూపు; త్రిపుటి
 కాయము జగజ్జీవకరణ ని
 కాయ మది భోగంబు భోగ్యముఁ గ్రమతభోక్త యగుకా;
 ఈయశేష మశేషమైనపు
 జాయదార్థస్యసకాశ మ
 పాయరహితమునై వెలుంగును; బ్రహ్మ మదియ నుమా!

5

అనఁగ: శుకముని “మాయ యన నే
 మనఁగవలె? నీజీవజగ మే
 వ్వనివలన నేహేతువున నిటు వఱులుఁ దెలుపు” మట
 చనఁగ, “రజ్జువునందు సర్పము
 గనినయటు లది యింద్రజాలముఁ
 గను మరీచికజలముకైవడిఁ గాంచఁదగుఁ దనయా!

6

అధిపధ్యాంతము లఱినచల
 పాదిమాయను దెలియ హరిబ
 హ్మీదులకు దరమా! యనంతపరాంతకల్పములకా
 వాదు లందఱుఁ బోరి డుష్కర
 వాదములపాలైరి నిజ మిది
 గాదు మిథ్యాయాప మని మదిఁ గానరై నుతా!

7

ఈవిధంబుగఁ గల్గిమాయయె
యావరణవిక్షేపశక్తులు
గా వెలయు రెం డగుచు; నందు నభిండవస్తువునే
యావరింపఁగఁ జాలునదియే
యావరణశక్తి యగు; జగమును
జీవులను సృష్టించునది విక్షేపశక్తియగు.

8

తనయ! మాయవిధంబు నెల్లను
వినుము, తెలిపెద జగము మాయా
జనిత మగుతెఱఁగెఱుఁగఁ జెప్పెన; సగుణబ్రహ్మముచే
తనె, గలిగి మిథ్యాప్రపంచం
బొనరఁ గనఁబడుగతి వచించెదఁ
దనరుప్రచీకరణతత్త్వ విధానమున నీకు.

9

అదిమధ్యాంతములులేని, య
భేదనిర్గుణత్యనిరతా
మోదసహజవ్యక్తచిత్పరిపూర్ణతై తగు, నా
నాదరూపునిలోనఁ గల్గె వి
వాదమయశబ్దంబు దాననె
యీదృశంబై తగుప్రపంచంబెల్ల నుదయించె.

10

తనయ! 'తత్' 'వాచ్యమున శబలతఁ
గనినబ్రహ్మను గల్గె, సదస
త్తనఁగ వ్యక్తవ్యక్త; మందున నామహ; త్తందు
మొనసి త్రిగుణాత్మిక మహంకృతి;
దనరె వైకారికము సత్త్వం
బునను; రజమునఁ దైజసము; తమమునను భూతములు.

11

తనయ! విను మవ్యక్త మెయ్యది
యన, పనిర్వచనీయమాయయె;
ఘనమహతత్త్వంబు పొల్చును గర్భవతివోలె;
వినుము! వైకారికమె యల మన
సనెడుకరణము; తైజసమె కను
మనఘ! తన్మాత్రలు; ధరాదులు నయ్యెభూతములున్.

12

వినుము, మాయాకృతి యగునహ
మ్మునఁ గలుగు తన్మాత్ర; లందునఁ
దనరఁ బుట్టెను భూతపంచకతత్త్వ; మద్దానఁ
కనులఁ దోచునమస్తస్మష్టిగ
నొనరె నీనచరాచరంబులు
మనెడునీవృథ్వాద్వి భూతాత్మకజగం బెలమిన్.

13

పొరసి భూతాంశములు పంచీ
కరణమున స్వేదజధరితిజ
వరజరాయ్యండజము లనగాఁబడుచతుష్కంబున్;
ధరగగనజల, వనచరంబులు
చరములును; పంచీకృతంబులు
తగులతాగుల్మము, లచరములు దాన జనియించెన్.

14

దశగుణం బగు నీరు భూమికి;
దశగుణం బగు వహ్ని నీటికి;
దశగుణం బగు గాలి వహ్నికి దాని కాకసమున్;
దశగుణం బగు నగణితములై
విశదము లగునహంమహత్తుల
వశత సప్తావరణముల నేర్పడెఁ ద్రిలోపింబుల్.

15

పంచభూతాంశంబు లొండొక
 టెంచ వినిమయమాట దగ జని
 యించె దత్తనమూహ మన, మఱి యిట్లై యద్దానా
 మించి భౌతికజాతిభేదముఁ
 గారచె; పంచీకృతములుగ జీ
 పించు ప్రాణులసృష్టి యయ్యెను వినుతు నద్దానిక.

16

చెలంగఁ పంచీకరణ మచునది
 తెలియఁ జేసెదఁ దెల్ల మగున
 ట్లెలయె మొదలుగఁ బంచభూతము లడవిభాగములక
 గలుగుబహువిధతత్త్వసంతతి
 వలనఁ గలుగుప్రయోజనంబుల
 ఫలము; తత్త్వామ మధిదేవతలగ్రమ మొప్పుక.

17

ధరణి మొదలగుపంచతత్త్వము
 లరసి నగ మొనరించి దానక
 బరఁగునై దర్శముల నొక్కొకభాగమున నాత్మ
 తెఱఁగు భాగముఁజేయ నవి యవి
 జెరసి వింశతి యగును; మొదటివి
 పౌరయ, నం దిరుపదియునై దె మొనసెఁ దత్త్వంబుక.

18

తెలియ నభమే జ్ఞాత; భూతశ
 కలయ నభమగు; చిత్తమేర్పడు
 జలముఁ జేరంగ; నగ్నిభాగము గలసి బుద్ధి యగుక;
 కలయ వాయువు మన నగును; నీ
 లలిఁ గరణములు వ్యోమతత్త్వము
 వలననే క్రమమొప్పుగా నుద్భవము లయ్యె సుతా!

19

వ్యాన మది మారుతముచే, ప్రా
 నానిలము భూభాగమునను, న
 పాన మది జలమునను, నగ్నిని వడి నుదానంబు,
 అనభమున సమాన మయ్యెను;
 గానఁగా వాయ్వంశమున ని
 త్తునువిధముల ప్రాణములు జనియించె నిను తనయా!

20

నేత్ర మది యనలమున; ఘ్రాణము
 మాత్ర మయ్యెను ధరణి చేరఁగ;
 పాత్రమయ్యెను జిహ్వ పహ్నికి వారి కలయుటచే;
 గాత్రచర్మము గాలి కలయిక;
 శ్రోత్ర మంబరకళను బుట్టెను;
 నేత్రముఖ్యాన్యేంద్రియము అన్నియు నెగఁడె నగ్ని.

21

జలముమాత్రముచేత రస; మా
 జలము భూకళ కలసి గంధము;
 జలము నగ్నియుఁ జేరి రూపము; స్పర్శ మాగాలిం
 గలసి; శబ్దము నభము చేరుటఁ;
 దలఁప నీవిషయంబు లైదుగ
 నలరె నిటు జలతత్త్వసారమునందు జనితములై.

22

ఇల నొకట పాయువు; జలంబును
 నిలయుఁ జేరఁగ గుహ్య మయ్యెను;
 కలసి యనలము పాదమయ్యెను; కలసివాయు వటఁ
 వెలసె పాణిగ; నభము దానికిఁ
 గలసి వా క్కగు; మూలతత్త్వం
 బిలయ; నీక ర్మేంద్రియంబులు నేను విలసిల్లె

23

ధరణి జల వాయుగ్ని నభముల
 వరలు భాగముచేతఁ గలిగెను
 వరఁగ జ్ఞాత్పరసాక్షిపాయు వ్యానపంచకమున్
 పొరసి వ్యోమాంశమున మఱి క
 న్బొటచె వినువాక్కుబద్ధకర్ణము
 లురుసమానము, ననఁగ నాల్గై యొసరు తన్వములన్ .

24

కలసి మరుదంశములు త్వక్స్స
 ర్మలును, పాణి మనస్సు; వహ్నినిఁ
 గలసి పాదోదానబుద్ధులుఁ గల్గె నూపంబున్;
 జలము కలయుటవలన గుహ్య, మ
 టులనె జిహ్వపానమనసులు;
 గలిగె భూభాగమున నాసా ఘ్రాణ మనుకృతులు ?

25

కరణములునై, దైదుజీవము
 లరయు నిందితుపంచకము, న
 త్రైతఁగు విషయమునైదు కశ్మీర్దియములైదు, మఱి
 ధరణి జల వాయుగ్నినభములు
 పొరసిచేరఁగఁబంచవింశతిఁ
 బరఁగె పంచీకరణ మనఁగా బాలకా! తెలియన్

26

నాద మంబరమునకు; స్వర్ణము
 నాదమును గాడ్పునకు; వహ్నికి
 నాదరూపస్వర్ణములును గనఁగ విషయములొ;
 నాదరూపస్వర్ణరసములు
 పాదుకొనె జలమునకుఁ; బృథ్వికి
 నాదరూపస్వర్ణరసగంధములు విషయంబుల్ .

27

కరణముల కథిదేవతలు హరి

హరవిరించిశశాంకులును; ది

జ్ఞురుదరుణు లశ్వీనులు నధిభులుగాఁగ నిండియునుల్

వజ్రలెఁగ; గ ర్శ్మేంద్రియములకు సుర

వరుఁడు మృత్యువు నగ్ని గుఁడుఁడు

హరియు నధిదేవతలుగాఁ దా మలరుచుండు సుమా!

28

భూతపంచకమున కధీశులు

ధాతృహరిరుద్రేశు లావి

ఖ్యాతయశుఁడు సదాశివాఖ్యుఁడు; కఠిన, ద్రవ, ఛాతౌ

స్థాలిశయగుణయులు వారు; మ

హీతలాంశం, ౨ స్థిచక్రము

లై తనరె మఱి రోమనాడులు నటులె మాంసంబుక .

29

కుదురు రుధిరశ్లేష్మశుక్లము

పొదలు మేధము నిజాయంశము;

గదియు త్సుధతృప్తమాంధ్యవిద్రలు గనఁగ సురతం, బీ

సద్దిసగంబును వహ్నియాంశము;

లదిర! క్రియలు సమీరణాంశము;

ముదురు కామాదులు సభోంశముఁ బూని పొలుపొంచుక .

30

వినుము! తత్త్వము లన్నియును జే

తనము చైతన్యాత్మచేఁ గని,

పనులఁ దగి వర్తించునీక్రియఁ బరఁగుఁ గనుఁగొనఁగఁ;

ఘనచిహ్నాత్మనిజోత్పత్తిత్త్వము

లను బ్రతిఫలింపంగ, నవె య

య్యెను దలఁప నధిదేవతలు నన నెనఁగు నామములక .

31

పంచకోశము తత్త్వమయ మని
 పించె, గన దేహముల రెంటినిఁ
 గాంచె నది, స్థూలమున నూత్నముఁ గాఁ దనరు నవియున్ ;
 ఎంచ నత్సరజస్తమబుల
 మించెడునహంకృతియ, తా వ
 డించుఁ గర్తయుఁ గర్మ క్రియ యయి తెలియఁ జిత్రముగన్ , 33

నదమలానందైశ్వరసమునఁ
 బాదవి తానే నామరూపము
 లొదవఁగా, బ్రహ్మాండతండము లొరసి ప్రచురంబై
 అదిర! బుట్టుదగతులఁ జూపదు
 నదె సుమీ! మాయావిలాసము;
 పదరి విధిహానిహరసురాడులఁ బరవశులఁ జేసెన్ . 33

“గురువరా! మాయను దరింపఁగ
 హరిహరబ్రహ్మలకు సైతము
 తరముగా దెన్నటికి ననుచోఁ దామసులు, నల్పుల్,
 నిరతవిషయభ్రాంతు, లాశా
 పరులు నామానవుల కగునే
 నిరవధియు నిస్సీమ మగుభవనీరధిని దాటన్ ?” 34

“అలకింపుము, తనయ! మాయకు
 మూలమట్టము లేదు, మిథ్యా
 జాలమది యవిచారసిద్ధము సత్యదూరంబున్
 లీలమై గజభుక్తమానాక
 మేలిమైనకపిత్థఫల మటు
 జాలు నత్తగ రిత్తభ్రాంతిగఁ బుత్ర! పరికింపన్ . 35

నీలరుచి యభ్రమున; దీప
జ్వాలలోపల నలుపు ప్రభతోఁ
గ్రాలుచంద్రునిలోఁ గళంకము గతినిబ్రహ్మమునఁ
లీల మిథ్యామాయ తోఁచుచు
నోల లాడుచుఁ గప్పి కనఁబడు
మేలి తథ్య మనంగ నయ్యది మిథ్యయే యయ్యున్.

36

ఇదె యనుచుఁ బ్రత్యక్ష మిడ నె
వ్బుదిని నిజమని తోఁపజేయును;
నదియె గురుముఖమున గ్రహింపఁగ నగును లే దనఁగఁ;
నడసదాత్మిక యైనమాయను
విదితముగ వచియింపరామిని
నది యిటే యని తెలుపఁ దలఁపఁగ నలవిగాదు సుమా!

37

హరిహరబ్రహ్మాదులును, నీ
కరణి వెలసెడు మాయ గెలువఁగ
నురుప్రయత్నము లూని యజపాఠోగసాధనలఁ,
జరముఁ గైకొని దాని సుంతయుఁ
బరిహరింపఁగ లేక తుడఁ ద
చ్చరణయుగము సమాశ్రయించిరి శరణ మీ వనుచున్.

38

అదినిమిత్తం బష్టసిద్ధుల
కెద భజించుచు నా దయామయి
వదవయోజరజక్రిప్తభావము వార లందుటచేఁ
దదధికానుగ్రహముకలమున
నెదిగి రాహరిహరవిధాతలు
విదితముగ సత్త్వాదిగుణముల విశ్వవంధితై.

39

ఆదిమాయానైజ మగు స

ర్గాదికిర్మసితులు మిథ్యా

పాదితము లగుబ్రహ్మసన్నిధిఁ బడయురూపంబుల్

మీఁదవృత్తకేంద్రియంబులఁ

బ్రోదిగాఁ గొని జాగదాదులఁ

బాదుకొలుపు నహంకృతియె తుద బహ్మమం దడఁగుఁ !

40

తను నెఱుంగనియవిద్యచేతఁ

జనన మయ్యె జగం బదెట్లన,

తననిదురఁ దాఁ బండియుండఁగఁ దవులు కలవోలెఁ;

తననిజముఁ గన, నేకమై తగు

వనధిఁబోలుచు నీసమస్తము

దనయుదరమం దణఁగఁ బూర్ణాద్వయతఁ దా నొప్పుఁ.

41

ఈవిధం బగుమాయ గెలువఁగ,

భావశుద్ధినిఁ పొంది, గుగువర

పావనాంఘ్రులఁ బట్టి, తత్కృపఁ బడసి, ధన్యుండై

జీవవరమాత్రైక్య మనెడు మ

హవిశేషానుభవ మొందుటె;

భావమునఁ గన వేఱుపాయము పార దెయ్యెడలఁ.

42

గురునియుపదేశమున, మాయా

వరణ మడఁచి మతాంతరపునం

చరణసంశయ మీగి కర్మాచరణ మేర్చి, తగఁ

చెటిచి జన్మజరాభయంబుల

మరణమును, మఱి స్వప్నబంధముఁ,

దరువ సహజానందపదమునఁ దవిలి నుఖ మొందుఁ.

43

నెగడుమూలప్రకృతి యనఁగాఁ
 నగినమాయాగుణము లగుఁ జే
 వగలవిద్యావిద్య లనెడు నుపాధికృతయుతమా
 సగుణ మగు జీవేశ్వరులఁ దగఁ
 దగిలియున్న నుపాధివద్ధతి
 తెగినచో, నద్వైతబ్రహ్మము తెల్ల మగుఁ దనయా.

44

గ్రామదేశద్వీపములఁ గల
 వ్యోమ మొకగతి నుండుకైవడి,
 నీమనుజవశుపక్షితరులం దెల్లనుకలందుక,
 భూమి మొదలుగఁ గల్గుభూత
 స్తోమమున హరమున సూత్రము
 నేమమున సమగతినిఁ దోచుచు నెగడు బ్రహ్మము నూ!

45

తరులతాదులరసము; ప్రాణులఁ
 బరమచైతన్యంబు; గాఢున
 నరయ బలమును; నీట రుచియును నవని గంధంబుక;
 తరణిశశిపావకులలో వి
 స్ఫురిత తేజఃపుంజ, మాయం
 బరమునక శబ్దం, బదెల్లను బ్రహ్మమే తనయా!

46

బింబమును ప్రతిబింబమును మృష
 లంబరపురవిపట్ల; నటులె, ని
 జంబు కల్పిత లరియజీవేశ్వరులుఁ దలపోయక
 డంబు గానని నిస్త్రంగచి
 దంబునిధివలె బ్రహ్మ మెనఁగి దృ
 ఢంబు నిత్యానందుఁ డగును, కడంక విను తనయా!

47

ఘటమతంబులఁ గలుబయలును
 ఘటమతంబుల బయలటందురు;
 ఘటమతంబులు చెడఁగఁ బెళ్ళివి కల వె బయలునకు?
 అటమటబ్రహ్మాండతతులును
 నటులెపిండాండములు నడఁగఁగ
 ఓటమవర్ణ్యబ్రహ్మ మగు, నది తెలియు మీవు సుతా.

48

అవమాదునఁ గ్రాగుఘటముల
 తేవ నీ బ్రహ్మాండతండము
 భావ మొచ, ననంత మగు శత్యత్వకాశమునక
 జేవఁ గని చూపట్టు ననితం
 బావిరాజవిభావప్రార్థన
 హవిభవవిస్ఫూర్తియే బ్రహ్మం బగును తెలియక.

49

ఎండ నభమునఁ గనజడక, భూ
 మండలంబున గ్రామపురముల
 నిండి వెల్లడిరీతిఁ, బూర్ణత నెగడి సర్వమునం
 దుండి కొన్నిట గోచరముఁ గా
 కుండి, కరచరణాదులను గను
 పండువుగ వెలుఁగొందుబ్రహ్మము వత్స! పఠింపక.

50

అణువునం దణువగుచు నణఁగును;
 గుణవిధి! తనువునను తనువై
 మణిగి తగినటు లుండుఁ గద! బ్రహ్మాండమందెల్లఁ
 గణనసేయ మహా త్తగుచు స
 న్మణులలో నభమట్లు వెల్లుచు,
 గణనమీటు ననంతమే సుమి! కనఁగఁబ్రహ్మ మగుక.

51

క్షీరసాగరమందు బహుళా.

కాకారములు నగుజలచరంబులు,

క్షీర మాధారముగఁ బ్రతికెడుచెటువునక, జగతిక

భూసురసరిత్యగాది శ

రీరములు జీవించు నెవని య

పారన్నుసాగరమునం, దది బ్రహ్మ మగుఁ దలఁపక.

52

ప్రాణితతి లో వెలిని ముఖ్య

ప్రాణ మగుచును బరఁగెడుజగ

త్ప్రాణుకైవడి, నన్నిటక జైతన్యరూపమునక

ప్రాణ మయి యవ్వాని మోయుచు,

నాణెమై కొఱచేని దగు, ని

ర్యాణసర్వవ్యాపియె, పరబ్రహ్మమై యొప్పుక.

53

విను, మయస్కాంతంబు సన్నిధిఁ

గని చలించెడునూదిమాత్రమె;

కన, సయస్కాంతము చలింపదుగాదె? యాపగిదిక

ఘనజగజ్జీవంబు లెవని వ

లననె వ్యవహారములునలుపునో?

తనయ! యామహనీయశక్తియె తలఁప బ్రహ్మ మగుక.

54

ఒకఁడె మామయు, బిరయు, మఱఁదియు,

సకల మగునటు, భిన్న రూప

ప్రకటజీవేశ్వరసమష్టివ్యష్టిరూపములక

ఒకయెఱుక మిథ్యలగునామా

దికములక గని సర్వభూత

ప్రకరములఁ గనుపట్టుచుండును బ్రహ్మ మదె తనయా!

55

పరమునకుఁ బరు, లక్షరక్షర
పురుషు లీప్రకృతిని వసించెద
రరయ జేత్రజ్ఞుడును జేత్రము లగుచు, దృఢవృత్త
స్ఫురణజీవజగత్స్వరూపము
లారిమ, భోక్తయు భోగ్య మునునీ
తెఱుగు వారలకంటె శ్రేష్ఠుఁడు తెలియ బ్రహ్మ మగుఁ . 56

ద్రవమధురపరిశుభతాన్విత
మవుఁగదా! గోక్షీర మొకటే
వివిధమైతగినట్లు సచ్చిద్విమలసుఖమహమై
యవిరళింబు, ననంతమైతగు
దిని పగిది సువిశాల మగుచును
నవధి గానక యుండుబ్రహ్మం. బరయఁగాఁ దనయా! 57

ఆవరించి సమస్తజగములఁ
దా వెలసి లో బయట నెల్లెడ
నీవిధిగ నెది యెనఁగెడినో? యదియే సగుణమగుఁజు,
మూర్ఖవియల్లత కేది యావి
ర్భావమూలమొ? యట్టిదాస
ర్భావముతచిద్వ్యోమమే విను బ్రహ్మమై పరఁగుఁ . 58

ఖరకిరణుఁ డాదిగను దేజో
భరితు లగుపావకళశాంకులు
హరిహరాదులు నెవనిదీప్తుల నెది వెలిఁగెద రా
కరణముల కిరణముల నేమియు
నెఱుంగ కప్రతిమప్రభావి
స్ఫురిత తేజోరాశి యెది? యదె నూవె, బ్రహ్మ మగుఁ . 95

వెలుగ దోసుత! యీశ్రవంచము
తెలియ స్వయముగ మున్ను; కలుగ, ద
వల నడంగినపిదప; గప్పడు వర్తమానమునక;
కలుగ కుడుగక సహజవై ఖరి
గలిగి వెలుగుచు మూడుకాలం
బులను మీటి సతంబు బ్రహ్మము పుత్ర! పాలుపొందుక. 60

ఎండమావులలోన మిథ్యగ
నుండునలిలాంశమును విడ, నిజ
ముండునట్టిమరీచికాంశం బాకడె నిల్చుగతికె,
దండివెల్గెడునామరూపము
లుండుమాయాంశములఁ ద్రోయ, న
ఖండ మగుచిత్సుఖమె బాలక! కాంచ బ్రహ్మ మగుక. 61

త్రాడు పామటుదోవఁ, దెలివిని
జూడఁజూడఁగ పాముగా కది
త్రాడె యగునట్లు, నిజపదార్థము దలఁప భ్రాంతిని నీ
రేడుభువనములట్లు చూపున
నాడు, మది విభ్రమముఁ దొలఁగిన
తోడఁ, దాఁ దానైన వస్తువె తుదకు బ్రహ్మ మగుక. 62

చేసిచూపఁగ నింద్రజాలము
నాసమెయిఁ గనువారు నిజ మని
మోసమునె భ్రమియింతు; గారడి పొల్పుఁ గల్గనుచుక;
ఆసరణి భూభువనములఁ గడు
మోసగించుచుఁ గపటమోహపు
టాస నిడుమాయకును మీఁ దగునదియె బ్రహ్మ మగుక. 63

లోన పిండాండముల, నీబయ
 లూను బ్రహ్మాండముల, లో వెలి
 నాని నిబిడీకృతము నామాయావిశేషమునక
 బూని వెలిగెడి వివిధభేద వి
 ధానసగుణబ్రహ్మసూపవి
 ధానఁ గడు వెలుఁగొందునదియే తలఁప బ్రహ్మ మగుక. 64

ప్రకృతి వైశ్యం బగుచు బ్రహ్మము
 ప్రకృతినుఖిదుఃఖములఁ బొందని
 రక మెటుల నన, నుఖమయత్వాశ్రయపుబుద్ధికినాక
 నికరమగుతత్ప్రకృతి కెన్నఁగ
 నుకము దొరకొన దింతి నీజ విది
 వికృతి నొందనిసంగరహితము వినుము బ్రహ్మమగుక 65

ధర, నుమంబరతరువు తుడ్చి మొద
 లురలఁ గాచెడుఫలములట్టల
 నరయ మూలప్రకృతిలో బ్రహ్మాండవితతులుగి
 క్కిరిసి నిబిడీకృతములగు నని
 మొరగుశ్రుతి నిక్క మని నీ
 వెలుఁగుమా! ప్రకృతికి నిజాశ్రయ మెంద బ్రహ్మ మగుక. 66

ఎఱుఁగ బ్రహ్మ వివేచికాంతముఁ
 బరఁగు ప్రాణులబుద్ధిభావన
 కెఱుకవడకయ, సాక్షి యగుచును నెనఁగు నేవిభుఁడో,
 కరణతతు లవి యెవనివలనక
 బరివరిగ వర్తింప నేర్చునా?
 అరయ వాని నిమిత్తకారణ మదియ బ్రహ్మ మగుక. 67

చాలఁబొగఁజెడుశ్రుతితతులు విను
బాలకా! నిత్యము, ననాది, వి
శాలనిజపద మదియ తా మనునందుహొందులునుగ
దాలించి మనోబమునఁ బలుకం
జాలకయె మౌనమున నుం, బ్రదా
మే లతీంద్రియచిద్ధ సంబేమెఱయు బ్రహ్మముగన్.

68

దేశకాలముదాటి జన్మ
క్షేత్రపాతము మీటి నిబిడా
కాశమటుల నిరావరణ మయి కాంచఁ బూర్ణంబై
ఆశ నలుంగనివిద్యతేశో
రాశియే నిర్వాసనమును బ్ర
కాశమునునై సత్యమై తగుఁగాదె బ్రహ్మ మనన్.

69

నిరుపమ, నిరాలంబ, నిర్గుణ
నిరవధి, నిరాంతక, నిర్మల
నిరతిశయ, నిశ్చల, నిరంజన, నిర్వికారంబుగ,
వరతర, నిజానంద, పావన,
వరమవద, పరిపూర్ణ వరచి
త్పర, సదద్వయమైనపరమార్థంబై బ్రహ్మ మగున్.

70

ఇటుల తత్పదలక్ష్యమును బ్ర
స్ఫుటనుద్భవప్రాంతములఁ దెలిసెడు
నటుల దెలిసి, సమస్త మగుమాయలభ్రమం బుడుగన్
దిట మహారాసంతమును హృ
త్స్పృటమునందు స్మరింపు మన ను
త్కటముగా ధ్యానించె దద్గతి కాంక్షమెయి శుకుండు.

71

నాదబిందుకళావినోద! వి
 భేదవిరహిత! మానివినమిత
 పాద! నిత్యప్రభావిశ్లేషణ పరమగుణపూర్ణా!
 శ్రీదయిత! చిదచిద్విలాసక!
 వేదవిశ్రుత! విశ్వపిత! ని
 ర్వాదనిత్యబ్రహ్మ! వేపలపత్రి శ్రీధామా!

72

నాలుగవ అధ్యాయము

తత్పదార్థశోధనము

సమాప్తము.



అనుభవామృతము

విదవ అధ్యాయము

అసిపదార్థ నిర్ణయము

శ్రీమనోహర! వరశుభాకర!

సామగానవిలోల! సుందర!

వాకునా! రిపుభంగ! వేపలపర్తి శ్రీరంగా!

నామరూపవిలాస! నజ్జన

కామితా! అవధాకు; పిదప

బ్రేమచే వ్యాసర్షి యిటు చెప్పెను శుకునితోడ .

1

పరులదూషణఁ జేసి, తను ఘన

తరముగాఁ బొగడుకొని, యుబ్బుచు

గురునిఁ దెగడుచు, ఛలబలాధికకులమదంబులకుఁ

మరిగి, యరివట్కంబువలఁ బడి,

నిరతశిశ్నోదరవరత, సుఖ

మరయుదుష్టులఁ గుడువనీయకు మనుభవామృతము .

2

ఇతరమతముల విడిచి, తత్త్వము

నతిశయంబుగ నభ్యసించెడు

మతియుతుల, కాచారపరులకు నుచితయు శాంతులకుఁ,

శ్రుతిగురులయెడ భక్తియుక్తుల,

కతులగతి నాసించుసుకృతా

ముతుల కెలమి ధారవోయును! యనుభవామృతము ,

3

పోలఁ దెల్పితి తత్త్వములలో
మేళ మగులక్ష్యార్థమును, విను
మోలి వాచ్యార్థమున, విద్యల, నొగి నవిద్యలచే
గ్రాలఁ గలజీవేశ్వరత్వము
తాళి కించిజ్ఞత్వమును మఱి
లిలతో సర్వజ్ఞతాదుల లీన మగుబ్రహ్మ.

తలఁప సత్త్వరజస్తమము లన
జెలఁగు మాయాశక్తి గుణముల
వెలసె భేదము దాన విద్యావిద్య లన, రెండై;
అల యవిద్యయె కర్తృరూపము;
చెలగిఁ విద్యయె సత్త్వసంపద
నలరె సురు! సర్వజ్ఞతాదిపడంగరూపమునక.

5

తైవ వైష్ణవ, మతము లనఁగ, న
వేవి యన్న పడంగపద్ధుణ
భావభిన్నము లైన వంతయె వస్తుభేదములుక
లేవు; శ్రుతితతు లరయ 'నేక'
దేవ' యని ఘోషింపవే? మా
యావిలాసమువలన భేదం బంతె, లే వొందుక.

6

వెలుఁగుశుద్ధస్ఫటిక సన్నిధి
సల జపాకసుమాదిపుష్పా
వళి కలుగ, పటికంబు తత్త్వద్వస్తువర్ణములక
వెలయునట, నిజవస్తుగుణసం
కులపుబుద్ధివృత్తి తనలో
వెలయ, బహువిధభేద మొందినవిధమునం దోచుక.

7

అంబరపుకళి, జంభపరిపూ

ఛాంబుపులమధ్యమునఁ దాఁ బ్రతి
బింబచంద్రులు పలువురై నటు వెలుఁగుకీతిగ నే
అంబుజాసనుఁ డాదిగా, నా
కంబ మందును, నర్వజీవక
దంబ మగుచుఁ దనరు చేతనతత్త్వ మొక్కటియే.

8

వినుమ విద్యోపాధిచేతఁ
దనయ! కర్తృత్వంబుఁ దనలో
గనుచు తనుకంఠాదిగుణసంగతి సహంకారం
బునను స్థూఁడఁ, గృథుఁడ బాఁడ
ననుచు, వృద్ధుఁడ ననుచు, తెలిసితి
ననుచు, మఱచితి, నుఖిని దుఃఖిని ననుచుఁ జింతించు .

9

దోసములగుమి, క్లేశయుతదు
ర్వాసనాంచిత మైనతనువున
నానఁగొని, యద్దాన మోహమునంది మరులుమెయి
గాసివడునీ దేహధర్మపు
దోసమును గల్పించి తనలో;
దాససము జతగూడుమఃశియుటు దనరు జీవుఁ డొగి.

10

తనకుసహజానంద మగుచే
తనముఁ దనువున నన్వయించుచు
నెనసి యన్యోన్యంబు వినిమయ మెసఁగి క్రాగిన పే
రిన మన; జరామరణభూయో
జననకర్మలఁ దవ్విలి, కష్టం
బును గుడుచుచును సతము నిహపరములను దుఃఖించు.

11

ఈవగి దిబహుజన్మకర్మవి
 లేపనమ్మున, తెగనిసంస్కృతి
 కూపమునఁ బడి, మునిఁగి తేలుచు గుయ్యిడుచు మిఁకలఁ
 గావధంబున నడచి చెడును
 దీపితం బగుతత్పదంబుచు
 బాపురే! కననీ దవిద్యాప్రౌఢ గుణమారా!

12

లేదు జీవత్సంబు, దుఃఖము
 లేదు సుమి! యాత్మకు; జలంబున
 బాదుకొనురవినీడ జలకంపము తెరల్ కయిచల్
 మైదవులు; నిజరవికి లే వలె
 నాదబిందుకళాతిక్తము,
 వేదవేద్యము, సంగరహితము వినుము! బ్రహ్మ మగును.

13

లింగదేహము నొందియును ద
 త్సంగ మెఱుంగఁడు; నభము కుంభము
 సంగతిని గని కూడి యాధి నెసంగుచుండుక్రియ
 లింగదేహముతోఁ దనిలి వెత
 లం గనుచు బహుజన్మముల, నది
 భంగమైన నఖండచిన్మయభవ్యరుచి వెలయు.

14

ఆహ! వేసము లట్టిజన్మల
 దేహములు సుఖదుఃఖకరములు
 దేహధారుల కెప్పుడు సూక్ష్మపుదేహసంగతిచే;
 మోహమును గొని మాయస్మృప్తికి
 దేహి యనఁబడి మఱచి తాఁ దను
 తాహు వదలినచర్మదముఖము లెఱుంగుగా నుండు.

15

అంక తెలియనిరాజ్యమును, ని
శృంకఁ బరిపాలించుభూపతి
మంకువడి తా లెం కయనుకొనుమాడ్కి మున్నెందు
కొంకుకొఱఁతలు గాననట్టి ని
రంకుశం బగుబహ్మమే తా
సంకెలలఁ బడునట్లు కేంకరసదృశుఁడై కుందున్.

16

లింగతను వరయంగ చిచ్చా
యం గలసి చేతనమనం బడి
భంగపడు నుఖదుఃఖముల సంప్రాప్తకర్మములన్;
అంగరహితుఁ, డఖండచిన్మయ
సంగవిరహితనిజనిరంజన
మంగళాత్ముఁడు దుఃఖ నుఖములమాటువడఁ డాయన్.

17

సంగదోషముచే సుగుణి దు
స్సంగి యనఁబడునట్లు, జీవుఁ డ
సంగఁబడు నా సంగదూరుడనంతఁ డవ్యయుఁడున్
లింగసంగము నొంది దుఃఖత
రంగముల నోలాడు, లింగము
భంగమొంద నఖండనిశ్చలబ్రహ్మమై యొప్పున్.

18

మఱచి నిజరూపంబు నద్గురు
కరుణ నది కనుఁగొంటి ననుటకు
నెఱుకమఱపులె యాత్మ? కది మది కేశయుమఱచె యగున్
ఎఱుకమఱ పది కాదు, రిత్తగ
నెఱయు మెఱుంగయి వఱలుచుండెడు
కరణములలో నెఱుకమఱపులుగాఁ గనంబగుచున్

19

ఈపగి దిబహుజన్మకర్మవి
 లేపనమ్మున, తెగనిసంస్మృతి
 కూపమునఁ బడి, మునింగి తేలుచు గుయ్యిడుచు మిగులఁ
 గావధంబున నడచి చెడును
 దీపితం బగుతత్పదంబును
 బాపురే! కననీ దవిద్యాపౌఢ గుణమౌరా!

12

లేదు జీవత్వంబు, దుఃఖము
 లేదు సుమి! యాత్మకు; జలంబున
 బాదుకొనురవినీడ జలకంపము తెరల్ కయిచల్
 మైదవులు; నిజరవికి లే వటె
 నాదబిందుకళాతిక్తము,
 వేదవేద్యము, సంగరహితము వినుము! బ్రహ్మ మగు.

13

లింగదేహము నొందియును ద
 త్సంగ మెఱుంగఁడు; నభము కుంభము
 సంగతిని గని కూడి యాఢి నెసంగుచుండుక్రియ
 లింగదేహముతోఁ దనిలి వెత
 లం గనుచు బహుజన్మముల, నది
 భంగమైన నఖండచిన్మయభవ్యుని వెలయు.

14

అహ! వేసము లట్టిజన్మల
 దేహములు సుఖదుఃఖకరములు
 దేహధారుల కెపుడు సూక్ష్మపు దేహసంగతిచే;
 మోహమును గొని మాయస్పృహకి
 దేహి యనఁబడి మఱచి తాఁ దను
 తాహు వడరినచర్మదముఖము తెఱంగుగా నుండు.

15

అంకె తెలియనిరాజ్యమును, ని
 శృంకల బరిపాలించుభూపతి
 మంకువడి తా లెం కయనుకొనుమాడ్కి మున్నెదుర్
 కొంకుకొఱతలు గాననట్టి ని
 రంకుశం బగుబహ్మమే తా
 సంకెలలల బడునట్లు కింకరసదృశుడై కుందున్.

16

లింగతను వరయంగ చిచ్చా
 యం గలసి చేతనమనం బడి
 భంగపడు నుఖదుఃఖముల సంప్రాప్తకర్మములన్;
 అంగరహితుఁ, డఖండచిన్మయ
 సంగవిరహితనిజనిరంజన
 మంగళాత్ముఁడు దుఃఖ నుఖములమాటువడఁ డాయన్

17

సంగదోషముచే సుగుణి దు
 స్సంగి యనఁబడునట్లు, జేవుఁ డ
 సంగఁబడు నా సంగదూరుడనంతఁ డవ్యయుఁడున్
 లింగసంగము నొంది దుఃఖత
 రంగముల నోలాడు, లింగము
 భంగమొంద నఖండనిశ్చలబ్రహ్మమై యొప్పున్.

18

మఱచి నిజరూపంబు నెదుగు
 కరుణ నది కనుఁగొంటి ననుటకు
 నెఱుకమఱపులె యాత్మ? కది మది కెనయుమఱచి యగున్
 ఎఱుకమఱ పది కాదు, రిత్తగ
 నెఱయుమెఱుంగయి వఱలుచుండెడు
 కరణములలో నెఱుకమఱపులుగాఁ గనబడుచున్

19

ఎఱిగి నీవే పరముఁ డగుచో
మఱచి నీ వేమైతి వహహా!
యెఱిగి యొకఁడుగఁ, మఱచి యొకఁడుగ నెసఁగునే యొకఁడే?
ఎఱుకమఱపుల నంటి యెఱుంగని
యెఱుక నీవై యుంటి; వినుమా
యెఱుకమఱపులు కరణధర్మము లి, కై యగుఁ దనయా! 20

ఎఱుక లేనిజనాళి, జలదము
తరణిబింబము మాటఁగా భా
స్కరుఁడు నిష్క్రభుఁ డన్నకైవడిఁ గరణధర్మము లా
కొఱఁతయే లేకున్నయాత్మను
మఱుగుఁచేసిన దెఱుంగ, కజ్జలు
పరము సంస్మృతిబద్ధుఁ డందును భ్రాంతమానసులై. 21

కరము లక్షులఁ గప్పఁగా, నా
తరణిమండల మడఁగె నన్నటు,
కరణముల మరు గై నయంతె నె జ్ఞానపూర్ణుండున్
పరముఁ డగునయ్యాత్మ లేఁ డనఁ
దరిమె? తుచ్చకరణము లెక్కడ?
అరయ నెక్కడ సచ్చిదానందైకసత్యంబున్. 22

శుద్ధవిద్యోపాధి నాత్మకు
సిద్ధు లగునణిమాదులను, సం
బద్ధమగును పడఁగములు సర్వజ్ఞతాగుణముల్,
బుద్ధిఁ గని సృష్ట్యాదిమర్కం
బిద్ధయత్నముఁ జేసి శిస్తుల
నద్ధరింప, హరింప దుస్తుల నొప్పుశక్తు లగుక. 23

విశ్వరూపుడు హేమగర్భుడు,
విశ్వముఖుఁ డీశ్వరుడు, సత్పుడు
శాశ్వతుడు విశ్వాశయుడు, విశ్వాధివాసుడు,
విశ్వనాటక సూత్రధారుడు,
విశ్వగుఁడును విరాట్స్వరూపుడు
విశ్వకర్తగ, పతిగ, హర్తగ, వెలసె బ్రహ్మముగన్.

24

అతని, నిశ్వాసములె వేదము,
లతనియత్నులె సూర్యచంద్రులు,
అతనియవయవతతులె నత్యాద్యఖిలలోకంబుల్;
అతఁడె యింద్రుఁ డతఁడె దేవ
ప్రతలి; విశ్వములోన వెలువల
నతఁడె పరిపూర్ణుడు విశ్వము, నావలను నతఁడె.

25

ఈ పగిది బహుగుణవితతి, బహు
రూపు లనఁగ, ననంతనామము
లాపరమపురుషునకు శ్రుతితతు లాడె బలుగతులక;
తాపకారణ మైనసంసృతి
లేవనము గన కన్నిరూపుల
జూపఁ గలిగె నవిద్యవశమున సూచి! తా నొక్కడె.

26

అల, యవిద్యావిద్య లనఁబడు
వలుపురులపగ్గంబు వలగొనఁ
గలఁతనడు జీవేశు లనునవి కనఁగ, వాచ్యము లొ;
తొలఁగి యారెండొ నుపాధు ల
వల, నఖండాద్వైతచిద్ధన
కలితశేషమె యసిపదైక్యము కాంచుమీ తనయా!

27

అనెడుతండ్రికి దనయుఁ డసెద
 మనఁగ నెయ్యో? దఖండవస్తువు
 ననఁగ నెట్టిది? రౌటి కైక్యం బలరు నెమ్మాడ్కి? ?
 కనఁగ లక్షణ మెట్టు? లది నా
 మన సెఱింగెడివగిది తెలుపుము!
 యనుచు మొక్కఁగ సుతునిఁ గని పిత యనియె నీరీతిఁ. 28

దేవజీవులభేద మనునది
 భావమున నిడ నినుమొ, హేమమొ,
 యేవిధము దది యైన సంకల యొచ బంధమె యో;
 నీవిధపుఁ బ్రతిబంధ ముడుగక
 దేవుడైనను, జీవుడైనను,
 కేవలానందై కరసనకీర్తితుం డగునే? 29

తనయా! త్వంశబ్దార్థ మగుజీ
 వనపరిచ్ఛిన్నత్వ, మజ్జత,
 వనట, మఱియు ననీశ్వరత్వముఁ బ్రత్యగాత్మతేలుక.
 అనఘ! 'తత్' శబ్దార్థ మగునీ
 శునిపరోక్షానంద మొక్కడఁ
 గనము; కనుక నె భాగలక్షణ కార్య ముడుగ కగుక. 30

విహిత మగులక్షణముగనుమీ
 జహద జహదభిధాన; తన్ని
 ర్యహణ మా యీ రాముఁ డనియెడు వాక్యమున 'నా యీ'
 గ్రహణ మరయ విరుద్ధ మంశము.
 సహజముగఁ గడదోయుచో స
 న్నిహితుఁ డగుదును రాముఁ డొక్కఁడె నిలుచు శాశ్వతుఁ డై. 31

విను, పరోక్షము తత్పదార్థము;
తనయా! త్వంపద మభిముఖార్థం;
బనెద రీపదయుగమున, విరోధాంశముల వదలక
దనరు సత్య, మఖండ మద్యయ,
ఘనతరానందైక్య, మసిపద
మునను సమరసమును నెఱుంగ, ముముక్షువునకు దగుక. 32

ఇన్నినా శ్వాసీమ రాజుగ
నన్నవాఁ డీసీమ బడు గయి
బన్నములు పడువాఁ డనఁగ, సంపదయు శ్రేమియునుక
భిన్నములు, దేశములు భిన్నము,
లన్నరుండు మాత్రం బొకఁడె; యి
ట్లెన్న నసిపద మద్యయార్థ త నెనఁగె విను తనయా! 33

అందు కావ్యముఁ జదివినాతం
డిందు గైతలు సెవ్వ, వాఁ డన,
నందు నొక్కనిదే పరోక్షము సభిముఖత్వ మగుక;
అందు నిం దనువానిఁ ద్రోయఁగ
నందు నిలిచెడివటుశరీరము
చంద మసిపద మద్యయార్థపు సామరస్య మగుక. 34

గురుతుంగలగో విడిసపాలునఁ
బరఁగ దొకభేదంబునటులే
నిరత మా యీ యనెడుమాటల నెగడుభేదంబుల్;
అరయఁగా నాక్షీర మొకటే
తెఱఁగు కనఁబడునట్లు, నిజసూఖ
భరిత మసిపద మద్యయార్థతఁబరఁగుఁ దలపోయక. 35

డంబుగా ఘటమృదుఁ గనఁబడు
 సంబరమె లో బయట నిండి, క
 రంబు జృంభిత మగుచు నెత్తెడఁ బ్రకట మగుచుఁడీ
 అంబుజానన, విష్ణు శతమఖ
 సాంబ ముఖ్య సమస్తజీవక
 డంబముల నొకఁ డనఁగ నవివదతత్త్వ మగయు దగు॥

36

నత్తు చి త్తానంద మనఁగఁ బ్ర
 వృత్తుడై చనుబ్రత్యగాత్మ ని
 జోత్తమజ్ఞానైకనిత్యత నొన్న బ్రహ్మాంబుః ;
 ఉత్త దది ప్రత్యక్షరాత్మల
 హత్తు భేదము, మాటమాత్రమె;
 మృత్తికయె మ న్ననఁగ నసిపవ మెనఁగు నర్థమునన్.

37

మాయ యనునది మిథ్య; జీవ ని
 కాయమనున దబద్ధ మగు; నను
 పేయ మా యీ భేదబోధన మింత నిజ మరయన్,
 రాయుడే భటుఁ, డాభటుండే
 రాయుఁ డనుచందమున బ్రహ్మము
 మాయచే జీవుండు: జీవుడె మరల బ్రహ్మ మగున్.

38

ఓలి, శ్రుతితతి 'తత్త్వమసి' యని
 పోలఁ దెప్పెడి విను, మవిద్యా
 జాల మాతృచ నావరింపఁగఁ జాల దది యనుచున్;
 లీల రెం డగువస్తువులలోఁ
 గ్రాలు నేకత్వమున, లక్షణ
 కీలవృత్తిని బ్రహ్మమే లక్షితము నగు ననుచున్.

39

అసలుఁ డెటు లుష్ణస్వరూపుఁడో?
 కనఁగ చిన్నయుఁ డావిధంబుగ
 తనయ! నిత్యజ్ఞానరూపుఁడు! తత్ప్రకాశమునకా
 బాసర సత్త్వతమఃప్రధానము
 లనఁగ జ్వాలాధూమములగతి
 జనన మయి చిచ్చుక్తి మాయాశక్తు లిటు నెగడుక.

40

తనయ! తెలియఁగ కార్యకారణ
 మను నుపాధు, లవిద్య, విద్యయు
 కనఁగ మలినముఖంబు కార్యము కారణం బరయక
 విను! మదియు సత్త్వప్రధానము;
 కనఁబడుచు నివి తారతమ్యపు
 గొనముచే జీవేశ్వరత ముక్తునకు నిగ్గఱికికె.

41

నీ రధిక మగునడల నమలా
 కారతః దగు నల్పమైన వి
 కారమలినత నొందు నట్టులె కార్యకారణముల్;
 నీరుగుణదోషంబు లెటువలె
 నారవిప్రతిబింబమున కే
 పారు, నట జీవేశ్వరత్వ, ముపాధిక్యత మగుచుక.

42

కనకపాత్రకు మంటిబిందెకు
 నొసరుభేదము; బయలుభేదమె?
 కనఁగ నట్టులె పండిగుంటకు గంగ; కారెంటక
 తనరురవి యన్యుడె? యుపాధులఁ
 గనుట జీవేశ్వరవిభేదం
 బనఁగఁ దోచెను, పూర్ణబ్రహ్మమునందు కృత్రిమమై;

43

స్వాదు వొకటే నీకునకు, భూ
 భేదమున బలురుచులు గలిగెడు;
 నాదిలో వర్షోదకంబున శారుచులు గలవే?
 భేద మయ్యెను కార్యకారణ
 వాదమున; జీవేశ్వరులక్ష
 లేదు వ్యత్యాసంబు విను మేలేశముక దనయా!

44

బద్ధసూతకుఁ డనంగ నరము?
 సిద్ధి మూత్రముచేత నాప్తి
 శుద్ధుఁ డగునాశబ్ద ముడిగినఁజూడ నటువలెనే
 శుద్ధజహ్నుము శబ్దమూత్రనే
 బద్ధజీవుం, డది తొలంగ వి
 బుద్ధచిన్మయుఁ డనంగ నొప్పెడఁ బుత్రకా! వింటే.

45

ఈవిధిని ననిపద మఖండపు
 కేవల వెలయుటఁ దెలిసి మునిపతి
 జీవభేదము నుడిపి, పరమవిచిత్రతర మగు నా
 కేవలానందానుభవనం
 భావితమే నే నను ననుభవము
 నావధానమునను నిలుచునటు సలిపెఁ దనతనయుల్.

46

అమలసహజానంద మేగతఁ
 బ్రమసె నీమాయాప్రబంధము?
 మమత నది జీవత్వ మొందిఁమాగ్గ మెటు లొప్పె ?
 తమక మీడు సంసార మిది నా
 శమును నేఘనువలన గా. చెరు?
 నమత యగుచిన్నాత్ర యది మఱి నమకురెడు నెటుల్.

47

పోలఁ దెల్పుము జనక! సంశయ
 బాల మది నశియింప, నన నో
 బాలకా! యీశ్వరునిలీలగఁ బలుకుదును మఱియున్
 మూలభూతమునో, నవిద్యా
 కాలపాశ మటంచు గొందఱు
 మేలిదై వవిచిత్రస్వప్తిగ మెలఁగు నిది యనుచున్ ;

48

మతవిభేదము లై నబహువిధ
 గతులఁ దెల్పుదు రందు గొందఱు
 నతిశయోక్తులచేతఁ దగ దృష్టాంతపూర్వముగా!
 శ్రుతివిహితసత్యాత్మనకు సం
 స్మృతినిబంధన లే, దిదంతయు
 మతికె; మిథ్యాలోపణము, బ్రహ్మమున కిది తెలియన్ ,

49

నరుడ ననుకొని యీశ్వరత్వము
 మఱచె రఘువతి, బ్రహ్మనారదు
 లెఱుకవటవఁగ విష్ణుడనె యని యెఱిఁగె, నాగతినే
 గురునియువదేశమున మాయా
 వరణ యీగఁగ, నద్వయుం డీ
 శ్వగఁ డనెడుపరవస్తు వీవని న స్మరింపు నుతా!

50

తనజనన మెఱుంగకయె రాధా
 తనయుఁ డనుకర్ణు నకుఁ గుంతి
 తనయుఁ డవనుచు హరి తెలుపఁదాఁ దధ్య మెఱిఁగినటుల్
 కనక నీ నిజ మిత్ర, జీవుడ
 ననుచు వెతవడునీవు గురుకరు
 ణను నిజ మెఱిఁగి బ్రహ్మ మీ ననున్వాయ్యమున్ గనుమీ!

51

పదుగురక దను వీడి మఱి తొ
 మ్మిదిగినెంచగఁ; బరులు లెక్కిడి
 పదుగు రొచ్చని చూపఁ దెలిసెడివగిది సత్యంబై
 పొదలుగురువాక్యమున, భ్రమవడి
 మదిని జీవన్ముక్తుఁ డే నని
 విదితనత్య మెఱింగి యదియై వెలయుమా! నీవుకా.

52

నెఱి గ్రహ విఘ్నండు తనుఁ దా
 మఱచి యుండఁగ మంత్రవాదియు
 కఱవ జ్ఞానము, తన్నుఁ దాఁ గనుకరణఁ దలపోయక
 పరమవరగురుకరుణ మాయా
 వరణ మెడలిచి యుద్వయుం డీ
 శ్వరుఁ డనెడుపరవస్తు వే ననునత్యముం గనుమీ!

53

కలను భుజగము తన్ను గఱచిన
 బలవరించుచు జడిసి కుయ్యిడఁ,
 దెలుపఁ బరు లానిజము, భయముక దేరునటువలెనే,
 తెలుపఁగల్గినగురునికరుణను
 దెలిసి మాయాభ్రమ నడచి, ని
 శ్చలితనిర్మలనిత్యు డనునిశ్చయము గనుతనయా!

54

అలగుమంటపమణుల శువకా
 వభులప్రతిరూపములఁ గని శుని
 కలహ మాడఁగ వానితోఁ జన్నకైవడినె, తలఁచగా
 అల యనిద్యోపాధిచేఁ దాఁ
 జెలఁగి బహురూపములఁ దోచుట
 దెలిసి గురుశృప నద్వయుం డనితెలియుమా! నిన్నుకా.

55

తలకు పైత్యం బడరి కన్నులు
తెలియకుండగఁ బవలు శేలును
సలప వెజ్జ చికిత్స తెలిసెడిసరణి, గురుబోధ
మలిన మగుమదిఁ గలుగుభ్రమలను
దెలిసి తొలఁగింపంగ, నేనే
యల సనాతన నిత్యముక్తుడనంచుఁ గనుఁగొనుమా.

56

ఆవరణవిజ్ఞేపశక్తులు
ఆవరింపఁగఁ బరముని, జగ
జీవరూపం బయ్యె, గలఁ దోఁచెనువదార్థముటల్;
ఛావనం బగుగురువదాంబుజ
సేవ సంస్మృతి వీగి నీవు ని
రావరణనిస్సీమసత్యపరాత్మ వని కనుమా!

57

అసివదాఖండద్వయామృత,
రసభరితనిస్తీరవార్షిధి
యెనఁగఁ దుంగతరంగతతులం దేర్పడెడుభాతిగ;
ప్రసరమయి బ్రహ్మాండబుద్బుద,
మనమనచ్చిత్తుఖమయంబును
రసమయము నమ్ముత మపారార్థవముగా నెనఁగుక.

58

నీరునీరును, బాబు పాలును,
సారమగుచక్కెరను జక్కెర
చేరి తమలో నొక్కరూపునఁ జెలఁగుచుండుక్రియ,
ధీరగురువర కరుణ సుఖసా
కారసహజాద్వైతమందుగ,
జేరి సమరస మొంది సుఖయై చెలఁగుమా, తనయా!

59

వింతయగు జీవేశ్వరత్వము,
 భాంతికల్పిత మనుచుఁ దెల్పి యు
 సంతరం బిటు లసివదాఖండార్థమును దెలువ !
 అంతరంగం బేకవధని
 శ్చైతన్యమయమౌట, శుక్లం డ
 త్యంతసహజానందపద చింతనమునం దుండెన్.

60

పరమపురుష! మహామహిమ! సురు
 చిరవరంజ్యోతిస్వరూపా!
 పరతరమహామహిత! సన్నత పాపవిధ్వంసా!
 వరచరాచరసూప! బంధుర
 కరుణ! సుందర! కామితప్రద!
 వరద! పావననామ! వేపలవర్తిశ్రీధామా!

61

విదవ అధ్యాయము

అసివదార్థ నిర్ణయము.

సమాప్తము.



అనుభవామృతము

ఆరవ అధ్యాయము

సప్తభూమికల అభ్యాసము.

శ్రీగిరిచాతృజనుతాభ్యా!
భోగిరాట్పర్యంక! పరతర
భాగవతజననంగ! వేవలవర్తిక్రీరంగా!
యోగసంచర! యోగిహితకర!
యోగివర! అవధారు వ్యాసు
డీగతిని వినిపించె శుకునకు నిష్ఠపుత్రునకు.

1

పాలనుల, కహితులకుఁ గుత్తిలె
శీలురకుఁ, గుటిలురకు, విబుధులఁ
దూలనాడుజదులకుఁ, గామాంధులకుఁ, గతినులకున్
కాలమును దుర్వాదములలో
దోలువృక్షుల, కథమజనులకుఁ,
బోలఁ దెలుపకు మనుభవామృతమును మఱచియైన్.

2

నిస్సగాష్టాంగాదిసాధన
మార్గనిహితానక్తియుతులకు,
భర్గపాదంబుజనిరంతరభక్తిభరితులకున్
స్వర్గసుఖ మల్ప మని తత్సం
నర్గ మొల్లక నడవఁగల యవ
వర కాంక్షుల, కనుభవామృతపాశనంబు తగున్.

3

పలుగతులయభ్యాసములు, జే
 క్కులు గలిగె నాత్మావరోక్షం
 బలవఱుప, వేదాంతములు, సాంఖ్యములు, యోగంబుల్
 కలవు సిద్ధాంతములు శాస్త్రం
 బులును; వానిని నేర్చి సాధన
 యలవఱచుభూమికల నెఱుంగుట యనంగ స్మృతభంజే?

4

నిస్తులంబై నెలయు నావర
 వస్తువును సాధింపఁ గలుగుట
 శస్త్రనోపానంబు లనఁదగు సప్తభూమికలఁ
 విస్తరించెద నోలి దానఁ
 నిస్తరంగచిరచ్ఛ్రీబహ్మను
 హస్తనిహితామలకముంగతి నరసికొనవచ్చుక.

5

మొదటి దరయ సుఖేచ్ఛ; కెం దగు
 నది సదాత్మవిమర్శ; మూఁడవ
 దది 'యనంగము; వాననాక్షయ మరయ నాలుగు; నై
 దొదవు నానందియును; నాఱవ
 యది తురీయము; సప్తమం బగు
 నది తురీయాతీత మనఁగా నలరె భూమికలుక.

6

వెనుక సల్పినసుకృతఫల మది
 తన కొదవ, వైరాగ్యబుద్ధినిఁ
 గనుచు, పరమవివేకసంపదఁ గాంచి, నరుఁ డెం దెం
 దును సుఖము నొక్కప్పు డేనియుఁ
 గనక కడు వేసారి తుద మన
 మున మరిగి సుఖ మిచ్చుచుంచును బుద్ధిపూర్వముగక.

7

సతుల, సుతుల, సువరభూషణ
 సతుల, గృహముల, గృహమువార్తల
 శత్రుకుళాన్నమనంబు సడలిచి యల్లనల్లనఁ దాఁ
 నతివిరక్తి వహించి దుఃఖము
 గతిఁ దొలంగి శుభంపువధమున
 సతము మోక్షాకాంక్షి ముందఱ సాగు నడు గిడుచున్. 8

యోగసిద్ధులఁ గోరఁ డమరుల
 భోగముల మది నిడఁడు, నిస్సృహ
 తాగరిమగను, నన్ని లయచుగుఁ దథ్యముగ ననుచున్;
 ఏగతియొ తన కింక ముం దెటు
 శ్రీగురునిసత్యోపదేశము
 నేఁ గనెదనో? యని తపించు సుఖేచ్ఛు వనిశంబున్. 9

పున్నెములె తా సల్పు, పాపం
 బన్న జోలికిఁ బోఁడు, దుఃఖం
 బెన్నఁ డన్యుల కెపుడు; తనవలె నెల్ల రని యెంచున్,
 ఉన్నయాశల విడు, శరీరము
 మున్నె పొషింపఁడు, సత్యం
 బు న్నెఱపు నాతండు మొదలిటిభూమికను దనయా! 10

తా నెవఁడో? దేహంబులోపలఁ
 దా నదేహాపమున నుండెనో?
 ఆను సంస్కృతి దుఃఖ మేగతి నలవడెనో తనకున్?
 ఈ నిబిడగతిఁ బ్రకొనిన య
 జ్ఞాన మేకియఁ బాయునో? తన
 దా నిజముఁ గను తెట్టులో యని యరయు లోలోనన్, 11

నేను నేనను నీయహంకృతి .
 తా నదేమో? యెట్టిరూపమో?
 కానరాక మఱుంగుకా, నేకతమొ పరికింప?
 మేనఁ దోచియుఁ దోచనటి వి
 ధాన మిక్కేటిదో? య
 జ్ఞాన మన నేభాతిదో యని కలఁతనొందు మదికా.

12

విరళీసుఖము నెఱుంగు, నిగమపుఁ
 బరమసారము సరయు, దేహపు
 గరువమును విడు, నాత్మచింతనఁ గలిగి వర్తించుకా,
 గురుజనుల సేవించి చాలఁగ
 నెఱుంగు నాత్మహితాహితము, నఁ
 సరణమృఖముఁ దొలఁగ గురువులచరణముల కెరగుకా.

13

పరమకరుణావారినిధి యగు
 గురునిశితక్షణవడసి, మనమును
 నిరవుకొనుపలుచెడుతలంపుల నెఱిగి, యాపిడపకా
 పరమశాంతిఁ బొంది, స్ఫటికము
 లెఱుంగు నిర్మల మైనబుద్ధిచ
 సరణమున నిజసుఖ మెఱుంగు విచారతత్పరుఁడై.

14

జీవపరములలక్షణము, మా
 యావరణచే నైనమఱపు, య
 ధావిధిగ వాఙ్మార్గ లక్ష్యార్థములవివరణముకా
 భావమనఁ గొని లక్షణము గురు
 దేవసేవ లొనర్చి యద్యము
 సావధానతఁ గనుటె యాత్మవిచారము మఱుఁగ ననఁగకా.

15

భూవేకవిచార మలవడ

“సావరణ మడుగంటి యాత్మను

భావమున నెంచుచుఁ దదాప్తిని బడయునాసక్తి,

చేవఁ గొనుజ్ఞాత్మత్వ మెడఁగొని

తా వెలుంగ విస్సంగి యగుచు, ను

భావబోధం బగును రెండవ దైనభూమికలోనఁ.

16

ఎసఁగువిషయసుఖాశ విడి, మా

నసమునఁ నైరాగ్య మూనుచు,

వెనను సజ్జనగోష్ఠి లోఁ గొని విడిచి దుర్మతులఁ,

ససి సహర్షశ మాత్మచింతా

భృసన మొనరుప దృఢత, నిజనుభ

మనమగతి సరచేతిమానిక మగుట తథ్య మగుఁ.

17

నేనె సత్యజ్ఞాననుఖండన,

స్వానుభవసంవేద్యుడను, నేఁ

గాన దృశ్యములందు సంసర్గంబు నెయ్యెడలఁ;

భానురుచి లోకంబు చలనము

నూను కైవడిఁ గరణతటికేఁ బ్ర

ధానకారణ మౌదు నని మదిఁ దలంచు నతఁ డరయఁ.

18

పరచుజలములు జన్మభూమిని

నెఱుంగనటువలె, నాత్మచే వి

స్ఫురణమును నుగ, కరణములు తమమూలవస్తువునే

యెఱుంగ నేరవు; కనఁగ నూర్జుని

కిరణమట్లు ప్రవృత్తిముఖమై

బరఁగుటను నద్దానిసంగముఁ బడయ నే, ననెడుఁ

19

జలమునం దగపడుతరంగా
 వఘులు తటమును మీఱఁ జూపడు,
 దెలియ నీటిని దాటునే! యాతీరు కరణములుగ
 వెలుఁగు నాత్మప్రభను; దానిని
 దొలఁగి చెలఁగఁగలేవు, తనువుల
 వెలికిఁ దోఁచుచు; తనకు వానికి వెలయునంగ మదే. 20

పాలు పెరుగటులౌ వికార్యుడు;
 పోలున్నర్థముగతిని బ్రావ్యుడు;
 క్రాలునుత్పాద్యుడను ఘటమటు; గాంచ ద్విజుమాడ్కి,
 జాలు సంస్కార్యుడను; గాఁ డీ
 లీల నాల్గుకరణబంధన
 జాలకర్మలు లేవు, తా నిస్సంగుఁ డవ్వనకి. 21

కర మహాకారమున కర్మల
 నెఱచి తత్ఫలితముగఁ గుడువఁగ
 నఁగి నుభయశిఖములఁ గర్తృత్వాభిమానమునఁ;
 గరువమే దేహంబుగాఁగ, న
 లరెడుదుష్టాహంకృతికి న
 కురుడనౌ నా కరయ నంసర్గంబులే దనఘా! 22

గగనమునఁ జన ఖగము సంగమ
 మగునె యనోన్యస్యం; దటులె చి
 ద్దగకమందు నహ మ్మృనఁగుమాత్రమున వినిమయమే?
 అగణితనిజానందనిరూపమ
 విగతగుణనిస్సంగనిర్మల
 నిగమవేద్యుడ నీవు; సంగమునీకు లే దెందు, 23

త్రిజగములకై వడిఁ గనంబడు

నిజ మనఁగ; మన నడఁగ నది చెడు

భుజగ మది పగ్గమున కనఁబడి పోవునటు; శుక్తి

రజిత మటుల; ననాద్యవిద్యా

వృజినలింగశరీరసంగము

నిజముగాఁ దన కేమి లే దని నిస్పృహత నుండున్.

24

చనుమృషాహంకృతియె కలవతె

నెనసి జగమై తోచు, మృగత్వ

ష్టమ గనంబడుజలముక్తియ, నది సత్య మెట్టులగున్?

వినుతతేజోనిధి శహంకృతి

చెనకునే? చీకటులు రవిపైఁ

జనునె? యాతం డట్టులే నిస్సంగుడై యుండున్.

25

అనిలుఁ డట నడయాడ, నభమున

కనిలునకు నంగమమై? ఆత్మయు

తనుఁహితపరిపూర్ణనిజనిత్యప్రకాశము; క

ల్పనల కిరవై యొప్పుచూయా

జనిత మగుషోడశవికారపు

మనసుసంగము లేదు తన కని మదిఁ బదిలపఱచున్.

26

మున్న సల్పినపుణ్యఫలమున

మన్నతవిరక్తిని గలిగి, తా

నెన్ని సజ్జనసంగమంబున నెఱిగి శాస్త్రము, సం

పన్నమతిఁ దనుఁ దెలిసి, వాదం

బన్న మదిలో రోసి, బ్రహ్మం

బన్న నే నను హెచ్చరిక మూఁడయినభూమిక యా.

27

జలమునం దగపడుతరంగా

వభులు తటమును మీఱఁ జూపడు,

దెలియ నీటిని దాటునే! యాతీరు కరణములున్

వెలుఁగు నాత్మప్రభను; దానిని

దొలఁగి చెలఁగఁగలేవు, తనువుల

వెలికిఁ దోఁచుచు; తనకు వానికి వెలయుసంగ మదే.

20

పాలుపెరుగటలౌ వికార్యుడు;

పోలుస్వర్గముగతిని బ్రావ్యుడు:

క్రాలునుత్పాద్యుడును ఘటమటు; గాంచ ద్విజామాడ్కి,

జాలు సంస్కార్యుడను; గాఁ డీ

లీల నాల్గుకరణబంధన

జాలకర్మలు లేవు, తా నిస్సంగుఁ డన్వనః .

21

కర మహాకారమున కర్మల

నెఱసి తత్ఫలితముగఁ గుడువఁగ

నఁగి నుభయభిములఁ గర్తృత్వాభిమానమునఁ;

గరువమే దేహంబుగాఁగ, న

లరెడుదుష్టాహంకృతికి న

క్షుడఁడనౌ నా కరయ సంస్కర్తంబులే దనఘా!

22

గగనమునఁ జన భగము శంగమ

మగునె యన్యోన్య; దటులె చి

ద్లగనమందు నహ మ్మొనఁగుమాత్రమున వినిమయమే?

అగణితనిజానందనిరుపమ

విగతగుణనిస్సంగనిర్మల

నిగమవేద్యుడ వీవు; సంగమునీకు లే దెందున్,

23

త్రిజగములకై వడిఁ గనంబడు

నిజ మనఁగ; మన సడఁగ నది చెడు

భుజగ మది పగమున కనఁబడి పోవునటు; శుక్తి

రజిత మటుల; ననాద్యవిద్యా

వృజినలింగశరీరసంగము

నిజముగాఁ దన కేమి తే దని నిస్పృహత నుండున్.

24

చనుమృషాహంకృతియె కలవతె

నెనసి జగమై తోచు, మృగత్వ

ష్ణు గనంబడుజలముక్రియ, నది సత్య మెట్టులగున్?

వినుతతేజోనిధి శహంకృతి

చెనకునే? చీకటులు రవిపైఁ

జనునె? యాతం డట్టులే నిస్సంగుడై యుండున్.

25

అనిలుఁ డట నడయాడ, నభమున

కనిలునకు సంగమమై? ఆత్మయు

తనుఁహితపరిపూర్ణ నిజనిత్యప్రకాశము; క

ల్పనల కిరవై యొప్పమాయా

జనిత మగుపోడశవికారపు

మనసుసంగము లేదు తన కని మదిఁ బదిలపటచున్.

26

మున్ను సల్పినపుణ్యఫలమున

నున్నతవిరక్తిని గలిగి, తా

నెన్ని సజ్జనసంగమంబున నెఱిగి శాస్త్రము, సం

పన్నమతిఁ దనుఁ దెలిసి, వాదం

బన్న మదిలో రోసి, బ్రహ్మం

బన్న నే నను హెచ్చరిక మూఁడయినభూమిక యశా.

27

ఎంతయును భూమిత్రయము నిటు
సంతలంబుగ నభ్యసించుచు
చింతిలక కడచినపనికి యోచింపకయ ముందున్,
ఇంతగాఁ గనుపించునృప్తిని
వింతపడి నిజమంచు నెంచక,
భ్రాంతి విడి మనుభూమికయ నిర్వాసనాఖ్యుఁ దగున్.

28

తనవు తానే యనెడువాసన,
కనఁగ బహువిధశాస్త్రవాసన,
ఘనతరపు లాకికమె మొదలుగఁ గలుగువాసనలం
దువ నలంబును మునిగి లేచెడు
మనసు యోగమునూని చిన్మయు
నెనయ, నిర్వాసనపుభూమిగ నెంచఁబడు నదియున్.

29

వాసనాక్షయ మది యగును, దు
ర్వాసనకేళంబు లై దిటి
దోసమును దొలఁగింప, మది నిర్దుష్టశుద్ధమునై
భాసమగుచును బుద్ధి వెల్గుచుఁ
దా, నరిగ నంతర్ముఖము కా,
నీ నకలమును స్వప్నమటు స్ఫురియించు విధ్యయు నై;

30

చిలుము గప్పినయద్దమటువలెఁ
దెలియఁగా బహుజన్మజన్మల
వలగొనినసంసారముల దగువాసనాఘల మఱ
కలుప.మును గడత్రోయఁగా ని
ర్మల మొనర్చిన మెఱయుముకురము
వలె వెలయు మన సాత్త్వి నెలకొన వాసనాక్షయ మా;

31

ఇది సుమా! నాలుగవభూమిక
 యదను, మఱి యభ్యాసవశమున
 మది వినిర్మల మగుచుఁ దా నాత్మైక్యమును గనుచుక,
 నదమలాత్మానంద మది మదిఁ
 బొడల నిదురను గనిననరునటు
 లదియు సుప్తి యనంబడు; నదె నిరస్తమాయ యగుక. 32

తమముఁ జేరఁగ నిద్రజాగ
 ద్భ్రమఁ దొలఁగి, నిజసుఖము, లో ని
 ర్మమత నడఁగఁగ యోగనిద్ర కుమార! బుద్ధి కగుక;
 తమపునిద్ర స్థుఁబు తుణికం;
 బమలయోగానంద మధికము,
 విమలసహజానంద మిట్లని పేర్కొనఁగ వశమే? 33

జీవవరమైక్యము గలుగ లే
 దేవిధపునంగము తనకు న
 వ్యావమే దేహంబుగా నిర్వాసనయె నెలవై
 శీవలానందానుభవమే
 లో వెలుపలక నిండి విడువక
 చేవగొన నానందభూమిగఁ జెల్లె నది తలఁవక. 34

తలఁప సచ్చిత్సుఖమయాత్మయె
 వెలిఁగి లోఁ ప్రతిబింబ మిడ, ని
 ర్మలనిజాంతర్ముఖవికాసవిరాజి యగుబుద్ధిక;
 తళతళలమెఱుగారు మనసు ప్ర
 భలఁ గలసి, వెన్నెల స్ఫటికమణి
 నలరునటు, లద్వైత మయి తా నతిశయించుఁ జూమి! 35

చూడ నానందియి యది, యి
 ప్లేడుభూమిక లండంగోరుచు,
 గూడి యాటవభూమికను గైకొనంగ, నాస్థితితో
 మూడి యానందం బడంగ, తా
 నాడి యుచ్చావస్థ; నిజముగ
 వీడి భావాభావగతులను వెలుంగు ననాజముగన్.

36

ద్వైత మద్వైతంబు లనునీ
 రీతి నేనియుఁ గానకయె చిత్ర
 జ్యోతి యగుచును, చిత్రదీపము జోక నలగుచు బల్
 కాతుకముకాఁగా నఖండని
 జాతిశయలత్యైర్థ మగు నది
 యే, తురీయబ్రహ్మవద మయి యెంతయును వెలయున్.

37

ఆరయంగ తొలిమూడవస్థల
 మీటి, యాటువికృతు లడఁచి, చి
 త్సారసుఖరూపము తురీయవదంబుగా నగుచున్
 పారమార్థికమైన దది విను!
 మాటవది యగు భూమి మనుజుఁడు
 ధీరగుణ! యద్దాన ముక్తినిఁ దేలి సుఖించున్.

38

ఆటవది భూమిక యలవడ, కు
 మార! వ్యవహారంబు యోగికి
 నీరెతెరయైన ప్లేజిఁగి. లో నెగడి వర్తించున్.
 వే తొకటి కనఁబడదు కార్యము
 కారణంబును లేవు, సుఖసా
 కారసాయుజ్యంబు సులభతఁ గాంచు నతఁడు సుమా!

39

తనయ! నప్తభూమి కనునది

విను! తురీయాతీత; మనుషమ

మును, నగోచర మెందు మానసమునకు వాక్కునకు;

కన, నచిత్తన చిత్తనంగ న

త్తన ననత్తన రామ వే త

ట్లనంగ సాధ్యము కాదు; నిజపద మదియ తలపోయక.

40

మొదటిమూఁడగుభూమికలు నిం

పొదవు నభ్యాసకుల కరయంగ

నదనుగా సాధనములై విను మాచతుర్థంబై

నదియ చిత్తనఁ బేర్కొనంబడు;

మది దలఁపఁ దుదియూఁడుభూమిక

లదిర! జీవన్ముక్తిపర్యాయంబు లగుఁ దనయా!

41

విను! తురీయాతీత మేడవ

దనంగఁ గడపటిదై నభూమిక;

తనయ! కార్యము కారణము భేదము నెఱుంగనిదా;

ననఘ! కేవలనిర్వికల్పము

కనంగ నదియె విదేహముక్తిం

దనరు, ననుషమనిర్విచేష్టత దానిలక్షణమా;

42

ఈవగిది భూమికలనెలవు ని

రూపణం బభ్యాసమున కను

రూప మగుశ్రవణాదులను మది రూఢిపడురీతి

ఏవు సూపుయఁ దెలిపె శుకునకు

నాపరమముని యైనవ్యాసుఁడు

దీక్షితపువేదాంతపద్ధతిఁ దెల్లమగురీతి.

43

తనయ! విను సద్గురునికరుణను
 ననుభవము సరిపోల ననువయి
 మన సాడంబడురీతి శాస్త్రపు మర్మములఁ దెలియఁ
 ఘనము లగుజన్మాంతరపువా
 ననలఁ గలుగునవిద్య తే నివ్వడి
 చన, నిజాత్మను నిశ్చయించుటె శ్రవణ మన నొప్పుక. 44

విమల మౌత త్వమసివాక్యా
 రము గురునికడ నెఱిగి, శాస్త్రా
 క్తముగ. మాయాతత్త్వముల మదిఁ దలఁచి మిథ్యలుగక ;
 అమలసత్యజ్ఞాన మనఁగా
 నమరఁ గల ప్రత్యక్షరాత్మై
 క్యమే తనయ! తా నంచు తెలియుట యరయ శ్రవణమగుక. 45

గురుపదాంబుజసేవ మదిలో
 నెఱుకగొని, సతముక సలుపఁ ద
 త్కరుణ కలుగఁగఁ, బావవిచ్ఛేదస్వరూపంబౌ
 పరమశాంభవబోధ యనఁబడు
 నిరతిశయసంపూర్ణదృష్టిం
 జరిగి సహజానంద మొందుటశ్రవణ మనఁబడెడుక. 46

శ్రవణమున దృఢపఱచి, తనయను
 భవముచే మతభేదములఁ బొ
 నవలఁద్రోయుచు ప్రబలశ్రుతియుక్త్యనుభవపథమునం
 దవఘటించెడి సంశయంబులఁ
 దవ్రులఁబోవక, స్వానుభవమును
 దవిలి రక్షించుటయే మననము తథ్య మగుఁ దలఁపక. 47

తనయ! యాలింపుమ, సకలవా
సన లడచి మృగత్వవ్యయటువలె
దనకు నగపడునర్జునును మిథ్యగ మర్ది గనుచు
ఘనగురునియుపదేశచింతన
మననకాలమునందు చిత్తము
కనంగ నౌకాస్తంభనంస్థితకాకమై యొప్పన్.

48

ఆననము నలవఱచి, ప్రాణము
నోనలిలఁగానీక, దృష్టిని
నాసిక్వాగమునం దునిచి, యంగము శీరము ఋజులే
ఖానమంబై యెనంగ, సిగమతిఁ
జేసి గురుబోధంబు, నిరజ
వాసమున జపియించుచుండుటె వత్స! మనన మగుక.

49

మనన మభ్యాసము విడువక
యనవరతమును నలువఁగాఁ, దన
యనుభవము దృఢపడుచు నహజం బగుచు నలరాక్ష !
జననకారణ మైనకర్మము
ననఘ! నాశమునొందెడిని, మది
కనును నిస్సంశయత; హృదయగ్రంథి లయమొందుక.

50

దివదినము మననము, మతిచిం
తనఁ, దనువు ధర్మముమఱచి, తా
ననంగ నాత్మయె యనెడుదృఢతర మైనజ్ఞానముకా,
ఘనపరంజ్యోతిస్వరూపుఁడె
తనకు తా నౌ రాజయోగము
దనర నది యొప్పారెడు నిదిభ్యాసనం బనంగక.

51

అరయ, బ్రహ్మానంద యనఁగా
 నురుసిదిధ్యాస యగు; బ్రహ్మము
 నరమతికి సాక్షాత్కరింపఁగఁబడుననూధియనక
 మఱి యహంకృతి పూర్వకకర్మము
 తెరల, సంపెఁగఁ జేరుకొనునని
 తెఱఁగె యగును విదేహమోక్షము తెలియుమా! పుత్రా! 52

శ్రవణమున, నజ్ఞాన మడఁగఁగ
 నవిశేషరంజ్యోతి మననం
 బు వలనను వెలుఁగొంది దృఢతరముగను నిశ్చలమై,
 ధ్రువము నగు నిజపద మనంబును
 ప్రవిమలసిదిధ్యాస యది యగు;
 తవిలిజీవన్ముక్తి దొరకొనుఁ దథ్య మద్దానక. 53

అనయ మాధ్యాత్మపువిచారం
 బున మనం బంతర్ముఖముకా,
 ననఘ! చిద్రూపంబు ప్రత్యక్షానుభూతముగా!
 ఘనతరనిజానందవస్తువు
 తనది ప్రత్యక్షముగ, నైశ్వర్యం
 బనఁగ బుద్ధిని గలసిమెలసిన నది సమాధియగుక. 54

ధ్యాననిశ్చలతయె సమాహితి
 దాన భేదము లాఱు, వినిచెద
 నేను విను! సవికల్పకము మఱి నిర్వికల్పకమున్;
 కానఁగా సవికల్పకమై దృ
 శ్యానువిద్ధము, నదియె యగు శ
 బానువిద్ధము, రెండు బాహ్యభ్యంతరములు నగున్. 55

లోనఁ గరణప్రతతి గుటిగా
నూని, దృశ్యత్వమున గని య
వ్వానిఁ బ్రత్యక్షముగఁ జేసొని వాని నన్నిటికీ
దాను సాక్షిగ నిలుచుటయె దృ
శ్యానువిధం బనుసమాధిగ
నౌ నటందుడు విజ్ఞు లతి మది నారయుము తనయా!

56

ఎవ్వఁ డది వినుఁ జూచు, మఱి తగ
నెవ్వఁ డాస్వాసించు, గంధము
నెవ్వఁ డాఘ్రాణించు; నుష్ణిమ నెవడు శైత్యంబుక
ఎవ్వఁ డెఱుంగు? నతండు తా నని
యివ్వప్రయములకెల్ల గుటిగా
నివ్వటిల దృశ్యానువిధము నెగడుఁ దలపొయ్యక.

57

కన, మనోదృగ్భాగగోచర
మనిన యాత్మ నదెట్లు ధ్యానం
బొనరుపందగు? ననఁగఁ దెల్పెద నొప్పుగా వినుమా!
అనువుతో శాఖాగ్రమున చం
ద్రునిఁ దగ్గఁ సాధించుగతి, గుటి
యనఁగ కరణము లిడి కనఁగ దృశ్యానువిధ మగుక.

58

తలఁప ఛిద్రఘటంబులో ప్ర
జ్వలితమా దీపంబువలె, లో
నెలి, నెఱుంగు నెది; కరణముఖముల వింతగా దానిక,
దెలియు నెవ్వఁడు? వాఁడె తనలోఁ
దెలిసి తను, మననంబుచే తాఁ
దలఁప 'సోహ' మృదుచు నది శబ్దానువిధ మగుక.

59

బమ్మమొదలు తృణాంత ముండెడు
 బమ్మయే, మణులందు సూత్రం
 బిమ్మగొని నటు, చేతనం బయి యెసంగి సర్వములకొ
 గ్రమ్ముకొని సత ముండు నని. సో
 హ మృదుచు నలువంగ, నగు మన
 న, మృదే శబ్దానువిధమునాఁ బరఁగుఁ దనయా!

60

తనయ! కల లగుకల్పనంబులు
 మనసు భ్రమ లని తెలిసి, మానస
 మనయ, మద్వయబ్రహ్మమం దైక్యంబు నొందంగః ;
 వినుము! భ్రాంతి యడంగి బాహ్యం
 బును మఱచి తగ నాత్మను రమిం
 ప, నది యెసఁగును నిర్వికల్పసమాధి యనఁ బుతా!

61

మకుటకంకణరూపనామవు
 వికృతి వీడినహేమమట్టుల,
 ప్రకట మగు తెరనురువు లడఁగినవారినిధివోలెఁ,
 సకలభేదోపేతమాయా
 ప్రకృతిరహితైకత్వనిరుపా
 ధికనిజాత్మయై నిర్వికల్పవిదితసమాధి యగుఁ.

62

జెలిని లోపల పూర్ణ మనుభవ
 మలవడంగను నిరనిలం జగు
 శ్శలిని దీపమువోలె నిశ్చలితముగ వే తెదియుకొ
 గలుగ కొకటే నిలుచునిలువయె
 నిలుకడగ నచలముగ వెలుంగ, న
 మలినమతి! విను నిర్వికల్పసమాధి నాఁబడెడుకొ.

63

శ్రవణమననాదుల మనం బది
 తవిలి సారూప్యంబు వడయఁగ
 లవణరసగతప్రత్యేకములలాగునను మఱియున్
 కవిసి కతకరజంబు కలుషిత
 భువనమునఁ గలసివట్టు, కీటము
 జవమునక భ్రమరత్వ మందిననరణి యగు నాత్మన్.

64

అరణులం దుడయించుపావకుఁ
 ధరణులను దనయట్లు సల్పెడి
 కరణి సహా మృదుపదంబున గల్గుజ్ఞానంబుక
 అరయ దేహద్వయవిభేదము
 పరిహరించుచుఁ దన్మయముకా
 నిరుప మద్వయరూపుఁ డయి తా నెగడు నిశ్చయమై.

65

తనయ! విను మాప్రణవమే ధను,
 వనువమాత్మయై శరము, బ్రహ్మమై
 కన, గుటిగఁ గొని సావధానముగా నిరంతరమున్
 మనసమును జేయుచును శర ము
 టనునరించుచు లక్ష్మ్యమున, దా
 ననుభవానందైకరసమయుఁ డగుచు నలరారున్.

66

తాను దా నయి వేటుతోఁపక
 తానెకా, నది నిర్వికల్ప
 ధ్యానధారణమున సమాధిగఁ దనరు నది మతికిక;
 మాననిధి! నవికల్ప మనఁగా
 భానుఁ డంబులఁ జోంచునటు లది
 స్వానుభవసంసిద్ధ మగు సోపాధియై యొప్పుక.

67

మన మడఁగ నేకత్వ మగు నా
 ఘనసుఖంబే నిర్వికల్పము;
 తనయ! నవికల్పము మనస్సహిత మగుసుఖమే సుమా
 వినతురీయావన బుద్ధికి
 గొనరుటే నవికల్పకము, మన
 మణఁగ నిర్గుణనిర్వికల్పం బగును తలపోయక.

68

తానె తనలో నిట్టలాత్మ
 ధ్యానమును నలువంగ, నాత్మను
 చా నెఱిగి, చిజ్జ్యోతిరూపము దనర హృద్వీధిన్,
 తో నెఱిగి శస్త్రాస్త్రములఁ గొని
 యానియమములఁ గని సమాధిని
 బూన, శాంతానంతసుఖనిధి మునిగి తేలుఁ జూచి!

69

ఆఱునిధములు నౌసమాధులఁ
 గూరి సత మధ్యాసమున, మన
 మార, నేకాంతంబు నొండఁగ నడఁగ మతి స్మృతియున్
 సారసుఖ మగు, నావింధమును
 నేరీ కగు వరింప? మరగిన
 వారికే తగుఁగాక, శక్యమే వానప్రశస్తేనఁ.

70

నిర్వికల్పసమాధిసిద్ధిని
 నిర్వహింపఁగ, నాల్గుభూముల
 పర్వదాభ్యాసంబు విడువక నల్పదగు వినుమా!
 దుర్విషయముల మరగుమానస
 గర్వ మడఁచుచు నిజసుఖంబును
 బర్వజేసిడు పరమపద మగు బాలకా! తెలియక.

71

ఆలకింపుము తనయ! పసులకు,
 బోలె వాగ్ద్యోతులు నశింప, వి
 శాలహాసముచే మనోరాజ్యత్వమాత్రమునన్
 కాలమును గడపంగ న్నాపై
 లీల నెలవగునాయవస్థయె
 క్రాలుఁ జుమి! ప్రళయంపు ప్రభూమికగా మది! దెలియన్. 72

ఆమనోరాజ్యత్వ మాత్రపు
 భూమి నభ్యాసంబు సలుపంగ
 నామనోరాజ్యంబు తొలంగుచు నటులె క్రమమొప్పున్
 నేమ మలవడి తొట్లలో సుఖిఁ
 మాముకొనుశిశువట్లు రెండవ
 భూమిక యహంప్రత్యయ మొకటె పొలుచు నాత్మనిర్జి. 73

విను మహాంప్రత్యయము నిలువంగఁ
 జనుఁడు నిద్రను దూఁగునటువలెఁ
 గను నుదాసీనత్వ మాతఁడు గాంచు సర్వములన్!
 అనెద రాభూమికయవస్థను
 ఘనులు మూఁడవ దనుచు! సుఖమయ
 ము నగుఁ జుమి! యొకవాని కొక్కటిభూమికలు నిగుడన్. 74

మాసమే మొదలై మఱి యుదా
 సీనతయె తద్యయైన యనునం
 ధానములు లయమొందఁ జిత్తపుధర్మ మడుగంటన్,
 ఆనిదానావస్థ నెలకొన,
 నానెలవె యాత్మస్ఫురణమా
 త్రానుభవనిద్రతునివతె న్నానైసభూమికయా. 75

ఆనమాధిని యోగిమానస

మేసమయమున నెన్నఁ జెప్పరి

దోసముననైనను జలింపదు తోచ దేస్మృతియుక్ ?

శేసి దేహప్రవృత్తిఁ దా ని

ర్వాసనముగ! జడాంధపంగుల

తో సమానత వ్యవహరించుచుఁ దోచు నాతండుక్.

76

మన సడఁగి, కర్తృత్వగుణచిం

తన యడఁగి, సంస్మృతిని లో వెలిఁ

గనక, నిరతసమాధినిష్ఠులు ఘనతరంబుగఁ బా

శనుభవించునతనికి నిజసుఖ

మనిశ మబ్బుచునుండు! నాతఁడె

తనయ! యాత్మారాముఁ డగుచును దనరు సంతతముక్.

77

సగుణనిర్గుణము లని, యోగపు

తెగలు రెం డగు, సగుణ మనునది

యగును సాకారముగ; రెండవ చా నిరారం

బుగను; సాతోక్యంబు మొదలుగ

సగుణమున మోక్షముల గాంచెద,

రొగిని నిర్గుణయోగమున సాయుజ్యముక్తి యగుః .

78

తనయ! యిహపరసుఖవిరక్తిని

గనుటె యమ మగు! నియమ మనఁగా

మనసు తత్త్వాసక్తి నొందుటెమఱియు బాహ్యమునం

గ నెడియాదాసీన్య మే యా

సనము! కరణము లణఁచ సంయమ

మనఁగ! తద్గ్రహణంబె ప్రత్యాహర మగును సుతా!

79

వసమయినతనచిత్త మాత్మ
వ్యసనమునఁబడ ధారణం బగు;
ననమచైతన్యంబు తా ననుటచియు ధ్యాన మగుకా!
మనలు చాత్మధ్యానమున మది
యెసఁగ నేకాకార మగుచుచు
నసి వెలుఁగ నుసమాధి యగు నిస్సంశయము పుత్రా!

80

కొమరుఁడ! కషాయలయవిక్షే
పములై మొదలగునంతరాశుము
లమరు యాగాభ్యాసకాలమునం దగణితములై,
క్రమత నవ్యాధికిని బరిహా
రములఁ జెప్పెడుస్మృతిశ్రుతిపురా
ణము లెఱిఁగి యటునడవనావిఘ్నములు నాశ మగుకా.

81

తనకునప్రరోక్షాను భవ మగు
ఘనసమాధిస్థితిఁ దదస్యం
బను నదేమియుఁ దోచుకయె తా సంతయై దోషః,
తనయ! శూన్యత తోచు; నిద్దుర
చైనకఁ దొలియనుభవము చెడియెడి
న నెద రదియె 'లయం' బనెడియోగాంతరాయముగకా.

82

మనసకాలమునందు స్మరణము
తనయ! చంచల మగుచు, బరముని
యనుభవముఁ గన, కన్యవిషయములందు నెలకొనుచుకా,
ఘనముగా నెల్లెట్లు మరలిచి
నను మరల దడి! యయ్యవస్థయై
యనఘ! విను 'విక్షేప' మనఁదగునంతరాయ మగుకా.

83

భావశుద్ధిని, బొంది చిత్తము
 సావధానమొనర్చి, బ్రహ్మము
 భావమునఁ గొనువేళ, బుద్ధిని బరగుజడవృత్తిన్,
 ఏవిధము దోచకయె స్తంభీ
 భావ మొందెడునాయు ననను
 భావకాళి 'కషాయ' మంచని వలుకుదురు తనయా!

84

శ్రవణమననములందు చిత్తము
 తప్తల, సత్వాద్వయసుఖం బను
 భవమునొందెడువేళ దానిని నత్స! యుత్సుకతన్
 జవిఁగొనుచు సుసమాధి నుండెడు
 నవసరంబును బ్రాజ్ఞులెన్నెద
 'రవగతరసాస్వాద' మనఁదగు సంతరాయముగన్.

85

నిదుర కాద్యంతములఁ దెలియు ప
 గిదిగనే యాబ్రహ్మభావము
 నిదురమధ్యను గనుటె లయమును నీల్లఁజేయు టగున్!
 అదిర! బుద్ధి య దేవిషయములఁ
 బాటలు నావిషయములె బమ్మగ
 నదఁ దలఁప విక్షేపనాశన మేర్పడును దెలియన్.

86

బుద్ధి నే దృశ్యముగఁ దెలియుప్ర
 సిద్ధసాక్షిని లోనఁ గనఁగఁ బ్ర
 బుద్ధ మగును కషాయవాశణ మనఁగఁ; దలపోయె
 బుద్ధి మీటునతీంద్రియంబును
 శుద్ధసంవిన్మాత్రమునునా
 పద్ధతియె పరిహారమ 'రసాస్వాద' మనకరయన్.

87

తనయా! విను మాలస్యరోగము,
 లనుగలేపుడుఃఖిత్రయంబును,
 మానసుసంశయమును, బ్రమాదము మనసువిషయేచ్ఛక,
 గ నెడుభాంతి. యనడ్డ, చపలత,
 లనెడునవి దోషముల ప్రబలము
 లని వచించిరి యంతరాయము లనుచు యోగములక.

88

మతియుతా! ప్రతిభాశ్రవణమున,
 నతిశయపువార్తలును, దర్శన,
 మతుల మగు, నాస్వాద, వేదన లనెడువట్కుంబుక,
 గతివిరోధు లనంబడెడుప్రా
 కృతపుటైశ్వర్యములు; విను మివి
 యతులబ్రహ్మభ్యాసకుల కగునంతరాయంబుల్.

89

ఈవిధపుటభ్యాస మెప్పుడు
 తా, విడక మదిఁ దప్పఁజోవక
 సావధానత నలుప మనసున చంచలత ఆయమై,
 ఏవిధపువాసనలు వృత్తులు
 నావరింపక శుద్ధమగున
 త్త్వావలంబన మగుచు శాంతిని వనరు సుఖమయమై.

90

ఓసుతా! ఈభూమికల న
 భ్యాసమొనరిచి, శ్రవణమాదిగ,
 నానమస్తనమాధు లలవడునట్లుయోగంబుక
 వాసిగాఁ బోషించి, శాస్త్రపు
 వాసనల నెలఱిలిపి యోగా
 భ్యాసనమాజానందవరపద ముది సుఖ వగుమా!

91

ధన్య! సుకమునియోగిజనమూ

ర్థన్య! విశ్వపాణితతివై

తన్య! సర్వపాణసర్వతాణపరిపూర్ణా

మాన్య! లోకానన్య! సాగర

కన్యకాపతి! శిష్టరక్షా

ధన్యదివ్యవరాహ! వేపలపద్మిశ్రీగేహ!

92

ఆరవ అధ్యాయము

సప్తభూమికల అభ్యాసము

సమాప్తము.



అనుభవామృతము

ఏడవ అధ్యాయము

పరమాత్మ పదనిర్ణయము

శ్రీకృష్ణమావిలసత్కటాక్షా!

రక్షి తాఖిలలోక! కాస్తుభ

వత్! సద్గుణసంఘ! వేపలపర్తిస్త్రిరంగా!

రాక్షసాంతక! ఖగచర! విరూ

పాక్షసఖ! లవధారు! వ్యాసుడు

దక్షుడై వినిపించె శుకునకు తత్త్వ మిమ్మాహిళా .

1

తుంటరుల కవిచారులకు జన

కంటకులకుఁ గఠోరమతులకుఁ

గొంటెగాండ్రకు విషయరతులకుఁ గూఢులకు మఱియు ,

గొంటులకు, మొఱకులకు, జడులకు

గంటుదొంగల, కన్యకాంతల

నంటుదుర్మార్గులకుఁ జెప్పకు మనుభవామృతము .

2

సాదరత సభ్యాత్మవిద్యా

మోదకులు సగుఢునలకను, స్నే

హాదిషడ్గుణముల గడించు మహానుభావులకా ,

భేదభావములేక సద్గురు

పాదపద్మమునేవ సలిపెడు

సాదులకు నీయనుభవామృతసరణిఁ దొప్పె దగ్గు .

3

అనఁగ శుకుఁ డోజనక! తత్త్వపు
 ఘరహస్యములెల్లఁ జెప్పితి
 మన మెఱుంగ శాస్త్రాగ్రమందలిమర్మములు విడఁగఁ,
 జననమరణపరంపరలు విడి
 చనె, భవత్కారుణ్యదృష్టిని;
 వినుపు మాపరమాత్మపద మన, విని ముని వచించెఁ.

4

వినుము సుత! వివరముగ, నిజపద
 మును దెలువ నాశక్యమే? యె
 నను వినుతు నంగహముగా, నగుణంబు నద్వయముఁ
 కన, నిజము నపరోక్షబుద్ధిని
 ననుభవముచేఁ గొంచనగు, నో
 యనఘ! దాని నిరంతరంబు ప్రయత్న భాగ్యమునఁ.

5

శుద్ధ మగునద్వమును బోలెడు
 బుద్ధివృత్తియ, నిత్యనిజపరి
 శుద్ధతేజము నేకరస మయి చొక్కి కప్పరము
 దిద్ద మగుదీపంబువలెనె ప్ర
 బుద్ధమై యేకైక మవ్యయ
 సిద్ధ మగుపరమాత్మపద మదె చెలఁగుఁ జూడంగఁ.

6

మనశువృత్తి యశంగి తోచక
 తనకు తానే యనునహంకృతి .
 ఘనత బయలై భావభాంతులఁ గడచికడుకొనునా,
 ఘనపరంజ్యోతిస్వరూపము
 మనము ననుభవమొంద కనుపమ
 మనఁగ నగుపరమాత్మపద మది యగును తథ్యముగఁ.

7

బుద్ధి యనఁబడుకరణ మనుభవ
 సిద్ధమై తానాత్మవిభలో
 నిద్ధబయలందునను నభక మెత్తిచూపినటుల్
 శుద్ధ మగునాకార మడఁగి, ప్ర
 బుద్ధ మద్వయహార వారిధి
 పద్ధతిగను నభేద్య మగుఁ జూచి! పరమపద మరయన్. 8

అచ్చ మగువెన్నెలవెలుంగున
 హెచ్చుకాంతిని వెలుఁగుస్ఫటిక శి
 లోచ్చయపునిజ మొందు తెలియక యొకటె తోఁచుక్రియన్,
 అచ్చ మగునెటు కరయఁ దత్కుళి
 మెచ్చువడ దనబుద్ధిలో నది
 చొచ్చుచోఁ బరమాత్మపద మగుఁ జూచి కనుఁగొనుమా! 9

జీవుఁ డనఁబడుసంవిదద్యయుఁ
 దేవగల విషయములఁ జేకొనఁ
 బోవ కూరక నిర్విషణ్ణతఁ బొదలు నేవేళన్;
 కేవలచిదానందమయమై
 భావవిరహిత మేదో? యయ్యదె
 యావటిలు పరమాత్మపద మని యరయమా, తనయా! 10

ఉన్నతననిజ మెఱిఁగి, సుఖసం
 పన్నుడై, తనకంటె వేఱై
 యున్నపారభంబుకర్మను, నొడిచి, కరణములన్,
 భిన్న మగుననుభవము లని తా
 మున్నె వాని హరించి నిలుచు ని
 జోన్నతియె పరమాత్మపదమని యాహనేయు మదిన్. 11

తెగువ సకలాకారమైన

ట్లుగఁ గనంబడు, నెఱుక నది తొలఁ

గఁగ వెలయుఁ దాఁ దానె యైనయఖండవస్తువుగా

నిగమతతి కందకయ, నిస్సణ

సగుణనిరయ మెడలి, తగుచి

ద్వగన మది పరమాత్మపద మని కనుము ధృతమితిన్.

12

కేరి సర్వముఁ జూపుదనలోఁ

జేరికగ; నది యడఁగ నడఁగు వి

కార మేమియు లేక సిమితత గన్న శరధిగతిఁ

మీటి వెలిగిన సత్యనంబిద.

సారపరమానందసహజ

కార మది పరమాత్మపద మని కనుఁగొనుము తనయా!

13

కనుల దోచునదెల్ల జ్ఞేయము,

కనఁబటమకరణములు జ్ఞానం,

బనయ మారెండిటి నెఱింగెడునదియె జ్ఞాత్వత్వం

బనఁగఁబడు; నివి త్రిపుటి యనుపే

రునఁ జెలంగెడు; నీతిపుటి గె

ల్చినయనస్థయె పరమపద మనఁజెల్లును కుమారా!

14

గాఢనిద్రను నిజసుఖం బది

జాఢమగుచో నరుఁడు దానిని

గాఢసుఖ మస్వాప్నమహామనికడుధృతిని బలుకుఁ

రూఢి యగు నదె ప్రత్యభిజ్ఞా

ప్రౌఢి యదియే నిత్యసత్య

నూఢ మగుచో పరమపద మనురూపమునఁ బరఁగుఁ.

15

ఎందుఁ జీకటివిడిచి వెలుతురు

నందఁగోరెడుకనులఁ దేశో

మందిరము లనునట్లు, దుఃఖము మాను సౌఖ్యమునే,

పొందఁగోరెడునత్యనిత్యా

నందవస్తువు నిరుపమాద్యయ

నుందరం బది పరమపద మగుఁ జూడు గుటివడఁగఁ.

16

స్థాలిలోపలి యగ్నిపురుషుఁడు

తైలసిక్తం బైనవత్తికి

మేళమయి వస్తువుల నెల్లను మెరియఁజేయుక్రియఁ,

సూలసూక్ష్మకారతత్త్వము

లోలి వెలిఁగించుచు వెలింగెడు

మూల మగు నదె పరమపద మగుఁ బుత్ర! పరికింపఁ.

17

జ్ఞానమున నభిమతములే, క

జ్ఞానమును రాసీక, యెపుడుఁ

భానుకైవడిఁ గడువెలుఁగుఁ బ్రజ్ఞాన మనఁబడుచుఁ ;

ధ్యానమానసమాధు లేడలఁగఁ,

దా నిజానందైకవస్తువు

నై, నిలుచుఁ దాఁ దానె, యది పరమాత్మపదము సుచా!

18

కరణములు మొదలగు నుపాధులఁ

బరఁగుచుండెడుజీవుడే న

ద్గురుకటాక్షముఁ బడసి తనదునిసూధ మగునత్యం

బెఱిగి, యవరోక్షానుభవసు

సిరత యమరఁగ తానె సాక్షా

త్కరణమొందిన నదియె పరమపదంబు విను తనయా!

19

తాపములు మూఁడిటికి వెలియై
 పాపపుణ్యస్పర్శ మెఱుంగక,
 రూపరసగంధాదివిషయవిరూప మొందనిదై
 దీపమట లేకాగ్రతక గన
 నోపి జాగ్రదవస్థ వెలసెడు
 నాపరంజ్యోతియె సుమీ! పరమాత్మపద మరయక. 20

కానఁబడుచు నడంగు నన్నిటఁ
 గానఁబడ, కడఁగకయె, సహజము
 గానె కనఁబడు చెప్ప డొక లేగతిని సర్వంబుకొ
 గానఁడు, స్వపరప్రకాశి, ప్ర
 ధాననిత్యానంద సంవిద
 నూనసారము పరమపదము తనూజ! కనుఁగొనుమా. 21

మూఁడుతనవులు మూఁ డవస్థలు,
 మూఁ డహంకృతులును, గుణంబులు
 మూఁడు త్రిపుటి, త్రివర్గత్రికరణములును మఱియు శుకా!
 మూఁడువేళలు, మూఁడుజగములు,
 మూఁడుశక్తులు, మూఁడుగతులం
 దాడి మీఱుతురీయమే పరమాత్మపదము సుతా! 22

ఈపగిది పరమాత్మపదము ని
 రూపణము నలువంగఁ జిత్తవు
 తాప మడఁగి మనోనురాగముఁ దవిలి ప్రియజనకుఁ
 శ్రీపదాబ్జము లంటి భక్తిర
 సాపభోగముచే శుభఁడు స
 త్యాపవర్గం దెనగురుఁ డని ధ్యాన మొనరించెక. 23

దేవదేవ! మహానుభావా!
 జీవజీవ! స్వయంభువా! లో
 కాననా! పర! చిద్భనా! సూర్యాగ్నిశశినయనా!
 దేవతాత్రయమూల! ద్వంద్వా
 భావ! కారణకారణా! హరి!
 పావనా! పరమాత్మ! వేపలవర్తిశ్రీధామా!

24

ఏ డ వ ల ధ్యా య ము

పరమాత్మ పదనిర్ణయము

సమాప్తము.





అనుభవామృతము

ఎనిమిదవ అధ్యాయము

మాయామిథ్యాత్వ ప్రకరణము

శ్రీపరంధామా! సునామా!
దావనామవిలాస! శ్రీకర!
పాపహర! మృదులాంగ! వేపలపర్తి శ్రీరంగా!
శ్రీవతే! పరదేవ! యతిహృ
ద్దీపకా! అవధారుః— వ్యాసు
డాపిదప నిటు పలికె శుకుతో హ్వమానస్సుడై.

1

కూరులకు, గువభులకు, దుర్వ్యా
సారులకు, ముష్టులకు, బాపా
చారులకు నీర్వాళువులకు ననత్యవాదులకు,
ఘోరదుఃఖాకార మగునం
సారజలధినిమగ్నులకు, మద
పూరితుల కీయనుభవామృతము దగదు తెలువక.

2

శ్రుతిగురూక్తుపదేశముల మతి
హితము నెఱపెడివారలకు, బర
మతములందు నసూయఁ బూననిమహితచిత్తులకు;
మితవిహారాహరహితభా
షితుల, కంఠర్మభిమనీషుల
కత్తిదయానిర్మలకుఁ దెలుపుమీ! యనుభవామృతము.

3

అనంగ శుకుఁడను 'జనక! మాయవ
 లన మహాతత్త్వప్రసరమున
 ఘనతర్కబహ్మిండతతులుఁ గలిగి వెలుఁగొందఁ
 మనసున కలీతం, బజండం
 బు నగు తేజఃపుంజ, మాకృతిఁ
 గ నెను దానఁ ననంగ జోద్యముఁ గా, మదిఁ దోఁచె. 4

మంజులం బగుమంచుమూటను
 పంజాఁ జొన్నినయట్లు; తలఁపఁగ
 సంజమ బృహనుడుపుఁ గట్టిన సరసిజావుఁ డెటుల్
 రంజితుం డగు, నట్లు తేజః
 పుంజ మాఁజహ్మంబు మాయా
 పంజరంబున నడఁగె ననఁగాఁ బరమచిత్ర మగుఁ. 5

బమ్మ మాయయు రెండుఁ దమలో
 నుమ్మడిగ నేకంబనంగా
 నెమ్మితో నెట్లుండె? తెల్పుము నెనరుతో ననఁగఁ,
 బమ్మ యెక్కడ? మాయ యెక్కడ?
 దిమ్మ చూడ్కికి మాయ నిజ మగుఁ
 జమ్ము! సత్యజ్ఞానమున నది చూడ మిశ్యయగుఁ. 6

అదిరి! మాయ నెఱుంగు గతి హా
 స్యదమె యగు; నాటకపుబొమ్మ ప
 గిదిగఁ దోచు నడంగును మెఱుంగుక్రియను జ్జితముగా
 నది రహించును, రూపనామము
 లొదవఁగా బహుభేదముల, జగ
 దుదయ కారణ మగుచుఁ ద్రిగుణము లొనరఁ పోలుపొందుఁ. 7

శుద్ధ మగున ద్వైతబ్రహ్మము
 సిద్ధసహజత నొప్పు; నప్రతి
 బద్ధతేజఃపూజమగుఁ జూమి! న్వప్రకాశ మగుఁ ;
 శుద్ధముగ నెమరుంచి చూపెడు
 సద్ధర్మిఁగఁ దనుఁ దానె తెలియు ప్ర
 సిద్ధమిథ్యామాయ పొడమెను చెలఁగి యానడుమఁ.

8

కోటిసూర్యవభల వెలిఁగెడు
 సాటి గా నని బమ్మ; తేజః
 కోటిలహరియ యద్ది మాయాకుహళ మగు నరయఁ ,
 పాటి గా దది తెలిసి చెప్పఁగ
 బూటకము, భౌతులకు ఖడ్గపు
 నీటుతఱు కది చిద్విలాసము నిక్క మిది యెల్లఁ.

9

గట్టివడివిత్తులను పొల్లట
 పుట్టుగతి, నిజమైనభూమను
 వట్టిదా నీమాయా పుట్టెను వత్స! పరికింపఁ ,
 గట్టి గా దది నీట బుగ్గలు
 పుట్టనటు; పొరగప్పకనులకు
 వట్టవగలే మబ్బు లెనఁగెడుపగిది మాయ యగుఁ.

10

లేని దగుమాయాప్రపంచము
 కానవచ్చెడి బ్రహ్మమందుఁ
 బూని రవిప్రభ నెండమావులు పోలుచుచందమునఁ ;
 మానుగా పొగ వహ్నిలోపల
 గానఁబడియెడరీతి; నది లో
 నూని యష్టిమ వ్యాప్త మగునటు లొప్పు నయ్యదియుఁ.

11

జగతిలో నుత్పాతములు పలు
తెగలుగా నుదయించురీతిని,
గగనమున గంధర్వపురములు గలిగి వెలుగునటల్,
అగణితబ్రహ్మాండతండము
లగపడును బ్రహ్మమున సత్త్వ ము
నంగ; నిజంబుగ నుత్తవే యవి నందనా! వింటే?

12

దారు వేనుగురూపమున నే
పారు; దారువుగాక గజ మది
వేటు గలుగునె? నామరూపవిభేదముల మిగులకా
మీటు గోచరములు నిజంబులె?
ఆరయంగ బ్రహ్మాంబె జగదా
కారముగఁ జూపట్టె నంతె, జగంబు మతి గలదే?

13

లోహమయ మగుప్రతిమ, పీఠము,
వాహనము, వస్త్రములు, సాములు,
మోహనము లైనట్లు, వస్తునమూహమం దరయ్య,
దేహనామములెల్ల మాయా
మోహమాత్రము లౌను; నిజ మది
యూహ; 'సర్వం బ్రహ్మమయ' మననొప్పు నద్వయమై.

14

తీపునక బలుతెగ లయిన కద
శీవననబిల్వోమముఖ్యము
లై పరఁగుఫలజాతులకు నిరవై ననామముల
రూపములమాత్రమే విభేదము;
చూపడెడు మాధుర్య మొకటే;
అవగిది సర్వంబు బ్రహ్మమయంబు నిజ మదియౌ.

15

తంతువే పట మయ్యె; ఘట మా
 ద్యంతమును మృత్తికయ; జలమో య
 సంతము లగుతరంగములు; స్వర్ణంబె తొడవు లగుక;
 అంతు గాననిబమ్మలో నీ
 యింతకారణకార్యభేదము
 భ్రాంతియే యగు; వేటె యొక్కప్రపంచ ముండదు సూ! 16

వన్నె స్వర్ణమునందు, పరిమళ
 మెన్నఁ బుష్పమునందు, మధురత
 యన్న, నిక్షుప్తనందుఁ గలిగెడినటులె సర్వములం
 దున్నతముగా వెలిగి తోఁచెడు
 భిన్నములు పరమాత్మలో ను
 త్పన్న మయి చిత్రితలతావృతములవలె నొప్పుక. 17

బీజపంచకమునఁ బ్రపంచము
 భూజమటు చూపట్టె; నిజమా
 బీజ మగుబ్రహ్మమునఁ బుట్టెను బీజపంచకము;
 బీజమే ఫల మనెడుపలు కది
 నైజ, మదియంతయును చిద్రస
 తేజ మగుబ్రహ్మాంబె; వే తెద్దియును లే దరయక. 18

కట్టుచల్దిని గొనుచు దారిని
 బట్టి నడచుచు బడలి దానినిఁ
 బొట్టతోఁ బెట్టుకొని శ్రమఁ బోఁబుచ్చుచందమునక,
 వట్టి "అది-నే" ననెడుభేదము
 మట్టువడి యేకత్వ మగుచో
 నట్టికష్టము లేనినుఖ యగు నిలను నరుఁడరయక. 19

లేని దగుమాయాప్రపంచమే
 కానఁబడి నిజమటుల, దృశ్యము
 గా నెగఁడె; దదాశ్రయంబుగఁ గలుగునాత్మీ యదే
 తా నలరె దృశ్య-నగఁ; రెండును
 లేనివే యగు; నిత్యసత్య
 జ్ఞాన మది దృగ్దృశ్యభేదముఁ గనునె బ్రహ్మంబు? 20

తనదునీడను గాంచి బాలుఁడు
 ఘనపిశాచ మి దంచు బెడరెడు
 ననువునక దనలోన కల్పిత మైనమాయయే, గా
 కనఘ! భేదభ్రాంతిగా కెది
 యును గలుగ దన్యం, బి దంతయుఁ
 గనఁ బరబ్రహ్మంబె తాఁ బలుగతులఁ దోచుఁ జుమి! 21

తనయ! విద్యావిద్య లనఁబడి
 కనఁబడును సుజ్ఞాన మొకటే,
 కనుఁగొనంగను రజితశుక్తిజ్ఞానమటులనే,
 వినుము, దృగ్వృత్తిస్వరూపం
 బున నె యద్వయ మది యనంతం
 బనఁగఁ దోచెడు భ్రాంతిమై; ద్వయ మనఁగ లేదెదుఁ . 22

తనయ! విద్యావిద్యలను శవి
 వినుము, మాయాకృతులు; మాయయు
 జను విచారబలంబుచే, నవిచారసిద్ధ మది;
 పానర మాయను దానివనులను
 గనుట జ్ఞానం; ఒట్టిశుద్ధిహిత
 ము నగునుజ్ఞానంబె బ్రహ్మము పుత్ర! పరికింపక 23

కామిసీమయ మగును జగ మిది
కాముకున కరయంగ; లోభికి
ప్రేమచే ధనమయముగా నది వెలయు, నారీతిగ
నామరూపవిభేద మడఁగిన
సామరస్యముఁ దోచు, నిజని
స్సీమసుఖపరిపూర్ణభూమ భజించుజ్ఞాని గొగికి .

24

ఒక్కసంఖ్యకు మీఁద బిందువు
నొక్క టిడఁ బది యగును, మఱిమఱి
బెక్కు లిడ నాయంకెయే కడుఁబెరుగు లెక్కయగుక;
ఒక్క టానున్నల ననంతత
నిక్కు; నవ్యక్షంబు బిందువు,
తక్కి బిందువు లొకటి నిలుచును తనయ! యద్వయము.

25

మాయ యడఁగును మాట లడఁగఁగ
మాయ యడఁగిన మనసు తలఁపులు
మాయమగు; నామనసుతలఁపులు మాటువడునపుడే
యాయగాధపుద్మశ్యసంతతి
మాయ మగు; నామీఁద సచ్చి
త్కాయ మగు నద్వైతబ్రహ్మము తా నొకఁడె కలుఁగుక .

26

పోనఁగ మాయాకార్య మనఁగను
బ్రసర మగు మదిలోనఁ గల్పన
లెనఁగి కనఁబడు రూపనామము లెనయుభేదములుక;
నసిని గురుముఖమున గ్రహింపఁగ
ననుకుఁ 'గల' యటు లది లయంబయి,
యసమతేజోరాశి బ్రహ్మమెయగు న దద్వయమై.

27

నిదురలో మది యడఁగుటను నపు
 ప్రొద్దు శుద్ధానంద మంతట,
 మదియె నిదుర తొలంగఁగా సంసారియై నెగడుక;
 మదికె సుఖదుఃఖములకూడిక,
 అదియె యడఁగఁగ నెల్ల యడఁగును,
 పిదప నమలానందము ననుభవింపఁదగుఁ దనయా!

28

కపటసర్పముఁ దొలఁగఁజేయఁగ
 విపులమంత్రైషధము లెన్ని క
 లిపి ప్రయోగించినను వృథయాల్లీల, మాయయు ని
 శ్చలసత్త్వజ్ఞాన మనఁబడు
 నుపమచేత నెగాక వే తొక
 నెవముచే నాశంబు నొందునె నిజముఁగాఁ దనయా?

29

నిష్పగృహమున నుండియును గను
 గవ్వఁ జీకటి; దీప మయి యా
 నిప్పె వెలుఁగఁగఁ దిమిరమడఁగును నిజముఁ గనుఁగొనఁగా,
 నప్పగిది బ్రహ్మాంబు కలిగియు
 విప్పి యాడుఁ బ్రచండమాయయుఁ,
 దప్ప కది సుజ్ఞానదీపము తగిలి లయ మొందుక.

30

మంటిగణపతి తానమాడఁగ
 వెంటనే మరణ మనుసామెత,
 కొంటెమాయకు మూల మెఱిఁగినఁ గూలు నది యపుడే;
 కంటె! కల్గదు మున్ను; తెలిసిన
 వెంటఁ దను దా, నద్ది లయ మగు
 చుంటఁ గనఁబడు నడుమ గుణభణియొజ్జభాంతిదమై.

31

'మా' యనగ, నెలేడడియరము,
 'యా' యనగ, 'నడిమెవతె? యని' యా
 మాయ కెట్లుపత్తిక కట్టెను? మదివిచారంబు
 జేయ 'సర్వ బ్రహ్మచయ' మను
 న్నాయమున నది మిథ్య; కన న
 న్నాయ మగు నామాట; కను మిన్నాయమును దనయా! 32

'తొలగెను మాయాదేవి! నన్నిట
 కలఁతఁబెట్టకు' మనగ, నయ్యది
 పలుకు:— పృథ్వి! పరిపూర్ణుఁ డీవన బయలు గలదటె, నే
 దొలగె? చూడగ రజ్జునర్పము
 వలెగదా! నీయందుఁ గల్పన;
 కలిగి తొలగెట నాకు సహజముఁగాదె' యనె నజుతో. 33

ఏమి పల్కుదు తనయ! మాయా
 కామినీమహిమంబు? తనుఁ దా
 నే మఱచునటు మఱపు తెఱలో నెట్లు నరు సరయో,
 ఆమహాజ్ఞానాక్షి, బారతేర
 గా ముసర నజ్ఞాన, మాశం
 డే మఱచుఁ జిద్భానుఁడే నను నెఱుకనే మదిలో. 34

అనిరి 'మూలప్రకృతి' యిది యని,
 అనిరి 'వైష్ణవమాయ' యంచని,
 మునులు పల్కిరి యోగనిదామూర్తి యని దీప్తి;
 కనిరి 'యీశ్వరశక్తి' గా, మఱి
 యనిరి 'గారణ' యని పలుగతుల
 జనులు మాయకు నామకరణము సలిపి పోయి రొగిన్. 35

మాయతోఁ బరిలేదు మనకుఁ, ద
 దీయగుణసంబంధతత్త్వని
 కాయస్థస్థితివిమర్శనఁ గలుగ దొకఫలము ;
 ఈయశేషము లే దనుచు నిలు
 వౌ, యదార్థస్వప్రకాశ
 న్యాయ మెఱిగినఁ జాలునేల తదన్యవిషయంబుల్.

36

అంత, నిటు మాయావిధానం
 బంతయును భ్రాంతి యని మునివరుఁ
 డంత మెఱుంగనిసుఖచిదద్వయ మనుచు శుకమునికీ,
 సంతసంబునఁ దెలుపఁ, జిత్తపు
 చింత తొలఁగ నుబానుభవ వి
 శ్రాంతసహజానందమున నిజజనకుని గొలిచె.

37

పరమపురుష! పరేశ! పావన!
 పరమగుణగణనిలయ! కరుణా
 భరణ! చిత్పరిపూర్ణ! మోహనపరమవిజ్ఞానా!
 శరణజనరక్షణ! సరాత్మర!
 నిరుపమా! నిఖలేశ! సతజన
 వరద! వంద్య! పరాత్మ! వేపలవర్తిశ్రీధామా!

38

మాయామిథ్యాత్వ ప్రకరణము

ఎనిమిదవ అధ్యాయము

స మా ప్ర ము.

శ్రీ అనుభవామృతము

తొమ్మిదవ అధ్యాయము

జీవత్తయ విచారము.

శ్రీ మదమలగుణార్ణవా! రిపు
భీమ! భువనోదర! మహాశ్రీ
భామినీహృత్సంగ! వేపలపర్తిక్రరంగా!
రామ! కృష్ణ! పరాత్మా! బుధజన
కామితా! అవధారు:- వ్యాసుడు
ప్రేమతో నాశుకున కీటు చెప్పెను మృదులఘటితా.

1

కుటిలులకుఁ గడుఁగుత్తితులకుఁ, జె
నటుల, కథముల, కన్యతవరులకు,
విటజనుల, కన్యాయపథులకుఁ, బిరికిపందలకుఁ,
నటుల, కత్యాచారులకు మహి
నటులు నల్పెడికలుషమతులకు,
నటమటిండ్రకుఁ దెల్పబోవకు మనుభవామృతము.

2

పరహితుల, కతిపుణ్యపథసం
చరులకును, బురుషార్థపరులకు,
నిరతశిష్టాచారమతులకు నిర్మలాత్ములకుఁ,
పరమశాంతగుణాధ్యులకు, నజ
గురువులెడ తత్పార్థసంపద
నరయ నజ్జనులకుఁ దెలుపు మీ యనుభవామృతము.

3

కన, సహస్మన నేమి? జీవుడు
 తనువులో నెటు లణంగె? జీవు
 డ్దనెమిథ్యాలోపణ బెటు లతడు గనె? నెటులొం
 దనకు జీవన్ముక్తి? మోక్షం
 బనంగ నేమి? యెఱుంగఁదెల్పుము
 జనక! యనుశుకునకుఁ బలుకు, వ్యాసార్హి త్నఁడై.

4

తననిజముఁ దా మఱచుకారణ
 మున, సహంకృతి యన్నిటను దా
 నను, శరీరగుణంబు గా దది యాత్మగుణమును గా
 దనఁడు! భిన్నం బగు; నది యహ
 మ్మునకు నభిమానస్వరూపము;
 తనకుఁ జైతన్యంబు చేరుటఁ దాను చేష్టపడు.

5

విను, మహంకృతి దేహధర్మం
 బనినఁ, బృథ్విని గంధమట్టుల
 తనువు నది యెడఁబాయరాదుగదా! యటులగాకే
 కనంగ చచ్చినమీఁద నగ్ని
 దనువుతో నెలకొనదు, కావున
 తనువు ధర్మముగా దహంకృతి తలఁచ వేఱే యగు.

6

కన, సహంకృతి యాత్మధర్మం
 బనిన, చంద్రుఁడు చంద్రికయువలె
 ననయ మనోన్యముగ నవి రెం డంటియుండవలె;
 అనఁడు! యోగిసమాధిలో నది
 కనఁబడక నిజనిత్యముఖ మగుఁ
 గనుక, నయ్యది యాత్మగుణ మనఁగాఁదగదు తనయా!

7

పరమునం దది రజ్జునర్పము
తెఱఁగునన్ భ్రాంత్యాత్మకమె యగుఁ;
బరఁగి త్రిపుటి స్వరూపముగ నది వర్తనముఁసలుపుఁ;
గరువమునఁ బ్రబలుచు నవస్థా
పరిణతిని 'సహమహా' మనుచుఁ దా
నరయఁ దనలో వ్యవహరించెడు ననిశముఁ దనయా!

8

ఆరయ, సహమృత్ కవిద్యయె
తారణంబగు; జాగరామల
మీఱుదేహాత్రయము తా నన మెలఁగుచేతన, మే
పాటి తనలో వెలుఁగఁ గాంచిన
నీరిలో నభయ, ట్లహంకృతి
తారతమ్యముచేత జీవత్రయముఁ దోఁపించుఁ .

9

తోఁచునహ మది తనవులో, సం
కోచ మొంద నుషుప్తి యగును; య
భోచితము నాడుల నోకించుకఁ దోఁప స్వన్న యగుఁ;
ఏచి యిరువదినాల్గుత్త్వము
లాభికొని యాపాదమస్తక
సూచితంబయి యున్నచో నది సుమా! జాగరణ.

10

అరయ సహ మది తామసంబునఁ
బరఁగ సుప్తి; రజోగుణంబునఁ
బరఁగ స్వప్నము; జాగరము నత్వమున నది పరఁగఁ;
మఱి యవిద్యాదేహమున నది
పరఁగ సుప్తియ; సూక్ష్మతయనఁ
బరఁగ స్వప్నము గలుగు; జాగృతిఁ బరఁగు స్థూలమునఁ.

11

ఈవిధంబున నతఁడు వెలుఁగుచు
జీవుఁడగు, విశ్వుఁడు, తైజన
భావుఁడును ప్రాజ్ఞుఁడు ననఁ బేర్వడసి కాననగుఁ ;
ఈవెలయుమూఁడౌ నవసల
బోవ నొందింగొందు చూపసు
సావధానమునం గణింపఁగఁ జ్ఞక నేమిగతిక.

12

ఒండవస్తచు ననుభవించుచు
నుండుజీవుఁ డెఱుంగలేఁ డిం
కొండవస్తను; నిటుల వేఱై యొప్పు మువ్వుర నొ
క్కం డనుచుఁ గని లిప్తుడుగఁ గా
కుండి తత్తదవస్తలను గను
చుండి సాక్షిగనుండుఁ బరముఁడు సూర్య సంతతముఁ

13

నిదురలోపలి యనుభవంబును
మదిఁ దలఁచు మేల్కొంచి; యితరుల
కది వచించును బుద్ధిసాధన మగుట మేల్కొను నా
పిదపఁ జెప్పను; బుద్ధిలేమికి
నిదురతఱి యుట్లగుట, తా నపు
డెదియుఁ దెల్పక యూరకుండును నింతనిజము సుతా!

14

అహమునకుఁ జిచ్చాయ కెంతయు
నహజ మగునైశ్వర్యంబు; తనువున.
కహమునకు నది కర్మజం బగు; సాక్షి కహమున కొ
వహిలు నైశ్వర్యము భ్రాంతిజన్మక;
మహముఁ జిచ్చాయయును గడు న
న్నిహితము లగుటను చాదాత్య్రము నెగడు వేర్వడకే.

15

ఓలి, మూర్ఖానుప్తిమృతులగు
 కాలమున, నిజకర్మ ముడుగుటఁ
 బోల దేహము నహము నైశ్యముఁ బొందఁబో వరయ్య,
 గ్రాలునిజసాక్షికి నహమ్మున
 కాలకింపుము, భ్రాంతి తొలఁగిన
 కాలమునఁ దాదాత్మ్య ముడుగును గాంచఁగాఁ దనయా! 16

ఆవరణవిక్షేపశక్తులు
 నావికటమాయాకృతులతో
 నోవి లింగశరీరములు మొదలొప్పు జగమెల్లఁ
 తీవితో నృజయించు జలనం
 భావితం బగు తెరనురుగులలు;
 లావిధము విక్షేపశక్తి స్వయంకృతంబై యగున్. 17

తలఁపఁగా దృగ్దృశ్యభేదము
 వెలసి పరమునిసృష్టిలో వెలి
 పలయముల నావరణశక్తియు వ్యాప్తమై యుండున్,
 బలిమి నీరెండవరణములు
 గలుగ ధర్మాధర్మచింతన
 ములును సంస్కృతిబంధమును దృఢమూలముగ నుండున్. 18

ఆవరణ మనఁబడెనునిద్రయె
 ఆవరించుచు వస్తువుల పలు
 భావభేదభ్రాంతియాపస్వప్నమును జూపన్,
 దేవనిర్యజ్మర్త్యలోకము
 లీవిధపు నచరాచరంబులు
 జ్ఞానహరికజీవునకు నత్యములుగాఁ బోఁదున్. 19

కలల సనుభవవేద్యములునై
వెలయంగల సుఖదుఃఖముల నా
కలఁ గనెడుసరుఁ డవి నిజంబులుగాఁ దలచుమాడ్కి,
దలఁప జాగృతిలోన సంస్మృతి
కలయనుభవము మనస్సుభ్రమచేఁ
దలకొనను వ్యవహారజీవికిఁ దథ్యములటంచుక.

20

కనఁగ కల నిమిషంబు; కలలో
సనుభవము బహువత్సరంబుల
దనఁగఁ దోచును స్వప్నచిత్తము నందుభ్రమచేతక,
వినుము! బ్రహ్మానులక్షతుకుఁ, గనుఁ
గొన, నిమిషమాత్రంబు, సంస్మృతి
యనుభవము బహుకాల మట్లగు నావరణశక్తిక.

21

బాలకా! చిదచిత్తుల కగున
మేళమే హృద్భ్రంధి యనఁబడు
నోలిఁ గ్రాగినయినమువలె నన్యోమగు నదియుక;
సూలజడపునచిత్తులో న
సూలనిజచి త్తది యహంకృతి
నోలగని వ్యవహారవశమున నొప్పజీవుఁ డనక.

22

ఇట్టియహమే సాక్షిగా ను
న్నట్టి నిజచైతన్యతేజము
నెట్టులో తనలో ధరించును నిహవరంబులతోఁ
దొట్టి సుఖదుఃఖాదికంబుల
నట్టె సంచారంబు సలుపుటఁ,
బట్టి వ్యవహారమునఁ బ్రవృత్తనఁబడును జీవుండు.

23

విను, మహమ్మే జీవభేదము,
 గనుచు గోచర మగును ఒహుగతి
 ననఘ! తన్నావరణశక్తి య దావరించుటచే,
 తనయ! జాగృతి వ్యావహారికుఁ
 డనఁగ, కలలో ప్రాతిభాసికుఁ
 డన, సుషుప్తిని పాపమాన్యకుఁ డనఁగఁ బ్రేమ గనున్.

24

బుద్ధిసుఖదుఃఖేచ్ఛలును మఱి
 బద్ధధర్మాధర్మభావన
 ఇద్ధమగుద్వేషంబు నాదిగ నెనఁగుగుణములచే
 బద్ధమయి గుణేయనఁగ వెలసి ప్ర
 బుద్ధతార్కికసమ్మతముగఁ బ్ర
 సిద్ధిఁ గాంచెను వ్యావహారిక జీవుఁ డనువాఁడు.

25

విను, మవిద్యాభ్యాసమునఁ దాఁ
 గనుచుఁ గర్తృత్వమును సూక్ష్మం
 బును మఱియు సూలంబు తనువున బొంది యహము మెఱుగ
 గనుచు మేల్కొడులను గర్మము
 లను దవిలి యూర్ధ్వదిలోకము
 లను గమించును ప్రాప్తగతితో వ్యావహారికుఁడు.

26

వ్యావహారికజీవుఁ డీగతి
 వ్యావహారికజగము నిజ మని
 భావమందుఁ దలంచు మాయావరణవశుఁ డగుచున్;
 వ్యావహారికజీవి కగు ని
 ద్రావరణమున ప్రాతిభాసిక
 జీవజగముత్పన్న మయ్యెడు చిత్రగతిదోషః.

27

నూతనపుజ్జనమును జగమును

ప్రీతితో సృజించి నిద్దుర

(నా తెలుగుఁ గన్పఱచి, యాక్షణమందు శాసించుచే

ప్రాతిభాసికుఁ డనఁగఁబడె; స్వ

ప్రాతిశయముగఁ దోచు దానిని

ప్రాతిభాసికజీవుఁ డెచును పరమసత్యముగఁ .

23

మీఱు నీయహమే పరాత్మను

జేరి తా నపు డుండుకతమున

పాగమార్థికజీవుఁ డనఁగాఁ బ్రబలె; దలఁపఁగ నా

తీరు మాయాంశమునుగాదు, ను

సారతరమాత్మాంశమై యా

పాగమార్థికజీవుఁ డెచఁగఁ బరముఁడే యయ్యె .

29

ఆవిధిని పరమార్థజీవుఁడు

వ్యావహారికజీవజగమును

భావమున బొం కని తలఁచుఁ గనఁ బడకపోవుటచే;

వ్యావహారికజీవుఁడో తా

భావమున గొను ప్రాతిభాసిక

జీవజగమును సత్యమయ మగు చిత్రముగ నెప్పుడు .

30

ఈవిధి నహంకృతిని, భేదపు

భావ మొందుటవలనఁ గనఁబడు

జీవు లామూఁ డైవతపులు, జేరిచెలఁగుగతి;

ఆవరణమున నౌనహంకృతి

కేవిధిని జీవిత్య మఱు నన,

నావరణ మెప్పుడు లయంబగు నపుడు యదియుఁ జెడు .

31

సారమహి! తా నూలనూత్మ శ
 రీరి కానని, నిత్యసత్యా
 ధారుడను నిస్సంశయం బని తలఁచి సంతతము
 ధీరతను గరచరణశృంఖల
 పాటఁ ద్రోసినరీతి సంస్మృతి
 మీటి జీవన్ముక్తిఁ బొందుచు మెలఁగుఁ దలపోయె .

32

జలములందలికై క్తి తెరనురు
 వలను జేయఁగ, దానిలో త
 జలములోనిద్రవత్వశైత్య స్వాదుతలు దోచు . ;
 తొలఁగ నురు గాగుణము లలల
 జెలఁగి కన్నదు; నల లడఁగ నవి
 జలములో మున్నట్టులుండును సమ్మిళిత మగుచు .

33

కవఁగ నిజసాక్షిస్వరూపం
 బున విభాసిలునచ్చిదాదులు
 గనఁబడును వ్యవహారజీవజగంబులం దెపుడు ;
 వినుము మఱి వ్యవహారిక
 దనరు సచ్చిత్సృష్టియు దోచెడి
 ననఘమతి! యానాతిభాసికు సంతు విరళముగ .

34

నాతిభాసికు నావరణ చెడఁ
 బో! తనదునిజసచ్చిదానం
 దాతిశయ మది సారమార్థికు నందు చూపట్టుక;
 అతెఱఁగుగాఁ బరమార్థి
 సాతిశయతావరణ మది చెడ,
 నాతఁడును మున్నట్లు సాక్షిగ నలరు నద్వయుడై.

35

స్వానుభవశ్రుతి గురులక్ష్మవచే
మాని మది శ్రమ, సత్యవస్తువు
నే ననెడుపరమార్థమును మది నెఱిగి దృఢమతియై
తా నగును పరమార్థజీవిగ
మానితం బగుసాక్షిఁ గూడి, య
నూనసాయుజ్యమును బొందుఁ, దనూజ! పరికింపక.

36

పారమార్థికజీవుఁ డరయ న
పార మగుగురుకరుణ ఘనమా
యారహితఁడయి ఘోరసంస్పృత్యంబుధిఁ దరింపక
సారజీవే శ్రైక్యపరమో
దారసుఖసామ్రాజ్యపదమును
గూరి, పరమానందపదవినిఁ గొల్లగొను స్వేచ్ఛక,

37

ఇదమత! న్యప్నమునఁ గన్నది
బుద్ధి నెంచ నసత్యమైనటు,
బద్ధుఁ డగువ్యవహరజీవుఁడు వడిశమదమములక
శుద్ధుఁ డగుచును శ్రుతిగురులచే
సిద్ధిఁగొన నద్వయసుఖ మగు; న
బద్ధమగుఁ జుమి! జీవభావము బాలకా! తెలియక.

38

వినుము! కలయటుతోఁచు సర్వము
మనసు వికృతియెయోను; నచ్చి
ద్భుతపరంజ్యోతిఃప్రకాశముఁ గాంచ నద్వయమా
ననెడుననుభవ మంది కోరిక
లను, నణచి నిశ్చంతఁ గాంచినఁ
దనకు నహజానంద మేర్పడు లేఖ్యముగఁ దనయా!

39

మీటి యహ వది మూడుదశల వి
 కారగతి వర్తించుచుడంగ,
 సారసత్వపు టెఱుక దానికి సాక్షిగా నుండుక ;
 కూరి, చిద్దగనం బహంకృతి
 తారతమ్యముచే వెలుంగ, నది
 యారసెడు ధీరులకు సహజం బై గుటిగఁ దోచుక . 40

తెరలురులు రభసమునఁ బుట్టిన
 నురువు లవి తమతెరల నడంగఁగ
 నెఱిఁ దెరలు వారిధి నడంగఁ నది నిస్తరంగ మగుక ;
 కరణ గోచరవిషయాతతు లవి
 కరణముల లీనంబుకా, నా
 కరణ మెఱుక నడంగ, సహజస్థులుం బగునూ తనయా! 41

పొల్లుగా కరణములఁ గన్పడు
 నెల్లయుఁ జరాచరము, గరణము
 వల్ల గలిగెడివృత్తి; యది స్వప్నమటు లయ మొందక,
 నల్లలితనిరుపాధికం బనఁ
 జెల్లు నేకత్వము చూపడు
 టల్ల ముక్తివదంబు కైవ ల్యం, బదే తనయా! 42

ఒక్కదీప మనేకవర్తులఁ
 జెక్కులైనటు, నాటువిత్తన
 మొక్కటే పలువిత్తనంబుల కున్ని యైనటులే,
 ఒక్కవస్తు వుపాధి వేటిమిఁ
 జిక్కినానావిధము లయ్యెను;
 తక్కినేని యుపాధి యొకటే తనరు నద్వయమై. 43

మొనయుసంసారపుటవస్థలు
తనవికావు; భవంబు భ్రాంతి
జనిత మయ్యె, నవిద్య తొలగిన సంస్కృతియుఁ దొలఁగుట;
అనుకొనుచు వర్తింప మోక్షము
పొనుపడును' తన; కట్లె యితరుల
కెనయు మోక్షం బని తలంపుమ యిది యధార్థమగుట. 44

అరయ జీవుఁ డొకం డవిద్యా
పరతఁ బలువురు నైనజీవుల
కరణిఁ దోచెడు కలల సరకుల గతిని భ్రాంతిమెయిక;
గురుకరుణచేఁ దా నవిద్యను
బరిహరించిన జీవ గంధము
మఱచు; జగదేకత్వమగువిను మా! యతని కెందుక. 45

సకలజీవులకరణసాక్షిని
నొకటిగాఁ గనువిధ మ దెట్లన,
వికటబుద్ధిని మలపి తనలో వెలయు సాక్షియె, యీ
సకలమందు నొకేతెఱంగునఁ
బ్రకటమయి తనరారు నంచును
వకట! తెలియుట చోద్యమే తన యట్టు లన్నిటిలో? 46

అరయఁగా నొకగ్రామమందున
వఱలువోయమమె గిరిగహనపుర
శరీధులాదిగఁ దగుసకలదేశముల నుండునటుల్
కొఱయు నఱయును లేక వరసుఖ
భరితసంవిదగనమే యది
పరఁగు నొకగతి సర్వబుద్ధుల వరమనాక్షియు నై. 47

ఈవగిది జీవత్రయంబున
 రూపభేదము లాశుకునకు ని
 రూపణముగాఁ జెప్పి వ్యాసుఁడు రూఢిపడుకీర్తిఁ ;
 చాపలము విడి యంతరంగపుఁ
 దాప మడఁగఁగ శుకుఁడు సత్యవ్ర
 దీపితుఁడునై తత్త్వమెల్లను దెలిసి సుఖముండెఁ .

48

ఇంక ధర్మపియమిత్ర! పూర్ణా
 నంద! పీతాంబర! పయోనిధి
 మందిరా! శరివరద! శ్రీకర! మందరోద్ధారా!
 ఇందిరారమణా! జనార్దన!
 సుందరా! సుఖసార! సన్ముని
 వందితా! శుభనామ! వేపలవర్తిశ్రీధామా!

49

తొమ్మిదవ అధ్యాయము

జీవత్రయ విచారము

సమాప్తము.





ఆనుభవామృతము

పదియవ అధ్యాయము

జీవన్ముక్తి నిరూపణము

శ్రీపరమహంసాత్మ! సచ్చి
ద్రూప! సూర్యశశాంకనయనా!
పాపహర! నర్సంగ! వేపలపక్షిశ్రీరంగా!
దీప్తితాళిలభువననంతతి!
శ్రీపతీ! అవధారు:- మఱియూ
తావసేంద్రుడు వ్యాసుఁ డిటు లను తనయుఁ డగుశుకుతోఁ. 1

నాలసుల, కర్ధార్థులకు, బ్రతి
కూలనత్కర్మలకు, దంబము
ప్రేలువారికి, గోపమతులకు భేదవాదులకు,
శీల మెఱుంగనికృపణులకు, మతి
మాలినట్టి కుతార్థికులకును,
నాలరులకును జెప్పఁబోవకు మనుభవామృతము, 2

శిక్షితులకు, శివాగమన మున
పేక్షపడువారలకు, శివపం
చాక్షురిని విధిగా జపించెడియార్థులకు మఱియు,
మోక్షమతులకు, మానముద్రను
దీక్షులైజపతపము లొనరుచు
నక్షరాకాంక్షులకుఁ దెలుపుమ యనుభవామృతము. 3

తనువు కరణములాది సర్వము
 ససన యూచును సున్నచుట్టగ
 సనుపమం బగుశేషమే నే నంటి వారీతిగ
 గనుచు నాలో నేను గుణితము
 గనుచుఁ జిన్మయుఁడైతి, నైనను
 అనఘ! సహజానంద మలవడ దని శుకుం డవినఁ.

4

తనయ! తత్త్వముఁ దెలిసినంతనె
 తనువు తా సనుభ్రమను విడువదు
 మన, మగుట భూమికల దృఢపడుమాదిరిని విడకే,
 అనవరత మభ్యాసమం దిడి
 మనసమును గావించుచుండిన
 సనఘ! పరమానంద మగుఁ, క్లేశాదులును లయమై.

5

క్షేపంచక మనః- సవిద్యా
 వేశ మొం; డస్మితయు రెం డగు;
 నాశయుతరాగంబు మూఁ డగు; నరయఁ 'బగ' నా ల్లా;
 ఆశఁగొని యున్నంటును సభిని
 వేశమున నడయాడుసౌఖ్యవి
 నాశకర మాక్షేప మైదగు; నందనా! కనఁగఁ.

6

తన్నెఱుంగనిదే యవిద్య, య
 దన్నిటను చా సనుటె యస్మిత;
 యుష్మత్పుభోగాభిలాషయె యొష్మత్తరాగ మనఁ;
 ము న్నది లభింపమి బ్రయంబును,
 తన్నిమిత్రము ద్వేషమగు, నీ
 యన్నిటను విడ కభినివేశం బడరి వర్తించుఁ.

7

ఎంచఁ, బంచక్షేతముల బిగి
యించఁబడి, యజ్ఞానవశుడై,
పెంచి యన్యములందు భోగాపేక్షలకొ మిగులకొ
కాంచి 'పగ' యనుమంటలోఁ దపి
యించి మాత్సర్యంబు పంతము
మించఁగను జీవునకు సౌఖ్యము మేదినికొ గలదే?

8

భోగలోభుల కగును ప్రీతి
యోగధనగృహవస్తుతతిలో
రాగపువితారములు, సరివర్గములబాధలు; వా
రాగతులవలఁ దవిలి దుఃఖపు
సాగరములో ముగ్ధి, సౌఖ్యము
నీగి, మదమత్సరములం బడి నీతి విడిచి నుమా!

9

అప్తచుదములు నెత్తి కెక్కఁగ,
దుష్టమైన యహంకృతిని బడి,
శిష్టులను దూషించి, సాధులఁ జెఱచి, దుర్మకుడై;
ఇష్టమున దుస్సంగతిని నిజ
దృష్టిచెడి వత్తించుమనుజుఁడు
కష్టనిష్ఠురములఁ గుడిచి, మది కలఁగి చెడుఁ దుదకుకొ.

10.

కరుణ నెఱ శంకాజుగుప్పలు.
నురుతరపుఁగులజాతిశీలము,
లరయ సిగ్గును అప్తపాశము లట్టై త మ్మేఱవకొ,
మరగి భ్రమలో మునిగి రకటా!
సురసరోరగులెల్ల, వారికి
దొరకదయ్యెను నుఖము, పొందిరి దుఃఖమును మిగులకొ.

11

మించి యనువుల తుగ తృప్తయు బా
 ధించు; శోకము మోహమును మది
 నొంచు; రోగజరామరణములు నొగిని దేహంబు
 జించు; బహుదుఃఖములఁ జిక్కి గ,
 కించక వడూర్చికలలోనఁ ద
 పించి రెటు సుఖ మింత గానక యీజగజ్జనులు.

12

పుత్రవిశ్రాంతములనా
 స్మృతితయ మగునీషణములను
 చిత్రలోభ మమత్వమోహవిశేషముల సుఖ ము
 చాత్రపడి, దుఃఖార్థవపుతా
 వ్రతయంబులఁ జిక్కి కర్మల
 పాత్రమై నవసినను సౌఖ్యముఁ బడయలేరు సుతా!

13

తనువువాసన, లోకవాసన,
 ఘనతరం బగుశాస్త్రవాసన,
 మనసుఁ బట్టెడు పుత్రమిత్రమమతలవాసనయుక,
 అనుచితంబగు నిట్టివాసన
 లను మనమువిడ కంటియుండఁగఁ
 గనునె సౌఖ్యము? నరుఁ డమితమగు కష్టముం గుడుచుక.

41

వేదశాస్త్రపురాణసంహిత
 లాదిగా నర్థముల నేర్పినఁ
 గాదు ఫల, మాసారమును జవిగనక; వ్యర్థముగా
 బూద్దిలో నిడు హోహమమే యగు,
 వాదములఁ బోరాడి యుదరపుఁ
 బ్రోద్దికై యవి నేర్వ సౌఖ్యముఁ బొందవశ మౌనే?

15

క్షీరమునఁ బులుసును బులిమినటు,
సారసుధను వినముఁ గలిపినటు,
కొరి శర్కరలోన వేమును గూర్చి పేర్చినటుల్,
సారమార్థికమైనసుఖసా
కారసాగరమందు మిశ్రిత
ఘోరతరసంసార మది యెనగూడు టగుఁ దనయా!

16

ఇంతగా నిజసుఖముదుఃఖా
క్రాంతముగ నుండంగ, నీ విఠకఁ
గాంతు నిత్యానంద మెటు లాకలుషచిత్తమునక ?
సంతతము గురువాశ్యమున వే
దాంతగతి నీబుద్ధి దవలిన,
సంత మెఱుంగనినిత్యసిజసుఖమబ్బు సత్యముగక.

17

ఎ యుఁ జూచిన నిత్యసహజా
నందవారిధి పొంగివడఁ, ద
ద్భిందుతతి యెల్లెడలఁబడి వ్యాపించుకైవడినే,
క్రందుకొను నీసప్తలోకము
లందు విషయసుఖం బలమి, యీ
చందమునఁ గనుపట్టుచున్నది సత్యవస్తువునక.

18

యమము నియమము మొదలు యోగ
క్రమము సభ్యాసంబు నలువఁగ
శమదమము లలవడఁగఁ జిత్తపుసహజవృత్తి చెడక,
భ్రమ యడఁగి విషయోచ్ఛయెడ, ని
ర్మమత గని సర్వమున మన సది
విమల మగుచో, నిత్యసుఖప్రతిబింబ మటఁ దనరుక.

19

చింత లేఱుఁగనికాలమందు ని
జాంతరంగపువృత్తి విడి యే
కాంత మొందఁగ, వేఱుతలఁపుల నంటకుండునెడఁ,
అంత మెఱుఁగనిసౌఖ్య మగు విను,
మెంతయును నిశ్చలితమైన జ
లాంతరంబున బిబితుం డగునబహితునూడ్కిఁ.

20

వేసటనునడి లేక, యెందును
నాన యేమాత్రమును బొందక,
వాననల జంజాట మూనక వఱలుసుఖదుఃఖా
వాసవిషయాసక్తు లనఁబడు
దోసములు లేకున్న నైజము
నౌ సుఖంబు ఘనంబు పొనువడు నన్నికాలములఁ.

21

కలుగుజ్జగత్స్వప్నములలోఁ
గలఁగి కుండెడుమతికి. సుకృతము
వెలసి సుప్తావస్థ గలిగినవేళలో నరుఁడుఁ
మెలఁగు నిజసుఖమింత చవిఁగొని
యలరి యానందించు, వానఁ
దెలియు సహజానంద మీగతిదే, యనుచు నూహఁ.

22

రాగ మందక మనసు; దేహము
రోగ మొందక; నిచ్చలును ను
ద్వేగ వేదన మాన; కాఁకలితృపలబాధలలోఁ
గ్రాఁగకయ; ప్రాణములు దృఢములు
గాఁగ, వాసన లడఁగఁగా, సుఖ
సాగరము సద్దడఁగిన త్లఱితాంతిసౌఖ్య ముగఁ.

23

నందనా! చీకటి యడంగంగ,
 నెందుఁ జూచిన నందు వెలుతురు
 గ్రంథకొనునటు, సంసరణదుఃఖింబు లయమొందఁ,
 సుందరం బగునిత్యసహజా
 నంద మది స్ఫురితం బగును, నా
 నందు గుఱుతిడి కనుము, నిస్సంశయము సుఖ మొదవున్. 24

ఉమ్మలించుచు నెపుడు సంస్మృతి
 క్రమ్ముకొని లోలోనఁ దోచు న
 హమ్ము చెడఁ, బరితోష మడఁగు నహస్కరునిమాప్కిఁ
 బమ్మసుక. మది తోచి వెలుంగును
 జమ్ము! నిశ్చలనిర్మలశ్రీ
 నమ్మతానుభవాపరోక్షవిచార మగుబుద్ధిన్. 25

సురతకాలమునందుఁ బురుషుడు
 తరుణి కిడుక్కేళంబుఁ గడుసుఖ
 కరమనుచు నాసతికిఁ దోచెడుకైవడినె, యెపుడున్
 భరితపరమానందమునఁ దా
 మరగి తన్మయుఁ జైనయెడ, సం
 సరణదుఃఖ మి దంతయును సుఖమయముగాఁ దోచున్. 26

సురతసుఖమున దేహభావము
 మఱచి తన్మయుఁ జైనరీతిగ,
 నరయ నపరోక్షానుభవ మగునద్వయానందా
 వరణమది యగుయోగి సర్వము
 మఱచి, తాదాత్మ్యమున సతా
 స్ఫురణమాత్రవిచ్ఛేదముం డయి పోలుచుఁ బరికింపన్ 27

సుకముసోన యనంగఁబడు తా
 నొకటిగా నిఖిలేంద్రియవ్యా
 పకతఁ బొల్చెడు; తనదుసుకృతముఫలముగా నెపుడే
 సకలతనకరణములు హాయిగ
 నొకక్షణము లయమొంద, చానినె
 వికలమతులు తలంచుచుందురు విషయసుఖ మనుచుక.

29

వెతలఁ బడిపడి చెడఁదిరిగి సం
 తతము బడలినచిత్త మెపుడే
 నతులనిద్రకుఁ బాలుపడి దేహంబు మఱచునెడక,
 సతతసౌఖ్యంశంబు పొంగఁగ
 మతివిహీనులు మనుజు లదియే
 వ్రతివదము భావించెదరు నిద్రాసుఖం బనుచుక.

29

అదినిమిత్తం బాత్మసౌఖ్యం
 బుద్ధితమగును ననంగ మలవడఁ
 బొదువువడు సాధకున కైవధూమికను గనఁగక
 అదిర! చిదచిత్తులవిభేదపు
 టదను దెలియఁగ ముక్తి; రెండిటి
 నొదవి కనఁగా బంధ మగు, శుకయోగి! తలపోయక.

30

అన్నమయ మాది యగుకోశము
 లన్ని తా ననునాత్మబుద్ధియె,
 బన్నముల నిదుబంధనము; తా వానికన్యం డం
 చెన్నుబుద్ధియె ముక్తి; నిజసం
 పన్నసాక్షికి నిత్యముక్తున
 కున్నె బంధము ముక్తి? బుద్ధికె యొప్పు నవి కనఁగక.

31

దేహమే తాననుచు, మాయా
మోహపాశనిబద్ధుఁ డయ్యెను;
దేహ మది యగు ఘటమువలె భౌతికము; తా నానే?
దేహధర్మ మెఱుంగునాశీయె,
సోహ మనఁబడుప్రత్యగాత్మ వి
మోహరహితుఁడు నిత్యముక్తుఁడు పుత్ర! తలపోయఁ, 32

దేహ మది జడ; మాత్మ యజడము;
దేహ మగు సావయవ, మవయవ
బాహిరం బగు నాత్మ; దేహ మసాత మధ్రువము;
ఊహనేయఁగ నాత్మనిత్యము,
దేహ మరయఁగఁ గర్మబద్ధము;
మోహరహితము నిత్యముక్త, మమోఘ మాత్మ యగుఁ. 33

ఎఱుఁగ శక్తులు తనువు తా మం
దు రకట! యనువులతోడ నాత్మయె
యరుగ దేహము వీడి, శవ మని యందు రద్దానిఁ;
పరమచైతన్యాత్మ తా నం
చెఱుఁగ ముక్తుఁడు; తెలియ కీతను
శరణములు తా నంచు భ్రమగొనఁగాన బద్ధుఁ డగుఁ; 34

కలుగునే బంధమును మోక్షముఁ
దలఁపఁగా నిజనిత్య ముక్తున
శరణ జగద్భరితుఁడు గదిలో నరుగుదేరెడునూ!
తలుపుతీయుం' డ నెదురీతిగ
నలరు నద్వయుఁ ప్రశస్యగాత్మను
నలచునే మాయాప్రబంధం బరయ నియ్యెడల? 35

బుద్ధి యడఁగఁగ నడఁగినట్లగు,
 బుద్ధి తోఁచఁగఁ దాను తోఁచును,
 బుద్ధి జడమైయుండఁ దా జడముగనె చూపట్టు ;
 బుద్ధి కాత్మజ్ఞత నశింపఁగ
 బద్ధుఁ డగు, నది యరయ ముక్తుఁడు;
 బుద్ధి వికృతం, బాత్మ యవికృతపూర్ణమై యొప్పున్.

6

బుద్ధి నల్పినసుకృతి దుష్కృతి
 వృద్ధి యాత్మకు లేదు, కల్మష
 సిద్ధజలమున భాన్గరుం డది చెఁది శశ్మలసం
 బద్ధుఁ డైనటుతోఁచు నంతయు
 శుద్ధసూర్యుని కేటి కలఁకలు?
 బుద్ధిసాక్షియు నటు లేగుల దాబుద్ధికృత్యములన్,

37

ఐనచో, నాస్మృకును గురుముఖ
 మైనబోధన కేమిపని? యనఁ
 గా, నవిద్యోపాధిచేతనె కాంచ సంసారం
 బైన; దది చెఱచుటకు బోధన
 కాని, నిజముక్తున కదేటికి?
 జ్ఞానపరిపూర్ణునకుఁ గావలెనా, యితరబోధలో?

38

అదినిమిత్తము బుద్ధికృతమగు
 నెదియు బుద్ధికెకాశ, కలుగదు
 నదమలానందాత్మ; కది కన న్యవకాశ మగున్;
 పదరుబుద్ధిని యోగవేళలఁ
 బొదవి నమాజానందసంవి
 త్పదమునన్ విబుధాళిముక్తినిఁ బడయుదురుగాదే?

39

జలములోఁ దామర, పరాగా

నల్గిని బవమానంబు, నంబర

తలము మబ్బుల, ద్రవ్యములఁ జాదరసమును బోలె

కలిగియును మహదాదిత్యో

బులను లో నెలి నెల్ల విడువక

గుఱియును నిర్లేపితంబై యాత్మ వెలుఁగొందున్.

40

తనయ! యవికారి యగునాత్మకుఁ

గనఁగ సంస్మృతి లేదు; జీవుం

డన నసత్యము, గనుక నాతని కది యెటుల గలుగున్?

విను, మహంకృతి జడము ఘటమటు,

కనుక దానికిఁ గలుగ; దింకిట

ఘనవిషమసంసారబంధపుఁగప్ప మెవ్వరికి?

41

“అటులయిన సంసార మేరికి

చటులబంధన మయ్యె?” నన అనుఁ—

కుటిలమాయయే లేదు, సంస్మృతిగోల మిథ్య యగున్;

కటకటా! శాస్త్రజ్ఞు లూరక

తటమటంబడి వాదమాడిరి

యటమటించుచు నొండొరులు సజ్జాతిశయ మొప్పున్.

42

వినుము, పంధ్యకుఁ బుత్రశత మం

చ నెడుగతి, మిథ్య యగుసంస్మృతి

ఘనవియత్కు-సుమాపచయమటుగాదె, తలపోయన్;

తనయ! నిజ మది శశవిషాణం

బనఁగ నగు; వాదుల కభేద్యము;

మనసునఁ దెలిసి విప్పిచెప్పఁగ మాటమాత్రంబే?

43

త న్నెఱుంగనియవిద్యచే ను
 త్పన్న మగు నీమనసుకల్పన,
 భిన్నభూతప్రవాతములుగా వెలసె నద్భుతమై;
 త న్నెఱుంగనియవిద్యచే ను
 త్పన్నమగుకల్పన నశించిన
 నెన్న సాధ్యమె భేదమా సర్వేశ్వరునిలోనక,

44

ఉన్నతస్థని నిమ్ననాభిని
 కన్నియను జ్ఞాతిప పటమున,
 నున్నతస్థననాభినిమ్నత లొప్పు సమ మగుచుకొ,
 ఎన్నఁ బూర్ణబ్రహ్మమున హై
 న్యోన్నతులు లే వరయ, సంతయు
 నున్న; నామాకారశబ్దస్పృణమాత్ర మగుకొ.

45

లేనిదానిని గల దనుచు మఱి
 లేనలే దననేల? యుండిన
 దానిఁ గల దని వ్యర్థవాదముఁ దలకొనఁగ నేలా?
 లేనిదే నానాత్వమనునది,
 కానిష్టాని పలాప మేటికి;
 పూని 'ఏకోదేవ' యని శ్రుతి పొగడదే నిజముకొ?

46

ఈవిధిగ నెదుటెదుట చూపడు
 నేవియునుఁ దాఁ గాదు, తూష్టిం
 భావమే పరమాత్మవద మది పరఁగుఁ దా నగుచుకొ;
 భావశూన్యత నిలుచు నిజ మగు
 తావు, తామై వెల్లుయోగులు
 నేవిధం బగుస్థితినిఁ బొందిరొ యెఱుంగ నేరీ కగుకొ?

47

బమ్మయిదె కను మనుచుఁ జూవఁగ
 బమ్మకై నను సాధ్యమగునె? య
 హమ్మమొదలగు నేదియుం గా దందు రది; తననై
 జమ్మ వేతై వెల్లెడువదా
 ర్థమై? యనుభవగోచరము; స్వభు
 జమ్మ నెక్కి- గమింపఁ దనకు వశంబగునె తలఁచక?

48

బుద్ధిచే పరవస్తు పీ వని
 యుద్ధరించెను గీతలోనఁ, బ
 బుద్ధముగఁ బాథునకుఁ గృష్ణుఁడు బోధమాత్రనెత్తా?
 సిద్ధబ్రహ్మ మి దంచుఁ జూపెనె,
 సిద్ధమాస్వాత్మైకవేద్యవి
 శుద్ధనిజనిత్యైకవస్తువు చూడ నెదురెదురక?

49

శ్రుతి గురుతచే మథనపడి ని
 శ్చితము నగు ననుభవప్రమాణమె,
 మతి కధీనం బగుచుఁ జూపడుమాట నిజముండక,
 ఇతరమైనప్రమాణ మెట్టుల
 మతికి సాధ్యము? వాఙ్మనసముల
 గతిని మీఱినయాత్మక దెలుపఁగఁగలుగులెఱు వేడి?

50

మతి కగోచరమైనవస్తువు
 నితరములగుప్రమాణములు ని
 శ్చితము నల్ప, వర్తింబియముగాఁ జెలఁగు నది యగుటక,
 శ్రుతులుఁ దెల్పెడివగిది సద్గురు
 కృతమహానుగ్రహముచేతను
 నతికి యపరోక్షానుభవమున నగును దెలియంగక.

51

జ్ఞానమం దాశ్రయము ప్రత్య
 మౌనుమానాదిప్రమాణము
 లూను; జ్ఞానము విడ న్నవృత్తత్రయ యూడు నన, నవియుక్
 జ్ఞానమునకే లోగినవి నూ!
 జ్ఞానమును మీఱినప్రమాణ మె
 దైన గలదే? స్వానుభవేద్యంబ యది సుమ్మీ!
 52

తనయ! యద్వయశుభిసుధాబ్ధిని
 మునిగి, తాఁ దానై నసిద్ధుడు
 మొనసి యూరకయుండి పోవును మూఁగచ.దమునక,
 కనుక వేదశిరంబులే యా
 త్మను దెలియఁగాలేక తమలో
 నెనసినవి మానం బనంగా, నేల వాద మిక్క ?
 53

తాను పలికినయంతఁ దనవలె
 నే, నగంబు ప్రతిధ్వనించుక
 దాను పలుకకయున్న నది మానంబుఁ దాల్చుగతిక,
 కానిపోనివివాద మొనరుపఁ
 బూనువారలతోఁ బ్రసంగము
 మాని మూఁగవిధాన నుండుటె మంచి దగుఁ దనయా!
 54

ప్రబలదుర్బలము లని శ్రుతితేతు
 లఁ, బలుకుదు, రావాక్యములలో
 ప్రబల మది సిద్ధాంత మగు, దుర్బలమె వాద మగుక;
 ప్రబల మది మూఁఱుల కసాధ్యం;
 బబలు లాదుర్బలపుశ్రుతులను
 నిబిడముగ సాధించువారలు నిజములని వినుమా!
 55

సుతులఁ గను మని, యాగముల స
 స్తులు గల వని యల్పజనులకు
 శ్రుతి విధించెను, దుష్టులు కిది సూచె! ధర్మ మగున్;
 అతిశయాత్ముల కవి వచించెను:—

సతము సత్యజ్ఞానసాధన
 మతిని ముక్తినిఁ గొనుఁడు మీ రని మానితంపుగతిక. 56

అప్రమేయ, మసంగ మద్వయ
 మప్రతర్క్య, మనామరూపం
 బ్రహ్మతమ, మశ్యయ, మతీంద్రియ మది, యగోచరమా
 స్త్వైశికాశమే బ్రహ్మ మగు నను
 చీనకారము ఘోషనలిపెడి
 నాప్రబలశ్రుతివిశిష్టత లానిసపాధిచిద్రూపుక. 57

నామరూపవికార మొందని
 స్వామి కీనామములకల్పన
 నేమ మెట్లు ఘటియించెఁ దెల్పుము నెనరుతో ననినక ,
 ప్రేమమెయి వినిపింపె మునివతి
 యామహామాయం గలయికయె
 యామహామహాతునకు లే దని యాడుశ్రుతితత్త్వియుక. 58

స్వానుభవ మాదిగను బుద్ధి
 జ్ఞానముల కధికంబు నగు ప్ర
 జ్ఞానమే బ్రహ్మం బనఁగ ఋజ్జిత మగుఁ దెలియక ,
 ఈనిఖిలములలోన వెలి సద్
 జ్ఞానసుఖమయ మైనబ్రహ్మమే
 తా ననఁగ వాక్యములఁ దెల్పు నధర్వణం బరయక. 59

తొలగ వాచ్యార్థములు రెండును
 నిజుచు లక్ష్యమే నీ వనుచు నగు;
 తలఁప సామము తత్త్వ మసి యను దానన్ధము, లో
 పలను బుద్ధికి సాక్షి యగుచును
 వెలుంగుచుండెడునాత్మయే విను,
 మల యజగత్తవాక్యమున బ్రహ్మాంబు స్పష్ట మగున్.

60

దేశకాలసమస్తవస్తుప్ర
 దేశముల నెఱి నిండి, పరమా
 కాశుఁ డనవిచ్ఛిన్నుఁ డగుటను గనె ననంతాఖ్యుఁ;
 లేశమును విడ కెల్ల లేజో
 రాశి వెల్గుట పరంజ్యోతిః ప్ర
 వేశి నకలాత్మల నగుట సర్వేశుడై వెలసెన్.

61

జలజసఖునటు తనకుఁ దానే
 వెలుంగుచుంట స్వయంప్రకాశుఁడు,
 వెలిగి తా, నితరములపైతము వెలుంగఁజేయుటజే
 దెలియ నగు స్వపరప్రకాశుఁడు;
 వెలుంగఁగల యన్యప్రకాశము
 వెలుంగఁజేయుట సుప్రకాశుఁడు విను, మఱొ డయ్యెన్.

62

తలఁప బుద్ధ్యాదీంద్రియంబులఁ
 దెలియఁబడమి నతీంద్రియఁడు, ని
 శ్చలననిజసంవి త్తగుటచే జ్ఞానపూర్ణుఁడున్,
 వెలుంగుమాయావరణ మనఁబడు
 వలఁ దగులమిని నిత్యముత్తుఁడు,
 తెలియఁబడఁ దెద్దానిచే, బోధింపరా దతనిన్.

63

పలుగతుల జడదృశ్యసాధన
ములను గననాదృక్కచేతన
ముల కరణముల నడపు గావున పూర్ణచైతన్యం;
బల కరణములబాహ్య మరయు
గలిగి జ్ఞాతయు; జ్ఞాగదాదుల
చలన మొందక నిలుచు గావున సాక్షియై వెలయుకొ.

65

పంచకోశవిమర్శశేషమే
మించుపత్యక్కన సకలత
త్వాంచితాధారంబు కూటస్థు బనంబడు, భా
వింప నాశములేమి నవ్యయ;
మొంచ నిర్వాసనత నిజము; చ
లించమిని స్థాన వగు; నూతయే లేమి నిరుపాధి.

66

తమము చేరుటచేత జీవుడు;
విమలసత్యత నీశ్వరుడు; సః
క్రమణ మొందక రెంటినిక విడఁగా రామాత్ముఁ డగుకొ;
క్రమముగా క్షురుఁ డక్షరుం డన
నమరు నిన్దతి మీటి తా ను
త్తమపురుషుఁ డనఁబడును వినమి, తనయ! బ్రహ్మ మదే;.

66

తలఁప సత్యరజస్తమంబులు
తెలియఁగా నగు బుద్ధివృత్తుల;
నల యవస్థాత్రయము నంటిన యవస్థ డాతంజే
పలుకఁబడు విశ్వండు తెజసుఁ,
డలఘుప్రాజ్ఞఁ డనంగ; నావల
నల తురీయావస్థ చిత్సుఖ ముండు యోగివరుల్.

67

అడరి మిథ్యయు జడత దుఃఖము
 పొడవుగాఁ గలమాఁగు కెదురుగ
 నడచి పడసెను సచ్చిదానందం బనెడువేర్కి;
 కడఁగి పలువిధముల నుపాధుల
 దడవి నానారూపములతో
 విడత వర్తిల్లుఁగావ దీనికిఁ బెక్కునామంబుల్.

68

నేమ మెఱుంగఁ, డనామకఁడు, ని
 స్తీముఁ, డేనుపముఁ, డమలుఁ, డతనుఁ, డ
 కామకర్మతమోగుణుండు వికారదూరుండొ,
 నామహః బ్రహ్మాంబునం దీ
 నామములు కృతకంబులే యగు,
 భ్రామకంబులు సుమ్మ! తూష్ణీభావనూపునకున్.

69

తనయ! లాకికవైదికంబుల
 కును విభేదములైన కైవడి,
 ననయ మొక్కఁడె బ్రహ్మచర్యాద్యాశ్రమంబులచేఁ
 దనరఁ బేరులు వేఱువేఱుగ
 నొనరుక్రియ, బ్రహ్మమున నామము
 లెనసెఁ బెక్కు, లుపాధికృతము లవెన్ని యో, వినుమా.

70

తూరు పని రవిపుట్టుదిక్కును
 నారయక యది పశ్చిమం బని
 పోరుమూర్ఖుని కెఱుంగఁ జెప్పెడు పొల్కిగాఁ, దగ నీ
 వారయుచును, ననాత్మలను విడి
 మీఱి ఘోషిలువేదతెలిలో
 సారమగు సర్వాత్మ వీ పని సౌఖ్యవడుము సుతా!

71

నడచుచుండఁగ నావ నదిలో
నడచు నని గ్రహియింపలే కిరు
గడలతటముల తగులు నడచెడుగదె! యెదుర నను నా
జడమతికి భ్రమ చెల్ల దం చని
యడవుగతి, వేదంబు లన్నియు
జడముగా, దయ్యాత్మ యనియే సుతతముఁ బలుకున్.

72

కల్ల యగువేదాంతమంతయుఁ
దెల్లపఱచును సత్యమునె, కను
మల్ల మట్టియుఁ, గట్టెప్రతిమయు సరయ దేవునిలోఁ
జెల్లుశక్తిని బొందురీతిని;
కల్లసతి సంగమము కలలోఁ
గల్గకానిసుఖం బొసఁగునటు గాంచ చిత్రగతిఁ

73

చీకటిని గలవస్తువును గను
జోక పత్తిరగిల్చి, పిమ్మట
నాకడనె యది పాఱవేసెడు నటుల, శాస్త్రములం
దాకళించుచు వస్తుత్త్వవి
వేక మొందినమీఁద శాస్త్రముఁ
గైకొనఁడు; నిశ్చలితవారిధి గతిని శాంతుఁ డగున్.

74

అరయ నైదుప్రయోజనంబులు
వఱకు జీవన్ముక్తి, కందున.
సరి మనస్సంశయవివర్జనము లుపి యవలన్
చిరము నిశ్చలమగుచు నిలిచెడి
పరమ మగు సుజ్ఞానమును గుఱు
తెఱింగి పాలించెడి ప్రయోజన మెలమి మొదటి దగున్.

75

పరఁగు కరణేంద్రియవినిగహ
 పరతః దపమును బెంచి, నిష్ఠు
 నకుగుటయె రెండవప్రయోజన మగుచుఁ దనరారుక;
 పరమనై దికలొకకంబుల
 నిరత మునుతరచింత నుండుటె
 ధరఁ దృతీయప్రయోజనంబని తలఁపఁబడుఁ దనయా!

76

మెలఁగుచోఁ దా బ్రహ్మనిష్ఠు
 తొలఁగిదుష్కర్మలు పడూరార్చి
 దులు నశింపఁగ, దుఃఖ ముడుగుటతోడ నాలు గగుక;
 తొలఁగ సంగాపేక్ష, మమకార
 గల యహమ్ము నశించి నిశ్చింత
 తల, సుఖంబును గొంచుటె యైదవప్రయోజనమా;

77

తన్నెఱుంగు మహానుభావున
 కెన్న, భూమిక లేటికనఁ నవి
 యన్ని సిద్ధించుటకు మాత్రమె; యవలఁ దాఁ దానై
 యున్నతం బగురీతిఁ జెలఁగెడు
 భిన్నభావము వీడి, సుఖనం
 పన్నతక జైతన్యమూర్తిగఁ బరమశాంతిమెయిం.

78

గురుకరుణ బోధానుభవ మను
 శరధిలో నోలాడి, మాయను
 బరిహరించి పరేశుఁ డే నన వఱలి, సర్వమునం
 బరఁగి, నిజనిర్వృద్ధ్యనిర్గుణ
 నిరత పరమానంద రాజ్య ప్ర
 సరసుఖశ్రీపదవి మగ్నత సాటి లే కుండుక.

79

హాహరజహ్మలును తమనిజ
మెఱిగి తామే బ్రహ్మ యనుకొని
పరివారించిరి గాదె, మాయావరణసర్వంబు ?
అరయ నిజయోగియును తనగుఱు
తెఱిగి తానే బ్రహ్మమై, యటు
పరంగి బ్రహ్మము తా ననుచు దృఢభావ మొందుఁ జూచి! 80

ఆలకింపుము, బ్రహ్మమందున
చాలఁ దాదాత్మ్యంబు గనిన వి
శాలయోగివిధంబుఁ దెల్పెద సర్వసమభావం
బోలిమైకొని, పూర్వభావముఁ
దోలి, విషయమ్ములను దగులక
లీలతో నాత్మానుభవసుఖ లీనుఁడై యుండుఁ. 81

విరతి యనఁబడుముగుదతో బలు
సరససల్లాపములు నలుపుచు,
తఱుచు గురుపదభక్తి యనఁబడుతరుణిజత విడకే
మరిగి, శ్రుతి యనుప్రోడతో రా
తిరివగళ్ళను గడపి; పట్టపు
గరిత యగుముక్తిసుఖరతి యేకాంతమునగూడుఁ. 82

శ్రమ్మునహ మఱి, యోగి మఱి జ
న్మమ్ము నిడు-కర్మవిడి, తనద
ర్మమ్ముగా వర్తించు, స్వప్రార్థభక్తర్మముచే;
సమ్ముదిత నిస్సంగ మగునా
బమ్మయే తా నగుచుఁ దనలో
నమ్మిగను; తద్విధ మెఱుంగఁగనేరి కలవి యగుఁ? 83

చేరుప్రార్థమున తను సం
 చారమును గను; చిత్త మాత్మని
 చారమున నిశ్చింతమై మను సర్వకాలములకా
 వే అనఁగ నిస్సంగుఁ డగుచును
 దూరముండును, దుఃఖినుఖనం
 సారధర్మములందుఁ దా నొకసాక్షి భూతుండై.

84

పొందునుఖిదుఃఖములఁ గా దన
 కందుకొను; మఱి కాంక్ష నేయఁడు
 ముం దొకటి; గడచినది తలఁపఁడు మోహ మూనఁడెదక;
 ఎందు బాలకులందు బాలుని
 చందమునఁ, బెద్దలను బెద్దగు
 శందమున, సోపాధికపుమణియట్లు వర్తించుకా.

85

తనదుయోగజ్ఞేమ మేమియుఁ
 గనఁడు; జగదనుసరణమును గై
 కొనఁడు; వారికివారివలెఁ దాగోచరించుఁ దగక;
 కొనకు తన కగుహానివృద్ధుల
 మనసు నూనఁడు; చూచువారికి
 వినుము, రాగద్వేషి కైవడి వెలయుచుండుఁ జూచి!

86

పామునను హారమున శిలను మ
 హామణిని పూవునను పెంటను
 కామినిని తృణమునను శత్రువు, కడను విత్తునెడక,
 ఏమి భేదము లేక సమతను
 దా మదిని గని పావనాశ్రమ
 నీమ జీవన్ముక్తుఁ డరయఁగఁ జెలఁగి వర్తించుకా.

87

అన బూడిదఁజేసి, బూడిని
 బూసి, యాత్మనిచారమున సం
 త్రోస మనఁబడుకుండలంబులఁ దొడగి, మానసమణి
 వాసియగుకొపీనమును బిగి
 చేసి కాసెను వేసి, ధ్వంసము
 జేసి వంచకేళపాశముఁ, జెలఁగి సుఖముండున్.

88

తనకుఁ గలకురువునకు సన్నవ
 సనముగట్టెడురీతి, దేహము
 మనుదనుక వస్త్రాన్నముల నిడ మనిచి, కామినులన్
 గనిన మదిని వికారమొందక,
 ఘనతరం బగుదృఢత గని తన
 జననికై వడిఁ జూచు యోగి, యచలితమతి యగుచున్.

89

మొదటికారణ మగునుపాధిని
 నొదవునీశ్వరభావ మంతట
 వదలి, కార్యోపాధిజీవత్వమును విడి, యవలన్
 సదమలానందాంబునిధియై
 పొదలుయోగిని నీకుఁ డని త
 త్పదయుగళి నర్పించి యిష్టార్థములఁ గైకొనరే?

90

సచ్చిదానందాత్మ నెఱుంగఁగ
 విచ్చిహువు నవిద్య; వాసన
 అచ్చురాలపొకాలు; వృత్తి లయంబగున్, బిదపన్
 ఆచ్చుగాఁ జి త్తోకటిమాత్రమే
 హెచ్చి జీవన్ముక్తుఁ డయ్యెడు
 ప్రచ్చి ప్రారబ్ధాదికర్మల వసుధలో నరుడు.

91

తనయ! యోగులు రెండుతెఱఁగులు;
 విను, పరమహంసాశ్రమంబున
 మనుచు జడభరతాదులటువలె మానవిధి నుండు;
 అనఘ! యాకరణయోగులు
 ఘనులు జనకాదులు సమాధుల
 గనుచు భేదములం, దభేదము గాంచువాడు సుమా!

92

తననిజముఁ గనువాఁడెవో, గుణ
 వనధి యగునిజయోగివగ్యుడు,
 ఘనుఁడు నగునన్యాసి, దేవుఁడు గనఁగ నాతఁడెయో;
 తనయ! వర్ణాశ్రమము లేటికి
 యనుపమానందాత్మమూర్తికి?
 వినుము! జన్మలు వేనములవలె వెలయు నాతనికి?

93

లేవువర్ణాశ్రమవిధులు, మఱి
 లేవు లోకికవైదికంబులు,
 లేవు విధులు నిషేధములు, నేలేశమును దనకు;
 కేవలానందానుభవ శివ
 భావమే తా నగుచు సర్వము
 పావనముగ నజీవము క్తినిఁ బడసి వర్తించు.

94

సతము గాయత్రిఁగలయర్థ
 సేతిని గురుముఖమున నెఱిగి స
 స్మృతిని నావర్తించి నుజ్జానంబునుఁ గనుచు,
 వెతకి ప్రత్యగ్యోతి బుద్ధికి
 నతికి యేకత్వంబు నొందు సు
 గతిగనక సన్యాస మొందంగ నె షలము గలదే?

95

బమ్మతా నైనట్టిమనుజుఁ, డ
హమ్మ విడిచియు సంగ మొందువ
ధమ్మ గనుసన్యాస మూనక తగిలి కర్మము లొ
క్కుమ్మడిని విడి, యాత్మచింతవి
ధమ్మ మదిలోఁ గనక, వృథగ న
హమ్మతో సన్యాసికా, ఫల మందఁగాఁ గలఁడే?

96

వినుము, 'నిస్సంగోయ' మనుచును
ఘనతరంబుగ శ్రుతులు వలుకఁగ,
ససఘ! సన్యాసాయమనున, దనాత్మవర్గమునై
చ నెడు తనుకరణాదులఱొ, భా
వనరహిత మైనట్టిబహ్మణా?
తనఁగ సన్యాసంబు శ్రాంతియె గాక, ఘనమగునే?

97

ఒడలిపై సన్యాసివేషము,
నుడుగులో బ్రహ్మంబు, మనసునఁ
బుడమిపట్టముఁ దాల్చుకొరికఁ బొరిఁబొరిగఁ గనుచుక
బడతి నొక్కతె విడినయారఁడు
గడుసువాదియెకాక, మాయను
నడఁచి యాత్మజ్ఞానియై తానలరుయతి యగునే?

98

తీవి నెవఁడు గృహస్థధర్మ
వ్యావహారికుఁ డగుచు భువి న
చ్ఛావవైరాగ్యమ్ములను శమదమములను గలిగి,
జీవపరమాత్మైక్యపదసం
భావితం డగు నాతఁడే యతి
పో, వెలయ నాతండ్ జీవన్ముక్తుఁడును దనయా!

99

ఎండమావులయట్లు శనబఁడు
 చుండుసంసారమున యోగియు
 నుండి విషయాసక్తుకైవడి నొనరుచుండి నదా
 నిండి నిలువగుబ్రహ్మవిద్యా
 ఖండమతి యగు; తలఁపుతలపై
 నిండుకుండను నిలిపి నటకుడు సృత్యమిడునటులన్.

100

తగుచు వైయాకరణుఁ డిటువలె
 జగతిలో సంసారియట్టుల
 పొగ రుడిగి భ్రమ నీగి, మోహము పోయి తెఱఁగడఁగఁ ,
 మిగుల విషయము లనుభవించును
 విగుణమనుజునిబోలి యోగుల
 పగిడిఁ దలఁప నసాధ్యమగుఁ గద! బాలకా! తెలియన్.

101

డించి గర్భముపాటవేయఁ దె
 గించు జాణిగతిని, సంకెలఁ
 ద్రచెంచి కంభము పెఱికి గజ మేతెంచుగతిఁ దోఁపన్,
 మించి పాదరజంబు తగ జా
 డించునటు సంసారపాశముఁ
 జించి తాను సమాధితోపలఁ జెలఁగు సాఖ్యముగన్.

102

మూకభావము నొంది తా నే
 కాకి యగుచు, దిగంబరత్వము
 స్వీకరించుచు బాణిపాత్రగఁ చేసి నిశ్చింతఁ ,
 శాకమైనను పడ్డసాన్నపుఁ
 బాకమైనను గుడిచి, కోరిక
 లేక, తనివిని బొంది మెలఁగు విలీనచింతుడె.

103

ఒక్కతటి శాశంబుదిను, మఱి
యొక్కతటి పాశంబు గొను, నిలఁ
జక్కఁబండు నొకపుడు పువ్వుల శయ్యగొను నొకట
ఒక్కతటి దివ్యాంబరంబును,
నొక్కతటి బొంతను ధరించును;
చెక్కి యహమును యోగి నిరతముఁ జెలఁగివర్తించున్.

104

ఒనఁగరే, యింటింట నశనము
బినరుహాత్ములు భీష్మవేడిశః
నెనఁగ లేవె జలాశయంబులు తృప్తనణపృ బండఁ
మనల ధర చోటింత యియ్యదె?
వసుధలోపల విషయకాంతౌ
వ్యసన ముడుగుమహానుభావుఁడె వత్స! యోగి యగున్,

106

కొంద తాతని లేపసి యందురు,
కొంద తాతని పిచ్చు డందురు,
కొందఱో, తత్వజ్ఞుఁ డని యనుకొందు జడుఁ డనుచున్;
కొంద తాతని మూఁగ యందురు;
కొంద తాతని శూద్రుఁ డందురు;
అందఱకుఁ డా నన్నిరీతుల నొను యోగి శనన్.

106

పున్నెముల పాపముల కోర్కెలు
'పొన్నుపిచ్చుకలాట,' బాలున,
కున్నటుల; యమభీతి, 'గుమ్మ' ని యోజయాతనికొ;
ఎన్న, జననజరామరణము ల
టన్న మృగత్వష్టలవిధంబుగ
నున్నవా నిజయోగి కరయఁగ నుర్విలోఁ దనయా!

107

వాసనలఁ బోనడవ, చిత్తవి
 కాస మేర్పడ, మిగులఁగా న
 భ్యాస మలవడవలయు ననువిభ్రాంతి యేమిటికో?
 ఈసమస్తముఁ గనఁగఁ దనదువి
 లాసము చను నెఱుకయే ని
 ర్వాసననిజానందము మనోవ్యాఘాతిహరంబున్.

108

మనన దెయ్యడఁ జనిన నేమగు?
 తరువు తా నేమైన నేమగు?
 తనయ! యింద్రియనికర మేదెనఁ దెఱల నేమి యగు?
 విను, పరంజ్యోతిపభామృత
 వనధి, కద్వయునకు, నవరిమే
 యునకు, నచలానందునకు, భయమున్న దే యెందు?

109

కమియమోగినచండు కాయగు
 నె మఱల నదియె? యాత్మ నెఱిగిన
 యమలయోగి మనంబు కలుషిత మగునె తొంటిగతిగ్
 లేమక మిడుకామాదివృద్ధివు
 సముదయము సమయించి యెప్పుడు
 నమితనిత్యానందమయ మగు నదియు విన్న తనయా!

110

క్షీరమున వెలువడినయాజ్యము
 క్షీరమగునే మఱల? కడుని
 స్సారకాష్టమునుండియుఁ గడచనినవహ్నియుఁ దా
 నారయఁగ మఱికాష్ట మగునే?
 పారమార్థికమైనసత్యము
 ఘోరమాయాకార్య మగునే? కొమర, పరికింపఁ,

111

దేహమే తా ననుచుఁ దనలో
మోహ మొందుట జన్మబీజము;
దేహ మది తాఁ గాదు, సాక్షాద్దేవుఁడే యను నా
యూహయే భవబీజనాశము;
దాహకాష్ఠముఁ దొలఁగు పాపము
దాహమటు బీజంబు లెడఁగా తనువు లింకఁ గలవే?

11

తనయ! జన్మమే లేనపుడు ద్విజుఁ
డనఁగ నెట్లగు? విప్రధర్మము
గననివానికి నాశ్రమంబులు గలవే? యాశ్రమముల్
తనకు వల దనుమేటి కేటికి
ఘనతిరాగ మకొటి? వినుము, భు
వనమునకా సుజ్ఞాని తూష్ణిం భావమున నుండుక.

113

వేచి విత్తును నాట మొలచునె?
యాచెలువున నహ మ్ముడుగఁగాఁ
దోచువస్తువు నెఱుఁగుయోగియుఁ దొట్టునే భవముక;
చూచుబాహ్యము మఱచి వర్తిలఁ
జూచుజీవన్ముక్తుఁ డరయఁగఁ
దోచుదగ్ధపటంబువలె సత్ స్ఫురణమాత్రుఁడుగక.

114

ఈవగిది యోగులును సంస్కృతి
లేవ మొందక నడుచుచుండఁగ,
పాపు లొగి నిండింతు వారల వర్తనంబులను;
శ్రీవత్సబ్రహ్మస్వరూపుల
నోపకయే నపులాడి నారక
కూపమున నాదుష్టమనుజులు కూలుదురు తనయా!

11

అదినిమిత్తం బామహాత్ముని
 పదపయోజనము లంటి, బ్రహ్మను
 విక్షితముగ గుర్తించి, సంస్మృతి వీగి సంతతము
 నదమలానందానుభవ మగు
 సుదధిలో నోలాడె కాలుని
 నదన మొల్లక కనుము సాయుజ్యంపునుఖపదమున్. 116

పగున మంటినమాత్ర లోహం
 బరయఁగా నవరంజయెనటు
 లరరె! వర్తిలు 'బ్రహ్మ'ని యనునటు చరించుచుఁ దా
 బరఁగి, జంగమతీర్థ మనఁబడు
 గురుకటాక్షముఁ బొంది, నాత్మ
 త్వరమహేశ్వరు లనఁగ యోగు లవని జరింతు సుమీ! 117

యోగములలో రాజయోగమె
 యోగ; మాతృవిచార మది వి
 ద్యాగడిమ్ర శ్రేష్ఠంబు, సాయుజ్యంబు మోక్షములన్
 బాగు; పెరియోగములు రోగము;
 లాగడములు తక్షితరవిద్యలు;
 వేగతుల సాయుజ్యము క్తికి వెలి యితరమ క్తుల్; 118

వ్రతముల శివరాత్రి; మంత్ర
 వ్రతతిలో గాయత్రి; విద్యా
 వితతి నాధ్యాత్మ్యంబు; మతముల వెలయుచైవంబున్;
 కతుల జపయజ్ఞములు; పూజా
 స్థితులలో నిర్గుణము; దేవ
 వ్రతతి శంకరమూర్తిదేవుడె వర మగును చూడన్. 119

సేవఁ గొనుమృద్ధారుశిల లగు
దేవతాప్రతిమ లవి భక్తుల
భావకల్పిత మగుచు దేవత్వంబు నొందు ననన్,
కేవలానందాత్మకల్పన
లేవియును జొరరానియట్టిస్వ
భావసిద్ధుఁడు దేవుఁ డనఁగాఁబడఁడె తలపోయన్.
120

దేహమే దేవాలయం బగు,
దేహి యగు జీవుండె దేవుఁడు;
మోహమే నిర్మల్య -మాయా-మూఁటి దాటిన యీ
యూహ కందనిదాస్వయంప్రభ
సోహ మనునదె పూజ; తిండియె
దేహమున కుపచార మంచనితెలియుఁ బ్రాజ్ఞుఁ డిలన్.
121

జ్ఞానమున సంచితము గడచును,
మానసిధి! యాగామికర్మము
హానినుగు దూషక విభూషకు లైశవారలచే;
తాను తనువిడుదాని గుడుచును
జ్ఞాని యయ్యును విడవు దేహము
హాని యయ్యెడుతనుక ప్రారబ్ధాదికర్మంబుల్.
122

సగరసంతతి, భార్గవుఁడు, శశి,
గగనమణి, సురనాథుఁ, డాతని
తగు సుతుఁడు, మనుమఁడును స్వేచ్ఛాదత్తఫలభోక్తల్;
జగతిని హరిశ్చంద్ర కలశజ
లుఁ, గనఁగ వశేచ్ఛాఫలయుతులు
నగుదు; రిచ్ఛలై లేవు మాండవ్యాద్గునాదులకున్.
123

ఈవగిడి నధ్యాత్మబోధపు
 చీవనము ద్వైపాయనుడు హృ
 ద్వాప్యపకమహామోహ మనఃబడుసంధికారంబున్
 రూపుమాపంగ శుకమున్నీందుడు
 తాప మడంగంగ, శాంతిరేఖా
 దీప్తిలం బగుసుఖసమాధిని దేలియాడె దగఁ,

124

సగుణ! నిర్గుణ! సత్య! నిత్య! భు
 జగళయన! భువనాభరణ! వర
 ఖగగమన! కంజాక్ష! లక్ష్మీకాంత! గుణపూతా!
 నిగమగోచర! శాంతిసాగర!
 జగదుదయకారణ! హరీ! శ్రీ:
 ప! గరుడవరతురంగ! వేదలపర్తిశ్రీరంగా!

125

జీవన్ముక్తి నిరూపణము

పదియవ అధ్యాయము

సమాప్తము.





అనుభవామృతము

పదునొకండవ అధ్యాయము

నిర్గుణారాధన నిర్ణయము.

శ్రీమహాలక్ష్మీహృదీశా!

కామితార్థప్రద! నుగుణాదీ

హ! మదారివిభంగ! వేపలపద్మశ్రీరంగా!

సీమరహితకృపాంతరంగా!

భీమబల! అపధారు:- మాని

స్వామి వ్యాసుం డిట్లు శుకుతోఁ బలుకఁదలకొనియెన్.

1

జాతిధర్మమువిడిచి, పెద్దల

ఖ్యాతి వోదిగడుడిచి, స్వేచ్ఛా

రీతు లెట్టులుద్రోయు నటువర్తించుదుష్టులకున్,

నీతి విడిచిననీచులకు, మఱి

ఘాతకులకును, కర్మరహితుల

కాతలాదుల కెప్పుడుఁ దెలుపకు యనుభవామృతమున్.

2

భూతదయ గలవారలకు, నా

త్యాగిశయులకు, బుధజనంబులఁ

ప్రీతిఁ గనువారలకు, భవ మన వెఱచువారలకున్,

నీతిపరులకు నిరతనిగమ

ప్రవాతమతవిహితులకు, గుణవి

ఖ్యాతచరితుల కరసి తెల్పును! యనుభవామృతమున్.

3

జనక! తెల్పుచు, నిర్గుణంబగు
 దినుసునకు, నుపచార మెట్టులఁ
 దనరు? తగుపూజావిధానపుద్రవ్య మెటు లొప్పుక?
 ఘనత నత్యాద్యైతమున వ
 ర్తన సలుపఁగను తెట్లు? చి త్రది
 యెనసి పూజకతాది పూజ్యత లెటులు గొను నొకటై.

4

నిస్తులము నిర్గుణము నిత్యని
 రస్తనకలోపాధి యైనవ
 శస్తతత్వమే కర్తయన, నుపచార మిమటెటులో?
 విస్తరింపఁగ కర్మకర్మన
 మప్లక్రియలు మనోవిప్లితు, లా
 వస్తువున కర్చనవిధాన మభావ్య మగుఁ గాదే?

5

గురువరా! తద్విధముఁ దెల్పుము,
 కరుణతో నని శుకుఁడు జనకుని
 చరణముల శీరముంచి వేడఁగ సంయమింపఁడుదాఁ
 గరుణతోఁ దత్తనయునిగ గని
 మరిగి మనసున దెల్పఁ గడువి
 స్తరముగాఁ దన్నిర్గుణారాధనవినిర్ణయముఁ .

6

తగ మననమున కైనసాధన
 మగు సగుణపూజావిధానము
 నిగమవిదు లీరాజయోగము నెఱపుదురు వినుమా!
 ఒగిని తనుకరణములచింతను
 దిగిచి తాఁ జిత్తప్రసాదముఁ
 దగిలి నైశ్చింత్యంబుఁ బూనినదానిఁ జలువ నగుక.

7

విజనదేశమునందు నానన
మజినముగఁ గూర్చుండి, తనువిడి
ఋజుగతిని, వదాత్తననంబును నెలమిఁ గైకొనుచు,
సుజనుఁ డగుగురుమూర్తిపాదాం
బుజము ధ్యాన మొనర్చి, తా నా
నిజమయినయీశ్వరుఁ డనుచుఁ జింతింపఁ దగు నియతిఁ . 8

మీఱిచనుచును మూఁడవస్థల
జేరుడుఁ దూరీయమును నత్యా
ధారసుఖమయనిచ్చిదానందంబు నగువదముఁ,
సార మగుపరమార్థతత్త్వా
పారబ్రహ్మము తా నిజ మనువి
చారమే సింహాసనం బగు నత్యీ మిది తనయా! 9

మలినవాసన లనెడుగవుసేవఁ
దొలఁచి, కామాధ్యక్షలమలములఁ
గలఁచి, శమదమము లనుమణులవిశాసమున వెలిఁగి,
చెలఁగి, తలతల మెఱయునాని
ర్మలిన మంతర్మఖపుబుద్ధియె,
యలఁగఁ సింహాసనపు టుపచారాదిశంబు నుతా! 10

న త్తనఁబడు స్వరూప మొప్పఁగ,
చి త్తనెడుసేభ చెలఁగి వెలుంగఁగ,
నుత్తమానందం బనెడుసాబ గొప్పిరంజల, సాబ
పెత్తు ప్రత్యజ్ఞాత్తి బహ్మయె
హత్తి మతి నాననముఁగొనె నని
చిత్త మిడ నావాహనం బగు చింతసేయంగఁ . 11

వెల యనుచు సర్వమున శరము,
 వెల యతులము నసర్వమునకును,
 నలరుబహ్మ మనర్థమనఁగా నర్థ్య మిడుట యగుఁ;
 తెలిసి తనలోఁ దన్ను తానే
 కొలఁదు లటు నానందమయ మగు
 జలధి యనునదె సాద్య మనునుపచారమగుఁ దనయా !

2

మీఱుచు నవస్థాత్రయంబును
 ఘోరతాపత్రయములకుఁ దా
 దూర ముంటి ననంగ స్నానము; తోరముగ దృష్టి
 దీరువిశ్వవ్యాప్తుడై శదు
 మీటి మిగిలితి నంచుఁ దా, నే
 పానునిజచైతన్య మనుటయె వస్త్రధారణమా;

18

అలి, స్వతేజముచేత సర్వము
 వెలుంగఁజేసెడుబహ్మ మని మడిఁ
 దలఁచు టాధరణోపచారము; తత్త్వమును గనుచుగా
 బలిమి సచ్చిత్సంఖ్యమయంబుగ
 నలతునూత్రమునందు సర్వము
 వెలుంగు టావ ర్తించుటయె యుపవీతధారణమా;

14

సర్వమునఁ దా నుండి తనలో
 సర్వమును గని, యంటఁబడఁ దా
 సర్వ మన, ననులేపనాద్యుపచార ముడియ యగుఁ,
 దుర్విచారము లొరయుమానస
 సర్వవాసన లడఁచి తానఁ
 బర్చు నానిర్వాసనయె, పుష్పవపుజ యగుఁ.

15

కుందుకొఱతలు లేనియమలా

నందబ్రహ్మము నిగ్గుణం, బే
గందమును గనదనుటె ధూపముగాఁ దలంపఁబడుక,
అందచందము లొప్పి తత్త్వపు
బృందమున లోవెలి వెలుఁగునా
నంద తేజం బనుటె దీపము నందనా! తెలియక,

16

భోగభోగ్యవిభోక్త లనెడు వి
భాగ మొందనినిత్యతృప్తుడు
భోగి యగుఁ దనలో ననంగా భోజనార్పణమా;
రాగ మెడలి రజస్తమంబుల
నీగి, నిర్గుణమైననిజనుఖ
భోగసాగర మే ననుటె, తాంబూలచర్వణమా,

17

పావన, పరానంద, పరమా
నావిలాత్మక, నిర్వికార, ని
రావరణుఁ డే ననఁ బ్రదక్షిణ మగును మదిఁ దలఁపక,
జీవపరమాత్మైక్య మనఁబడు
భావభేదభాంతి విడిస ని
జావబోధమె వెలయు నిట సాష్టాంగనమనంబై.

18

ఈపగిది నుపచారకల్పన
లాపరబ్రహ్మమున స్వర్ణో
ద్భవదేవప్రతిమలకుబలె డీక్షగలభక్తి
ధూపదీపము లనునెవంబుల
స్థాపితం బగుమననవిధిని ని
రూపణముఁ జేసితిని బోధారూఢి దృఢపడఁగక.

19

పూజకత పూజ్యత యనడి, భిద
 నైజమీసగుణమున విను! వి
 భ్రాజదురుబింబమున ప్రతిబింబంబు పొల్చుగతిఁ ,
 ఈజగత్సాక్షి యలమానన
 రాజిఁ బ్రతిఫలియించి జీవన
 మాజమున పూజకత పూజ్యత తులసి పెంపొందున్ .

20

తనయ! వినుమా, నిర్గుణారా
 భనము సభ్యసనంబొనర్పఁగ
 మన మడఁగి, తలఁ పుడిగి, నిజబ్రహ్మంబు తా ననఁగా
 సనుభవము జనియించు. సద్దా
 సను వలఁతి సంస్కృతి తొలఁగి నీ
 కనువమనదానంద మను మోక్షానుభవ మొదవున్ .

21

ఈజగమున జనులు నల్పైడు
 పూజ లవి బహువిధము లగుచును
 రాజులెడు, నవ్వానిలోపల రమ్యతరము గడున్ .
 పూజనీయం బిదియ సుమి! ని
 ర్వాజనిరుపాధికసుఖం బయి
 యోజమై నిర్వాణసామ్రాజ్యోన్నతి నొసంగున్ .

22

మనసుమలమును గడిగి, ధ్యానం
 బనుమడుగు తొడి, నిర్మలత్వ
 మ్మనెడు బూదిని బూసి, స్వస్థలమందు మండితుండై,
 భువతరవరంజ్యోతి తా నను
 కొనుచు, పూజలసల్పి మోక్షం
 గనను వలచి సుఖంపు మెపు డాకాంతకాఁగిటిలోన్ .

23

పూని తత్త్వరహస్యమును నువి
 ధానమున బోధింప, సౌఖ్యని
 దాన మగుతత్సారమెల్లను ద్రావి శుకమునియున్
 సానురాగత మించ హృదయము
 లోన నచ్చిత్రార్పణుఖిని
 జ్ఞాన ముటుకంగ దన్వయత్వముఁ గలిగి ముద మొందెన్.

24

పదునొకండవ అధ్యాయము

స మాప్త ము.



ఉ ప స ం హో ర ము.

ఘనమనుభవామృతము కన్నడ
 మున గలుగుగంధ మిటు తెనుగున
 కనువడించితి 'రాయదుర్గం' బనెడుతాలూకక
 పానరుకలుగో డనెడుపల్లెయఁ
 డనరు శ్రీవెంకోబరాయున
 కును, గరితలత్తైంబకును నేఁ గూర్చిపుత్రుండఁ.

వినఁడు, ద్విజుఁడ, వసిష్ఠగోత్రుఁడఁ,
 గళగ, ద్వైతమతానురక్తుఁడ,
 ననఘు విదురాశ్వత్థనారాయణువరంబున సం
 జనితుఁడఁ, శ్రీరామచంద్రుని
 ఘనపదాబ్జధ్యానచిత్తుఁడ,
 ననెద రిల "అశ్వత్థరాయం" డనుచు నన్ను జనుల్.

వాసిగా 'సహవాసి' వంశవి
 భాసితుఁడు 'మహాలింగరంగఁడు'
 ప్రాసె కన్నడమందు, సంస్కృతభాష కది మును
 సేసి రనువాదముగ, నిపుడే
 కేసితిని నాంధ్రముగ మత్సర
 నానమియి నిటు 'లనుభవామృత' మనెడిదీని నొగి.

హనుడు మెచ్చిర్చిగామకరణము

ఘను, డద్వైతోపదేశకుఁ

మను ద్విజుఁడు, “శ్రీరాము” లన నెగడుసుధీవరుఁడున్

మనవిసేయ, స్వశక్తి, గార్యము

ఘనత నెంచక, తెగువతో నిటు

తెనుఁగుఁ జేసితి సఖునభీష్టముఁ దీర్ప విధి యనుచున్ .

4

స్పృహను వేపలవర్తిరంగని

మహితపాదార్పణముఁ జేసితి

బహుళగతి నద్వైతవధసంభావ్య మగు దీర్ఘ;

గృహగృహంబున నిద్రి యలరుత

మహిని నారవితారకంబుగ

సహరహము సుజనోపయోగం బగుచుఁ దగురీతిన్ .

5

మంగళము.

సకలలోకాధ్యక్ష జయజయ!
 సకలజీవాధార జయజయ!
 విశ్వతిరహితపరాత్మజయజయ! విశ్వజనసేవ్యా!
 నుకళయోగవిలాస జయజయ!
 సకలవేదవినోద జయజయ!
 ప్రకృతిహర! పరేశ! వేపలపత్రి సుఖవాసా.

దేవజయజయ! దివ్యమహిమ ప్ర
 భావ జయజయ! శిష్టరక్షణ
 భావ జయజయ! విజయకడుగాపారజలధి జయా!
 శ్రీవిలాస! పరేశ! జయజయ!
 దేవదేవేశ్వర! రమావర!
 పావనాత్మక! జయ్య! వేపలపత్రిశ్రీనిలయా!

అనుభవామృతము

సమాప్తము.

ఓంతర్నాథ.

గ్రంథ ముద్రణ స్థలిత్వములు కొన్నిటికి సవరణలు.



పుట	పంక్తి	తప్పు	బిచ్చ
9	23	నిహ	నిష్ఠా
15	22	జానానుభవ	జ్ఞానానుభవ
16	23	నట	నట్టె
21	3	దూరల్	దూతల్
23	11	రీరంమిది	రీరమిది
27	15	యత్ర	యంత్ర
34	17	విభునీ	మిభునీ
41	3	చేష	చేష్ట
44	16	కష	కష్ట
47	21	మాత్రచేత	మాత్రముచేత
49	23	బనుచు	అనుచు
56	4	నూలుండల్	నూలుండల్
57	23	తమలోత్ర	తమలోను
61	8	భేదభాహ్మనబ	భేదభావ
—	24	వీసె	వీవె
66	1	ననరె	నరరె
70	11	సతతము	సతతము
72	12	పెటయైచా	పెటయై
02	4	చెడు	చెడును
—	9	కయిచా	కలుచా

Telugu University Library

2

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
104	23	శిస్తుల	శిష్టుల
—	24	దుస్తుల	దుష్టుల
118	4	దోచనట్టి	దోచనట్టి
119	21	నుగ	గను
120	20	దటులె	బటులె
128	24	బాను	బాను
145	3	కాననా	కావనా
147	4	బజండుం	బు.నజడుం
159	21	కా	కా
163	24	నపుడు	నపుడె
166	2	చుడంగ	చుండంగ
169	13	గమనమున	గమమున న
180	17	పలాప	ప్రలాప

